

**SZKICE DO DZIEJÓW
PODLASKIEJ
„SOLIDARNOŚCI”
1980–2020**

MAREK KIETLIŃSKI

**SZKICE DO DZIEJÓW
PODLASKIEJ
„SOLIDARNOŚCI”
1980–2020**

Białystok 2020

©Copyright by: Marek Kietliński, Białystok 2020

Archiwum Państwowe w Białymstoku
ul. Adama Mickiewicza 101, 15-257 Białystok
tel. 85 743 56 03,

e-mail: sekretariat_ap@bialystok.ap.gov.pl
www.bialystok.ap.gov.pl

Wydano przy wsparciu finansowym Instytutu Pamięi Narodowej
Oddział w Białymstoku
ul. Warsztatowa 1, 15-637 Białystok

NSZZ „Solidarność” Region Podlaski,
ul. Suraska 1, 15-093 Białystok
tel. 85 748 11 00,
e-mail: zr.podlaskiego@solidarnosc.org.pl

ISBN 978-83-7657-394-6

Wydawnictwo PRYMAT, Mariusz Śliwowski
ul. Hetmańska 42; 15-727 Białystok, tel. 602 766 304
e-mail: prymat@biasoft.net, www.prymat.biasoft.net

Spis treści

Wstęp	7
1. Powstanie i działalność NSZZ „Solidarność” w województwie białostockim w latach 1980–1981	11
2. Działalność NSZZ „Solidarność” w okresie stanu wojennego	28
3. Długi marsz białostockiej „Solidarności” ku wolności 1983–1989	39
4. Wybory kontraktowe w województwie białostockim	51
5. Odrodzenie regionalnych struktur NSZZ „Solidarność”	57
6. Wybory prezydenckie w województwie białostockim	60
7. Strajk w Białostockim Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym	63
8. Wizyta Jana Pawła II w Białymstoku	65
9. NSZZ „Solidarność” a wybory samorządowe w Białymstoku 1990–2002	67
10. NSZZ „Solidarność” a wybory parlamentarne 1991–2001	71
11. Początki prywatyzacji w Białymstoku	76
12. Zakup „Gazety Współczesnej” przez Zarząd Regionu Białystok NSZZ „Solidarność”	78
13. Powstanie i działalność Akcji Wyborczej „Solidarność”	81
14. Reforma administracyjna kraju. Powstanie Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”	83
15. Powstanie i działalność Ruchu Społecznego „Solidarność”	86
16. Kalendarium Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” w latach 2005–2020	93

17. Czasopismo bez cenzury. Fenomen „Biuletynu Informacyjnego” białostockiej „Solidarności” 1980–1990	117
W okresie karnawału 1980–1981	117
W podziemiu 1981–1989	126
18. Działalność Klubu Więzionych Internowanych Represjonowanych w Białymstoku w latach 1999–2020	154
19. Dokumenty do dziejów podlaskiej „Solidarności” z lat 1989–2020	173
20. In memoriam	243
21. Władze białostockiej i podlaskiej „Solidarności” 1980–2020	251
22. Skład osobowy Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność” działających w Regionie Białystok w latach 1980–1981	260
Ilustracje	293
Wybrana bibliografia do dziejów podlaskiej „Solidarności”	337
Wykaz skrótów	344
Indeks nazwisk	350

Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” powstał 40 lat temu i był fenomenem nie tylko w dziejach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, ale też krajów socjalistycznych podporządkowanych Związkowi Sowieckiemu. Po raz pierwszy miliony Polaków przystąpiły do organizacji, która wyrażała sprzeciw wobec narzuconej władzy komunistycznej.

Wśród sporządzonej listy postulatów ważne znaczenie miało żądanie utworzenia wolnych i niezależnych związków zawodowych. Towarzyszyły im liczne postulaty socjalno-ekonomiczne. Wielkie znaczenie miały także postulaty przestrzegania wolności i zaprzestania represji wobec osób prześladowanych za przekonania. 30 sierpnia 1980 r. w Szczecinie, a dzień później w Gdańsku przedstawiciele Międzyzakładowych Komitetów Strajkowych podpisali porozumienia z przedstawicielami władz Polski Ludowej. Na ich mocy wyrażono zgodę na powstanie niezależnych, samorządnych związków zawodowych.

17 września 1980 r. przedstawiciele Międzyzakładowych Komitetów Założycielskich postanowili, że powstanie jeden ogólnokrajowy związek o strukturze regionalnej – NSZZ „Solidarność”. 10 listopada 1980 r. Sąd Najwyższy zarejestrował NSZZ „Solidarność”. Nowy związek liczył niemal 10 mln członków. „Solidarność” była nie tylko masową organizacją związkową, ale i znaczącym ruchem społecznym. „Solidarność” opierała swoje działania na fundamencie wartości patriotycznych i chrześcijańskich, dobrowolnego uczestnictwa, wspólnego działania i wyrzeczenia się przemocy.

Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” w województwie białostockim prowadził działalność wedle zatwierdzonego ogólnopolskiego statutu. Miał też swoją specyfikę regionalną spowodowaną słabym uprzemysłowieniem i rolniczym charakterem regionu. W Białymstoku dominowały małe lub średnie zakłady. Brakowało dużych zakładów pracy takich, jak Huta Lenina, Huta Katowice czy Fabryka Samochodów Osobowych na Żeraniu. Nie było w Białymstoku przodującego zakładu pracy, który skupiałby liczną i silną klasę robotniczą. Dostatecznego wsparcia nie udzielali także pracownicy naukowcy białostockich uczelni. Województwo było regionem wielonarodowościowym i nawet „Solidarność” nie zdołała załagodzić narosłych przez lata antagonizmów i waśni.

W publikacji, która powstała z okazji 40. rocznicy narodzin NSZZ „Solidarność” zamieściłem kilka tekstów prezentujących dzieje podlaskiej „Solidarności” w różnych perspektywach. Dzieje „Solidarności” przedstawiłem w formie skróconej, chcąc w ten sposób zachęcić czytelników, szczególnie

młodego pokolenia, którzy dzieje NSZZ „Solidarność” znają z opowiadań dziadków, rodziców, czy też publikacji papierowych lub zamieszczanych w internecie. Więcej informacji będą mogli znaleźć w: *Kalendarium NSZZ „Solidarność” Region Białystok*, Białystok 1999, *Ćwierć wieku podlaskiej „Solidarności” 1980–2005*, Białystok 2005, *Region Podlaski NSZZ „Solidarność” 1980–2015*, Białystok 2015.

Sporo miejsca w książce poświęciłem „Biuletynowi Informacyjnemu” białostockiej „Solidarności”, który trzymał wysoki poziom merytoryczny i wydawniczy, był drukowany i rozpowszechniany bez zezwolenia, którego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej udzielał Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, od 1981 r. Główny Urząd Kontroli Publikacji i Widowisk, będący centralnym urzędem cenzury państwowej. Redakcją „Biuletynu Informacyjnego” kierowała przede wszystkim chęć powiadomienia opinii publicznej o działalności opozycyjnej oraz potrzeba zwalczania monopolu informacyjnego oficjalnych środków masowego przekazu. Zdaniem wielu działaczy opozycji tworzenie niezależnego od władz obiegu informacji było jedną z najważniejszych metod walki z panującym w Polsce reżimem komunistycznym.

Kolejny szkic przedstawia dzieje białostockiego Klubu Więzionych Internowanych Represjonowanych. Jest to organizacja ważna. Jej członkowie byli uczestnikami wydarzeń związanych z powstaniem „Solidarności”, wprowadzenia stanu wojennego przez ekipę generała Wojciecha Jaruzelskiego, w trakcie którego czynnie działali i ponosili tego konsekwencje. Dobrze, iż prowadzą oni działania mające na celu zachowanie w pamięci kolejnych pokoleń tamtych wydarzeń.

Istotnym elementem poznawania dziejów regionalnej „Solidarności” jest docieranie i gromadzenie materiałów źródłowych. Powstające dotychczas publikacje o dziejach podlaskiej „Solidarności” opierały się przeważnie o dokumenty zgromadzone w Instytucie Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku, Archiwum Państwowym w Białymstoku, drukach i biuletynach związkowych, a także na relacjach działaczy. W 2007 r. wydałem zbiór źródeł pt. *Z dziejów białostockiej „Solidarności” 1980–1989. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” Region Białystok*, Białystok 2007. W publikacji zamieściłem 142 opracowane dokumenty, które w moim przekonaniu poszerzyły wiedzę o strukturach i działaniach białostockiej „Solidarności”.

W przedmiotowej publikacji zamieściłem 21 dokumentów z lat 1989–2020 wytworzonych przez podlaską „Solidarność”. Dokumentów nie opracowałem krytycznie, nie zamieściłem przy nich aparatu naukowego. Zasygnalizowałem, iż są bardzo cenne do kolejnych badań i poszerzania wiedzy nie tylko o „Solidarności”, ale także o najnowszych dziejach województwa podlaskiego.

Wiele czasu zajęło mi ustalenie składów osobowych części komisji zakładowych NSZZ „Solidarność” działających w latach 1980–1981. Udało mi

się ustalić znaczną liczbę nazwisk kierownictwa białostockiej „Solidarności” na poziomie zakładów pracy i instytucji. Zdają sobie sprawę, iż nie jest to nawet połowa komisji zakładowych działających w województwie białostockim. Niektórych informacji, nazwisk i imion nie udało się sprawdzić i zweryfikować. Uznałem jednak, iż zebrany materiał należy opublikować, aby go zweryfikować. Proszę więc wszystkich, którzy zauważą popełnione pomyłki i nieścisłości o kontakt i stosowne informacje. Wdzięczny będę za informacje nt. komisji zakładowych, których nie zamieściłem w publikacji. Może wspólnym wysiłkiem uda się ustalić składy osobowe komisji zakładowych „Solidarności” we wszystkich zakładach pracy i instytucjach. Pewnie idealną sytuacją byłoby ustalenie nazwisk wszystkich członków podlaskiej „Solidarności” na przestrzeni jej dziejów. Nazwiska działaczy „Solidarności” udało się ustalić na podstawie materiałów archiwalnych (IPN w Białymstoku i Archiwum Państwowego w Białymstoku, fragmentów spisu, który był sporządzony w Zarządzie Regionu w 1981 r.), publikacji, biuletynów informacyjnych, relacji działaczy, artykułów prasowych i wielu innych materiałów.

Mimo jubileuszowego charakteru publikacji nie zamieściłem w niej materiałów fotograficznych. Pokażny zbiór fotografii znajduje się zbiorach Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Jest nieopracowany, brakuje nazwisk autorów zdjęć, od których należałoby otrzymać pozwolenie na ich opublikowanie. Wiele pracy wymagać będzie rozpoznanie postaci, które się na nich znajdują. Z moich informacji wynika, iż cenne materiały fotograficzne znajdują się także w kolekcjach prywatnych. Może na kolejną rocznicę warto byłoby wydać drukiem jubileuszowy album. Czas biegnie szybko, a wydarzenia i postaci zacierają się w pamięci.

W publikacji zamieściłem 27 biogramów zmarłych działaczy podlaskiej „Solidarności”, których nazwiska udało mi się ustalić w latach 2019–2020. W 2018 r. wydałem drukiem *Słownik biograficzny zmarłych działaczy podlaskiej „Solidarności”*, w którym zamieściłem 110 biogramów. Upamiętnianie zmarłych członków „Solidarności” jest ważnym zadaniem historyków, ale i żyjących działaczy „Solidarności”.

Publikacja ma charakter popularny, zrezygnowałem z aparatu naukowego, a tytuły publikacji z których czerpałem wiedzę zamieściłem w bibliografii. Zamierzałem też w sposób szerszy przedstawić niektóre zagadnienia, szczególnie dzieje podlaskiej „Solidarności” w latach 1990–2020. Pandemia koronawirusa zweryfikowała te plany. Zamknięte czytelnie różnych instytucji uniemożliwiły dostęp do materiałów (szczególnie prasy) i znacznie opóźniły prowadzone badania. Byłem zmuszony niektóre tematy potraktować w sposób skrótowy. Może uda się je opublikować w późniejszym okresie.

Nie rezerwuję sobie wyłączności na badania przedstawionych powyżej zagadnień, licząc na kontynuację problemu przez innych historyków i badaczy. Mam nadzieję, iż publikacja stanie się zachętą do dalszych pogłębionych

badan, nie tylko historycznych, ale i socjologicznych, które zaowocują napisaniem monografii podlaskiej „Solidarnoœci”. Jest to waŹny postulat, gdyŹ w ciągu ostatnich pięciu lat nie powstała większa praca prezentująca dzieje podlaskiej „Solidarnoœci”, o której pisano w sposób przyczynkowski w niewielkich jubileuszowych artykułach prasowych.

Na koniec pragn podzikowa pracownikom Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku, Ksiznicy Podlaskiej, Zarządowi Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarnoœ”, Klubowi Więzionych Internowanych Represjonowanych za udostępnione materiały. Wdzięczny jestem działaczom „Solidarnoœci” za Źyczliwoœ i informacje, których udzielili mi w trakcie zbierania materiałów do publikacji. Bardzo cenne okazały się materiały, które udostpni mi pan Stanisław Marczuk i za które w tym miejscu bardzo dziękuję. Bez wsparcia wszystkich wymienionych osób i instytucji na pewno ksiŹka się nie ukazałaby się w aktualnym kształcie.

1. Powstanie i działalność NSZZ „Solidarność” w województwie białostockim w latach 1980–1981

Sierpień 1980 r. w Białymstoku przebiegał spokojnie, chociaż 28 sierpnia w „Uchwytach” Precyzyjnych „CT” na I zmianie załoga licząca 385 osób proklamowała strajk. Utworzono Komitet Strajkowy na czele Komitetu stanął Wiesław Lenio. Poszczególni pracownicy zgłaszali postulaty do mistrzów, które następnie miały być rozpatrzone przez dyrekcję. Brygadzysta Bogusław Korecki wybrał komisję, która w starym zakładzie sporządziła na jednej liście postulaty w imieniu całej załogi. Strajkujący wysunęli 42 postulaty, w których zażądali ogłoszenia w środkach masowego przekazu, iż solidaryzują się z postulatami robotników z Wybrzeża, żądali zapewnienia nietykalności delegatów przedstawiających wnioski i postulaty załogi. Wniesiono również o odwołanie dyrektora. Ostatni postulat robotników zrealizowano bardzo szybko. Z postulatów politycznych na uwagę zasługiwały m.in. zgoda ze strony władz na tworzenie wolnych związków zawodowych, wprowadzenie do programu TV mszy św., zrównania rangi województwa białostockiego pod względem zaopatrzenia i zarobków do Polski Centralnej i Śląska, niewyciąganie konsekwencji służbowych w stosunku do tych, którzy zechcą wystąpić z szeregów Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

Gdy na Wybrzeżu robotnicy świętowali zwycięstwo przez województwo białostockie i Białystok zaczęła przelewać się spóźniona fala strajków. 2 września 1980 r. zastrajkowała załoga w Hajnowskich Zakładach Przemysłu Maszynowego Leśnictwa. Załoga żądała podwyżki płac o jedną grupę zaszeregowania, prowadzenia bieżącej naprawy wózków akumulatorowych, zmiany na stanowisku brygadzysty. Dyrektor zobowiązał się spełnić żądania i załoga przystąpiła do pracy.

Strajki wybuchały spontanicznie. Istotną rolę w ich organizowaniu odegrali młodzi robotnicy. We wrześniu 1980 r. głównym motywem strajków było uzyskanie od administracji państwowej konkretnych gwarancji, że porozumienia w Gdańsku będą dotyczyć wszystkich pracowników, w tym także z zakładów z terenu województwa białostockiego. Strajki charakteryzowały się różnorodnym przebiegiem. Trwały od kilku godzin do kilku dni. W większości przypadków powoływano komitety strajkowe, które brały na siebie odpowiedzialność za porządek, zabezpieczały maszyny, urządzenia

i majątek zakładu pracy. W czasie tym czasie obowiązywała prohibicja na alkohol. Warto podkreślić, iż była ona konsekwentnie przestrzegana. Strajkujący podjęli zobowiązania, iż nadrobią straty po zakończeniu strajków. Załogi zgłosiły około 4,9 tys. wniosków i postulatów, o różnym charakterze, skierowanych pod adresem władz centralnych, wojewódzkich oraz adresem kierownictwa zakładów pracy. Do władz terenowych skierowano ponad 900 wniosków i postulatów, do władz centralnych około 1,5 tys., a dyrektorzy zakładów pracy przyjęli do rozpatrzenia ponad 2,4 tys. wniosków.

Postulaty przekazane do kierownictwa zakładów pracy oraz władz wojewódzkich obejmowały przeważnie podwyżki płac, dodatki za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia, za staż pracy, za pracę nocną, sprawiedliwego podziału premii, wyrównania zasiłków jak w resortach siłowych (milicja i wojsko), poprawy zaopatrzenia rynku w mięso i wędliny, artykuły spożywcze, węgiel, poprawy organizacji handlu i lepszego zaopatrzenia kiosków i bufetów pracowniczych, spraw mieszkaniowych, dodatkowych przyjęć do żłobków, sprawniejszej opieki lekarskiej w zakładach pracy, lepszego zaopatrzenia w ręczniki, mydło, proszki i odzież roboczą, usprawnienia komunikacji miejskiej. Często występowały wnioski zmian personalnych w kierownictwie z usunięciem dyrektora włącznie (żądania dotyczyły wymiany 47 osób na szczeblu kierowniczym). Zgłaszane były przez strajkujących również postulaty zmian personalnych w radach zakładowych i powoływania niezależnych związków zawodowych. Budziły one najwięcej emocji i oporu ze strony władz.

Robotnicy spontanicznie opowiadali się za wolnymi związkami zawodowymi. Na dowód tego, że nie chcą już należeć do oficjalnych związków zawodowych oddawali swoje dotychczasowe legitymacje. Po strajkach dla większości dorosłych Polaków zaczęło się pierwsze w życiu doświadczenie wolności. Niezależnie od władzy powstawały wolne związki zawodowe. Ludzie poczuli, że mają wpływ na funkcjonowanie zakładu, że wspólnie mogą wiele zrobić. Stawali się aktywni.

W początkowym okresie strajków przedstawiciele komitetów strajkowych poszczególnych zakładów pracy nie utrzymywali wzajemnych kontaktów. Nie podejmowano również prób tworzenia szerszego porozumienia w postaci Międzyzakładowych Komitetów Strajkowych. Brakowało w Białymstoku przodującego zakładu pracy, który koordynowałby akcje protestacyjne. Strajkujący byli przy tym pozbawieni fachowej pomocy prawnej, co wiązało się z brakiem zaangażowania się po stronie protestujących radców prawnych w zakładach pracy, białostockich adwokatów, czy też nauczycieli akademickich zatrudnionych na Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku.

Na początku września 1980 r. do Gdańska udał się Bogdan Radecki, pracownik Przedsiębiorstwa Zaopatrzenia Rolnictwa w Wodę „Wodrol”. Przywiózł wieści, iż na Wybrzeżu tworzy się potężny ruch związkowy reprezentowany przez ludzi różnych zawodów i poglądów. Radecki spotkał się z Ber-

nardem Bujwickim i przekonywał go do potrzeby scalenia istniejących komitetów strajkowych w jedną organizację. Podjęte działania zakończyły się sukcesem i 12 września 1980 r. powstał pierwszy Międzyzakładowy Komitet Założycielski, obejmując dwa zakłady ze Starosielc (dzielnica Białegostoku): Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Rolnictwa w Wodę „Wodrol”, gdzie organizacji związkowej szefował Bernard Bujwicki i Przedsiębiorstwo Elektryfikacji Rolnictwa „Eltor” z Michałem Pietkiewiczem na czele. Na przewodniczącego MKZ wybrano Michała Pietkiewicza.

Komisja Zakładowa „Solidarności” w „Uchwytach” przy Szosie Północno-Obwodowej, tzw. CETY nawiązała konspiracyjny kontakt z sąsiednim Białostockim Zakładem Podzespołów Telewizyjnych „Unitra – Biazeł”. Na czele nowego związku stanął Feliks Gołębiewski. Wzajemne podejrzania i nieufność nie pozwoliły rozwinąć szerszej współpracy pomiędzy zakładami. Szukano więc nowych kontaktów, co zaowocowało nawiązaniem współpracy przedstawicieli „Uchwyków” z Michałem Pietkiewiczem i Bernardem Bujwickim.

W końcu września w „Uchwytach” przy ulicy Łąkowej (dyrekcja) powstał Komitet Założycielski „Solidarności” ze Stanisławem Kornyszko na czele (zapisy ewidencyjne, które znajdują się w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku wskazują, iż był on tajnym współpracownikiem SB ps. „Tomek”). To trzytygodniowe opóźnienie „Uchwyków” – dyrekcji w stosunku do „Uchwyków” – CETY wytworzyło wzajemną nieufność działaczy obu zakładów, która dawała znać o sobie, kiedy wybrano jedno wspólne kierownictwo dla obu zakładów. Po nawiązaniu kontaktów z M. Pietkiewiczem i podpisaniu umowy o współpracy, tenże dotychczas dość skromny MKZ składający się z dwóch małych zakładów, urósł w siłę, poszerzając się o dwa zakłady liczące około 2500 członków „Solidarności”. Na terenie Białegostoku do MKZ – u zgłosili się przedstawiciele z Fabryki Urządzeń Grzewczych „Biawar” oraz Centrali Paliw Naftowych. Ich akces był wynikiem kampanii ulotkowej oraz z wolna rozchodzącej się informacji szeptanej, a także kontaktom telefonicznym M. Pietkiewicza z przedstawicielami zakładów.

12 września 1980 r. w Warszawie przy ulicy Bednarskiej, w punkcie informacyjnym nowych związków zawodowych pojawił się Edmund Lajdorf – przewodniczący Komisji Zakładowej w Budowlanej Spółdzielni Pracy. Spotkał się z Jarosławem Kaczyńskim. Rozmawiali o sytuacji w Białymstoku, a Kaczyński zadeklarował pomoc przy tworzeniu struktur nowych związków. Jarosław Kaczyński przybywając na wykłady do Białegostoku, gdzie był adiunktem na Wydziale Administracyjno-Ekonomicznym Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku przywoził materiały szkoleniowe i informacyjne. Na prośbę prof. Andrzeja Stelmachowskiego, który pełnił funkcję dziekana Wydziału Administracyjno-Ekonomicznego Filii UW w Białymstoku, a w czasie strajków

sierpniowych na Wybrzeżu był jednym z ekspertów nowych związków zawodowych, udzielał pomocy prawnej białostockiemu MKZ.

„Unitra – Biazeł” z Feliksem Gołębiewskim na czele tworzył wokół siebie nową, konkurencyjną wobec istniejącego MKZ grupę zakładów (Białostockie Zakłady Graficzne, Politechnika, Spółdzielnia Remontowo-Budowlana).

17 września 1980 r. w Gdańsku spotkało się 30 delegatów MKZ i Międzyzakładowych Komitetów Robotniczych z całego kraju. W czasie spotkania postanowiono ujednolicić statuty i wspólnie zarejestrować jeden związek ogólnokrajowy. Zamierzano też utworzyć Komisję Porozumiewawczą, o którą postulowała uchwała MKZ w Gdańsku. Podjęto decyzję, że nowy związek będzie organizacją działającą w oparciu o silne, autonomiczne struktury regionalne. Odrzucono typową dla związku zawodowego konstrukcję branżową. Z Białegostoku na spotkaniu obecni byli Michał Pietkiewicz i Bernard Bujwickski. Zarejestrowali wtedy MKZ.

6 października 1980 r. przedstawiciele obu MKZ spotkali się w Gdańsku, gdzie Krajowa Komisja Porozumiewawcza nakazała ich rozwiązanie i powołanie jednego zjednoczonego MKZ. Tak też się stało. Bernard Bujwickski reprezentujący „Wodrol”, Jan Wołowski z „Uchwyków”, Tadeusz Waśniewski z Politechniki Białostockiej, Hubert Kaczyński reprezentujący Filię Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, Feliks Gołębiewski lider z „Unitry – Biazeł” uchwalili rozwiązanie istniejącego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego i zobowiązali się, że do 10 października 1980 r. w Białymstoku powołany zostanie MKZ reprezentowany przez przedstawicieli wszystkich zakładów pracy w Białymstoku, w których działała „Solidarność”. Tego samego dnia grupa działaczy w składzie: Edmund Lajdorf z Budowlanej Spółdzielni Pracy, Walentyna Łubko (Budowlana Spółdzielnia Pracy), Ewa Cywińska (Muzeum Okręgowe – oddział w Tykocinie), Teresa Aponowicz (BZGraf), Marek Maliszewski („Instal”), Lucjan Dembowski („Instal”), Tadeusz Gąsowski (Rolnicze Zrzeszenie Spółdzielni Produkcyjnych), Stanisław Gościński („Unitra – Biazeł”), Stanisław Przestrzelski (BZGraf) rozpoczęła akcję informowania ludzi o potrzebie zwołania zebrania, na którym miałyby powstać zjednoczony MKZ w Białymstoku.

12 października 1980 r. przedstawiciele obu grup spotkali się w sali białostockiego PAX i pomimo wcześniejszych ustaleń w atmosferze wzajemnej nieufności i podejrzeń (zakaz nagrywania wystąpień) powołali tzw. „triumwirat”, składający się z trzech na równych prawach przewodniczących, co było ewenementem w skali Polski. Zostali nimi: Jerzy Prajzner z „Unitry – Biazeł”, Stanisław Przestrzelski z BZGraf oraz Jan Wołowski z „Uchwyków”. S. Marcuk odmówił wejścia do Prezydium. Na proponowane miejsce zgłosił Bernarda Bujwickskiego. Propozycję przyjęto i Marcuk z Bujwickskim opuścili obradującą salę, aby jako delegaci nowego zjednoczonego MKZ nocnym pociągiem udać się do Gdańska na posiedzenie KKP wyznaczone na 13 paź-

dziennika 1980 r. Tam rozmawiali z Lechem Wałęsą, Marianem Jurczykiem i Władysławem Siłą-Nowickim.

MKZ wreszcie się ukonstytuował. Zrzeszał w swych szeregach związkowców z 21 zakładów pracy, reprezentujących 4,6 tys. członków, tzn. pracowników, którzy wystąpili z poprzednich branżowych związków zawodowych. Ponadto przyjęto warunkowo przedstawicieli 12 zakładów, w których nie złożono jeszcze deklaracji o wystąpieniu ze starych związków. Przy organizowaniu MKZ najbardziej aktywni byli przedstawiciele dużych zakładów pracy („Uchwyty” – 1410 członków, BZPT „Unitra – Biazeł” – 900 członków, ZNTK w Łapach – około 1800 członków). Spośród przedstawicieli nauki i kultury na zebraniu założycielskim znaleźli się pracownicy Filii Uniwersytetu Warszawskiego, Politechniki Białostockiej, Muzeum Okręgowego, Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki. Zebraniu przewodniczył Jerzy Zegarski z Przedsiębiorstwa Doświadczalnego Opakowań „Pakpol”. Wybrano 11 osobowe prezydium MKZ. Tak ukształtowany MKZ, z pewnymi zmianami dotrwał do statutowych wyborów w czerwcu 1981 r. Zgromadzenie zakończyło się sukcesem dzięki S. Marcukowi, który poprzez wcześniejsze rozmowy z „Biazełem” odsunął Gołębiewskiego. Było także osobistą zasługą Jana Wołowskiego, który zgodnie ze scenariuszem je prowadził i trzymał w ryzach zebranych zgodnie ze wskazówkami w nim zawartymi, przestrzegał uzgodnień poczynionych wcześniej, i likwidował wszelkie próby zanarchizowania go.

Pod koniec października 1980 r. NSZZ „Solidarność” istniała już w 50 zakładach województwa białostockiego skupiając około 8 tys. członków. Najliczniej wstępowali do nowego związku pracownicy największych zakładów pracy. W „Uchwytach” „Solidarność” liczyła 1350 członków, w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym do związku wstąpiło 500 pracowników, zaś w „Sierżanie” 372 osoby. Komitety Założycielskie NSZZ „Solidarność” powstały w „Fastach”, „Birunie”, „Agromecie”, Zakładach Mięsnych. Komisję Zakładową „Solidarności” bezskutecznie próbowano założyć w Urzędzie Wojewódzkim. Natrafiono jednak na zdecydowany opór wojewody i „Solidarność” nie powstała. Utworzono za to koła „Solidarności” na wszystkich wydziałach i bibliotece Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Powołana została również Komisja Koordynacyjna skupiająca po jednym przedstawicielu kół. Na początku listopada wybrano Komisję Zakładową „Solidarności”, której przewodnił dr Henryk Ruciński. Liczyła ona 220 członków. Komisje Zakładowe NSZZ „Solidarność” powstały także na Politechnice Białostockiej i Akademii Medycznej.

10 listopada 1980 r. Sąd Najwyższy zmienił postanowienia Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z 24 października 1980 r. i dokonał rejestracji NSZZ „Solidarność” zgodnie ze statutem o takiej formie i treści, jakie nadali mu założyciele „Solidarności”. Związek mógł podjąć normalną pracę. Komisja

Krajowa odwołała stan gotowości strajkowej wyznaczony na 12 listopada 1980 r. Taką samą decyzję podjął białostocki MKZ.

„Solidarność” w regionie białostockim rosła w siłę. W połowie listopada 1980 r. skupiała w swych szeregach ponad 30 tys. członków i obejmowała działalnością 60 największych zakładów. Powstawały kolejne komisje zakładowe, które liczyły od kilku do kilkunastu osób. Członkowie MKZ prowadzili także aktywną działalność poza Białymstokiem. 21 listopada 1980 r. delegacja MKZ (Stanisław Przestrzelski, Edmund Lajdorf, Zbigniew Puchalski i Jerzy Prajzner) spotkała się z Lechem Wałęsą, przewodniczącym Krajowej Komisji Porozumiewawczej, z którym przedyskutowana została kwestia zasięgu terytorialnego białostockiego MKZ. Ustalono, że MKZ swą działalnością będzie obejmował województwo białostockie oraz niektóre zakłady województwa łomżyńskiego i suwalskiego (te, które zgłosiły swój akces do MKZ Białostok, m.in. w Grajewie, Ełku i Szczuczynie). Białostoccy związkowcy zaprosili L. Wałęsę do złożenia wizyty w Białymstoku. Przewodniczący KKP zaproszenie przyjął, nie sprecyzował jednak dokładnego terminu odwiedzin. W Białymstoku pojawił się dopiero dziesięć lat później.

Powoływano także komisje terenowe. Jako pierwsza powstała Rejonowa Komisja Koordynacyjna w Grajewie. Także w Bielsku Podlaskim utworzona została Międzyzakładowa Komisja Porozumiewawcza. Znaczną rolę odgrywały komisje zakładowe w dużych zakładach pracy: Zakładzie Naprawczym Taboru Kolejowego w Łapach, Zakładach Przemysłu Wełnianego im. Emilii Plater w Wasilkowie, czy też Hajnowskim Przedsiębiorstwie Przemysłu Drzewnego w Hajnówce. W białostockim MKZ zarejestrowało się 228 organizacji zakładowych o łącznej liczbie 50 tys. członków. Najniższą statutową jednostką organizacyjną w Związku było koło, liczące co najmniej 10 członków. Tak więc najmniejszą organizacją w białostockim MKZ było koło przy Pracowni Konserwacji Zabytków zrzeszające 11 członków, największą zaś Komisja Zakładowa w BZPB „Fasty” licząca 4216 członków (ok. 80% załogi). W MKZ zatrudnionych było 5 etatowych pracowników. Powołano Sekcję Interwencji pod kierownictwem Bernarda Bujwickiego. Jej głównym zadaniem było wspomaganie słabszych komisji zakładowych „Solidarności”. Realizując ideę solidarności, komisja zakładowa wielkiego zakładu pracy ochraniała pracowników poczty, muzeów, czy też bibliotekarzy. Do pracy w Sekcji Interwencji komisje zakładowe delegowały zaufanych ludzi, którzy byli energiczni i mieli odpowiednie predyspozycje. Ważny był brak kontaktów z SB. Delegowanie do grupy interwencji przez komisję zakładową „Solidarności”, a nie przez jedną tylko osobę miało być tego gwarancją. Potem okazało się, iż ta metoda doboru miała sens, gdyż uchroniła członków grupa interwencji przed wzajemną podejrzliwością, a to powodowało jej sprawne działanie. Grupa liczyła kilkanaście osób (m.in. Bernard Bujwcki, Zenon Biender, Henryk Koczot, Marek Maliszewski, Wojciech Łowiec, Edward Łuczycki,

Krzysztof Rutkowski, Leonard Konarzewski, Bogdan Sokołowski, Wiesław Zdanowicz i Kazimierz Zeller). W miarę wzrostu poziomu organizacyjnego „Solidarności” w regionie, grupy interwencji powoływały niektóre komisje branżowe, np. oświaty. Miały je także rejony „Solidarności”, jak Sokółka, Bielsk Podlaski, Grajewo itp. grupy interwencji podejmowały decyzje samodzielnie lub wspierane były przez fachowców z różnych dziedzin. Grupy działały na różnych polach i podejmowały próby albo wręcz czyniły jawnymi wiele dziedzin życia dotychczas znane tylko nielicznym i odsłaniały wiele zjawisk mających charakter zakulisowych. Praktycznie, wszystkie sygnalizowane „Solidarności” sprawy z obszaru Regionu, poza sprawą wewnętrzną władz regionu, leżały w polu działania grupy interwencji. Osoby z interwencji działały zazwyczaj pojedynczo albo parami. Były też sprawy, w których rozwiązywaniu brało udział kilka osób z interwencji oraz z prezydium MKZ. Najliczniejszą grupę spraw interwencji stanowiły przez długi czas kwestie związane z organizacją związku i obsługą zebrzań założycielskich w zakładach. W początkach listopada 1980 r. „Solidarność” w województwie białostockim była właściwie w pierwszym miesiącu organizacji i dla większości zakładów stanowiła absolutną nowość. Pod koniec 1980 r. ludzie z grupy interwencji uczestniczyli dziennie nawet w kilku interwencjach, spotkaniach organizacyjnych z załogami, połączonych z wiecowaniem. Konieczność występowania wobec tłumów wymuszała odpowiednie przygotowanie i umiejętność przekonywującego przemawiania do ludzi, reagowania natychmiast na zadawane pytania, na stawiane przez przeciwników lub wątpiących zarzuty i operowania ripostami, co pociągało tłumy. Jednym z doradców grup interwencji był Jerzy Zegarski.

Pod koniec 1980 r. w MKZ NSZZ „Solidarność” w Białymstoku zarejestrowane były 333 komisje zakładowe NSZZ „Solidarność” liczące 63241 członków. W MKZ reprezentowane były miejscowości: Grajewo, Łapy, Bielsk Podlaski, Sokółka, Hajnówka, Mońki. Ponadto zarejestrowano organizacje związkowe w Brańsku, Czarnej Białostockiej, Choroszczy, Ignatkach, Juchnowcu Dolnym, Koplanach, Lipkach, Mońkach, Mielniku, Michałowie, Nowosiólkach, Siemiatyczach, Surazu, Szczuczynie, Supraślu, Tykocinie, Uhowie, Wasilkowie, Wyszkach, Zambrowie. Na szczególną uwagę zasługiwała organizacja NSZZ „Solidarność” w Banku Gospodarki Żywnościowej w Białymstoku. Obejmowała ona swą działalnością 42 oddziały w województwie. Liczba członków NSZZ „Solidarność” w BGŻ wynosiła 767 osób, tj. 80% zatrudnionych. W województwie białostockim nie dominowały, jak na Mazowszu, Wybrzeżu, czy też Śląsku wielkie zakłady pracy, co nadało tutejszej „Solidarności” specyficzny, regionalny charakter. Przewaga średnich przedsiębiorstw gwarantowała jednak ochronę przed represjami ze strony kierownictwa w małych zakładach, czy też innych instytucjach, np. urzędach, szkołach, urzędach gmin, muzeach.

Rok 1980 r. kończył się niezadowoleniem społeczeństwa z powodu pustych sklepów (zabrakło nawet octu, żyłek, soli i zapalek mimo stosowania ograniczeń w ich sprzedaży) i gigantycznych kolejek. Malala wydajność pracy, brakowało surowców i materiałów, szczególnie tych pochodzących z importu, spadała produkcja i mnożyły się przestoje. W przedsiębiorstwach budowlanych oddano o około 20% mieszkań mniej niż w analogicznym okresie 1980 r. Rosło natomiast zatrudnienie i płace co wzmagało inflację i zmniejszało siłę nabywczą pieniądza. Ze sklepów znikwały wszelkie towary. Trudna sytuacja panowała również w rolnictwie i gospodarce żywnościowej. Brakowało także materiału siewnego, pasz treściwych, nawozów mineralnych, paliw, części do maszyn rolniczych. Ludzie stojący w długich kolejkach po żywność przed Świętami Bożego Narodzenia, byli zmęczeni, poirytowani i krytycznie nastawieni do polityki aparatu władzy. Przeważała opinia, iż puste półki to element polityki mający na celu pokazanie społeczeństwu, iż to „Solidarność” poprzez strajki doprowadził do kryzysu w państwie.

Początek 1981 r. rozpoczął się walką „Solidarności” z władzą o wolne soboty. 8 stycznia 1981 r. Prezydium MKZ NSZZ „Solidarność” podjęło uchwałę dotyczącą wolnych sobót. Związkowcy podkreślali w niej, iż jest to zgodne z porozumieniami z Gdańska, Szczecina, Jastrzębia oraz decyzją Krajowej Komisji Porozumiewawczej w Gdańsku. Poczynając od 1 stycznia 1981 r., wszystkie soboty miały być dniami wolnymi od pracy. W związku z tym MKZ zwrócił się do władz terenowych o podjęcie odpowiednich rozwiązań organizacyjnych. Jednocześnie Prezydium MKZ NSZZ „Solidarność” w Białymstoku oświadczyło, iż wyciąganie jakichkolwiek sankcji wobec osób, które nie będą pracowały 10 stycznia, spowoduje reakcję „Solidarność”, która proklamuje strajk w białostockich zakładach pracy.

Mimo grózb ze strony władzy większość załóg nie podjęła pracy 10 stycznia 1981 r. Szeroka akcja propagandowa „Solidarności”, wydawanie i kolportowanie wielu materiałów, organizowanie spotkań, wieców doprowadziły do znacznego rozszerzenia bojkotu soboty 24 stycznia uznanej przez władze za pracującą. Jedynie około 25% osób zatrudnionych w przemyśle stawilo się do pracy. Nieco gorzej wypadł bojkot w urzędach i małych zakładach, gdzie większość pracowników podjęła swe obowiązki.

W styczniu 1981 r. dyrektor białostockiej Delegatury Głównego Urzędu Kontroli Prasy Publikacji i Widowisk, Jan Jantas wstrzymał druk oddanego do publikacji 11. numeru „Biuletynu Informacyjnego” MKZ NSZZ „Solidarność”. Wojewoda K. Dunaj zaakceptował postanowienie Jantasa i zakazał druku „Biuletynu” w Białostockich Zakładach Graficznych. Decyzja Dunaja nie miała żadnego sensu merytorycznego, nie poprawiała notowań władzy w społeczeństwie. Było pewne, że „Solidarność” zareaguje natychmiast i do obrony użyje wszelkich dostępnych środków, w tym strajku.

Na nadzwyczajnym zebraniu, które odbyło się 26 stycznia 1981 r. funkcję przewodniczącego przestał pełnić Jerzy Prajzner. Jego obowiązki po-

wierzono Feliksowi Gołębiewskiemu, który wzmocnił swą pozycję przez wprowadzenie do prezydium Waldemara Rakowicza i Józefa Nowaka oraz Ryszarda Szczęsnego. Z Prezydium zostali usunięci Edmund Lajdorf i Jerzy Prajzner. Usunięto także przewodniczącego Sekcji Interwencji B. Bujwickiego i członka tejże Sekcji Lucjana Dembowskiego. Funkcję przewodniczącego Sekcji powierzono Markowi Maliszewskiemu. Wolne miejsce po Sławińskim objął Krzysztof Burek, który przeszedł z białostockiego Muzeum Okręgowego. Otrzymał funkcję redaktora naczelnego „Biuletynu”, którą pełnił aż do końca stanu wojennego. Burek zajmował stanowisko neutralne i nie angażował się w rozgrywki personalne. Okazał się przy tym doskonałym redaktorem i „Biuletyn” stanowił wizytówkę Regionu. Pojawiało się w nim szereg materiałów historycznych i pełnił on rolę nie tylko informacyjną, ale również edukacyjną. Burek stworzył też profesjonalną redakcję, którą zasili studenci rekrutujący się z Niezależnego Zrzeszenia Studentów: Konrad Kruszewski, Dariusz Boguski, Krzysztof Sawicki oraz Janusz Smaczny. Ponadto Krzysztof Burek był dobrym mówcą i często reprezentował Region na wielu uroczystościach. Z „Biażetu” delegowano do prac w Regionie Romana Wilka, który był człowiekiem konkretnym, a jego pasją była organizacja druku i wydawnictw.

27 stycznia 1981 r. „Solidarność” przeprowadziła strajk ostrzegawczy, który objął największe zakłady przemysłowe w województwie białostockim. Te, które strajkować nie mogły, podjęły akcję solidarnościową. Stała komunikacja miejska i PKS. Do strajku przyłączyło się wielu kioskarzy „Ruchu”. W zakładach utworzone zostały służby porządkowe, które pilnowały wejść i nie wpuszczały nikogo na teren zakładu. Łącznie w 78 zakładach pracy strajkowało ponad 34 tys. pracowników.

W marcu 1981 r. nastąpił wzrost napięcia społecznego. 16 marca grupa rolników domagających się m.in. rejestracji NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych rozpoczęła strajk okupacyjny w budynku Wojewódzkiego Komitetu Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Bydgoszczy.

W związku z wydarzeniami w Bydgoszczy 20 marca 1981 r. odbyło się nadzwyczajne posiedzenie białostockiego MKZ NSZZ „Solidarność”, w którym udział wzięli przedstawiciele największych zakładów pracy. Podjęto decyzję o gotowości strajkowej w regionie. Całodobowe dyżury pełnili członkowie Prezydium i przedstawiciele zakładów pracy. Łączność z zakładami pracy utrzymywano poprzez łączników, telefony i teleksy.

24 marca 1981 r., Regionalne Międzyzakładowe Komitety Założycielskie przeniosły się na tereny dużych zakładów pracy, skąd były możliwości sprawnego kierowania akcją strajkową. MKZ przekształcił się w Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS).

27 marca 1981 r. w całej Polsce odbył się czterogodzinny strajk ostrzegawczy. W województwie białostockim strajkowały prawie wszystkie znaczące

zakłady pracy. Strajkowali pracownicy zrzeszeni w „Solidarności”, studenci i pracownicy uczelni. W gmachu przy ulicy Mickiewicza zgromadziło się około 1,5 tys. osób, protest przeciwko postępowaniu milicji w Bydgoszczy odczytał prof. Andrzej Stelmachowski. Łącznie strajk objął w województwie białostockim 182 zakłady pracy i prawie 54 tys. osób. W proteście wzięło udział około 6,5 tys. członków PZPR (w tym czasie wojewódzka organizacja partyjna liczyła 42 tys. członków i kandydatów, z tego do NSZZ „Solidarność” należało około 10 tys. osób). W dużych zakładach pracy takich jak: „Fasty”, „Uchwyty”, „Unitra-Biazeł” do NSZZ „Solidarność” należało ponad 50% członków zakładowych organizacji partyjnych.

W czasie kryzysu bydgoskiego „Solidarność” osiągnęła szczyt swych możliwości. Działacze „Solidarności” nie żywili niechęci do szeregowych członków partii, z których wielu należało także do „Solidarności”. Ludzie byli zdeterminowani sytuacją w kraju, ale też i przygotowani do ewentualnego wprowadzenia stanu wyjątkowego. Wielki zawód i niezadowolenie sprawili członkom „Solidarności” przedstawiciele Krajowego Komitetu Strajkowego (Lech Wałęsa, Andrzej Gwiazda, Andrzej Słowik, Marian Jurczyk, Krzysztof Gotowski), którzy po zakończeniu rozmów z Komisją Rady Ministrów ds. Związków Zawodowych, wstrzymali ogłoszony na 31 marca strajk generalny, a został on ostatecznie odwołany decyzją KKP, która przyjęła wyniki rozmów z Komitetem Rady Ministrów jako wstępne porozumienie pozwalające na wszczęcie negocjacji w głównych problemach konfliktowych. Lech Wałęsa ocenił, iż porozumienie był dobre, a „Solidarność” osiągnęła wiele. Jednocześnie przywódca „Solidarności” mówił o poparciu tysięcy związkowców z „Solidarności” dla jego decyzji.

Załogi dużych zakładów pracy w Białymstoku były niezadowolone z decyzji władz „Solidarności”, ale MKS w Białymstoku podporządkował się tym postanowieniom. Przypomniano, iż w regionie będzie obowiązywał stan zaostrej gotowości strajkowej. Następnego dnia MKS odwołał gotowość strajkową. Związek wracał do normalnej pracy. Liderom „Solidarności” zarzucono działania wolontarystyczne, rozmijające się w sposób widoczny z interesami całego związku, marnotrawiące wielki kapitał społecznego zaangażowania w walkę o realizację postulatów w imię których podjęta została akcja strajkowa.

25 kwietnia 1981 r. po rezygnacji Feliksa Gołębiewskiego nowym przewodniczącym MKZ NSZZ „Solidarność” został Stanisław Przestrzelski. Waldemarowi Rakowiczowi powierzono funkcję wiceprzewodniczącego, Michałowi Pietkiewiczowi – przewodniczenie w Społecznym Komitecie Budowy Pomnika „Solidarności” i Społecznym Komitecie Fundacji Sztandaru „Solidarności”, Kazimierzowi Kamińskiemu – informację i kontakty z Komisjami Zakładowymi, Romanowi Wilkowi – Tymczasowe Komisje Koordynacyjne i wydawnictwa niezależne, Ryszardowi Szczęsnemu – koordynację Sekcji In-

terwencji, Komisję Mieszaną odpowiedzialną za weryfikację pracowników usuniętych z pracy za strajki 1970 i 1976 r., Stanisławowi Mogielnickiemu – administrację, dział gospodarczy, Józefowi Nowakowi – koordynację pracy grupy ekspertów, Marianowi Czaczkowskiemu – Terenową Komisję Koordynacyjną w Grajewie, Zbigniewowi Puchalskiemu i Janowi Łajewskiemu nie przydzielono funkcji.

NSZZ „Solidarność” czynił przygotowania do ogólnopolskiego zjazdu. Powołano Krajową Komisję Wyborczą, która na swym posiedzeniu 22 kwietnia 1981 r. podzieliła Polskę na 15 ośrodków w oparciu o które miały być wybrane władze regionalne. Krajowa Komisja Wyborcza podjęła uchwałę w sprawie biernego prawa wyborczego. Każdy członek „Solidarności” należący do organizacji zakładowej zrzeszonej w regionie, mógł być kandydatem do władz regionalnych związku lub kandydatem na zjazd krajowy. KKW wypowiedziała się także w sprawie okręgów wyborczych. Najmniejszym okręgiem był obszar województwa, KKW dopuściła okręgi wyborcze w ramach istniejących międzywojewódzkich MKZ. Nie dopuszczono do dzielenia obszaru województwa pomiędzy różne okręgi wyborcze. KKP NSZZ „Solidarność” podjęła uchwałę, że 40% składek członkowskich przekazywanych będzie na cele ogólnozwiązkowe. KKP zwróciła się do wszystkich MKZ o comiesięczne przekazywanie do jej dyspozycji subwencji w wysokości co najmniej 100 tysięcy złotych.

W sali Filharmonii Białostockiej odbyło się zebranie MKZ. W głosowaniu jawnym powołano Komisję Uchwał i Wniosków w składzie: Bernard Bujwiczki, Ireneusz Choroszuca, Lucjan Dembowski, Stanisław Guzowicz, Tadeusz Masłowiecki, Zofia Lewicka – Pezowicz, Jerzy Zegarski. Komisja, opierając się na protokole przedstawionym przez Komisję Rewizyjną, wniosowała, by udzielić absolutorium Prezydium MKZ. Absolutorium zostało udzielone. Ponadto informacje o pracach MKZ miały być publikowane w „Wiadomościach Bieżących”. MKZ powołał Regionalną Komisję Wyborczą, której przewodniczącym został Krzysztof Rutkowski, działacz NSZZ „Solidarność” z Akademii Medycznej. W jej skład weszło 29 osób. Z działalności RKW miała zdać sprawozdanie na I Walnym Zjeździe Delegatów. Ukonstytuował się również Komitet ds. Ufundowania Sztandaru i Komitet Budowy Pomnika „Solidarności” pod przewodnictwem Michała Pietkiewicza. MKZ przywrócił do Prezydium MKZ Jerzego Prajznera, Edmunda Lajdorfa, Bernarda Bujwiczkiego i Zbigniewa Puchalskiego.

4 czerwca 1981 r. w sali Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku rozpoczął się I Walny Zjazd Delegatów białostockiej „Solidarności”. W Regionie było zarejestrowanych 527 organizacji zakładowych „Solidarności” liczących około 112 tysięcy członków. Spośród nich wybrano 310 delegatów. Regionalna Komisja Wyborcza podzieliła Region na następujące okręgi wyborcze: 1. Białystok z Łapami i Czarną Białostocką, 2. Grajewo, 3. Sokółka, 4. Bielsk

Podlaski, 5. Hajnówka, 6. Siemiatycze oraz podział na 123 obwody wyborcze. Dalsze obrady przełożone został na 25 czerwca 1981 r.

21 czerwca 1981 r. na placu przy ulicy Leszczykowej, w miejscu, gdzie miał powstać pomnik „Solidarności”, odbyło się poświęcenie sztandaru Zarządu Regionu Białystok NSZZ „Solidarność”. Sztandar poświęcił biskup Edward Kisiel. Po komunii świętej biskup Kisiel przekazał na ręce Stanisława Przestrzelskiego dokument z błogosławieństwem papieża Jana Pawła II. Po mszy świętej uformował się pochód z nowym sztandarem na czele i transparentami z napisami „Aby Polska była Polską”. Pod siedzibę MKZ dotarło kilkanaście tysięcy ludzi. Była to jedna z większych manifestacji, jakie widział Białystok (liczniejsze bywały tylko w czasie ważnych uroczystości religijnych czy też przymusowych pochodów z okazji 1 maja). Rzesze białostoczan, którzy dobrowolnie wzięli udział w uroczystościach poświęcenia sztandaru białostockiej „Solidarności”, były świadectwem poparcia działalności związku. Wydaje się, iż wtedy białostocka „Solidarność” poczuła się silna i zjednoczona.

25-26 czerwca 1981 r. w Białymstoku odbyła się druga tura I Walnego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność”. Walny Zjazd sformalizował działalność Związku. Jego podstawą były: Statut „Solidarności”, porozumienia z Gdańska, Szczecina i Jastrzębia oraz dyskusja w czasie zjazdu. Pierwszy rozdział programu *Zadania Związku w kształtowaniu polityki społecznej* zdecydowanie określał „Solidarność” jako ruch społeczny. Za najważniejsze uznano ochronę ludzi pracy przed skutkami kryzysu, a szczególnie, aby jego ciężar nie spadł na barki najbiedniejszych. Związek miał wpływać wszelkimi statutowymi metodami na rozwój transportu, komunikacji, łączności, infrastruktury miejskiej, handlu, usług, ochrony zdrowia, kultury i oświaty. Drugim podstawowym zadaniem Związku miało być tworzenie polityki społecznej, która służyłaby nieskrępowanemu rozwojowi społeczeństwa. „Solidarność” przyjęła rolę propagatora reformy gospodarczej i zobowiązała się do prac, które miały przełamywać bariery i opory ze strony struktur administracji państwowej.

Wszelkie formy samorządności obywatelskiej, pracowniczej, spółdzielczej uznano za sposób wspólnego gospodarowania krajem. W centrum uwagi białostockiej „Solidarności” znalazły się prawne, materialne, opiekuńcze, socjalne i moralne problemy rodziny i dziecka. Najważniejszym problemem do rozwiązania było stworzenie odpowiednich warunków mieszkaniowych. Za niezbędne uznano ochronę środowiska. Związek miał kontrolować zaopatrzenie, produkcję i dystrybucję żywności. Inne dziedziny życia, które miały się znaleźć w obszarze oddziaływania Związku to przeciwdziałanie demoralizacji społecznej, walka z alkoholizmem, sprawiedliwy podział majątku po Wojewódzkiej Radzie Związków Zawodowych, rozwój białostockiego środowiska naukowego, polityka kadrowa w województwie, swobod-

ny rozwój mniejszości narodowych i religijnych. Były to ambitne i trudne zamierzenia. Wiele z nich pozostało tylko w formie deklaracji. Dawało to jednak podstawy, by sądzić, iż NSZZ „Solidarność” zdecydowanie wyszła poza ramy związku zawodowego.

Opracowana została również ramowa struktura organizacyjna władz regionalnych NSZZ „Solidarność” Region Białystok, wedle której najwyższym organem regionalnej organizacji był Walny Zjazd Delegatów. Wykonywanie jego uchwał, a także ich podejmowanie między zjazdami powierzono Plenarnemu Posiedzeniu Zarządu. Prezydium Zarządu wykonywało uchwały WZD oraz podejmowało wiążące uchwały zgodnie z potrzebami i polityką organizacyjną NSZZ „Solidarność”. Komisja Rewizyjna sprawowała nadzór nad Prezydium Zarządu Regionu i pracą Komisji Rewizyjnych KZ. Przewodniczący czuwał i ponosił odpowiedzialność za całokształt pracy władz regionalnych związku, bez prawa samodzielnego podejmowania decyzji. Jego zastępcy odpowiadali za pracę Działu Administracyjnego, Działu Organizacyjno-Prawnego i Działu Współpracy z terenem i Komisjami Problemowymi oraz Działu Informacyjnego. Rzecznik Prasowy sprawował funkcję informatora prasowego o działalności regionalnej organizacji związkowej NSZZ „Solidarność” oraz sprawował nadzór nad redakcją „Biuletynu Informacyjnego”. Bezpośrednio podlegał Przewodniczącemu. Ważną rolę odgrywały: Sekcja Interwencji i Terenowe Komisje Koordynacyjne. TKK działały w granicach starych powiatów (sprzed 1975 r.). Powołano oddzielną TKK, która miała działać w granicach administracyjnych Białegostoku. Na siedzibę TKK w Białymstoku wybrano „Uchwyty”. Przewodniczący TKK byli etatowymi pracownikami Zarządu Regionu. Powstały też następujące komisje problemowe: przestrzegania praworządności i ochrony obywatela, spraw pracowniczych, ochrony emerytów i rencistów, mieszkaniowa i zagospodarowania lokali, ochrony konsumenta, zabezpieczenia socjalno – bytowego, zdrowia i opieki społecznej, turystyczno-wypoczynkowa, współpracy z samorządem pracowniczym zakładów, kontroli wykonania uchwał i zamierzeń podjętych przez MKZ lub jego Prezydium.

Na I Walnym Zjeździe Delegatów wybrano demokratyczne władze NSZZ „Solidarność” w Regionie Białystok. Ukonstytuował się chyba jeden z najliczniejszych w Polsce Zarządów Regionu. W trzeciej turze głosowania (rywalizacja pomiędzy S. Marczukiem i B. Bujwickim) funkcję przewodniczącego powierzono Stanisławowi Marczukowi, który uważał, iż „Solidarność” to ruch społeczny, gwarant odnowy i moralnej przebudowy społeczeństwa. Wybrano trzech współprzewodniczących (B. Bujwickiego, J. Rybnika i M. Pietkiewicza) i był to ewenement w skali kraju. Ukonstytuowało się 15 osobowe prezydium i 70 osobowy Zarząd Regionu, pełniący władzę pomiędzy walnymi zjazdami. Średnia wieku zarządu wynosiła 37 lat, było w nim 12 kobiet, do PZPR należały dwie osoby, a jedna była członkiem

Stronnictwa Demokratycznego. Wykształcenie średnie posiadało około 44%, a wyższe około 40% członków. Demokratyczne wybory wyłoniły nowych, przeważnie młodych ludzi, w przekonaniu delegatów najlepszych do kierowania Związkiem.

Powołane zostały struktury terenowe na bazie dawnych powiatów. Było to Terenowe Komisje Koordynacyjne w Hajnówce, Łapach, Mońkach i Siemiatyczach. Powstały też komisje tematyczne w ramach zarządu. Nastąpiło też znaczne uporządkowanie i sformalizowanie spraw organizacyjnych.

W Polsce aktywnie przygotowywano się do I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. Prace przedzjazdowe KKW pozwoliły dokładnie określić liczbę członków „Solidarności”. Na 30 czerwca 1981 r. w „Solidarności” było 9 milionów 486 tys. członków. Trzydzieści największych regionów skupiło około 6 milionów 976 tys. członków, co stanowiło około 73,4% związkowców. W dalszych dwudziestu jeden regionach do „Solidarności” należało 2 mln 234 tys. ludzi pracy, a więc 23,5%. Cztery najmniejsze regiony wraz z czterema niezależnymi okręgami wyborczymi nie włączonymi do żadnego regionu, posiadały 279 tys. członków, tzn. 3,1%. Region Białystok należał do mniejszych regionów w kraju i liczył ok. 112 tys. członków, podczas gdy największy Region Śląsko-Dąbrowski – 1400 tys. członków, Mazowsze – 911 tys., Dolny Śląsk – 910 tys.

5 września 1981 r. w Gdańsku zebrali się uczestnicy I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność”. Obrady miały odbywać się w dwóch turach, pierwszej do 10 września, drugiej od 26 września do 7 października. Na zjazd wyłoniono 896 delegatów reprezentujących 38 regionów. Przeważali działacze szczebla zakładowego. KKP powołała własny organ prasowy, w którym mogła kolportować poza zasięgiem cenzury informacje ze Zjazdu. Region Białystok reprezentowali: Zenon Biender, Bernard Bujwicky, Marian Czackowski, Edward Łuczycki, Longin Malec, Stanisław Marczuk, Michał Pietkiewicz, Krzysztof Rutkowski, Leopold Stawecki i Tadeusz Waśniewski.

W trakcie Zjazdu uwidoczniła się różnica pomiędzy przedstawicielami dotychczasowego kierownictwa Związku i ich doradcami, a działaczami szczebla lokalnego, dążącymi do zajęcia bezkompromisowej postawy wobec przedstawicieli aparatu władzy. Znalazło to swój wyraz m.in. w żądaniu usunięcia z aneksu do statutu „Solidarności” sformułowania o przewodniej roli PZPR. Przejawem radykalizmu sporej części delegatów stała się też uchwała Zjazdu o odrzuceniu rządowego projektu ustawy o samorządzie pracowniczym. W uchwale żądano przeprowadzenia ogólnonarodowego referendum w tej sprawie. Największym echem odbiło się jednak uchwalenie przez Zjazd *Postania do ludzi pracy Europy Wschodniej*, w którym wyrażano poparcie dla działaczy z krajów socjalistycznych walczących o niezależne związki zawodowe. Dokument ten wywołał oburzenie w Moskwie, a Telegraficzna Agencja Związku Sowieckiego (TASS) określiła Zjazd jako antysocjalistyczną

i antyradziecką orgię. 11 września 1981 r. w telefonicznej rozmowie z Stanisławem Kanią, Leonid Breżniew żądał wprowadzenia stanu wojennego.

10 września 1981 r. w czasie obrad Zjazdu głos w dyskusji zabrał Bernard Bujwicki, który stwierdził, iż władzę ogólnozwiązkową należy oprzeć na silnych strukturach regionalnych i autorytetach „Solidarności”. Według niego należało zachować dotychczasową koncepcję KKP, wedle której członków KKP, poza przewodniczącym, wybierały regiony. Stanisław Marczuk wystąpił z inicjatywą utworzenia ogólnopolskiej „sieci” spółdzielczej. Michał Pietkiewicz przedstawił dramatyczne losy Polaków mieszkających w Związku Sowieckim i apelował o udzielenie im pomocy materialnej.

Po powrocie delegatów z Gdańska 15 września 1981 r. zebrał się Zarząd Regionu. Marian Czaczkowski, Stanisław Marczuk i Leopold Stawecki zrelacjonowali przebieg Zjazdu, treść podjętych uchwał i zmian w Statucie Związku. Zarząd stwierdził wygaśnięcie mandatu Zbigniewa Gordona członka Prezydium Zarządu Regionu oraz przyjął rezygnację Mariana Czaczkowskiego z funkcji członka Prezydium. Zgodnie z ordynacją wyborczą i wynikami wyborów I Walnego Zjazdu Delegatów Regionu powołał na członków Prezydium ZR Bronisława Niepsuja i Edmunda Lajdorfa.

21 października 1981 r. w Białymstoku odbyło się spotkanie kierownictwa białostockiej „Solidarności” z Julianem Ślarzyńskim celem ustalenia warunków skupu żywca w zamian za towary przemysłowe. Na wstępie S. Marczuk poinformował wojewodę o uchwale Zarządu Regionu, która zobowiązywała władze wojewódzkie do zapewnienia poprawy zaopatrzenia rynku w artykuły żywnościowe. Związkowcy podkreślali, iż sytuacja jest tragiczna i może doprowadzić do niekontrolowanego wybuchu niezadowolenia społecznego. Już wtedy niektóre załogi białostockich zakładów pracy domagały się ogłoszenia strajku, jeżeli nie dojdzie do likwidacji gigantycznych kolejek. NSZZ „Solidarność” przedstawiła pięciopunktowy plan uspokojenia sytuacji rynkowej. Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” zapewnił, iż załogi szeregu zakładów pracy zadeklarowały dodatkową pracę na rzecz lepszego zaopatrzenia rolników w maszyny i środki produkcji.

Po koniec listopada 1981 r. ludzie do tej pory cierpliwie stojący w długich kolejkach stawali się agresywni. W Białymstoku dochodziło kilkakrotnie do demolowania sklepów. Taka sytuacja miała miejsce w sklepie obuwniczym „Chelmek” przy ul. Lipowej, gdzie na wieść o mającej nastąpić dostawie towarów, rozbito szyby wystawowe i ludzie wdarli się do wnętrza sklepu. Milicja nie reagowała, choć obsłudze grożono linczem. Aby zapobiec dalszym incydentom „Solidarność” z „Uchwytywów” przysłała grupę robotników w kaskach, którzy zaprowadzili porządek i czuwali nad bezpieczeństwem.

O tej bardzo niepokojącej sytuacji członkowie Zarządu Regionu rozmawiali z wojewodą oskarżając władze o to, że świadomie dopuszczają do rozprzężenia dyscypliny społecznej, a wręcz organizują prowokacje. K. Dunaj odpowiadał, iż „Solidarność” swoimi działaniami dyskredytuje milicję

i w związku z tym jej skuteczność jest znikoma, bo nie posiada odpowiedniego wsparcia społeczeństwa. Jasne stawało się to, że władza akceptując rozprężenie społeczne i chaos może obciążyć odpowiedzialnością za taki stan „Solidarność” i dążyć będzie do uzyskania społecznej akceptacji dla swoich dalszych posunięć.

W bardzo napiętej atmosferze w dniach 11–12 grudnia w Gdańsku odbyło się posiedzenie Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. Statutowe władze „Solidarności” potwierdziły radomskie stanowisko Związku. Oświadczone, iż *do rozmów z rządem na temat porozumienia narodowego możemy przystąpić z chwilą, gdy władze wyrzekną się planów działania przemocą przeciw narodowi, grożenia konfrontacją i przyjmą za podstawę negocjacji minimalne warunki określone w uchwale radomskiej*. Uczestniczący w zebraniu członkowie „Solidarności” nie zdawali sobie sprawy, iż generał Wojciech Jaruzelski wprowadził stan wojenny na terytorium PRL, który zakończył czasowo legalną działalność „Solidarności”.

Przez 16 miesięcy NSZZ „Solidarność” istniała oficjalnie i zgodnie z prawem. Takich organizacji nie było w Europie Środkowo-Wschodniej od zakończenia II wojny światowej. „Solidarność” była ruchem społecznym, zawierającym elementy związku zawodowego i partii politycznej, jednakże, ani jedno, ani drugie nie miały charakteru dominującego. Był to przede wszystkim ruch społeczny. O tej klasyfikacji decydowała przede wszystkim dominacja wartości i mechanizmów typowych dla ruchów obywatelskich, jak: godność, podmiotowość, wolność i demokracja. Nie była „Solidarność” ani związkiem zawodowym, ani partią polityczną. Była tworem całkowicie nowym, dopiero się kształtującym, powstałym w dużym stopniu w rezultacie masowych i przeważnie spontanicznych procesów społecznych. Była również organizacją skupiającą pracowników państwowych, a w ówczesnej Polsce – poza wsią – niemal wszyscy byli pracownikami państwowymi. Wokół „Solidarności” skupili się działacze opozycyjni, często w roli ekspertów i dziennikarzy prasy związkowej. Rozległość władzy państwowej, posiadającej środki propagandy i przymusu (milicja, wymiar sprawiedliwości) wpływała na to, iż „Solidarność” zajmowała się sprawami wykraczającymi poza zwykłe zainteresowania związków zawodowych. Formułowała projekty zmian, zwłaszcza w gospodarce, oświacie i kulturze.

W strukturze organizacyjnej Region Białystok NSZZ „Solidarność” należał do mniejszych i słabszych organizacji związkowych w kraju. Przez okres swej legalnej egzystencji „Solidarność” w województwie białostockim miała wpływ na wiele dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Dochodziło do ostrych sporów, ale i do współpracy z ówczesną władzą. Przedstawiciele Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” brali udział w posiedzeniach Wojewódzkiego Zespołu Poselskiego i sesjach Wojewódzkiej Rady Narodowej, posiedzeniach Wojewódzkiego Sztabu ds. Rynku i Wojewódzkiej Nadzwyczajnej

Komisji do Walki ze Speculacją. Dzięki takiej postawie członkowie Związku rozwiązyali wiele trudnych spraw, w tym np. przekazanie decyzją prezydenta miasta części budynku po WRZZ (łącznie z kawiarnią) na potrzeby Miejskiego Domu Kultury, przekazania na potrzeby Filii UW w Białymstoku części budynku Białostockiego Zjednoczenia Budownictwa przy ul. M.C. Skłodowskiej 14. Wspólna Komisja złożona z przedstawicieli administracji państwowej i NSZZ „Solidarność” sporządziła listę 60 osób zwolnionych z pracy za udział w strajku w 1976 r. i spowodowała ugodowe załatwienie 24 roszczeń. Wojewoda uzgodnił także z przedstawicielami „Solidarności” rozpoczęcie budowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej w Białymstoku i budowę szpitala w Hajnówce, 5 przedszkoli, w tym w pierwszej kolejności na osiedlach Dziesięciny i Słoneczny Stok. Omawiano też programy reaktywowania szkół wiejskich, czy też budowę nowych szkół w Białymstoku. Zobowiązano wojewodę do przedstawienia programu budownictwa mieszkaniowego w terminie uzgodnionym z NSZZ „Solidarność”.

2. Działalność NSZZ „Solidarność” w okresie stanu wojennego

Dekretem datowanym na 12 grudnia 1981 r. Rada Państwa wprowadziła stan wojenny na obszarze całego kraju. Ukonstytuowała się Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego pod przewodnictwem generała Wojciecha Jaruzelskiego. Na mocy dekretu zawieszono działalność wszystkich organizacji, stowarzyszeń i związków zawodowych, w tym NSZZ „Solidarność”, zakazano organizowania strajków i akcji protestacyjnych. Zawieszono wydawanie gazet i czasopism (miały się ukazywać tylko „Trybuna Ludu”, „Żołnierz Wolności” oraz po jednym dzienniku lokalnym drukowanym w 16 ośrodkach Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa Książka Ruch”. W Białymstoku drukowano tylko „Gazetę Współczesną”. Zmilitaryzowano niektóre zakłady pracy. W ośrodkach internowania osadzono wielu działaczy „Solidarności”. Powołano Rezerwowe Oddziały Milicji Obywatelskiej, do których na zasadzie kart mobilizacyjnych wcielono wielu działaczy „Solidarności”. Minister Spraw Wewnętrznych wprowadził zakaz poruszania się obywateli w miejscach publicznych w godzinach od 22 do 6 rano. Jednocześnie osoby przebywające w miejscach publicznych zostały zobowiązane do posiadania przy sobie dowodów osobistych, a uczniowie legitymacji szkolnych. Wprowadzono także obowiązek uzyskiwania zezwolenia właściwego terenowego organu administracji na zmianę miejsca pobytu czasowego na okres dłuższy niż 48 godzin.

W nocy z 12 na 13 grudnia dokonano masowych internowań według wcześniej przygotowanych list. Władze oceniały, iż w pierwszych dniach stanu wojennego udało się zatrzymać 70% wszystkich przeznaczonych do internowania. Ostateczne listy internowanych były gotowe 10 grudnia. Internowania w województwie białostockim objęły głównie działaczy z Białegostoku, natomiast z Terenowych Komisji Koordynacyjnych tylko z Łap i Grajewa. Nie było aresztowań działaczy Terenowych Komisji Koordynacyjnych w Bielsku Podlaskim, Hajnówce, Mońkach, Sokółce i Siemiatyczach. Internowano przeważnie działaczy NSZZ „Solidarność”, jednego związkowca z NSZZ RI „Solidarność”, z Niezależnego Zrzeszenia Studentów oraz dwóch funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej. Najliczniej zatrzymano członków Komisji Zakładowych „Uchwyków”, „Fast” i „Unitry-Biazeł”. Z Komisji Zakładowej w „Uchwytach” internowano 6 związkowców, z „Fast” internowano – 5, a z KZ „Unitra-Biazeł” – 3. W nocy z 12 na 13 grudnia aresztowano łącznie 40 osób, w dniach następnych kolejnych 19. Niektórzy z internowanych

zostali zwolnieni do końca grudnia 1981 r., zaś pozostali przewiezieni do Suwałk i innych ośrodków odosobnienia.

Początkowo internowani przetrzymywani byli w białostockim areszcie, gdzie panowały znośne warunki sanitarne. Siedzieli oni w celach czteroosobowych, korzystali z normalnych sanitariatów. Przez pierwszy tydzień nie byli wypuszczani na spacer, nie mogli kontaktować się z rodzinami. W kilka tygodni później część z internowanych wyszła na wolność. Podpisali oni tzw. „lojalki” w których zobowiązali się, iż będą działali na szkodę władz PRL. Następnie część z internowanych trafił do więzienia w Suwałkach i Kwidzynie.

Przez pierwsze tygodnie stanu wojennego w województwie białostockim w trybie przyspieszonym ukarano 289 osób. Wobec 11 ukaranych zastosowano karę aresztu za działalność polityczną, w wielu przypadkach wymierzono grzywny. Najczęstszymi wykroczeniami w tym czasie było naruszanie godziny milicyjnej, nieprzestrzeganie dyscypliny meldunkowej. W pierwszych 2 tygodniach obowiązywania stanu wojennego przed kolegiami ds. wykroczeń na terenie województwa białostockiego za naruszanie przepisów stanu wojennego stanęło 289 osób, wobec 12 zastosowano areszt, a 269 ukarano grzywną. Do października 1982 r. za naruszenie przepisów stanu wojennego kolegium ds. wykroczeń ukarało 1628 osób, przy czym zdecydowana większość 1434 osoby na naruszenie godziny milicyjnej i nieprzestrzeganie dyscypliny meldunkowej.

Represje po 13 grudnia 1981 r. dotknęły nie tylko związkowców, ale i ich rodziny. Fakt pozbawienia wielu rodzin obecności i opieki ojca i męża, stawał te rodziny w trudnej, zwłaszcza materialnie, sytuacji. W dodatku sklepy były puste, często nie realizowano wcześniej wprowadzonych kartek na wiele artykułów spożywczych i przemysłowych, jak mięso, cukier, benzyna. Pomoc charytatywna udzielana mieszkańcom Białostocczyzny pochodziła z różnych państw i zagranicznych instytucji i fundacji m.in. z Francji, Włoch, Republik Federalnej Niemiec, Danii, Szwajcarii, Anglii, Belgii, Stanów Zjednoczonych, Polskiej Parafii w Paryżu, W styczniu 1982 r. kanclerz Kurii Arcybiskupiej w Białymstoku sporządził zestawienie transportów darów przekazanych dla archidiecezji. Otrzymała ona łącznie 30 transportów (w okresie od 5 lutego 1981 r. do 25 stycznia 1982 r.), w tym 22 za pośrednictwem KCEP, a osiem transportów specjalnych tylko dla tutejszej archidiecezji. Łączna waga nadesłanych darów wynosiła 416516 kg, w tym waga darów w transportach specjalnych 88160 kg. Dary rozdzielono na wszystkie 70 parafii i 3 samodzielne placówki tzw. rektoraty. Z polecenia biskupa Edwarda Kisielea prawie zawsze pewną część otrzymanych darów przeznaczano na pomoc dla internowanych i pozbawionych wolności oraz ich rodzin. Praktycznie raz w miesiącu udzielano im pomocy materialnej w postaci paczek żywnościowych lub odzieżowych.

Kuria borykała się jednak z wieloma problemami podczas rozdawnictwa darów. Brakowało magazynów, transportu do ich przywożenia z Warszawy i rozwożenia po całej diecezji, ludzi do przeładowywania. Żadna diecezja w Polsce nie była przygotowana do tak wielkiej działalności charytatywnej i potrzeba było czasu, by ją dobrze zorganizować i pokierować. Z pomocą Kościołowi w Białymstoku pospieszyła Białostocka Kolumna Sanitarna, która służyła środkami transportu. Od PTHW wypożyczono magazyny przy ul. Kawaleryjskiej, skąd rozwożono dary do poszczególnych parafii. Dary, zgodnie z wolą ofiarodawców, rozdzielano wśród rodzin wielodzietnych, osób niepełnosprawnych, chorych i pozbawionych środków do życia, bez względu na ich wyznanie i światopogląd.

Wszelka pomoc charytatywna odbywała się za wiedzą i zgodą biskupa E. Kisiela, który udostępnił na parterze swego domu biskupiego trzy pomieszczenia. Przechowywano w nich otrzymane: środki chemiczne, żywność i odzież. Wielokrotnie biskup osobiście interesował się zakresem udzielanej pomocy, spotykał się z pracownikami punktu charytatywnego. Wizytował magazyny z darami. Pomocy internowanym i ich rodzinom udzielali pracownicy Kurii: ks. Wacław Lewkowicz i s. Teresa Mitros. Prowadzono ewidencję internowanych i zwolnionych z pracy. Pomocy prawnej udzielali im mecenas Lech Lebensztein, Witold Wenclik i prawnicy z zespołów adwokackich.

Mimo starań funkcjonariusze SB nie zdołali zatrzymać wszystkich liderów białostockiej „Solidarność”. Stanisław Marczuk, przewodniczący Zarządu Regionu i Krzysztof Burek, rzecznik prasowy ZR, którzy byli obecni na posiedzeniu Komisji Krajowej w Gdańsku, uniknęli aresztowania. Przewodniczący powrócił do Białegostoku, Krzysztof Burek zatrzymał się w Warszawie w rodzinnym domu. Po przybyciu do Białegostoku S. Marczuk udał się do Doktorc, gdzie mieszkała jego matka. Po kilku dniach (15 grudnia) powrócił do Białegostoku i poszedł na plebanie do kościoła św. Rocha, do księży Jerzego Gisztarowicza i Wacława Lewkowicza. Przebywało tam kilku ukrywających się działaczy: Jerzy Rybnik, Waldemar Rakowicz, Krzysztof Rutkowski, Edward Łuczycki, Marek Maliszewski, Bogdan Borenstein. Tam też 14 grudnia, jeszcze przed przybyciem S. Marczuka, ukrywający się zorganizowali Prezydium Regionalnego Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność”. Napisali także pierwsze odezwy do członków „Solidarności”, które znalazły się w specjalnym numerze „Wiadomości Bieżących”. Następnie ksiądz Stanisław Szczepura przebrał ich w sutanny i zawiózł do Bazyliki Prokatedralnej, gdzie zaopiekował się nimi ksiądz Antoni Lićwinko. Do PRMKS NSZZ „Solidarność” dołączyli Krzysztof Burek i Stanisław Marczuk.

W nocy 13 grudnia do siedziby Zarządu Regionu weszli funkcjonariusze SB i ZOMO. Wyłamali drzwi w 3 pomieszczeniach, w tym w dziale poligra-

fii, gdzie uszkodzili sprzęt i wyszli. Od rana do siedziby Zarządu Regionu przychodzili związkowcy, by dowiedzieć się czegoś o ostatnich wydarzeniach. Pojawili się m.in. Jan Radziwoń, Dariusz Boguski, Waldemar Czechak, Ryszard Gocłowski i Krystyna Strubel. Na polecenie Boguskiego zaczęto wywozić sprzęt poligraficzny i dokumenty. Boguski wręczył też Dorocie Stypułkowskiej-Wiszowatej pieczętą i część dokumentów z poleceniem, by zabrała je z siedziby Zarządu Regionu i przechowała. Dzięki pomocy księdza A. Lićwinki rzeczy te trafiły do Stanisława Marczuka. Dariusz Boguski zorganizował transport i ukrył powielacze u Czesława Zimnocha – członka Komisji Zakładowej w Białostockim Przedsiębiorstwie Rolnym (z Zarządu Regionu wyniesione zostały przez Jana Radziwona). Papier i inny sprzęt zmagazynowano u Witolda Świerżbińskiego. D. Boguski skontaktował się ze Stanisławem Marczukiem i Romanem Wilkiem i wspólnie zdecydowali o dalszym wydawaniu „Biuletynu Informacyjnego”.

Do siedziby Zarządu Regionu wchodzono jeszcze 16 grudnia 1981 r. (10 funkcjonariuszy). 17 grudnia dwóch funkcjonariuszy SB pod kierownictwem ppor. Anatola Hackiewicza sfotografowało plakaty i napis umieszczone na ścianach. 22 grudnia 1981 r. 14 funkcjonariuszy, w tym pięciu z ZOMO, i czterech z SB pod dowództwem kpt. E. Nowika zabrało z Zarządu Regionu znalezione pieniądze, dokumenty finansowe, biuletynu informacyjne, pieczętą, znaczki, tuby nagłaśniające oraz film niemiecki o Katyniu. Na początku 1982 r. Funkcjonariusze SB wchodzili do siedziby zarządu regionu jeszcze dwukrotnie. Skonfiskowali jeszcze ulotki, flagi i około dwóch tysięcy egzemplarzy książki poświęconej gen. Władysławowi Sikorskiemu.

Dzięki uratowanym powielaczom mógł się ukazywać „Biuletyn Informacyjny”. W numerze pierwszym konspiracyjnego „Biuletynu Informacyjnego” NSZZ „Solidarność” Regionu Białystok (był jednym z pierwszych pism podziemnych w kraju), służącym – jak napisała redakcja – jako materiał szkoleniowo-informacyjny dla Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność”, z oświadczeniem skierowanym do członków NSZZ „Solidarność” Regionu Białystok wystąpiło Prezydium Regionalnego Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność” Region Białystok.

W poniedziałek 14 grudnia 1981 r. (pierwszy dzień roboczy po wprowadzeniu stanu wojennego) pomimo wezwań RMKS NSZZ „Solidarność” w województwie białostockim nie było masowych protestów studentów ani załóg zakładów pracy. Doszło jedynie do kilku prób przerwania pracy. W Białostockich Zakładach Podzespołów Telewizyjnych „Unitra Biazeł” na Wydziale Technologicznym Konstrukcji Narzędzi odbyło się spotkanie kilkunastu członków Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”, którzy nie zostali aresztowani. Powołany został Komitet Strajkowy, na czele którego stanął Ryszard Borucki. Tego dnia nikt w „Unitrze-Biazeł” nie podjął pracy. Za kierowanie strajkiem aresztowano Bogusława Dębskiego i Ryszarda Bo-

ruckiego. Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku B. Dębski został skazany na 2 lata, zaś R. Borucki na 3 lata.

W Fabryce Urządzeń Grzewczych „Spomasz-Biawar” próbę przerwania pracy podjął przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Ryszard Siemiaszko. Rankiem 14 grudnia zorganizował on zebranie załogi (przybyło około 100 osób), na którym wzywał do podjęcia strajku protestacyjnego w związku z wprowadzeniem stanu wojennego i internowaniem działaczy „Solidarności”. Ryszard Karbowski – kierownik zmiany – sporządził listę osób deklarujących chęć strajkowania. Zapisano się na niej tylko 23 pracowników „Biawaru”. W związku z tym załoga nie przerwała pracy. Kilka miesięcy później R. Siemiaszko został skazany przez Sąd Wojewódzki na rok więzienia.

W Fabryce Wyrobów Runowych „Biruna” działacz NSZZ „Solidarność” – Ryszard Gocłowski nawoływał do strajku, twierdząc, iż aresztowano Marika Depczyńskiego, przewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”, że strajkują „Fasty”, „Uchwyty” i zakłady pracy w całej Polsce. Załoga nie podjęła strajku, a dyrektor wezwał milicję. R. Gocłowski opuścił zakład pracy, obawiając się aresztowania. Został zwolniony z pracy w trybie natychmiastowym. Rozesłano za nim list gończy.

Nie udało się zorganizować strajku w największym zakładzie – Białostockich Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Fasty”. Na wszystkich wydziałach pojawili się oficerowie Wojska Polskiego. Co jakiś czas obok zakładu przejeżdżały kolumny wozów pancernych. Potencjalni organizatorzy byli wzywani na rozmowy z kierownictwem. Kilku członkom „Solidarności”: Jerzemu Wysockiemu, Kazimierzowi Maniczowi, Jolancie Wolany i Witoldowi Mierziwińskiemu udało się wynieść z zakładu sztandar Komisji Zakładowej „Solidarności”, kilka flag oraz niektóre dokumenty. Na terenie zakładu wprowadzono ścisłą kontrolę poruszania się.

Nie strajkowały również „Uchwyty”. Po ogłoszeniu stanu wojennego Henryk Malinowski, wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” (pracujący w Biurze Projektowym) pojawił się na terenie warsztatu. Jego obecność na hali fabrycznej i rozmowy z robotnikami zwróciły uwagę konfidentów Służby Bezpieczeństwa. Kierownictwo zakładu obawiało się, iż wiceprzewodniczący zorganizuje strajk w zakładzie został więc aresztowany, a następnie skazany na 3 lata więzienia. Oskarżycielem był Zenon Kurjata. Nie strajkowano również poza Białymstokiem.

W końcu lutego 1982 r. ukrywający się Roman Wilk postanowił skoordynować działania i wyszedł z inicjatywą stworzenia Tymczasowej Komisji Wykonawczej. W jej składzie znaleźli się: Ewa Bończak – Kucharczyk, Janusz Borzuchowski, Jerzy Ickiewicz, Marian Leszczyński, oraz Henryk Zdzienicki, który miał koordynować działania Komisji. TKW utrzymywał kontakt ze Stanisławem Marczukiem i innymi ukrywającymi się działaczami, starała się organizować im mieszkania, a także kolportowała „Biuletyn Informacyj-

ny". Kontakty z nimi utrzymywali też białostoccy taksówkarze, oni także kolportowali podziemne wydawnictwa. Najbardziej aktywni byli: Krzysztof Nowakowski, Stanisław Tomaszuk, Mirosław Trzasko, Henryk Wietocha i Ryszard Augustyniak. Namawiano do bojkotu „Gazety Współczesnej i innych reżimowych gazet i wydawnictw, do zapalania świeczek 13 każdego miesiąca, ubierania się w ciemna stroje, spacerów ulicą Lipową w porze emisji „Dziennika Telewizyjnego. Ten ostatni pomysł zaczerpnięty był od działacza ze Świdnika. Wiele osób pozytywnie odpowiedziało na apel i na ulicy Lipowej zjawiały się spore rzesze Białostoczian. Sytuacja ta irytowała władzę. SB zaczęła represje. Uczestnikom spacerów robiono zdjęcia, ludzie byli wzywani na komendę, gdzie grożono im wyrzuceniem z pracy, niektórych ukarano grzywną.

20 marca 1982 r. powstała Tymczasowa Komisja Regionalna NSZZ „Solidarność” Region Białystok, będąca kontynuacją RMKS. Jej nazwa nawiązywała do powstałej ogólnopolskiej Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej. Tworzyli ją ukrywający się działacze NSZZ „Solidarność” m.in. Roman Wilk, Dariusz Boguski, Jerzy Rybnik, Stanisław Marczuk oraz Krzysztof Burek. Funkcję przewodniczącego powierzono Stanisławowi Marczukowi. Zasadniczym celem działania TKR było koordynowanie podziemnej działalności NSZZ „Solidarność” i realizacji jego programu, reprezentowanie interesów ludzi pracy, podejmowanie działań zmierzających do zniesienia stanu wojennego, uwolnienia i rehabilitacji osób internowanych oraz skazanych za działalność związkową, przywrócenie praw pracowniczych osobom zwolnionym z zakładów pracy za przynależność do NSZZ „Solidarność”. Członkowie TKR zobowiązali się, iż z chwilą normalnej działalności Związku złożą sprawozdanie ze swej działalności merytorycznej i finansowej. Zaapelowali do wszystkich Związkowców o jedność i wspólne działania, pamiętając o słowach Lecha Wałęsy, iż *Solidarność nie da się podzielić ani zniszczyć*. Przewodniczący Stanisław Marczuk dość często się spotykał z kolegami, którzy pozostawali w ukryciu. Omawiano koncepcje dalszych działań. Spotkania czasami były burzliwe. Ścierały się wizje co do sposobu działalności.

Oprócz „Biuletynu Informacyjnego” zaczęły ukazywać się inne tytuły. Pamiętam, że „Uchwyty” wydawały „Smolucha”, w „Unitrze – Białe” drukowany był biuletyn pt. „Spięcie”, w „Fastach” wychodził „Wątek”, Zakład Energetyczny wydawał „Izolatora”, „Agroma” w Czarnej Białostockiej drukowała „Cień”. Jan Beszta Borowski wydawał „Gońca Wojennego”. Jednak obok Biuletynu najdłużej wydawanym podziemnym pismem był „Nasz Głos” drukowany przez młodych ludzi z Młodzieżowego Komitetu Obrony Społecznej. Aktywnym działaczem tej organizacji był Robert Tyszkiewicz. Przez sieć kolporterów docierały do Białegostoku z Warszawy „Tygodnik Mazowsze i „Tygodnik Wojenny”.

31 sierpnia 1982 r. z okazji 2. rocznicy podpisania porozumień sierpniowych w Gdańsku, w Bazylice Prokatedralnej odprawiona została msza św.,

która zgromadziła liczne rzesze wiernych. Kazanie wygłosił ks. proboszcz Antoni Lićwinko, który zaapelował o rozagę i spokojne rozejście się do domów. Po jej zakończeniu pieśnią „Boże, coś Polskę” część uczestników (ponad 2,5 tysiąca) udała się na spacer ulicą Lipową do kościoła św. Rocha, skąd znaczna ich część zawróciła i próbowała dostać się pod siedzibę MKZ przy ulicy Nowotki. W rejonie ulicy Mickiewicza duże siły Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej zablokowały dojście do ulicy Nowotki (obecnie ul. Świętojańska]. Przez milicyjny megafon manifestanci wezwani zostali do rozejścia się. Odpowiedzią na to były gwizdy, oraz las wzniesionych go góry rąk z palcami ułożonymi w literę V. Tłum zaczął śpiewać Hymn, a potem „Rotę” i „Boże coś Polskę”. Przez cały czas skandowano hasła: „Solidarność”, uwolnić Lecha”. Manifestanci ruszyli w górę ulicy Mickiewicza. Wejście od ulicy Orzeszkowej nie było zablokowane więc manifestanci pomaszzerowali tamtędy. Z balkonów pozdrawiali ich mieszkańcy ul. Orzeszkowej. Zamyśłem manifestujących było dotarcie pod siedzibę Zarządu Regionu od strony ulicy Lenina (obecnie ulica Jana Klemensa Branickiego). Na mostku rzeki Białej znów natrafili na kordon Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej. Ponownie wezwano manifestantów do rozejścia się. Na kordon posypały się kwiaty, które ludzie zamierzali złożyć pod siedzibą Zarządu Regionu. Wtedy to z milicyjnych samochodów zaczęto robić zdjęcia. Część manifestujących zaczęła rozchodzić się do domów. Kilkaset osób, które jeszcze pozostały, pomaszzerowało dalej. Na rondzie od strony bramy wjazdowej do Pałacu Branickich pojawiły się znaczne siły ZOMO. Aleję 1 Maja (obecnie Aleja Józefa Piłsudskiego) zablokowano na mostku na rzece Białej (obecnie rondo im. Andrzeja Lussy). Po kolejnym wezwaniu do rozejścia się w tłum padły granaty z gazem łzawiącym oraz petardy, a ZOMO użyło szturmowych długich pałek. Wybuchła panika. Część z manifestujących uciekała, przeprawiając się przez rzekę Białą. Wylegitymowano ponad 100 osób. Pobito i zatrzymano 51 osób. Służba ruchu drogowego zabrała 16 praw jazdy za rzekome zakłócanie ruchu drogowego i 8 dowodów rejestracyjnych. W pochodzie dominowała młodzież. Była to jedyna tak liczna manifestacja uliczna zorganizowana przez białostocką „Solidarność” i spacyfikowana przez ZOMO. Co prawda, w latach następnych próbowano organizować podobne manifestacje, ale gromadziły one nielicznych uczestników. Wieczorem do działaczy „Solidarności”, którzy słuchali Radia Wolna Europa docierały informacje, iż w Lubinie zomowcy zastrzelili trzech demonstrantów. Jasne stało się, iż władze zaostriżyły represje wobec podziemia.

3 listopada 1982 r. rozpoczął się proces 21 studentów Politechniki Białostockiej i Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, oskarżonych o pisanie, drukowanie i rozpowszechnianie „Biuletynu Informacyjnego”. Rozprawy toczyły się w Klubie Garnizonowym przy ulicy Kawaleryjskiej. Odbывał się w Wojskowym Sądzie Garnizonowym w Białymstoku. Oskar-

zał prokurator Józef Rabczewski. Obrońcami studentów byli: Piotr Andrzejewski, Władysław Siła-Nowicki, Lech Lebensztejn, Stanisław Kostka, Władysław Grzymała, Jerzy Korsak, Jan Chojnowski. Jeszcze przed procesem wyłączono ze sprawy z powodu złego stanu zdrowia Annę Prymak, a w kilka dni później Krzysztofa Bondaryka i Kornelię Dalecką. Proces ciągnął się do 14 marca 1983 r., kiedy to Wojskowy Sąd Garnizonowy w Białymstoku w składzie: por. Jan Malinowski (przewodniczący), por. Jerzy Rypin i por. Bazyli Zacharczuk ogłosił wyrok. „Proces 21” był największym procesem politycznym w Polsce. Należy podkreślić, że studentów broniła elita adwokacka tego kraju. Mecenas Władysław Siła-Nowicki czy też mecenas Piotr Andrzejewski to byli ludzie, którzy bronili w najważniejszych procesach politycznych PRL.

Pod koniec 1982 r. działalność podziemia osłabła. Brakowało ludzi do kolportażu „Biuletynu Informacyjnego”, który zaczął ukazywać się z coraz mniejszą częstotliwością. Wielu działaczy starało się normalnie żyć i pracować. Coraz trudniej ukrywającym się działaczom było znaleźć bezpieczny lokal. Stanisław Marczuk głęboko się zastanawiał nad sensem działalności. W związku z tym w grudniu 1982 r. pojechał do Warszawy na spotkanie z ukrywającym się Zbigniewem Bujakiem, aby omówić sytuację w Białymstoku i podjąć decyzje co do dalszej działalności. Do spotkania z Bujakiem jednak nie doszło, gdyż w umówionym miejscu funkcjonariusze SB założyli tzw. kocioł i Bujak musiał zmienić adres. Marczuk udzielił wtedy wywiadu dziennikarzowi z „Tygodnika Mazowsze”.

W grudniu 1982 r. na posiedzeniu Wojewódzkiego Komitetu Obrony w Białymstoku zaprezentował komendant wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej płk Sylwester Rogalewski poinformował, iż w regionie było aktywnych tylko 200 osób. Funkcjonariusze SB skonfiskowali 16587 ulotek, 1579 egzemplarzy podziemnych wydawnictw, 40 plakatów, 8 transparentów, 34 flagi „Solidarności” oraz ujawnili ponad 294 antypaństwowe napisy. Zlikwidowali 9 punktów, w których drukowano podziemne wydawnictwa. Skonfiskowali: 4 maszyny do pisania, 1 powielacz, 149 sztuk matryc, 20 ryz papieru maszynowego oraz ponad 10 kilogramów farby drukarskiej. Internowali 58 osób, w 1 powtórnie, zatrzymali 187 osób, aresztowali 83 osoby, sądy wszczęły 52 sprawy za naruszenie przepisów o stanie wojennym, przedstawiły też zarzuty 107 osobom, skazały 43 osoby, uniewinniły 6 osób. Funkcjonariusze SB dokonali przeszukań u 362 osób, Wojewódzkie Komendy Uzupełnień powołały do służby wojskowej 73 osoby, przeprowadzono 1393 rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze. Ponadto wydział operacyjny SB założyły 17 spraw operacyjnego rozpracowania, 133 sprawy operacyjnego sprawdzania, 103 kwestionariusze ewidencyjne. W ramach tych spraw objęto rozpracowaniem i kontrolą operacyjną 627 osób wywodzących się z „Solidarności” i NZS. Pozyskano do współpracy 258 tajnych współpracowników. SB otrzy-

mywała wyczerpujące informacje tylko z kilku zakładów pracy. Białostocka Służba Bezpieczeństwa odniosła znaczny sukces w walce z podziemną „Solidarnością”. Został aresztowany Roman Wilk, który ukrywał się od początku stanu wojennego. Był jednym z założycieli „Solidarności” w zakładzie „Unitra-Biazeł”. Oddelegowany do pracy w MKZ zajmował się m.in. poligrafią. Był twórcą Białostockiej Oficyny Wydawniczej.

Po powrocie z Warszawy S. Marczuk coraz częściej musiał zmieniać mieszkania. Podjął decyzję, że się ujawni. Postanowił pójść do szpitala. Ci, którzy chcieli się ujawnić lub czekali na wyroki przeważnie szli do szpitala, chorzy na serce do profesora Andrzeja Kalicińskiego, albo do doktora Tadeusza Borowskiego do Choroszczy. Marczuk ustalił z prof. Kalicińskim, że zostanie zawału serca i zostanie przywieziony w nocy do szpitala. Zgodnie z tymi ustaleniami około godziny 23 osoba u której się ukrywał zawiozła go na pogotowie, skąd trafił do szpitala. Od razu przyznał się lekarzowi dyżurnemu, że jest poszukiwany. Ten zadzwonił do dyżurnego komendy wojewódzkiej MO. Rano zjawił się Paweł Opaliński, funkcjonariusz SB. Marczuk odmówił składania wyjaśnień. W tym czasie zerwał się kontakt TKR z przewodniczącym, gdyż krążyły wieści, iż szpital jest obserwowany przez SB. 13 marca 1983 r. Marczuk opuścił szpital. Zgłosił się na komendę wojewódzką MO, aby zabrać klucze od mojego mieszkania. Funkcjonariusze SB oddali mu klucze i pozwolili wyjść z komendy. Już następnego dnia dostał wezwanie na przesłuchanie. Po przesłuchaniu wypuścili Marczuka do domu. Potem jeszcze parę razy był wzywany na przesłuchania. Miał więcej czasu na działalność. Spotykał się z Bernardem Bujwickim i Jerzym Rybnikiem.

W marcu 1983 r. odbyło się kolejne posiedzenie TKR, na którym przedyskutowano problemy związane z drukowaniem wydawnictw regionalnych oraz dokonano bilansu funduszy związkowych. Podjęto decyzję o uruchomieniu wydawnictw o problematyce politycznej, ekonomicznej, społecznej i kulturalnej. Postanowiono zmniejszyć częstotliwość wydawania „Biuletynu Informacyjnego”. TKR w związku z przygotowaniem przez SB i MO szeregu prowokacji (prowokowanie tłumów gromadzących się przy kościołach i wywołanie rozruchów ulicznych) wydała także oświadczenie w sprawie obchodów 1 i 3 Maja. Zalecano unikania zorganizowanych akcji na ulicach 1 i 3 maja, a także ostrożne i spokojne zachowanie przy kościołach po odbytych nabożeństwach. Oprócz posiedzeń TKR, w marcu 1983 r. podziemna „Solidarność” podejmowała także inne działania. W niektórych zakładach pracy Białegostoku rozprowadzane były bony z nadrukiem „Solidarność” Regionu Białystok – represjonowanym” w nominałach: 100, 200, 500 i 1000 złotych. Na chodniku przy ulicy Świerkowej w Białymstoku w pobliżu domów akademickich Politechniki Białostockiej wymalowano napis „Akademicki Ruch Oporu”.

W maju 1983 r. doszło do sporów pomiędzy liderami podziemnej „Solidarności”. Stanisław Marczuk już po ujawnieniu się poróżnił się z Leopoldem

dem Staweckim, który zorganizował swoją grupę. Marczuk został pozbawiony możliwości wydawania pisma. Zaczęły krążyć wieści, iż jest niezaradny, że nie potrafi wydawać Biuletynu, który przestał się ukazywać. S. Marczuk spotkał się z Krystyną Łukaszuk, która twierdziła, że przyczyną marazmu jest rozbieżność i wewnętrzne waśnie między nim a Staweckim. K. Łukaszuk powiedziała Marczukowi, iż w podziemiu panuje opinia, iż zarządza metodami dyktatorskimi, który nie liczy się ze zdaniem innych i nie kontaktuje się z innymi działaczami, m. in. z Rybnikiem i Pietkiewiczem. Po długiej dyskusji Marczuk zgodził się na spotkanie. W październiku 1983 r. działacze spotkali się w mieszkaniu przy ul. Orzeszkowej. Po pięciu minutach nastąpiło wyłamanie drzwi. Weszli funkcjonariusze SB i zakuli ich w kajdanki, a więc Stanisława Marczuka, Jerzego Rybnika. Krystynę Łukaszuk, Tadeusza Sawickiego i Michała Pietkiewicza zatrzymano. Wszystkich zawieziono do Komendy Wojewódzkiej MO i zwolniono po spisaniu personaliów.

Po jakimś czasie S. Marczuk spotykał się z Tomaszem Wasilewskim, który był wtedy w grupie Stanisława Przestrzelskiego i to on drukował „Biuletyn” na sitodruku. Tak drukowane pismo było prawie nieczytelne. W tej sytuacji Marczuk udał się do swoich znajomych z komisji Krajowej w Warszawie. Spotkał się z mecenasem Władysławem Siłą – Nowickim, który podał mu adres Janusza Onyszkiewicza. W takiej sytuacji Marczuk udał się do niego. Onyszkiewicz dał mu adres Henryka Wujca, który z ramienia Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej próbował zorganizować grupy przedstawicieli samorządów robotniczych. Tam Marczuk spotykał się ze Zbigniewem Romaszewskim i Jackiem Kuronem. Wujec przekazał Marczukowi zamiar na Pawła Miklasza związanego z opozycją, głównie z Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Ruchem Młodej Polski, a po wprowadzeniu stanu wojennego ze środowiskiem „Tygodnika Mazowsze”. W 1983 r. stworzył niezależne wydawnictwo „Myśl”. Dla opozycji w Białymstoku drukował „Nasz Głos” – wydawany przez Młodzieżowy Komitet Obrony Społecznej, „Biuletyn Informacyjny Tymczasowej Komisji Regionalnej NSZZ „Solidarność”, a w 1989 r. wydał pięć numerów „Tygodnika Białostockiego”. Mikłasz uznany został przez Instytut Pamięci Narodowej za tajnego współpracownika Służby Bezpieczeństwa, działającego w latach 70. i 80. pod kryptonimami Jan Lewandowski i Stanisław Wysocki.

22 lipca 1983 r. władze zniosły zawieszony stan wojenny, nastąpiło rozwiązanie WRON i zapowiedź amnestii. Właściwym powodem tych kroków był nacisk zachodnich sankcji ekonomicznych i dążenie do neutralizacji podziemia. Przywódcy „Solidarności” po raz kolejny wykorzystali okazję do złożenia deklaracji gotowości podjęcia dialogu z władzami i zawarcia kompromisu. Równocześnie jednak, w przeświadczeniu, że zniesienie stanu wojennego będzie miało charakter formalny, w oświadczeniu z 28 lipca TKK uznała konieczność dalszej działalności „Solidarności” w podziemiu („Istniejemy i walczymy”), podkreślając potrzebę poszukiwania również

jawnych form aktywności oraz deklarując walkę z podwyżkami cen i pogarszającą się sytuacją ekonomiczną społeczeństwa. Posunięcia władz interpretowano jako przejście do kolejnego etapu walki władzy ze społeczeństwem. Wzywano do kontynuowania programu sformułowanego w deklaracji „Solidarność – dziś”. Jak się spodziewano, wraz z decyzją Sejmu z 21 lipca 1983 r. znoszącą z dniem 22 lipca stan wojenny i rozwiązaniem WRON, uchwalono równocześnie ustawę „O szczególnej regulacji prawnej w okresie przezwyciężania kryzysu społeczno-ekonomicznego” na kolejne dwa i pół roku, co w praktyce oznaczało kontynuację represji stanu wojennego i dalsze trwanie kursu konfrontacyjnego w nieco tylko złagodzonej formie. Władza zaczęła zamykać w więzieniach kolejnych liderów „Solidarności”. W 1983 r. za kratami znalazło się ponad 160 osób. 27 września 1983 r. 4 działacze KOR (Jacek Kuroń, Henryk Wujec, Zbigniew Romaszewski i Adam Michnik) oskarżono o działalność w KOR i „Solidarności”. Ich proces odłożono, ale pojawiły się pomysły wyrażone przez rzecznika prasowego rządu Jerzego Urbana o możliwości amnestiowania pozostających w więzieniu działaczy „Solidarności”, gdyby zgodzili się oni na dobrowolną amnestię. Przywódcy „Solidarności” zaproponowali nową formę protestu przeciwko postępowaniu władz. W rocznicę porozumień gdańskich 31 sierpnia wezwano do dwugodzinnego bojkotu miejskich środków transportu.

Odpowiadając na deklarację TKK wydała odezwę do mieszkańców Białostocczyzny, w której zaapelowała, aby 31 sierpnia 1983 r. spotykać się na mszach świętych, które miały być odprawione w kościele św. Rocha i w Bazylice Prokatedralnej w Białymstoku. Celem tego spotkania była trzecia rocznica podpisania Porozumienia Gdańskiego, z którego narodziła się „Solidarność”. TKR skrytykowała uchwaloną ustawę sejmową o tzw. szczegółowej regulacji prawnej, która wyposażyla aparat władzy w nadzwyczajne środki pozwalające skutecznie prowadzić represyjną politykę stanu wojennego. Domagano się wypuszczenia z więzień działaczy „Solidarności”. TKR zaapelowała również do wszystkich członków „Solidarności”, aby 31 sierpnia nie korzystali ze środków komunikacji miejskiej w godzinach popołudniowego szczytu.

3. Długi marsz białostockiej „Solidarności” ku wolności 1983–1989

W połowie listopada 1983 r., po prawie trzymiesięcznej przerwie ukazał się kolejny numer „Biuletynu Informacyjnego” TKR NSZZ „Solidarność”. Jak pisała redakcja, „Biuletyn” ukazał się w wyjątkowo trudnej i skomplikowanej sytuacji NSZZ „Solidarność” na Białostocczyźnie. Wielu działaczy ogarnął marazm, nastąpiła dość znaczna infiltracja środowiska związkowego przez Służbę Bezpieczeństwa. W samym Związku doszło do rozłamu organizacyjnego i rozgrywek personalnych. Wzrastała nieufność pomiędzy działaczami, którzy zaczęli się podejrzewać o współpracę ze SB. Mimo tak dramatycznej sytuacji Związek nadal prowadził swą działalność. Liderzy podziemnej „Solidarności” uznali, iż są za słabi organizacyjnie, by podejmować większe akcje protestacyjne i zamierzali się skupić na odbudowie bazy wydawniczej i kolportażowej wydawnictw. Wydaje się, iż w tej sytuacji było to działanie sensowne, gdyż wydawano „Biuletyn Informacyjny TKR”, w Zakładzie Energetycznym ukazywał się „Izolator”, w „Uchwytach” w dalszym ciągu redagowano „Smolucha”. Wydawał pismo Młodzieżowy Komitet Oporu Społecznego. Działała Białostocka Oficyna Wydawnicza. W zasadzie rzesze białostockich działaczy „Solidarności” tylko poprzez czytanie tekstów zamieszczanych w podziemnych wydawnictwach mogli się dowiadywać o istnieniu podziemnych struktur Związku.

Ważną rolę zaczęły odgrywać pielgrzymki ludzi pracy na Jasną Górę w Częstochowie, które odbywały się w trzecią niedzielę września (nadal są one kontynuowane). Pierwsza została zorganizowana w 1983 r. i przybyło niewielu pielgrzymów. Pod koniec września 1984 r. w Częstochowie spotkali się uczestnicy II Pielgrzymki Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Przybyli przedstawiciele „Solidarności” ze wszystkich zakątków Polski. Wśród zebranych znaleźli się m.in. członkowie władz „Solidarności” (Lech Wałęsa, Andrzej Gwiazda, Marian Jurczyk), przewodniczący większości zarządów regionów. Ze względu na religijny charakter uroczystości przywódca „Solidarności” nie zabierali głosu. Podczas mszy świętej i drogi krzyżowej modlono się do Matki Bożej w intencji Ojczyzny, a zwłaszcza o to, aby pomogła Ona zwyciężyć w walce o uczynienie Polski krajem suwerennym, samorządnym i praworządnym. Mszę świętą celebrowali księża Jerzy Popiełuszko i Henryk Jankowski.

Podczas uroczystości działacze białostockiej „Solidarności” ofiarowali przeorowi klasztoru obraz Matki Boskiej Częstochowskiej na tle politycznych

zawirować w PRL, jak grudzień 1970, Radom 1976 i stan wojenny wprowadzony 13 grudnia 1981 r. pędzła białostockiego malarza Artura Chacieja (później artysta namalował jeszcze dwa mniejsze obrazy, które S. Marczuk podarował księdzu Henrykowi Jankowskiemu i księdzu Jerzemu Popiełuszcze). Ceremonia wzbudziła zainteresowanie licznych ekip zachodnich telewizji. Grupa białostocka była jedną z najliczniejszych i najlepiej zorganizowanych pielgrzymką ludzi pracy. Autokary i transport obrazu zapewniła Spółdzielnia „Naprzód”. Pielgrzymi z Białegostoku nosili znaczki z podobizną patrona Korony i Litwy św. Kazimierza.

19 października 1984 r. ksiądz Jerzy Popiełuszko, duszpasterz „Solidarności”, został uprowadzony i bestialsko zamordowany przez trzech funkcjonariuszy SB IV Departamentu MSW, zwalczającego Kościół katolicki: Grzegorza Piotrowskiego, Leszka Pękale i Waldemara Chmielewskiego. Z rąk oprawców uratował się kierownik ks. J. Popiełuszki, Waldemar Chrostowski. Początkowo oficjalne komunikaty podawały, że ksiądz zniknął. Dopiero 27 października minister Spraw Wewnętrznych gen. Cz. Kiszczak poinformował, że zbrodni dokonali funkcjonariusze MSW. Aby rozładować nastroje władze poświęciły trzech funkcjonariuszy SB, bezpośrednich sprawców zbrodni i ich zwierzchnika, wysokiego oficera MSW. Proces odbył się jesienią i zimą w latach 1984–1985, a władze lansowały tezę, iż była to prowokacja skierowana przeciwko ekipie gen. W. Jaruzelskiego przez „beton partyjny” przeciwny reformom. Proces zakończył się wyrokami od 14 do 25 lat więzienia.

Zabójstwo ks. Jerzego Popiełuszki, chociaż z pewnością celowe i przeprowadzone na polecenie najwyższych władz, zostało dokonane w sposób nieudolny, czego efektem był nieprzewidziany proces morderców. Wojciech Jaruzelski i Czesław Kiszczak niespecjalnie przejęli się błędami w wykonaniu akcji. Doskonale wiedzieli, iż nie utracą zaufania Moskwy. Nie bez znaczenia był fakt, iż mordercy ks. Jerzego spotykali się z funkcjonariuszami KGB, również na terenie Związku Sowieckiego.

Szok wywołany tym mordem spowodował mobilizację opozycji i napięcie, jakiego nie było od 1982 r. Białostoczanie, podobnie jak społeczeństwo w innych regionach Polski, trwali w tych dniach na modlitewnym czuwaniu. 30 października 1984 r. TKR wydała oświadczenie, w którym pożegnała zamordowanego księdza: *W imieniu członków NSZZ „Solidarność” Regionu Białystok żegnamy księdza Jerzego Popiełuszkę – męczennika narodowej sprawy. Ksiądz Jerzy służył w bezkompromisowy sposób prawdzie, ideałom „Solidarności”, najlepszym wartościom narodowym. Dlatego zginął.*

2 listopada 1984 r. do Białegostoku przybył ks. Grzegorz Kalwarczyk. Miał on przewieźć zwłoki ks. Jerzego Popiełuszki do Warszawy. Posiadał upoważnienie podpisane przez kanclerza Kurii Metropolitarnej w Warszawie ks. Zdzisława Króla oraz Władysława i Mariannę Popiełuszków.

Samochód prowadził Antoni Skowroński – pracownik Miejskiego Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych w Warszawie. Towarzyszył mu jego brat Eugeniusz Skowroński. Nieco później dojechał do Białegostoku z podobnym upoważnieniem ks. kanonik Edward Żmijewski. Najpierw przybyli oni do siedziby Kurii. Biskup Edward Kisiel przydzielił im do pomocy ks. prałata Cezarego Potockiego. Przybył też Jacek Lipiński, który reprezentował załogę Huty Warszawa. Z Kurii pojechali do Prosektorium Zakładu Medycyny Sądowej Akademii Medycznej, a potem do Prokuratury Wojewódzkiej. Zażądali od prokuratora Henryka Winnickiego wydania ciała, otwarcia bramy w celu wprowadzenia samochodu, a także przybycia do Prosektorium ks. biskupa Edwarda Kisiela, który miał odmówić modlitwę w intencji duszy zamordowanego kapłana. Prokurator wyraził zgodę. Potem wszyscy udali się do Prosektorium, gdzie oczekiwali na nich profesor Maria Byrdy, pułkownik WUSW Jerzy Zinkiewicz, pułkownik WUSW Jerzy Paczuska i dr Jerzy Janicz. Komisyjnie otwarto pomieszczenie, w którym przechowywano zmasakrowane zwłoki ks. Jerzego. Na wniosek prof. Byrdy zdecydowano, by przy ubieraniu zwłok nie było najbliższej rodziny kapłana. Zwłoki ks. Jerzego ubrały siostry szarytki Barbara Lisowska, Maria Bereza i Aniela Niemiec. Został on ubrany w białą koszulę, czarne spodnie i pantofle oraz sutannę. Do sutanny przyczepiono 3 znaczki. Znaczek z figurą Matki Bożej Częstochowskiej na tle biało-czerwonej flagi, znaczek z napisem „Solidarność” na tle orla i sierpnia 1980 r., 1984 r. i Huty Warszawa oraz znaczek z wizerunkiem kościoła św. Stanisława Kostki na Żoliborzu z napisem *Msza za Ojczyznę*. Założono mu też albę z wyhaftowanymi czerwoni krzyżykami i zielonymi listkami oraz czerwony gotycki ornat pontyfikalny. Do ręki włożono krzyż pasyjny z naklejonym napisem „Solidarność” oraz różaniec z masy perłowej, który otrzymał od Ojca Świętego Jana Pawła II. Gdy ks. E. Żmijewski chciał zrobić zdjęcie zaprotestował pułkownik WUSW Jan Prokopiuk. Po interwencji ks. Kalwarczyka ks. Żmijewski zrobił kilka zdjęć. Przy ubieraniu zwłok pomagał także laborant sekcyjny Eugeniusz Litwińczuk oraz pracownik Jerzy Jerzewski. Zwłoki złożono do metalowo-drewnianej trumny, przy której zebrali się: ks. Antoni Lićwinko – proboszcz prokatedry, ks. Kazimierz Klej – wikariusz prokatedry, ks. Stanisław Kuszuk, ks. Stanisław Dąbrowski, ks. Antoni Wasilewski, ks. Michał Ożarowski z parafii św. Rocha, ks. Eugeniusz Biały z parafii w Narewce, ks. dziekan Wojciech Wysocki, siostra Bogumiła Boniecka ze Zgromadzenia Sióstr Misjonarek św. Rodziny. Około godziny 15 przybył ks. biskup Edward Kisiel, który odmówił modlitwy, które zwykle odmawia się przy zwłokach w domu zmarłego. W pobliżu Prosektorium zaczęli gromadzić się ludzie. Zamknięto ruch samochodowy przy ulicy Podedwornej (obecnie ulica Jerzego Waszyngtona). Tłum gęstniał i w końcu liczył od 5 do 7 tysięcy osób. Oddział ZOMO, który pojawił się na ulicy, został przywitany groźnym pomrukiem zgromadzonych ludzi. W tej sytuacji

funkcjonariusze ZOMO szybko wycofali się. Przed bramą Instytutu ludzie zaczęli śpiewać pieśni religijne, składano kwiaty i znicze. Po wyniesieniu trumny ze zwłokami zgromadzeni zaintonowali hymn „Boże, coś Polskę”. Powszechny płacz przerodził się w skandowanie okrzyku: „Solidarność”. Karawan wiozący zwłoki ks. Jerzego Popiełuszki poprzedzał samochód ks. biskupa E. Kisiela. W kondukt włączyło się ponad 200 taksówek i samochodów, które towarzyszyły mu do granic miasta. Kierowcy włączali klaksony i słysząc było wycie syren. Na chodnikach przystawali ludzie i wznosili palce kształcie litery „V”. Gromada młodzieży biegła za karawanem. Na granicy Archidiecezji Wileńskiej w Żółtkach kondukt żałoby zatrzymał się. Wszyscy wyszli z samochodów, ukłękli na szosie i pod przewodnictwem ks. Cezarego Potockiego odmówili modlitwę „Anioł Pański” i „Wieczny Odpoczynek”. Ks. G. Kalwarczyk podziękował wszystkim za pomoc i udział. Dziękował też J. Lipiński. Następnie kondukt udał się do Warszawy, napotykając po drodze na liczne patrole MO, które jednak nie zatrzymywały pojazdów.

Milicja próbowała ukarać mandatami białostockich taksówkarzy, biorących udział w wyprowadzeniu zwłok księdza Jerzego Popiełuszki na trasie z Białegostoku do Warszawy (taksówkarze odprowadzili kondukt do Żółtek – granicy diecezji białostockiej). Pojawiły się groźby pozbawienia niektórych z nich prawa do wykonywania zawodu. Na szczęście interwencje władz kościelnych pokrzyżowały te plany. Pogrzeb księdza Jerzego Popiełuszki odbył się w Warszawie 4 listopada 1984 r. W uroczystościach pogrzebowych wzięła udział trzydziestoosobowa delegacja NSZZ „Solidarność” z Białegostoku. Związkowcy zabrali ze sobą wieńce, sztandary. Szczególne zainteresowanie zgromadzonych tłumów wzbudzała tablica, z jaką przybyła białostocka delegacja. Umieszczono na niej herb miasta Białegostoku oraz duże zdjęcie księdza Jerzego Popiełuszki. Na tablicy widniał także napis *Region Białystok*. Poczet sztandarowy z Białegostoku zaciągnął wartę przy grobie, którą trzymał całą noc.

11 listopada 1984 r. w Suchowoli biskup Edward Kisiel odprawił uroczystą mszę świętą za duszę tragicznie zmarłego księdza Jerzego Popiełuskę. Homilię wygłosił ks. Stanisław Suchowolec. Przybyło około 7 tys. osób z Białegostoku i okolicznych miejscowości. Pojawiły się flagi „Solidarności”, transparenty z Huty Warszawa, Ursusa, parafii św. Stanisława Kostki na Żoliborzu, z białostockich „Fast” i „Uchwyków”. Przed kościołem stanął drewniany krzyż, na którym powieszono biało-czerwoną flagę w kształcie litery V. Po mszy świętej S. Marczuk chciał zabrać głos, jednak zaprotestował biskup Edward Kisiel. W rezultacie Marczuk przygotowanego przemówienia nie wygłosił. Wzbudziło to spore zdziwienie wśród członków „Solidarności”. Wydaje się, że biskup Kisiel starał się utrzymywać poprawne kontakty z władzą i nie godził się wystąpienie liderów białostockiej „Solidarności”. W uroczystościach wzięło udział kilka tysięcy wiernych (także z Warszawy i Bydgoszczy).

Na przełomie 1984 i 1985 roku autokary z Białegostoku w dalszym ciągu wyjeżdżały na msze święte za Ojczyznę w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie. W styczniu 1985 r. do Warszawy pojechało 12 autokarów. Przed kościołem św. Stanisława Kostki związkowcy rozwinęli replikę sztandaru Zarządu Regionu, w klapach ubrań umieścili znaczki „Solidarności”. Tłumy warszawiaków biły brawo. Wszyscy unosili dłonie z charakterystyczną „V”. Białostoczanie szeregiem wchodzili do kościoła i szli pod ołtarz. Nawiązywano kontakty z warszawskimi aktorami, a także działaczami podziemnych struktur „Solidarności”. Z czasem przybywało inicjatyw, jednak ubywało chętnych do brania w nich udziału. Zaczęło się zdarzać, że autokary przyjeżdżały puste. Zaangażowani działacze skarżyli się, iż biegają od kościoła do kościoła, nie mając czasu na inne zajęcia. Z różnych środowisk dochodziły też głosy, że działacze „Solidarności” pochowali się pod księżowskie sutanny i nie mają odwagi ani pomysłów na inne formy działalności. Związkowców zniechęcało rosnące zainteresowanie ze strony funkcjonariuszy SB, którzy zaczęli robić zdjęcia uczestnikom wyjazdów, co skutkowało szykanami w miejscu pracy. Doszło do tego, iż S. Marczuk wraz z grupą tylko kilkunastu osób pojechał męczeńskim szlakiem ks. J. Popiełuszki. Jak wspominał, były trudności, aby namówić chętnych na tego typu wyjazdy.

Pewne ożywienie nastąpiło, gdy msze święte w intencji Ojczyzny zaczął odprawiać w kościele parafialnym w Suchowoli ksiądz Stanisław Suchowolec. W marcu 1985 r. kapłan odprawił uroczystą mszę świętą w intencji Ojczyzny, w której uczestniczyło ponad 1,2 tys. osób, głównie studentów z Warszawy i Białegostoku oraz młodzież harcerska z Białegostoku i Czarnej Białostockiej. Działalność ks. S. Suchowolca, którego nabożeństwa zaczęły gromadzić coraz większe rzesze wiernych zwróciła uwagę władz wojewódzkich. Wojewoda białostocki Kazimierz Dunaj wystosował do biskupa Edwarda Kisiele list, w którym przedstawił wywrotową działalność księdza Stanisława Suchowolca. Biskup Kisiel wspierał inicjatywy ks. Suchowolca. Nie chcąc jednak zaogniać konfliktu z władzami przeniósł ks. Suchowolca do Białegostoku do parafii w Dojlidach.

Prezes Henryk Zdzenicki i większość Zarządu Spółdzielni Inwalidów „Naprzód” wspierali działalność opozycyjną. Zatrudnienie znaleźli tam między innymi tacy działacze, jak: Marian Leszczyński, Józef Nowak czy Adam Sypytkowski. Oficjalnie, z funduszy socjalnych Spółdzielni finansowano np. pielgrzymki, organizowano niezależne programowo katolickie kolonie w Bobrowce, przekazywano pieniądze niezależnym organizacjom oraz na patriotyczne inicjatywy społeczne.

1 maja 1985 r. w Białymstoku odbyły się oficjalne uroczystości. Pochód przeszedł jak co roku, ulicami Białegostoku. Liderzy podziemnej „Solidarności” nie zdołali zorganizować kontrmanifestacji. Po mszy świętej odprawionej w Bazylice Prokatedralnej grupa licząca ponad 50 osób udała się w kierunku

prosektorium szpitala wojewódzkiego (miejsca sekcji zwłok księdza Jerzego Popiełuszki), z zamiarem złożenia tam kwiatów i zapalenia zniczy. Zwarty kordon ZOMO nie dopuścił manifestantów do prosektorium. Przewodzący grupie S. Marczuk przypomniał sobie, że L. Wałęsa, gdy nie przepuszczono go pod pomnik stoczniowców złożył kwiaty pod butami milicjantów. Marczuk położył więc kwiaty kilka metrów przed kordonem. Z grupy wybiegła jedna z uczestniczek i położyła swoją wiązaną pod same buty milicjantów. Byli zaskoczeni, ale nie reagowali. Potem wszyscy rozeszli się do domów. Tak wyglądały białostockie kontrmanifestacje pierwszomajowe. Jeszcze skromniej obchodzono 3 maja. Nie przygotowano okolicznościowych ulotek ani biuletynów. Władza, chcąc rozmiękczyć ewentualne protesty, rzuciła do sklepów więcej artykułów spożywczych i przemysłowych.

Słabe przygotowanie do uroczystości majowych spowodowane było ostrymi sporami w kierownictwie „Solidarności”. Część działaczy skupiona wokół Leopolda Staweckiego bojkotowała działania S. Marczuka. Stawecki zorganizował alternatywną dla TKR strukturę o nazwie Międzyzakładowa Komisja Koordynacyjna (dalej MKK). Wydała ona odezwę programową, w której podkreśliła, iż MKK będzie działać niezależnie od TKR. Jednocześnie zostało utworzone pięcioosobowe Tymczasowe Kolegium Wykonawcze MKK „Solidarność” w Białymstoku. Jako deklarację ideową MKK przyjęła program działania uchwalony na pierwszym Zjeździe Delegatów NSZZ „Solidarność” w Gdańsku w pełnym jego brzmieniu łącznie ze Statutem. Członków i sympatyków „Solidarności” wezwano do współpracy. MKK postanowiła wydawać swój biuletyn przeznaczony dla wszystkich członków „Solidarności”. Zamierzano powołać do życia białostockie wydawnictwo „Świt”. W skład Tymczasowego Kolegium Wykonawczego MKK weszli: L. Stawecki, Andrzej Fedorowicz i Anna Wojciechowska. Grupa ta posiadała sprzęt poligraficzny, zaczęła wydawać więc własny biuletyn informacyjny o nazwie „Jutrzenka”.

W Białostockich Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Fasty”, gdzie Jerzy Jamiolkowski kandydował na szefa rady, lecz nie został wybrany na to stanowisko. Udało mu się jednak zostać członkiem rady. Dzięki temu mógł oficjalnie wypożyczać zakładowe autokary na religijne wycieczki, co najbardziej irytowało władze.

Latem 1986 r. zaostrzył się kryzys gospodarczy w Polsce. Próby reform nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Radykalna przebudowa gospodarki, dotkliwa dla znacznej części obywateli, wymagała społecznej akceptacji. Ekipa generała W. Jaruzelskiego postanowiła 17 lipca ogłosić amnestię, którą oficjalna propaganda przedstawiała jako gest łaski wobec opozycji. Generał Cz. Kiszczak zapowiedział zwolnienie wszystkich więźniów politycznych. Odzyskali wolność m.in. Władysław Frasyniuk, Bogdan Lis, Adam Michnik, Zbigniew Bujak, Jerzy Kropiwnicki, Andrzej Słowik, Bogdan Borusewicz, Ta-

deusz Jedynek, Leszek Moczulski, Krzysztof Król i wielu innych. W sumie na mocy amnestii we wrześniu 1986 r. wyszło na wolność 225 osób. Nie objęto amnestią osób, którym zarzucano czyny kryminalne, szpiegostwo, lub zdradę ojczyzny. Odtąd władza nie skazywała na kary więzienia za działalność opozycyjną. Zamiast sądów często doraźnych, działały kolegia ds. wykroczeń, które po krótkich aresztach wymierzały dotkliwe grzywny, a prywatne samochody przewożące nielegalną „bibułę” ulegały czasami konfiskacie, chociaż tych ostatnich w Białymstoku nie było. W dalszym ciągu trwały przesłuchania, rewizje, ostrzeżenia, żądania „lojalek”, które podpisywali mało odporni, nawet znani w regionie działacze. Z różnych też względów deklarowali ustną lub pisemną współpracę z funkcjonariuszami władzy.

Pod koniec września 1986 r. Lech Wałęsa spotkał się w Gdańsku z członkami Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej, gdzie powołał Tymczasową Radę NSZZ „Solidarność”, w skład której weszli prawie wszyscy, którzy w Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej występowali z imienia i nazwiska: Bogdan Borusewicz, Zbigniew Bujak, Władysław Frasyniuk, Tadeusz Jedynek, Bogdan Lis, Janusz Pałubicki i Józef Pinior. Rada miała działać jawnie. Impulsem do stworzenia Rady było uwolnienie więźniów politycznych. Tymczasowe Rady Regionalne NSZZ „Solidarność” utworzono w następujących regionach: Dolny Śląsk, Małopolska, Pomorze Zachodnie, Śląsko-Dąbrowski, Toruń – Bydgoszcz, Ziemia Łódzka, Ziemia Radomska.

Na posiedzenia TRS zapraszany był Stanisław Marczuk. Na początku 1987 r. po powrocie z posiedzenia Tymczasowej Rady Solidarności w Warszawie został przesłuchany przez SB, a dowodem jego obecności w tym posiedzeniu było kolorowe zdjęcie razem ze Zbigniewem Romaszewskim wykonane na tle warszawskiego kolejowego Dworca Zachodniego i samochodu Romaszewskiego, którym podwiózł Marczuka ze spotkania. Po przesłuchaniu przewieziono Marczuka milicyjnym samochodem do mieszkania i przeprowadzono dokładną rewizję.

Mimo wyjazdów Marczuka Tymczasowa Rada Regionalna NSZZ „Solidarność” nie została utworzona w Białymstoku. Działacze podziemnej TKR nigdy nie podpisywali się własnymi nazwiskami pod wydawanymi odezwaniami czy też apelami. W województwie białostockim nie stworzono struktur, które mogłyby rozpocząć jawną działalność. Wydaje się, iż białostoccy działacze skupieni w TKR nie byli również sami przygotowani do wyjścia na powierzchnię i prowadzenia legalnej działalności związkowej. Nadal bardzo chętnie brali udział w uroczystościach religijnych i patriotycznych, od czasu do czasu kolportowali bezdebitowe wydawnictwa i „bibułę”. Nie bez wpływu na ten stan rzeczy miał miejsce głęboki rozłam w łonie samego Związku. Wśród byłych działaczy „Solidarności” brak było także jednomyślności co do celowości tworzenia tego typu struktur. Międzyzakładowa Komisja Koordynacyjna „Solidarność”, która od początku torpedowała poczynania Tym-

czasowej Komisji Regionalnej, również była zbyt słaba, by skupić większość białostockich działaczy. W tym czasie ludzie, którzy działali w podziemiu byli w stanie skupić się wokół Kościoła i demonstrowania swego istnienia poprzez udział w uroczystościach patriotycznych czy też religijnych.

24 października 1986 r. Sejm PRL uchwalił ustawę nowelizującą Kodeks Wykroczeń. Na jej podstawie władza ustawodawcza wprowadziła artykuł 52a. *(Kto bez wymaganego zezwolenia sporządza, wydaje, przewozi lub rozpowszechnia utwory i inne informacje wyrażone za pomocą druku lub innych form służących do ich utrwalania i przekazywania tego, kto bierze udział w związku, który rozwiązano lub któremu odmówiono legalizacji, podlega karze grzywny lub aresztu).* Na podstawie tak zmienionego kodeksu kolegia do spraw wykroczeń wydawały wyroki skazujące na karę grzywny ludzi uczestniczących w demonstracjach bądź posiadających lub kolportujących wydawnictwa bezdebitowe. W kilku przypadkach w Polsce towarzyszyła temu konfiskata samochodu jako narzędzia przestępstwa.

W pierwszych dniach stycznia 1987 r. w kościele parafialnym w Starsielcach została odprawiona msza święta, w której wzięli udział internowani, więzieni i prześladowani ludzie pracy z regionu białostockiego. Przybyło około 100 osób. Mszę świętą celebrował ks. Stefan Girstun proboszcz miejscowej parafii. Homilię wygłosił ks. Wojciech Pełkowski. Następnie przedstawiciele zebranych odczytali modlitwy w intencji Kościoła w Polsce, prześladowanych i poszkodowanych z NSZZ „Solidarność”. Wszyscy zgromadzeni przełamali się wigilijnym opłatkiem, wyrażając jednocześnie przekonanie, iż przyszłe święta obchodzone będą już w wolnym i demokratycznym kraju. Głos zabrał Stanisław Marczuk, który przypomniał rolę, jaką pełniła w społeczeństwie „Solidarność”. Złożył też życzenia świąteczne i serdecznie podziękował proboszczowi i księżom parafii za umożliwienie uczestnictwa wszystkim prześladowanym w tak uroczystej mszy świętej oraz przekazał wyrazy wdzięczności księżom, którzy swoją obecnością uświetnili tę uroczystość (ks. Cz. Gładczuk, ks. S. Suchowolec).

Ciągle pogłębiający się kryzys gospodarczy, spadek poparcia społeczeństwa dla przeprowadzanych reform gospodarczych zmusił władze do dialogu ze społeczeństwem w sprawie celowości tych reform. 6 maja 1987 r. Sejm uchwalił zmianę konstytucji wprowadzając do niej możliwość przeprowadzenia referendum, a następnie uchwalił ustawę o konsultacjach społecznych i referendum. 7 października 1987 r. Jan Dobraczyński – przewodniczący Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego zwrócił się do Sejmu z propozycją przeprowadzenia ogólnokrajowego referendum w sprawie reform w gospodarce i demokratyzacji życia społecznego. 23 października 1987 r. Sejm uchwalił przeprowadzenie w dniu 29 listopada powszechnego referendum na temat tempa i zakresu reform. Pytania, które ułożył partyjny psycholog Janusz Reykowski, zostały tak sformułowane, by maksymalnie

ułatwić oczekiwaną przez władze odpowiedź „Tak”. W kierownictwie PZPR przywiązywano dużą wagę do przebiegu referendum. Jego autorem był sam W. Jaruzelski. Partia po raz pierwszy decydowała się oddać pod osąd opinii publicznej swoje zamierzenia, sądząc, że zyskają one łatwą aprobatę.

29 listopada 1987 r. przeprowadzone zostało referendum na obszarze województwa białostockiego. Uprawnionych do głosowania było 482826 osób, w głosowaniu wzięło udział 318648. Pierwsze pytanie poparło 61,4% uprawnionych do głosowania, zaś na NIE głosowało 30,7% uprawnionych. Na drugie pytanie pozytywnie odpowiedziało 64% głosujących, zaś negatywne 27,9% głosujących. Frekwencja w województwie białostockim wyniosła 66%.

Po nieudanym referendum rząd zwrócił się do tzw. konstruktywnej opozycji z mglistą propozycją rozmów. Jak okazało się później, ekipa rządząca nie zamierzała jednak zmieniać zasad funkcjonowania instytucji życia publicznego, ani pozwolić na legalizację „Solidarności”. Jej oferta sprowadzała się do gotowości przyjęcia poszczególnych osób z solidarnościowej elity do sfery władzy.

Po raz kolejny w kościele Niepokalanego Serca Maryi w Dojlidach odprawiona została msza święta w intencji internowanych, więzionych i prześladowanych mieszkańców Białegostoku. Mszę koncelebrował i homilię wygłosił ks. Stanisław Suchowolec. Nawiązując do postaci Jana Chrzciciela przypomniał on historię „Solidarności”. Tak jak św. Jan został zgładzony za głoszenie prawdy, tak „Solidarność” została zgnieciona a jej działacze poddani byli szykanom. Ksiądz S. Suchowolec przypomniał ofiary komunistycznego systemu, w tym księdza Jerzego Popiełuszkę i Zdzisława Ciniewicza. Ksiądz Suchowolec zaapelował także o zaprzestanie kłótni i sporów w samym Związku, gdyż tylko, jak podkreślił, jedność może doprowadzić do ostatecznego zwycięstwa. Po odśpiewaniu hymnu *Boże, coś Polskę* zebrani podzielili się opłatkiem, złożyli sobie życzenia, a następnie udali się na wspólną wieczerzę wigilijną, podczas której młodzież z miejscowej parafii śpiewała kolędy. Na uroczystości pojawiło się mniej osób niż w latach poprzednich, co potwierdza tylko opinię, iż wszelka działalność zubożniała działaczom i sympatykom „Solidarności”. Poza tym kierownictwo białostockiej „Solidarności” było nadal skłócone i tam gdzie pojawiali się liderzy jednej z grup, na spotkanie z zasady nie przychodzili członkowie grup innych.

1 maja 1988 r. po zakończeniu mszy świętej wychodzący z Bazyliki Prokatedralnej działacze podziemnej „Solidarności” uformowali pochód. Na jego czele czterej mężczyźni nieśli transparenty z napisem: „Nie ma wolności bez „Solidarności”, „Uwolnić więźniów politycznych”. Około 100 osób ruszyło w kierunku skrzyżowania z ulicą Sienkiewicza. Tam oczekiwał na nich policyjny kordon. ZOMO zablokowało przejście, odgradzając demonstrantów od uczestników oficjalnego pochodu. Doszło do skandowania haseł: „Mniej

milicji – więcej chleba”. Demonstranci udali się na ulicę Dzierżyńskiego, która także została zablokowana przez ZOMO. Uczestników demonstracji zaczęli fotografować funkcjonariusze SB. Na ulicy Sienkiewicza. ZOMO-wcy wyciągnęli z tłumu Stanisława Marczuka i odprowadzili go do budynku szkoły, który został natychmiast otoczony milicyjnym kordonem. Po tym incydencie uczestnicy demonstracji rozeszli się spokojnie do domów. Stanisław Marczuk został zwolniony. Wydaje się, iż była to tylko demonstracja siły ze strony ZOMO. Z drugiej jednak strony podziemna „Solidarność” była słaba, widoczny był brak zaangażowania się działaczy, w zasadzie to kontranmanifestacją zainteresowały się tylko nieliczne osoby.

W maju 1988 r. w Białymstoku strajki nie wybuchły. Tymczasowa Komisja Regionalna wydała oświadczenie, w którym potępiła władzę za stosowanie siły wobec strajkujących robotników. Podkreślono w nim, iż społeczeństwo polskie nie zrezygnuje ze swych dążeń i praw, a sierpnia 1980 r. nie da wymazać się z polskiej historii. Zaapelowano do władz o rozsądek i przystąpienie do dialogu z „Solidarnością”.

24 sierpnia 1988 r. Tymczasowa Komisja Zakładowa „Solidarności” w „Uchwytach” ogłosiła pogotowie strajkowe oraz wystosowała postulaty do dyrektora zakładu pracy, Sejmu oraz Rady Państwa, solidaryzujące się ze strajkującą Stoczną Gdańską. Żądano także przywrócenia S. Marczuka do pracy w „Uchwytach”. Pogotowie strajkowe ogłoszono również w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym, Przedsiębiorstwie Terenowym Handlu Wewnętrznego, a w „Fastach” zbierano podpisy pod postulatami na poszczególnych wydziałach. Postulaty te wysłano do Lecha Wałęsy i Sejmu PRL.

Poparciem dla strajkujących załóg był również udział członków i sympatyków „Solidarności” w uroczystościach zorganizowanych w Białymstoku z okazji ósmej rocznicy podpisania umów sierpniowych. Wzięło w nich udział ponad tysiąc osób, które zgromadziły się w kościele św. Rocha na uroczystej mszy świętej. Jej początek poprzedził przemarsz w kierunku ołtarza regionalnych sztandarów „Solidarności” ze sztandarem Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” na czele. Po mszy odbył się krótki program artystyczny. Następnie zgromadzeni udali się pod krzyż misyjny, gdzie wspólnie odmówili modlitwę *Anioł Pański*. Stanisław Marczuk podziękował kapłanom i wszystkim zebranym za udział we mszy świętej. Zaapelował również o udzielenie poparcia strajkującym robotnikom.

9 października 1988 r. TKR podjęła decyzję o samorozwiązaniu się i przekazaniu wszystkich uprawnień na ręce przewodniczącego Stanisława Marczuka. Zebrany w salce przy Kościele w Dojlidach działaczom tekst oświadczenia odczytał Roman Wilk. W wyniku spotkania powstała Regionalna Komisja Wykonawcza Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” w następującym składzie: Stanisław Marczuk – przewodniczący, Krzysztof Ancypo, Konrad Kruszewski, Krzysztof Paliński, Romuald Rozwadowski, Jerzy

Rybnik, Adam Sypytkowski, Robert Tyszkiewicz – rzecznik prasowy, Andrzej Waluda, Roman Wilk, Stanisław Gościński. RKW była reprezentacją członków NSZZ „Solidarność” Regionu Białostok i stanowiła tymczasową władzę Związku w Regionie. Jej głównym celem była koordynacja i wspomaganie działań zakładowych organizacji związkowych, zmierzających do ponownej legalizacji NSZZ „Solidarność”. Dzięki współpracy z Zofią i Zbigniewem Romaszewskimi RKW NSZZ „Solidarność” upoważniła Ewę Sypytkowską do utworzenia Regionalnej Komisji Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność”, której celem było udzielanie pomocy prawnej i materialnej wszystkim osobom represjonowanym za działalność niezależną, bez względu na przynależność organizacyjną. W skład Komisji weszli, obok Ewy Sypytkowskiej, Walenty Olendzki i Teresa Gołębowska.

W składzie RKW znalazło się niewielu działaczy z okresu legalnej działalności NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1981, czy też później działających w podziemiu. Zabrakło działaczy z dawnego Zarządu Regionu (z lat 1980–1981). Weszli za to nowi ludzie z Ruchu Solidarności Młodych, którzy odważyli się ogłosić swoje nazwiska w ciągle nielegalnym „Biuletynie Informacyjnym NSZZ „Solidarność”. Stanisław Marczuk fakt ten tłumaczył tym, iż nie do wszystkich działaczy udało mu się dotrzeć i poinformować ich o swych zamierzeniach. Taki stan rzeczy niósł niebezpieczeństwo utworzenia konkurencyjnych struktur związkowych.

22 października 1988 r. powstała Komisja Założycielska w Spółdzielni Inwalidów „Naprzód”, która złożyła dokumenty rejestracyjne w Sądzie Wojewódzkim. W tym czasie „Solidarność” odradzała się także na białostockich uczelniach. Pod koniec października w Filii UW w Białymstoku odbyło się zebranie pracowników, na którym utworzono Komitet Założycielski. Na zebraniu pracowników Zakładu Gazowniczego również powołano Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”.

Pod koniec października 1988 r. na spotkaniu Regionalnej Komisji Wykonawczej z przedstawicielami zakładów pracy poinformowano zebranych o aktualnym stanie organizacyjnym związku oraz dokooptowano do składu Ewę Pankiewicz – pracownika naukowego Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, członka Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” na tej uczelni oraz Henryka Łupińskiego – pracownika Zakładu Naprawczego Taboru Kolejowego w Łapach. Zaproszony specjalista omówił sposoby prawnego zarejestrowania związku, a RKW poparła stanowisko Lecha Wałęsy w obliczu zbliżających się rozmów Okrągłego Stołu. Białostoccy działacze mieli nadzieję, iż po ich zakończeniu dojdzie do ponownej legalizacji „Solidarności” oraz szybkich i skutecznych przemian w życiu gospodarczym i politycznym Polski. Podkreślali oni przy tym, iż katastrofalna sytuacja ekonomiczna oraz związana z nią radykalizacja nastrojów społecznych groziły niekontrolowanym wybuchem społecznego niezadowolenia. Przedyskuto-

wano również przygotowania do obchodów 70. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Przedstawiciele RKW poparli stanowisko Komitetu Organizacyjnego w „Uchwytach”, który wysłał pismo do premiera Mieczysława Rakowskiego i przewodniczącego Lecha Wałęsy, protestując przeciw likwidacji Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Jego autorzy podkreślili, iż zamysł likwidacji jest ciosem wymierzonym w „Solidarność” i w Wałęsę, uniemożliwiający rozpoczęcie rozmów przy Okrągłym Stole. Solidaryzowali się oni z pracownikami Stoczni i obiecali wesprzeć ich działania.

10 listopada 1988 r., pomimo odroczenia rozprawy sądowej dotyczącej zarejestrowania „Solidarności” w „Uchwytach” pod gmachem, a następnie wewnątrz sądu zebrało się około 40 osób. Udały się one następnie ulicami miasta do kościoła św. Rocha. Niesiono przy tym transparent z napisem „Popieramy Solidarność – KPN „oraz rozrzucano ulotki nawołujące do słuchania tego dnia audycji Radia „Solidarność”. Po mszy grupa spokojnie rozeszła się. Tego samego dnia wyemitowano w Białymstoku pierwszą niezależną audycję radiową, poświęconą 70. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Wykorzystano do tego przywiezione z Gdańska jeszcze pod koniec 1987 r. nadajniki UKF, które oddano do dyspozycji Białostockim Grupom Oporu. Dzień później same uroczystości rozpoczęła msza święta w Bazylice Katedralnej celebrowana przez biskupa Edwarda Kisiela, podczas której homilię wygłosił biskup Edward Ozorowski. W jej trakcie poświęcono wieniec, który w imieniu „Solidarności” złożony został przy płycie żołnierzy poległych w latach 1914–1920. Po mszy świętej ponad trzy tys. osób z pochodniami udało się ulicami Białegostoku na Cmentarz Wojskowy w Zwierzyńcu. W uroczystym przemarszu wzięły udział wszystkie niezależne organizacje działające na terenie miasta. Z transparentami szli członkowie Konfederacji Polski Niepodległej, studenci, licznie przybyli przedstawiciele zakładów pracy, głównie tych, które złożyły wnioski o legalizację NSZZ „Solidarność”. Wśród manifestantów dominowali studenci Filii UW w Białymstoku, którzy domagali się rejestracji Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Tym razem milicja nie interweniowała, a manifestanci bez przeszkód dotarli na cmentarz, gdzie odmówiono modlitwę za dusze poległych i odśpiewano „Rotę”. W imieniu zebranych głos zabrał Stanisław Marczuk. W kościele na Dojlidach u ks. Stanisława Suchowolca uroczystą mszę świętą odprawił ks. Jerzy Sidorowicz, po jej zakończeniu poezję patriotyczną recytowała Dorota Stypkowska-Wiszowata, a wiersze czytał Jan Leończuk.

4. Wybory kontraktowe w województwie białostockim

6 lutego 1989 r. w Warszawie rozpoczęły się obrady Okrągłego Stołu. Za główne zadanie Okrągłego Stołu uznał wypracowanie nowego modelu funkcjonowania państwa, z zachowaniem socjalistycznych podstaw ustrojowych. Osiągnięcie konsensusu w sprawie niekonfrontacyjnych wyborów parlamentarnych oraz reform politycznych i ekonomicznych określił jako warunek uchylenia ustaw blokujących pluralizm związkowy. Wałęsa podkreślił natomiast konieczność przywrócenia pluralizmu, zaś zakres, w jakim „Solidarność” miała firmować reformy uzależnił od faktycznego uczestnictwa w ich przeprowadzaniu. Postanowiono, iż obrady toczyć się będą w trzech głównych zespołach roboczych: gospodarki i polityki społecznej, pluralizmu związkowego i reform politycznych. Działały także podzespoły: rolnictwa, górnictwa, reformy państwa i sądów, stowarzyszeń, samorządu terytorialnego, młodzieży, środków masowego przekazu, nauki, oświaty i postępu technicznego, zdrowia i ekologii. Przy Okrągłym Stole zawarty został kontrakt, który pozwalał na faktyczne zakończenie stanu wojennego, a mianowicie w zamian za wybory nastąpiła legalizacja „Solidarności”. W trakcie negocjacji pojawiła się szansa, że wokół tego kontraktu zarysuje się szerszy pakiet propozycji, gdyż, obok wspomnianej sprawy, za niezbędne uznano zmiany w mechanizmie funkcjonowania państwa oraz gospodarki. Z Białegostoku w pracach Podzespołu ds. rolnictwa uczestniczył J. Beszta Borowski, a grupę dyskutującą nad sytuacją środowiska studenckiego wspierał Robert Tyszkiewicz.

W związku z pracami Okrągłego Stołu RKW w Białymstoku zaapelowała do wszystkich członków i sympatyków „Solidarności” o tworzenie jawnych komisji zakładowych. Działalność ich mogłoby zainicjować złożenie do sądów wniosków o rejestrację bądź też pisemne zawiadomienie dyrekcji zakładów o wznowieniu działalności przez Komisję Zakładową NSZZ „Solidarność”. Rozwijanie struktur organizacyjnych miało być wyrazem poparcia dążeń Lecha Wałęsy i negocjatorów zasiadających przy Okrągłym Stole. Zwrócono się także do wszystkich załóg w regionie z apelem o wstrzymanie się z akcjami strajkowymi oraz demonstracjami ulicznymi na czas trwania negocjacji.

5 kwietnia 1989 r. zakończyły się obrady Okrągłego Stołu. Z podpisanych dokumentów najbardziej istotne okazało się stanowisko w sprawie reform politycznych, w których władza zgodziła się na przebudowę istniejącego systemu. W wyniku zawartego kontraktu zagwarantowano stronie rządowej

65% mandatów poselskich, z pozostawieniem dla opozycji 35%. Miała się natomiast toczyć walka o wszystkie miejsca do Senatu. Ewolucyjny charakter przemian ustrojowych miał zagwarantować Prezydent, wybierany przez Zgromadzenie Narodowe. Zgodzono się także na legalizację „Solidarności” i reformy gospodarcze. Przedstawiciele władzy i „Solidarności” uzgodnili, iż w Polsce przez cztery lub sześć lat będzie funkcjonował okres przejściowy w trakcie którego opozycja zostanie dopuszczona do legalnego, ale ograniczonego życia politycznego. Ekipa gen. W. Jaruzelskiego chciała przerzucić na „Solidarność” odpowiedzialność za państwo z jednej strony, a z drugiej chciała w pełni kontrolować bieg wydarzeń. Przy Okrągłym Stole zawarty został kontrakt, który pozwalał na faktyczne zakończenie stanu wojennego, a mianowicie w zamian za wybory nastąpiła legalizacja „Solidarności”. W trakcie negocjacji pojawiła się szansa, że wokół tego kontraktu zarysuje się szerszy pakiet propozycji, gdyż, obok wspomnianej sprawy, za niezbędne uznano zmiany w mechanizmie funkcjonowania państwa oraz gospodarki.

7 kwietnia 1989 r. zgodnie z porozumieniami zawartymi przy Okrągłym Stole uchwalona została ustawa – ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji na lata 1989–1993. Prawo wyborcze uległo zmianom w kierunku zwiększenia wpływu społeczeństwa na skład personalny Sejmu. Obywatele mogli zgłaszać kandydatów na posłów, a także wybierać między kilkoma kandydatami (w obrębie jednego mandatu, który z góry określono jakiej miał przypaść sile politycznej). Do zarejestrowania kandydata na posła, czy też senatora – bez względu na to, czy zgłaszała go partia, stronnictwo, czy też grupa obywateli – niezbędny był wniosek podpisany przez trzy tysiące wyborców z danego województwa. W wyborach do Senatu z każdego województwa wybieranych było po dwóch senatorów, a w województwie warszawskim (stołecznym) i katowickim po trzech. W pierwszej turze senatorami mieli zostać ci kandydaci, którzy uzyskają w swoim okręgu wyborczym ponad 50% ważnych oddanych głosów. Jeżeli nie przyniosłoby ono rozstrzygnięcia, planowano drugą turę. Uzgodniono również, że wszyscy kandydaci prowadzą swoją kampanię wyborczą, korzystając z przysługujących im równych praw: wolności słowa, publikacji, zgromadzeń i dostępu do państwowych środków masowego przekazu.

13 kwietnia 1989 r. Zarządzeniem wewnętrznym Marian Gała – wojewoda białostocki powołał Wojewódzkie Biuro Wyborcze, które miało zajmować się koordynowaniem pracy wydziałów Urzędu Wojewódzkiego i prezydiów rad narodowych mających przygotować sprawne głosowanie na terenie województwa białostockiego. Powołane zostało również Miejskie Biuro Wyborcze w Białymstoku.

11 maja 1989 r. Wojewódzka Komisja Wyborcza w Białymstoku przyjmująca zgłoszenia kandydatów na senatorów wpisała na listę 12 osób. Byli to: Mirosław Cybulko, Adam Czesław Dobroński (ZSL), Józef Eljasiewicz,

Sokrat Janowicz, Mieczysław Januszewski, Andrzej Kaliciński (Komitet Obywatelski Ziemi Białostockiej), Witold Karczewski, Zbigniew Łopianecki, Zbigniew Olbert, Jan Piwnik, Andrzej Stelmachowski, Marian Szamatowicz (PZPR) i Wiesław Szwaczko. W Okręgu Wyborczym nr 9 (Białystok i najbliższe gminy) zgłoszono następujące kandydatury na posłów: Ewa Urszula Gierasimowicz, Janusz Szymański, Wiesław Żyliński – mandat nr 35 (PZPR), Adam Babul, Jan Bielski, Stanisław Dworakowski, Ryszard Śliwiński – mandat nr 36 (ZSL), Mieczysław Kulczakowicz, Stanisława Korolkiewicz, Krzysztof Putra, Izabela Sipowicz, Zenon Wojewódzki.

W okręgu nr 10 (z siedzibą w Bielsku Podlaskim) wpisano na listę następujących kandydatów: Arseniusza Artysiewicza, Stefana Bajko, Włodzimierza Cimoszewicza (PZPR), Stanisława Mazurka, Jadwigę Rudzińską-Patejuk – mandat nr 35 (PZPR), Jana Borzyma, Aleksego Burzyńskiego, Mirosława Sadowskiego, Aleksego Siemieniuka – mandat nr 36 (ZSL), Eugeniusza Czykwina, Jana Suchodoła – mandat nr 37 (Unia Chrześcijańsko-Społeczna), Jana Beszty Borowskiego, Wiesława Hukałowicza, Bogdana Martyniuka, Eugeniusza Mironowicza, Mirosława Surowca – mandat nr 38.

7 kwietnia 1989 r. Krajowa Komisja Wykonawcza „Solidarności” powierzyła Komitetowi Obywatelskiemu przygotowanie kampanii wyborczej. Kandydatów zarówno do Sejmu, jak i do Senatu wystawiał Komitet Obywatelski przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie. Przyjęto przy tym bardzo ważne założenie, że na jedno miejsce wystawiany będzie tylko jeden kandydat. Oznaczało to, że w obozie solidarnościowym wszystkie głosy kumulowały się na jednej osobie, aby nie rozpraszać głosów i nie tworzyć konfliktów wewnętrznych na własnych listach. Tego nie zrobiła Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, gdzie w niektórych okręgach było nawet po kilku kandydatów do mandatu, co wprowadzało chaos i zamęt w ich szeregach. Wszyscy kandydaci „Solidarności” na posłów i senatorów zostali zaproszeni do Stoczni Gdańskiej na spotkanie z Komitetem Obywatelskim, gdzie każdemu z nich zrobiono zdjęcie z Lechem Wałęsą, które potem jako plakat było wywieszane w danym okręgu wyborczym. Starano się do minimum ograniczyć indywidualizowanie kandydatów, wiedząc, iż w większości nie są oni dostatecznie popularni. We wspólnym programie wyborczym kandydaci jako swój cel wskazywali suwerenność narodu i niepodległość kraju oraz naprawę Rzeczypospolitej. Zobowiązali się także działać na rzecz takiej przebudowy państwa, która miała zapewnić równość i wolność obywateli, wolność stowarzyszeń, odrodzenie samorządu terytorialnego, niezależność sądów, likwidację cenzury, zakaz przyznawania kierowniczej roli jakiegokolwiek partii politycznej, przyznanie przedsiębiorstwom pełnej samodzielności, zmiany w stosunkach własnościowych dających podstawy dla prywatyzacji, wznowienie roli samorządów pracowniczych, zwiększenie nakładów na szkolnictwo i opiekę zdrowotną. Jednym z dwóch kandydatów

do Sejmu i Senatu, którzy nie zrobili wspólnego zdjęcia z Lechem Wałęsą był Lech Kaczyński, który nie zdążył dojechać na spotkanie.

Wykonując zalecenia KKW, Tymczasowy Zarząd Regionu przystąpił do organizowania regionalnego komitetu. 15 kwietnia, u księży werbistów w Kleosinie zebrał się po raz pierwszy Komitet Obywatelski „Solidarność” Ziemi Białostockiej. Przewodniczący Stanisław Marczuk zaprosił do pracy w nim kilkadziesiąt osób z Białegostoku i województwa. Komitet białostocki wzorowany był na Komitecie Obywatelskim przy Lechu Wałęsie. Kierownikiem biura wyborczego został Jerzy Muszyński, zaś sekretarzem Jan Kwasowski. Zaczęli napływać liczni chętni do pomocy, a mieszkańcy Białegostoku przynosili pieniądze na cegielki wyborcze. Kampania wyborcza sporo kosztowała. Pieniądze potrzebne były na zorganizowanie przedwyborczych spotkań, opłaty wynajmowanych pomieszczeń konferencyjnych, druk ulotek i plakatów. Zachęcano potencjalnych wyborców do kupna cegiełek funduszu wyborczego Komitetu Obywatelskiego za: 500, 1000 i 5000 zł. Kasę Komitetu, oprócz prywatnych osób, zasilaly również przedsiębiorstwa m.in. „Uchwyty”, gdzie uchwałą Rady Pracowniczej przekazano w formie darowizny kwotę miliona złotych, w celu finansowego wsparcia kampanii wyborczej. Drukowano gazetę wyborczą, której tytuł „Dobro Wspólne” wymyślił Ireneusz Choroszuca. Pierwszy numer wydany został już pod koniec kwietnia 1989 r. i zaprezentowano w nim kandydatów na posłów i senatorów. Wolontariusze kolportowali „Dobro Wspólne” oraz organizowali kandydatom spotkania wyborcze, rozprawdzali cegielki, przeprowadzali akcje plakatowe. W pracach biura wyborczego czynnie uczestniczyły Urszula Matusewicz, Alina Chwalibóg, Halina Prus, Gabriela Walczak i Krystyna Łukaszuk. Komitet Wyborczy zgłosił także 381 osób do prac w obwodowych komisjach wyborczych.

16 kwietnia przy ulicy Jurowieckiej, Klub Obywatelski wraz z białostocką „Solidarnością” zorganizowali wiec, na który – mimo niesprzyjającej pogody – przyszło około tysiąca białostoczan. W jego trakcie protestowano przeciwko przewożeniu niebezpiecznych ładunków przez Białystok. Wiec antychlorowy był pierwszym akordem rozpoczynającej się kampanii przed wyznaczonymi na czerwiec wyborami do Sejmu i nowo tworzonego Senatu. Na ulicach Białegostoku pojawiła się taksówka z wielkim znakiem „Solidarności” na masce i po bokach z nazwiskami Andrzeja Kalicińskiego, Andrzeja Stelmachowskiego, Jana Beszty Borowskiego i Krzysztofa Putry. Napisy wykonał Janusz Smaczny. Właścicielem taksówki był Zbigniew Bajerski, działacz „Solidarności” od 1981 r. Po kilku dniach właściciel taksówki musiał zmyć napisy, gdyż nie podobały się funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej. Zagrozili oni, iż skierują sprawę do Urzędu Wojewódzkiego, który cofnie koncesję na użytkowanie taksówki.

W tym dniu w licznych miejscowościach odprawione zostały msze za

sukcesy „Solidarności” w wyborach (Dąbrowa Białostocka, Mońki, Juchnowiec, Choroszcz, Grodzisk). W Sidrze ksiądz podczas kazania nawoływał wiernych do składania podpisów na prof. A. Kalicińskiego i nie popierania innych kandydatów. Świątynie i nabożeństwa stanowiły bazę działalności wyborczej NSZZ „Solidarność”.

Rozgłosnia Polskiego Radia w Białymstoku otrzymała na czas kampanii wyborczej dodatkową godzinę antenową przeznaczoną dla kandydatów desygnowanych przez Komitet Obywatelski (Andrzej Kalinowski jako lektor namawiał mieszkańców Białostocczyzny do głosowania na kandydatów „Solidarności”), telewizja emitowała cztery razy w tygodniu programy wyborcze, zaś lokalne gazety wprowadziły dodatkowe kolumny wyborcze dla kandydatów popieranych przez partię.

4 czerwca 1989 r. odbyły się wybory do Sejmu i Senatu, w trakcie których wybierano 460 posłów i stu senatorów. W 108 okręgach wybierano 425 posłów spośród 1682 kandydatów. Wybierano także 35 posłów z krajowej listy wyborczej, która obejmowała tylu kandydatów, ile mandatów przypadało na tę listę. Frekwencja wyniosła 62,32%. Spośród 161 mandatów bezpartyjnych obsadzono 160. Wszystkie mandaty zdobyli kandydaci promowani przez KO „Solidarność” i rekomendowani przez Lecha Wałęsę. Uzyskiwali oni z reguły 70% głosów. Tylko w jednym okręgu oficjalny kandydat KO „Solidarność” nie uzyskał wymaganej większości głosów i musiał stanąć do drugiej tury wyborów. Spośród 264 mandatów koalicyjnych w okręgach obsadzone zostały tylko trzy mandaty, z tego dwa zdobyli członkowie ZSL, a jeden – członek PZPR. Brak obsady znacznej liczby mandatów koalicyjnych (261) był wynikiem kampanii wyborczej polegającej na wzywaniu do skreślenia wszystkich kandydatów oprócz kandydatów „Solidarności”. Taktyka ta znalazła poparcie u znacznej większości wyborców. Niespodziewanym wynikiem zakończyło się głosowanie na krajową listę wyborczą, z której tylko dwóch kandydatów zdołało uzyskać w skali kraju niezbędne poparcie. Byli to: Mikołaj Kozakiewicz i Adam Zieliński.

W wyborach do senatu w 49 okręgach wyborczych stanowiących obszar województw wybierano stu senatorów spośród 555 kandydatów. W pierwszej turze głosowania obsadzono 92 mandaty, które w całości zdobyli kandydaci KO „Solidarność”, uzyskując przeciętnie ok. 64 proc. ważnych głosów. W drugiej turze do obsadzenia pozostało osiem mandatów w sześciu okręgach.

Z województwa białostockiego senatorami desygnowanymi przez „Solidarność” zostali: Andrzej Kaliciński, na którego głosowało 58,5 proc. wyborców i Andrzej Stelmachowski, który zdobył 60,2% głosów; posłami zaś – Jan Beszta-Borowski (61,7% głosów) i Krzysztof Putra (65%). Przybywający do lokali wyborczych w zasadzie byli zdecydowani, na kogo głosować, i tylko nieliczni zwracali się do członków komisji wyborczych z prośbą o wyjaśnienie

nie techniki głosowania. Wybory przebiegły w spokojnej atmosferze. Uprawnionych do głosowania w woj. białostockim było ok. 492 tys. osób. Wieczorem było już pewne, że frekwencja będzie niska. Ostatecznie okazało się, że frekwencja w województwie wyniosła 62 %. W Białymstoku głosowało 123 tys. osób, co stanowiło ok. 64 % mieszkańców. 18 czerwca 1989 r. odbyła się druga tura wyborów.

5. Odrodzenie regionalnych struktur NSZZ „Solidarność”

Jedną z najważniejszych części kontraktu zawartego przy Okrągłym Stole, była zgoda na legalizację „Solidarności”. 17 kwietnia 1989 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie ponownie zarejestrował NSZZ „Solidarność”. W kilkanaście dni po zarejestrowaniu „Solidarności”, w Gdańsku zebrała się Krajowa Komisja Wykonawcza NSZZ „Solidarność”, która powołała swoje prezydium w składzie: Zbigniew Bujak, Henryk Wujec, Andrzej Celiński, Barbara Labuda, Ludka Wujec, Grażyna Staniszevska, Władysław Frasyniuk, Janusz Pałubicki, Lech Wałęsa, Krzysztof Pusz, Bronisław Geremek, Piotr Nowina-Konopka, Andrzej Milczanowski.

NSZZ „Solidarność” rozpoczął odbudowę swoich struktur na szczeblu zakładowym i regionalnym. Rozczarowanie, jakie wywołał stan wojenny, a także wewnętrzne podziały w samej opozycji spowodowały, iż „Solidarność” po roku 1989 nie mogła liczyć na tylu członków co w roku 1981. W początkach swego istnienia „Solidarność” była ruchem spontanicznym. Ludzie wyzbyli się strachu i masowo utożsamiali się z „Solidarnością”. Strajki w PRL miały charakter socjalny, a dopiero włączenie się inteligencji przesądziło, iż w sierpniu 1980 r. stawiano żądania polityczne. Warto zauważyć, że w 1981 r. Region białostocki liczył 112 tysięcy członków, a latem 1989 r. zarejestrowanych było około 140 komisji zakładowych, które zrzeszały około 15 tysięcy członków. Wydaje się, iż było kilka przyczyn takiego stanu rzeczy. Stan wojenny spacyfikował „Solidarność”. Aby prowadzić działalność trzeba było wykazać się odwagą. Niektórzy działacze nie pogodzili się z sytuacją i prowadzili działalność, pracowały drukarnie, szedł kolportaż, ukazywały się podziemne biuletyny, ale z drugiej strony zakłady pracy nie stawiały oporu (oprócz „Biażetu” i próby w „Uchwytach”). Ludzie bali się konsekwencji. Wielu, którzy aktywnie działali w trakcie „karnawału „Solidarności” w stanie wojennym zupełnie się wycofało, więc w 1989 r. wychodzili z założenia, że teraz nie będą wracać do „Solidarności”. Poza tym stan wojenny zróżnicował „Solidarność”. Z jednej strony ujawniły się podejrzania o współpracę z SB, pojawiły się pretensje pomiędzy działaczami, często podsycane przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, z drugiej zaś różne poglądy i ambicje polityczne. Niektórzy działacze podjęli próby tworzenia partii politycznych. Wiele osób, także działaczy „Solidarności” poparło stan wojenny, uważając, iż było to „mniejsze zło”. Do tej pory w sondażach opinii publicznej, które przeprowadzają różne ośrodki z okazji kolejnych rocznic wprowadzenia

stanu wojennego widać, jak podzielił on polskie społeczeństwo. W tamtym czasie ludzie byli sfrustrowani, nie wierzyli, iż w PRL można coś zmienić, wielu twierdziło, że „Solidarność” nie poprawi ich bytu, że trzeba dbać o to, aby nie było gorzej. Spora część inteligencji przyglądała się tej sytuacji, mało kto wierzył, że ekipa Jaruzelskiego odda władzę. W szeregach „Solidarności” niechętnie wstępowali także urzędnicy. Związek zdominowany był przez robotników. Wielu szeregowych działaczy „Solidarności” postrzegało porozumienie przy Okrągłym Stole, jako dogadanie się elit ponad ich głowami, nie mieli poczucia satysfakcji ze zwycięstwa. Ponadto po wygranych w sumie wyborach wybrano Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta PRL (wśród pięciu senatorów, którzy oddali nieważne głosy znalazł się profesor A. Stelmachowski, a przeciw zgłoszonej kandydaturze W. Jaruzelskiego głosowali J. Beszta-Borowski, K. Putra i profesor A. Kaliciński). To irytowało ludzi. Sytuację trochę załagodził wybór Tadeusza Mazowieckiego na pierwszego niekomunistycznego premiera po 1944 r. W odbiorze społecznym ten wybór to było w jakaś namiastka zwycięstwa „Solidarności”. Wtedy też wielu ludzi „Solidarności” zaufało temu rządowi, wierząc, iż rozpocznie on reformy. Stąd późniejszy parasol ochronny roztoczony przez „Solidarność” nad rządem Mazowieckiego. Wydaje się, iż bez tego bez poczucia bezpieczeństwa jaki miał ten rząd nie byłoby reform, których dokonał Leszek Balcerowicz, wywodzący się przecież z kręgów liberalnych. Bez tego wsparcia nie byłoby obecnej polityki gospodarczej. Wielu członków „Solidarności” chciało reform łagodnych, które nie przyniosą szkody społeczeństwu. Jak się później okazało stało się inaczej. Reformy najboleśniej uderzyły w robotników, w drobnych ciułaczy, którzy trzymali oszczędności w przysłowiowych skarpetach, w kredytobiorców.

Pod koniec listopada 1989 r. zebrała się Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” w „Fastach”. Występujący w trakcie jej posiedzenia Jerzy Jamiołkowski mówił o trudnej sytuacji ekonomicznej robotników oraz o konieczności wpojenia ludziom przekonania, że oni i przedsiębiorstwo tworzą całość. Postulował również podzielenie zakładu na kilka niezależnych jednostek, które mogłyby pracować na własnym rozrachunku gospodarczym. Według niego doszło do dziwnej sytuacji, w której „Solidarność” pełniła w zakładach pracy rolę bufora i była oskarżana o wszelkie bolączki życia codziennego. Robotnicy narzekali na nią, iż prowadziła zbyt ugodową politykę i przestała reprezentować ich interesy. Dając parasol ochronny rządowi Mazowieckiego, związek znalazł się w niezręcznej sytuacji, gdyż ciężko jej było protestować wobec liberalnej polityki gospodarczej tego gabinetu.

W województwie białostockim powstały nowe komisje zakładowe „Solidarności”. Szczególnie aktywni byli pracownicy Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku i Akademii Medycznej. Jeszcze w czasach nielegalnych wniesli do sądu wnioski o rejestrację. Podobnie przedstawiała się sytuacja na

przykład w biurach projektowych. Chętnie zrzeszali się nauczyciele. Sekcja oświaty liczyła ponad 500 osób. Trzeba było wybrać przewodniczących oraz kierownictwo komisji zakładowych. Nie było to wcale łatwym zadaniem. W wielu zakładach Związek zaczęli tworzyć ludzie nowi, powstawały komitety założycielskie, organizacyjne, tymczasowe. Dyrektorzy często twierdzili, iż są to ciała samozwańcze i nie chcieli z nimi rozmawiać. W związku z tym komisje domagały się od Tymczasowego Zarządu Regionu dostarczenia niezbędnych materiałów takich jak wzorcowe statuty, ordynację wyborczą, by jak najszybciej przeprowadzać wybory do komisji zakładowej, po których dyrektorzy będą musieli ich uznać. Ludzie z komisji zakładowych twierdzili, iż po wyborach przybędzie „Solidarności” wielu nowych członków. W Białymstoku w wielu zakładach wybory zostały przeprowadzone zgodnie z wszelkimi wymogami statutu i ordynacji wyborczej. Dość szybko odbyły się wybory w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej i w „Fastach”. Starzy działacze „Solidarności” zaczęli organizować rejonowe komisje koordynacyjne w Grajewie, Sokółce, w Mońkach, Siemiatyczach, Bielsku Podlaskim, Hajnówce i Łapach. Po wyborach do parlamentu, jak i po wyborach w strukturach zakładowych liczebność „Solidarności” zaczęła powoli wzrastać. Ludzie wypisywali się Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych i przechodzili do „Solidarności”. Mieli nadzieję, iż Związek potrafi być wiarygodny i będzie bronił ich interesów.

6. Wybory prezydenckie w województwie białostockim

27 października 1990 r. Lech Wałęsa pojawił się po raz pierwszy w Białymstoku. Następnie ze S. Marczukiem udali się do Suchowoli i odwiedzili rodziców ks. Jerzego Popiełuszki. Gdy wracali Marczuk poinformował Wałęsę o sporze jaki toczył się w Białymstoku pomiędzy katolikami i prawosławnymi o Wzgórze św. Magdaleny i o klasztor w Supraślu. Z wyborcami Lech Wałęsa spotkał się na dziedzińcu Pałacu Branickich, gdzie przybyło kilka tysięcy mieszkańców Białegostoku. L. Wałęsę uroczyście przywitał Stanisław Marczuk słowami: *witamy z kresową gościnnością*. Przed rozpoczęciem wiecu Lech Rutkowski, prezydent Białegostoku wręczył przewodniczącemu dyplom Honorowego Obywatela Miasta. Z takim wnioskiem dzień wcześniej wystąpiła na sesji Rady Miejskiej radna Barbara Januszkiewicz. W czasie wiecu wyborczego L. Wałęsa zaprezentował wizję silnej prezydentury. Do młodzieży apelował, aby nie wyjeżdżała z kraju. Na zakończenie wizyty w Białymstoku L. Wałęsa udał się do biskupa Edwarda Kisiela, administratora apostolskiego archidiecezji w Białymstoku i biskupa Kościoła prawosławnego Sawy. Spotkał się z przywódcą Tatarów Polskich, Stefanem Mustafą Mucharskim. Odbyło się też uroczyste posiedzenie Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” z jego udziałem.

10 listopada 1990 r. w sali łącznikowej Urzędu Wojewódzkiego odbyło się Walne Zebranie Regionu Białystok NSZZ „Solidarność”. Obrady rozpoczął przewodniczący Stanisław Marczuk, który złożył sprawozdanie z dotychczasowej działalności (od maja do końca października). W tym czasie w Zarządzie zarejestrowało się 30 komisji zakładowych. Organizowane przez Zarząd spotkania z przedstawicielami komisji zakładowych nie cieszyły się dużą popularnością. Przewodniczący zaapelował do zebranych o większe zaangażowanie w sprawę Związku i wskazał na apatię, jaka ogarnęła „Solidarność”. Poinformował także związkowców o działalności Komisji Interwencji, Zespołu Negocjacyjno-Konsultacyjnego i powołaniu Oddziału Regionalnej Fundacji Gospodarczej. Przewodniczący Marczuk poinformował zebranych, iż zamierza zaangażować się w przygotowania do papieskiej wizyty w Białymstoku. Wiceprzewodniczący Aleksander Usakiewicz mówił, iż nakład „Biuletynu Informacyjnego” wynosił 500 egzemplarzy, a komisje zakładowe nie wykazywały nim zainteresowania i nie chciały go kupować. Nie odbyły się wybory uzupełniające do Zarządu Regionu, nie podjęto żadnych uchwał. Zabrakło quorum.

25 listopada 1990 r. odbyła się pierwsza tura wyborów prezydenckich. Wystartowało 5 kandydatów. Według Państwowej Komisji Wyborczej kandydaci uzyskali w Polsce następujące poparcie: Roman Bartoszcze – 7,1% głosów, Włodzimierz Cimoszewicz – 9,2% głosów, Tadeusz Mazowiecki – 18% głosów, Leszek Moczulski – 2,5 % głosów, Stanisław Tymiński – 23,1% głosów, Lech Wałęsa – 39,9% głosów. Żaden z kandydatów nie uzyskał bezwzględnej większości głosów i miała się odbyć II tura do, której przeszli Stanisław Tymiński i Lech Wałęsa. W województwie białostockim kandydaci na urząd prezydenta uzyskali następującą ilość głosów: Lech Wałęsa – 42,5%, Włodzimierz Cimoszewicz – 27,2%, Leszek Moczulski – 1,4%. Tadeusz Mazowiecki – 13%, Roman Bartoszcze – 3,9%, Stanisław Tymiński – 12%.

Pierwszą turę wyborów w Polsce wygrał L. Wałęsa, ale świetny wynik uzyskał Stanisław Tymiński, który pokonał pierwszego niekomunistycznego premiera Tadeusza Mazowieckiego. Dla wielu Polaków był to szok. S. Tymiński był człowiekiem nieznanym. Lansowano go jako doświadczonego biznesmena, właściciela firmy zatrudniającej bliżej nieokreśloną ilość osób, której dochody też były przedstawienie bardzo różnie. Tymiński na wyborczych mitingach twierdził, iż Polacy mogą zarabiać dużo, ale na przeszkodzie stoi im rząd Tadeusza Mazowieckiego realizujący program Leszka Balcerowicza, który doprowadził do recesji sięgającej 30%, spowodował spadek nabywczy pieniądza, zaś pracy nie miało wtedy około miliona Polaków. Wygrana Tymińskiego była znakiem ostrzegawczym dla obozu rządzącego, iż Polacy stają się zmęczeni zaciskaniem pasa, drożyzną i narastającym bezrobociem. Poza tym spora część Polaków uważała, iż S. Tymiński jest człowiekiem niewikłanym w żadne polityczne układy.

Sama kampania wyborcza premiera T. Mazowieckiego opierała się po części na atakach Lecha Wałęsy przez Zbigniewa Bujaka, Władysława Frasyniuka, czy też Adama Michnika. Wałęsę przedstawiano jako człowieka nieobliczalnego z „siekierą w rękę”. Ciekawe stanowisko zaprezentował senator Andrzej Stelmachowski, który będąc zwolennikiem premiera T. Mazowieckiego stwierdził publicznie, iż walka wyborcza pomiędzy L. Wałęsą a T. Mazowieckim to rywalizacja pomiędzy dwoma godnymi kandydatami „Solidarności” do stanowiska prezydenta i nie będzie katastrofy jeżeli wygra jeden z nich.

W województwie białostockim sytuacja była trochę inna. Co prawda i tu najlepszy wynik uzyskał L. Wałęsa, ale S. Tymiński tylko nieznacznie pokonał T. Mazowieckiego. Największym wygranym okazał się Włodzimierz Cimoszewicz, który dzięki poparciu postpezetperowskiej Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej zdobył głosy nie tylko elektoratu nomenklaturowego, ale także przeciwników ustawy antyaborcyjnej, czy też głosy elektoratu o poglądach lewicowych. Na Cimoszewicza głosowała także w zdecydowanej większości społeczność białoruska.

2 grudnia 1990 r. do Białegostoku przybył Stanisław Tymiński, gdzie został entuzjastycznie powitany przez swych zwolenników. Na wstępie przekazał pozdrowienia od wojewody Stanisława Prutisa, poinformował zebranych, iż nie spotkał się z biskupem Edwardem Kisielem, gdyż wyjechał on do Rzymu. Podkreślał, że jego wizja Polski nie różni się zbyt wiele od programu „Solidarności”, zaś publikacja „Święte psy” wywołała spore zainteresowanie wielu ludzi w Polsce.

10 grudnia 1990 r. odbyła się II tura wyborów prezydenckich. Lech Wałęsa zwyciężył we wszystkich województwach i uzyskał 74,25% głosów poparcia pokonując S. Tymińskiego, na którego głosy oddało 25,75% wyborców. W województwie białostockim na L. Wałęsę głosowało 70,2% wyborców, na Stanisława Tymińskiego – 29,8% wyborców. W wyborach wzięło udział około 54% procent uprawnionych do głosowania. Wielu zwolenników T. Mazowieckiego głosowało w II turze na L. Wałęsę. W ich przekonaniu należało powstrzymać człowieka znikąd i obronić młodą demokrację.

S. Tymiński wygrał wybory we wschodnich gminach województwa białostockiego. W Bielsku Podlaskim uzyskał ponad 53% głosów, W Hajnówce – 63%, Białowieży – prawie 64%, w gminie Czeremcha – 78%, w Dubiczach Cerkiewnych – ponad 93%, w gminie Orla ponad 95% poparcia. Elektorat W. Cimoszewicza poparł S. Tymińskiego. Wydaje się, że w II turze wyborów społeczność białoruska głosowała raczej przeciwko L. Wałęsie, który w swojej kampanii wyborczej używał symboliki narodowej i katolickiej.

L. Wałęsa po zwycięstwie podziękował swoim zwolennikom. Po przegranych wyborach T. Mazowiecki podał się do dymisji, a nowy prezydent tuż przed Bożym Narodzeniem złożył przysięgę i odebrał insygnia Drugiej Rzeczypospolitej z rąk Ryszarda Kaczorowskiego. Rozpoczął się nowy rozdział w historii Polski.

7. Strajk w Białostockim Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym

13 maja 1991 r. w Białostockim Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym rozpoczął się strajk. Miasto zostało sparaliżowane. Ludzie na próżno czekali na autobusy. Pierwsza zmiana nie wyjechała. Strajkujący konsekwentnie trzymali się dwóch postulatów: zmiany dyrektora Wiesława Tomaszewskiego i podwyżki płac. Warunków tych nie chciały spełnić władze, gdyż dyrektor cieszył się zaufaniem władz, a pusta kasa nie pozwalała na podwyżkę płac. Po południu zebrała się Rada Miejska. Radni postanowili zorganizować komunikację zastępczą, zaś strajkującym dali trzy dni na powrót do pracy. Jednak przez następne dni trwały negocjacje. Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” i Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych uznało strajk za nielegalny. Wolne Związki Zawodowe poparły strajk załogi. Kierowcy, pomimo ataków prasy, strajkowali nadal. Po mieście jeździły wojskowe samochody – komunikacja zastępcza. Kilku strajkujących podjęło głódówkę. Zwołane zostało kolejne posiedzenie Rady Miasta, w trakcie której uchwalono, iż MPK będzie przekształcone i przejdzie do sfery budżetowej. Dyrektor W. Tomaszewski został odwołany ze stanowiska. Do firmy miał wejść likwidator. Podpisano porozumienie ze strajkującymi. Pracownicy dostali podwyżki i zapłatę za dni strajku. Po sześciu dniach nieobecności na ulicach Białegostoku pojawiły się autobusy komunikacji miejskiej.

W związku z napiętą sytuacją w Białymstoku zebrał się Zarząd Regionu. Spotkanie zdominowały sprawy dotyczące uchwały Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” o mającym się odbyć 22 maja ogólnopolskim strajku „Solidarności” przeciwko polityce społecznej i gospodarczej rządu. W sprawie strajku w MPK Zarząd Regionu stwierdził, iż akcja strajkowa została podjęta bez wyczerpania dostępnych środków prawnych, umożliwiających uregulowanie narastających problemów. Związkowcy tłumacząc, iż strajk był bardzo uciążliwy dla mieszkańców Białegostoku, wezwali strajkujących do zawieszenia akcji protestacyjnej i podjęcia działań zmierzających do wypracowania nowego systemu wynagrodzeń. Podkreślono, iż rozwiązanie problemów strajkujących w MPK wymaga zmiany polityki gospodarczej rządu. Zarząd Regionu uchwalił przystąpienie do akcji protestacyjnej, ale na prośbę przewodniczącego Stanisława Marczuka miała ona przyjąć jak najłagodniejsze

formy. Komisje zakładowe miały wywiesić na zakładach pracy flagi związkowe, a nie narodowe, oraz prowadzić intensywną akcję informacyjną, mającą na celu wyjaśnienie przyczyn negatywnej oceny sytuacji w kraju.

Nie zakończyło to jednak sprawy. 3 lipca 1991 r. odbyło się nadzwyczajne posiedzenie Zarządu Miasta Białegostoku w którym uczestniczyli m. in. prezydent Lech Rutkowski. W czasie spotkania próbowano rozstrzygnąć konflikt pomiędzy Zarządem Miasta Białegostoku a Komitetem Strajkowym w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym. Prezydentowi zostały przekazane postulaty strajkującej załogi MPK w Białymstoku w likwidacji. Żądano w nich powołania komisji składającej się z członków Rady Miejskiej, pracowników MPK oraz niezależnych w celu opracowania zasad przekształceń własnościowych w MPK. Do chwili zakończenia prac miał zostać wstrzymany proces likwidacji. Strajkujący żądali ponadto uporządkowania wszystkich spraw pracowniczych, a także uznania strajku za legalny.

14 lipca 1991 r. strajkujący pracownicy MPK zorganizowali manifestację uliczną, w której wzięło udział ok. 200 osób. Przed Sądem Gospodarczym w Białymstoku zakończyła się rozprawa z powództwa Rady Pracowniczej Pracowników MPK przeciwko prezydentowi Białegostoku Lechowi Rutkowskiemu. Sąd oddalił wniosek Rady Pracowniczej o uchylenie uchwał Rady Miejskiej w sprawie likwidacji MPK, a także wniosek Rady Pracowniczej o wstrzymanie likwidacji MPK. 2 września 1991 r. o godzinie 4.30 na teren zajezdni Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego na ulicy Składowej, okupowany przez ponad 50 dni przez strajkujących pracowników, wtargnęły silne oddziały prewencyjne Policji Państwowej. Akcja przeprowadzona została na polecenie komendanta wojewódzkiego PP, na wniosek wojewody białostockiego Stanisława Prutisa oraz prezydenta miasta Lecha Rutkowskiego. Policja użyła siły. Kilku strajkujących zostało poturbowanych. Około godziny 4.40 strajkujący zostali siłą wyprowadzeni poza bramę bazy. MPK został przekształcony.

8. Wizyta Jana Pawła II w Białymstoku

5 czerwca 1991 r. o godz. 10.30 Jan Paweł II przybył do Białegostoku. Na lotnisku Ojca Świętego powitali biskupi Edward Kisiel i biskup Edward Ożowski, przedstawiciele kapituły, władz miejskich i wojewódzkich. W imieniu białostockiej „Solidarności” dostojnego gościa powitał przewodniczący Stanisław Marczuk. Witwały go tłumy wiernych. Na placu przed ołtarzem byli obecni mieszkańcy Białegostoku i całej archidiecezji, a także wierni diecezji pińskiej z siedzibą w Drohiczynie, wyznawcy prawosławia i polscy Tatarzy z Białegostoku, Mielnika i Bohonik. Do Białegostoku przybyli pielgrzymi z Litwy, Białorusi i Rosji. Msza św. rozpoczęła się od beatyfikacji Sługi Bożej Bolesławy Marii Lament, założycielki Zgromadzenia Sióstr Misjonek Świętej Rodziny. Następnie Jan Paweł II wygłosił homilię, w której nawiązał do tradycji wileńskich i kultu Matki Bożej Miłosierdzia. Ogromną radość sprawił pielgrzymom zza wschodniej granicy, gdy zwrócił się do nich ze słowami pozdrowienia w ich ojczystych językach (po białorusku i rosyjsku).

Jan Paweł II ustanowił dwie samodzielne diecezje: białostocką i drohiczyńską. Biskupa Edwarda Kisiel, dotychczasowego administratora apostolskiego, mianował biskupem diecezji białostockiej. Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Białymstoku stał się katedrą biskupa i diecezji. Po zakończeniu mszy św. Jan Paweł II udał się na obiad i krótki odpoczynek w gmachu Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku. Na drodze przejazdu był serdecznie witany przez mieszkańców miasta. Kolejnym punktem wizyty papieskiej było otwarcie I Synodu nowo powstałej diecezji białostockiej. Wypowiadając słowa formuły otwarcia wezwał Matkę Miłosierdzia, świętych Apostołów Piotra i Pawła, św. Kazimierza – głównego patrona prowincji kościelnej oraz świętych Jerzego i Andrzeja Bobolę – patronów diecezji, do wstawiennictwa w intencji dobrych owoców obrad Synodu. Jan Paweł II dokonał odsłonięcia i modlił się przy pomniku ks. J. Popiełuszki.

Jan Paweł II spotkał się również z wyznawcami prawosławia w katedrze św. Mikołaja. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele Synodu Biskupów Cerkwi prawosławnej, prymas Polski kardynał Józef Glemp, przedstawiciele episkopatu, przedstawiciele władz państwowych i samorządowych, rektorzy wyższych uczelni, przewodniczący Związku Muzułmanów w Polsce, wierni i duchowni prawosławnej diecezji białostocko-gdańskiej. Duchowni prawosławni odprawili nabożeństwo wotywno ku czci św. Mikołaja, które zakończyło się wspólnym odmówieniem modlitwy „Ojcze nasz” w różnych

językach. W przemówieniu arcybiskup białostocko-gdański Sawa podkreślił historyczny wymiar wizyty Jana Pawła II w świątyni prawosławnej. Docenił zainicjowane przez Papieża dni modlitw o pokój na świecie w Asyżu z udziałem przedstawicieli różnych religii i wyznań. Wizyta Jana Pawła II było jednym z najważniejszych wydarzeń w dziejach Białegostoku. Po raz pierwszy Papież gościł na Białostocczyźnie.

W „Gazecie Współczesnej” w dniu 5 czerwca 1991 r. ukazał się tekst S. Marczuka pod tytułem wydrukowanym wielkimi literami *Witaj pielgrzymie nadziei!* Napisał w nim, iż rzesze mieszkańców Ziemi Białostockiej gorąco, ze staropolską gościnnością witają Ojca Świętego Jana Pawła II. Podkreśliłem, iż szczególnie z najwyższym szacunkiem witają Ojca Świętego członkowie „Solidarności”. Przypomniałem też słowa jakie padły z ust Jana Pawła II na Placu Zwycięstwa w Warszawie w czerwcu 1979 r. Podziękował też Ojcu Świętemu za wspieranie „Solidarności”. Napisał też, iż „Solidarność” z uwagą będzie słuchać jego nauk, gdyż są one oparciem w przezwyciężaniu trudności w trakcie budowania nowego ładu społecznego.

9. NSZZ „Solidarność” a wybory samorządowe w Białymstoku 1990–2002

Na posiedzeniu Prezydium Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Białymstoku, które odbyło się 23 kwietnia 1990 r. przyjęto uchwałę o współpracy Zarządu Regionu z Komitetem Obywatelskim w wyborach samorządowych. Komitety Obywatelskie domagały się od „Solidarności” szysldu do swych działań, odgrywały też ważną rolę w lokalnych środowiskach (gminach, małych miasteczkach, osiedlach), skupiając w swych szeregach ludzi aktywnych, chcących pracować dla „małych ojczyzn”. Z drugiej strony był to ruch żywiołowy, często spontaniczny, trudno podporządkowujący się narzucanym regułom. Szczególne ożywienie lokalnych komitetów obywatelskich budziły akcje wyborcze i zmiany personalne na lokalnych szczeblach władzy. Na scenie politycznej reprezentowały one interesy państwa i utożsamiały się z rządem Tadeusza Mazowieckiego.

Związkowcy uzasadniali swą decyzję nadzieją na wyłonienie autentycznego samorządu lokalnego, likwidującego terenowe struktury komunistycznej władzy. Tutaj trzeba dodać, iż Krajowa Komisja Wykonawcza NSZZ „Solidarność” podjęła decyzję rozwiązującą komitety obywatelskie na szczeblu wojewódzkim, co wywołało protesty i polemiki. Zarzucono KKW marnowanie ludzkiej energii zaangażowania się społeczeństwa w sprawy społeczne. Wydaje się, iż rzeczywiście mogły one wspierać działalność posłów i senatorów „Solidarności”, tym bardziej, iż związek dopiero tworzył swoje struktury. Ponadto można było zaangażować go w prace nad tworzeniem nowego samorządu terytorialnego. Władze „Solidarności” postanowiły zabrać znaczek „Solidarności” Komitetom Obywatelskim, jednak w Białymstoku, na prośbę profesora Emanuela Trembaczowskiego przewodniczący Stanisław Marczuk pozostawił znaczek Miejskiemu Komitetowi Obywatelskiemu. Zarząd Regionu zezwolił Komitetom Obywatelskim na używanie nazwy „Solidarności” na okres wyborów samorządowych.

Komitet Obywatelski Ziemi Białostockiej, Region Białystok NSZZ „Solidarność”, NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych, NSZZ „Solidarność” Rzemiosła, Klub Inteligencji Katolickiej i Komitet Obywatelski Miasta Białegostoku utworzyły Obywatelski Komitet Wyborczy „Solidarność”. Na jego czele stanął Aleksander Usakiewicz – wiceprzewodniczący Zarządu Regionu.

Zadaniem Komitetu była organizacja kampanii wyborczej, do której wstępem było skonstruowanie listy 50 kandydatów na radnych. Ugrupowa-

nia zebrane w OKW łączył symbol i patronat „Solidarności”. Obywatelski Komitet Wyborczy „Solidarność” był jedynym ugrupowaniem, które wystawiło kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych. OKW opierało się na potencjale Komitetów Obywatelskich i zrzeszało różne grupy zawodowe i środowiskowe (m.in. Izba Lekarska, Podlaskie Towarzystwo Gospodarcze). Przy konstrukcji list wyborczych OKW ustalił hierarchię ważności poszczególnych kandydatów i w zależności od tej oceny zajęli oni na liście stosowne miejsce. Liderzy Komitetu mieli nadzieję, iż ludzie będą chętniej głosować na postacie z początku listy. Jedynym wyjątkiem od tej zasady był okręg nr 6, gdzie miejscowy Komitet Obywatelski zażądał umieszczenia kandydatów według porządku alfabetycznego.

Propozycje personalne OKW, które wyklarowały się po kilkudniowych przesłuchaniach kandydatów na kandydatów, musiały być zatwierdzone przez 41-osobowy Konwent Wyborczy, składający się z przedstawicieli delegowanych przez sygnatariuszy porozumienia wyborczego. Podczas obrad Konwentu w dniu 23 kwietnia 1990 r. OKW przedstawił uszeregowane listy kandydatów w poszczególnych okręgach wyborczych, a Konwent większością głosów zaakceptował je w całości.

Wytypowano też liderów, którzy mieli poprowadzić drużynę do wyborczego zwycięstwa. Na czele list znajdowali się: prof. Emanuel Trembaczowski z Akademii Medycznej oraz Janusz Dolecki i Ryszard Tur z Politechniki Białostockiej. Liczono też na dziennikarzy, Jana Kwasowskiego i Ireneusza Choroszuchę oraz prawników Jana Chojnowskiego i Janusza Andrzejewskiego (wcześniej był członkiem Stronnictwa Demokratycznego). Znaczną rolę odgrywał Jerzy Jamiołkowski, który przewodził działaczom „Solidarności” i startował z pierwszego miejsca w okręgu nr 8 w „Fastach”. Z „Solidarności” kandydował też Jarosław Bartel, delegat na II Zjazd „Solidarności”. Klub Inteligencji Katolickiej reprezentował Lech Rutkowski.

Powstała Komisja Programowa, która pracowała pod kierunkiem Marka Żukowskiego. Na pierwszym swym posiedzeniu OKW „S” zdecydował, że zostaną przygotowane cegiełki o nominale 1000 i 2000 zł. Program wyborczy OKW „S” opierał się na „Raporcie o stanie miasta”, nad którym pracowało ponad 20 specjalistów. Wg tegoż Raportu miasto była zadłużone na 20 miliardów złotych, a podatki nie spływały w założonych wielkościach. Należało też wykształcić nową kadrę urzędniczą. OKW zakładał zdobycie władzy i dokonanie stopniowych zmian ustrojowych.

27 maja 1990 r. odbyły się pierwsze od zakończenia II wojny światowej demokratyczne wybory do samorządów. W Białymstoku uprawnionych do głosowania było ponad 185 tysięcy osób, w wyborach uczestniczyło ok. 75 tys. osób, co stanowiło 40,54% uprawnionych do głosowania. Była to dość niska frekwencja (podobna była w całym kraju – 40%). Zdecydowanie zwyciężył Obywatelski Komitet Wyborczy „Solidarność”, który zdobył 42 z 50

mandatów, Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej obsadziła 4 mandaty, Chrześcijańsko-Demokratyczne Stronnictwo Pracy i Koalicyjny Komitet Wyborczy zdobyły po jednym mandacie, Osiedlowy Komitet z ulicy Bema zdobył jeden mandat, także Stronnictwo Demokratyczne otrzymało jeden mandat. Porażkę wyborczą poniosła natomiast Konfederacja Polski Niepodległej, której kandydaci na radnych i nie wywalczyli żadnego mandatu. Zdecydowane zwycięstwo „Solidarności” świadczyło o zaufaniu jakie mieli mieszkańcy Białegostoku do „Solidarności”. Mogło także wynikać ze słabości pozostałych ugrupowań i rozbitcia w każdym okręgu głosów na wiele list, co przy ordynacji proporcjonalnej dawało dodatkowe mandaty.

25 czerwca 1990 r. odbyły się wybory prezydenta Białegostoku. Zarząd Regionu białostockiej „Solidarności” rekomendował na to stanowisko Andrzeja Łupińskiego. Jana Citkę zgłosiło Towarzystwo Urbanistów Polskich, Wojciecha Hołownię zgłosiła grupa radnych (Barbara Januszkiewicz, Jan Kwasowski, Mirosław Milewski, Tadeusz Świerzbński i Ryszard Tur) i Lecha Rutkowskiego zgłosił Klub Inteligencji Katolickiej. Wszyscy kandydaci reprezentowali wyborcze porozumienie „Solidarności”, ale żaden z nich nie miał rekomendacji Komitetu Obywatelskiego. W trakcie przesłuchań kandydaci starali się przedstawić swój program. Najlepiej wypadli A. Łupiński i L. Rutkowski. Po głosowaniach Rada Miejska powierzyła Lechowi Rutkowskiemu funkcję prezydenta Białegostoku.

Wprowadzenie samorządu terytorialnego było jedną z fundamentalnych reform po odzyskaniu przez Polskę wolności. Polegała przede wszystkim na przełamaniu pięciu monopolów totalitarnego państwa. Pierwszy – polityczny, został przełamany dzięki wolnym wyborom. Drugi to monopol władzy – PRL była państwem jednolitej władzy państwowej, ze ściśle ustaloną hierarchią, w ramach której władze gminne podlegały władzom wojewódzkim, a te państwowym. Trzeci to monopol własności – przed 1990 rokiem terenowe organy administracji państwowej nie miały osobowości prawnej i tylko administrowały majątkiem państwowym. – Tymczasem dzięki j reformie gminy otrzymały nieruchomości. Przełamanie czwartego monopolu polegało na usamodzielnieniu finansowym gmin – do tej pory działały w ramach budżetu państwa. Piąty naruszony monopol to przekazanie samorządom pracowników, dotąd zatrudnionych w administracji państwowej. Jej sukces polegał między innymi na tym, że samorząd terytorialny zaczął działać natychmiast, na podstawie przygotowanych wcześniej przepisów prawa.

19 czerwca 1994 r. w Białymstoku odbyły się wybory samorządowe. Do Rady Miejskiej kandydowały 304 osoby, zgrupowane w Komitecie Wyborczym „Jedność” (Porozumienie Centrum, Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Unia Polityki Realnej Ruch dla Rzeczypospolitej, Chrześcijańsko-Narodowe Stronnictwo pracy, Stowarzyszenie Rodzin katolickich), Białostockiej Koalicji

Samorządowej Lewica (Unia pracy i Sojusz Lewicy Demokratycznej), Komitecie Wyborczym Prawosławnych i Liście Wyborczej „Nasze miasto”. Zwycięstwo odniosła „Jedność” zdobywając 26 na 50 mandatów. Funkcję prezydenta powierzono Andrzejowi Lussie, który był związany z białostocką „Solidarnością”. Po jego niespodziewanej śmierci 13 kwietnia 1995 r. funkcję prezydenta objął Krzysztof Jurgiel, również związany z „Solidarnością”.

11 października 1998 r. w wyborach samorządowych znaczące zwycięstwo odniosły Akcja Wyborcza „Solidarność” i „Jedność”, którzy zdobyli 29 mandatów na 50 mandatów. Funkcję prezydenta powierzono Ryszardowi Turowi, który był związany z białostocką „Solidarnością”. Elżbieta Ambrosiewicz związana z „Solidarnością” pełniła funkcję przewodniczącej Rady Miejskiej.

27 października 2002 r. odbyły się kolejne wybory samorządowe w Polsce. Po raz pierwszy były to wybory bezpośrednie, w trakcie których wyborcy głosowali na wójta, burmistrza i prezydenta. W trakcie tych wyborów Rada Miejska miała liczyć 28 radnych. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” nie wystawiał własnej listy, chociaż członkowie „Solidarności” weszli w skład Rady Miejskiej. W drugiej turze wybory wygrał Ryszard Tur i został prezydentem Białegostoku. Edward Łuczycki aktywny działacz „Solidarności” pełnił funkcję przewodniczącego Rady Miejskiej.

12 listopada 2006 r. odbyły się wybory samorządowe. Do Rady Miasta. Weszli przedstawiciele następujących Komitetów Wyborczych: Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska, Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość i Koalicyjny Komitet Wyborczy. Wybory prezydenckie w drugiej turze wygrał Tadeusz Truskolaski, który był członkiem NSZZ „Solidarność” na Uniwersytecie w Białymstoku. Na znak protestu wobec poparcia przez podlaską „Solidarność” kandydatury Andrzeja Dudy na funkcję prezydenta Polski z dniem 4 czerwca 2020 zrezygnował z członkostwa w NSZZ „Solidarność” na UwB.

W latach 2006–2018 podlaska „Solidarność” nie wchodziła w porozumienia koalicyjne, ani nie wystawiała własnych list do Rady Miejskiej. Popierała poszczególnych członków, którzy zostawali radnymi: Agnieszka Rzeszewska, Zbigniew Brożek, Paweł Myszkowski, Józef Nowak i inni.

10. NSZZ „Solidarność” a wybory parlamentarne 1991–2001

Po wyborach prezydenckich, które odbyły się w grudniu 1990 r. głównym rozgrywającym na polskiej scenie politycznej był prezydent Lech Wałęsa. Miał one jednak przeciw sobie Sejm Kontraktowy wybrany w czerwcu 1989 r., w którym nadal duże znaczenie mieli postkomuniści. Obóz post-solidarnościowy tylko w części popierał politykę prezydenta. Początkowo L. Wałęsa zamierzał powierzyć misję tworzenia rządu Janowi Olszewskiemu i chciał pozostawić Leszka Balcerowicza jako ministra finansów. Balcerowicz nie wyraził zgody na takie rozwiązanie. Także Wałęsie nie spodobało się, iż Olszewski nie konsultuje z nim składu swego rządu. Z kolei J. Olszewski wyrażał opinię, iż nie zamierza być prezydencka marionetką i zrezygnował ze swej misji.

Nowy gabinet sformułował 4 stycznia 1991 r. Jan Krzysztof Bielecki, który reprezentował Kongres Liberalno-Demokratyczny. 13 stycznia 1991 r. Sejm większością głosów zaakceptował gabinet J. K. Bieleckiego. Z poprzedniego rządu pozostali m.in.: wicepremier i minister finansów Leszek Balcerowicz, minister spraw zagranicznych Krzysztof Skubiszewski, minister obrony narodowej Piotr Kołodziejczyk. Sprawy wewnętrzne objął Henryk Majewski, przekształcenia własnościowe – Janusz Lewandowski, pracę i sprawy socjalne – Michał Boni, Ochronę środowiska – Maciej Janicki, tekę ministra sprawiedliwości powierzono Wiesławowi Chrzanowskiemu. Wałęsa obsadził swymi zwolennikami kancelarię prezydencką. Jej szefem został Jarosław Kaczyński, ministrem stanu do spraw bezpieczeństwa Jacek Merkel. Coraz większą, chociaż nieformalną rolę zaczął odgrywać Mieczysław Wachowski (w latach 1980–1981 kierowca i ochroniarz Wałęsy), który został osobistym sekretarzem prezydenta Wałęsy.

Nowy rząd kontynuował politykę ekipy premiera Tadeusza Mazowieckiego. Odbywało się to w dość trudnych warunkach. W wyniku załamania obrotów ze Związkiem sowieckim i krajami członkowskimi Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej oraz wojny w Zatoce Perskiej dość szybko pogłębiała się recesja. Społeczeństwo było rozgoryczone. Ludzie żądali złagodzenia polityki gospodarczej i zniesienia tzw. popiwku, czyli rosnącego proporcjonalnie do wzrostu wartości opodatkowania ponad normatywnych wynagrodzeń. Fatalne wrażenie społeczne robiły afery gospodarcze: afera alkoholowa, spółki „ART.-B” oraz kierownictwa Funduszu Obsługi Zadłużenie Gospodarczego. Ekipie Bieleckiego udało się umorzyć prawie 50% polskiego zadłużenia.

Wiosną 1991 r. trwały spory o termin wyborów parlamentarnych. Porozumienie Centrum licząc na dobry wynik wyborczy lansowało termin wiosenny. Stanowisko to popierali posłowie Kongresu Liberalno-Demokratycznego i Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego. Zwolennicy Tadeusza Mazowieckiego obawiali się dalszego wzmocnienia pozycji L. Wałęsy i dążyli do opóźnienia wyborów. Podobną postawę przyjęli postkomuniści, którzy jak najdłużej chcieli zachować mandaty poselskie. W lutym 1991 r. Lech Wałęsa przesłał do Sejmu własny projekt ordynacji wyborczej co opóźniło wybory. 9 marca 1991 r. Sejm postanowił większością głosów, że wybory odbędą się dopiero w październiku 1991 r.

Rozpoczęła się kampania wyborcza. Kandydatami białostockiej „Solidarności” wystartowali z listy nr 30 w następującym składzie: Kazimierz Trzęsicki, Marian Lewandowski, Anna Czerniawska, Waldemar Kaczmarczyk, Jadwiga Saar, Albert Zabielski, Stanisław Zalewski.

27 października 1991 r. odbyły się pierwsze całkowicie wolne wybory parlamentarne w powojennych dziejach Polski, gdyż wybory z 4 i 18 czerwca 1989 r. były tylko częściowo wolne (Sejm kontraktowy). W wyborach do Sejmu i Senatu obowiązywała ustawa z dnia 28 czerwca 1991 – *Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz.U. Nr 59, poz. 252), która weszła w życie z dniem ogłoszenia 3 lipca 1991 r. Stanowiła ona, iż: „Wybory posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej są powszechne, bezpośrednie, równe i wolne oraz przeprowadzone w głosowaniu tajnym. Czynne prawo wyborcze, czyli możliwość wybierania mieli wszyscy obywatele polscy, a także obcokrajowcy mieszkający w Polsce 5 lat, którzy mieli ukończone 18 lat życia. Możliwość kandydowania, a więc bierne prawo wyborcze posiadali obywatele polscy, którzy ukończyli 21 lat życia. Praw wyborczych nie posiadały osoby pozbawione praw publicznych i ubezwłasnowolnione. Obywatele polscy mieli prawo głosowania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Frekwencja wyborcza wyniosła 41,2%. Największy sukces w województwie białostockim odniósł Sojusz Lewicy Demokratycznej. W wyborach do Sejmu to ugrupowanie zdobyło 17,8% głosów. NSZZ „Solidarność” nie wprowadził w województwie białostockim swoich kandydatów d Sejmu.

Konflikt pomiędzy „Solidarnością”, a rządem premiera Hanny Suchockiej doprowadził do złożenia wniosku o obalenie gabinetu Hanny Suchockiej. Decydujące głosowanie miało się odbyć 28 maja 1993 r. Nastąpiła mobilizacja posłów. Rząd mógł upaść lub przetrwać jednym głosem. Według późniejszych analiz politologicznych uratowanie premier Suchockiej było możliwe. Jednak wniosek uzyskał poparcie większości Sejmu i rząd upadł. Stało się tak, gdyż na głosowanie spóźnił się były minister Zbigniew Dyka. Po dwóch latach od całkowicie demokratycznych wyborów przyszła pora na kolejne. Tym razem przebiegały w atmosferze nie sprzyjającej „Solidarności” – najpierw NSZZ „Solidarność” obaliła rząd Hanny Suchockiej, później pre-

zydent przyjął dymisję rządu i rozwiązał parlament. Rozpoczęła się ciężka kampania wyborcza.

NSZZ „Solidarność Region Białystok” wystawił swoich kandydatów do Sejmu. Znaleźli się oni na liście nr 30. Byli to: Zdzisław Piekarski, Jerzy Lach, Wojciech Łowiec, Stanisław Kondracikowski, Romuald Zujko, Urszula Kułasińska, Ryszard Przestrzelski, Jerzy Piątkowski, Helena Hakel i Henryk Czernicki. Zarząd Regionu zaapelował do członków „Solidarności” o liczne uczestnictwo w wyborach parlamentarnych. Podkreślono przy tym, iż w ostatnim czasie tylko „Solidarność” broniła interesów pracowniczych i tylko liczna reprezentacja „Solidarności” w przyszłym Sejmie może zagwarantować przestrzeganie praw pracowniczych. „Solidarność” dość już miała arogancji władzy, grabieży majątku narodowego, uwłaszczenia nomenklatury i nowych prominentów. Bez pracy pozostawało ponad 2,6 miliona osób, rosła przestępczość, atakowany był Kościół. Celem „Solidarności” było wypracowanie praw gwarantujących członkom i obywatelom Polski, że reformy, które „Solidarność” wskazała w 1980 r., będą kontynuowane. Związek zobowiązywał się, iż nie będzie wchodzić w żadne koalicje i układy, a jego celem jest dokończenie rewolucji „Solidarności” z 1980 r. Zarząd Regionu zwrócił się z prośbą do Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność”, działających na terenie ZR Białystok, o przeznaczenie na kampanię wyborczą kwoty minimum 5 tysięcy złotych od jednego członka. 19 września 1993 r. wybory parlamentarne na Białostocczyźnie zdecydowanie wygrała lewica. W okręgu wyborczym nr 4 w Białymstoku wybierano 7 posłów z 16 zarejestrowanych okręgowych list. Głosowanie przeprowadzono w 449 obwodach. Okręgowa Komisja Wyborcza w Białymstoku ustaliła, iż uprawnionych do głosowania było 504213 osób, wydano do głosowania 263691 kart, oddano głosów 263309, nieważnych było 9062 głosy, a ważnych 254247. W wyborach do Sejmu w okręgach wg ordynacji proporcjonalnej wybierano 391 posłów. Mandaty dzielono metodą d’Hondta pomiędzy komitety, które uzyskały co najmniej 5%, a w przypadku koalicyjnych komitetów wyborczych (KKW) – 8% głosów. Z progu tego zwolnione były komitety mniejszości narodowych. Pozostałe 69 mandatów obsadzano z list krajowych, na których kolejność ustalały same komitety. Mandaty z list krajowych przydzielano proporcjonalnie metodą d’Hondta; mogły je uzyskać komitety, które uzyskały co najmniej 7% głosów. Partie prawicowe zdobyły ponad 40% głosów, ale tylko 10% mandatów. „Solidarności” do przekroczenia 5-proc. progu zabrakło 14 tysięcy głosów.

Kandydaci NSZZ „Solidarność” w okręgu białostockim, startujący z listy nr 8 nie przekroczyli wymaganego progu procentowego i nie weszli do Sejmu RP nowej kadencji. Była to porażka „Solidarności”, która po 4 latach zmuszona była oddać władzę ugrupowaniom postkomunistycznym.

21 września 1997 r. dożyły wybory parlamentarne. Listę wyborczą AWS w Białymstoku otwierał Józef Mozolewski – przewodniczący Zarządu

Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” oraz przewodniczący Rady Regionalnej i Zespołu Koordynacyjnego białostockiego AWS. Regionalna Rada AWS w Białymstoku zatwierdziła 14 kandydatów ubiegających się o miejsca w parlamencie. Byli to: Józef Mozolewski (NSZZ „Solidarność”), Krzysztof Jurgiel (Porozumienie Centrum – AWS), Marian Blecharczyk (Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe), Elżbieta Kaufman Suszko (Stowarzyszenie Rodzin Katolickich), Czesław Jakubowicz (Konfederacja Polski Niepodległej), Zbigniew Dembowski (NSZZ „S” RI), Waldemar Pawłowski (SDP), Piotr Krutul, Tadeusz Januszewski (RDR – OP), Wiktor Klatkowski (ChSDP), Tadeusz Waśniewski (Prawica Polska), Tadeusz Nazarewicz (NSZZ „S”), Marian Lisowski, Mirosław Leszek Tołwiński (NSZZ „S”). Kandydatami na senatorów RP zostali: Jan Chojnowski, przewodniczący Rady Miejskiej Białegostoku i Stanisław Marczuk. Na Białostocczyźnie wygrała Akcja Wyborcza „Solidarność”, która uzyskała 43% głosów poparcia. Rządzący Sojusz Lewicy Demokratycznej otrzymał 26,6% głosów. Do Senatu z województwa białostockiego wybrani zostali Stanisław Marczuk i Jan Chojnowski. Do Sejmu weszli: Józef Mozolewski, Krzysztof Jurgiel, Piotr Krutul, Marian Blecharczyk, Waldemar Pawłowski – wszyscy z AWS. Lewica wprowadziła dwóch swoich przedstawicieli: Włodzimierza Cimoszewicza i Siergieja Plewę.

W kilka dni po wygranych wyborach podczas konferencji prasowej przewodniczący Zarządu Regionu Józef Mozolewski zaprosił do współpracy z AWS na szczeblu lokalnym przedstawicieli Ruchu Odbudowy Polski i Bloku dla Polski. Oświadczył on, iż spotka się liderami tych ugrupowań i złoży propozycję przystąpienia do AWS. W trakcie konferencji przewodniczący podziękował za pośrednictwem mediów wyborcom, zapewniając, iż ich głosy nie będą zmarnowane. Zapowiedział także, iż pomimo uzyskania mandatu poselskiego nadal będzie pełnił funkcję przewodniczącego Zarządu Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” do końca kadencji. Ugrupowania wchodzące w skład AWS zgłosiły następujące kandydatury na stanowisko wojewody białostockiego: Zdzisław Piekarski – chirurg ze szpitala MSW, dotychczasowy przewodniczący Zespołu Organizacyjnego AWS, Mieczysław Ilkowski – wójt gminy Krypno, Bogusław Dębski – przewodniczący klubu „Jedność”, członek Zarządu Miasta, Elżbieta Kaufman-Suszko – radna klubu „Jedność”, przewodnicząca Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Archidiecezji Białostockiej.

8 grudnia 1997 r. podczas kolejnego posiedzenia Białostocka Rada Regionalna AWS przesłuchiwała kandydatów na stanowisko wojewody białostockiego, zgłoszonych przez ugrupowania wchodzące w skład akcji: Bogusława Dębskiego, Mieczysława Ilkowskiego, Elżbietę Kaufman-Suszko i Tadeusza Januszewskiego (zgłoszonego przez senatora Stanisława Marczuka). Krynstynę Łukaszuk poparła białostocka „Solidarność”, a Bogusława Dębskiego ugrupowania wchodzące w skład Białostockiego Porozumienia Prawicy.

W kilka dni później Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji Janusz Tomaszewski zwrócił się do Sejmiku Samorządowego Województwa Białostockiego o zarekomendowanie Krystyny Łukaszuk na stanowisko wojewody.

23 września 2001 r. odbyły się kolejne wybory parlamentarne w Polsce. Zostały zorganizowane według nowej ordynacji wyborczej, uchwalonej głosami AWS, UW i PSL w kwietniu tego roku. Wyrażała ona interesy większości ugrupowań, które czuły się zagrożone utrzymującą się dominacją SLD w przedwyborczych sondażach. Dlatego też w nowym prawie wyborczym, zmianie uległ system przeliczania głosów na mandaty poselskie, a obowiązującą dotąd metodę d'Hondta zastąpiono korzystniejszą dla małych i średnich ugrupowań metodą Saint-Lagüe. Likwidacji uległa też szeroko krytykowana lista krajowa, co oznaczało, że wszyscy posłowie będą wybierani wyłącznie w 41 okręgach, którym przyznano od 7 (Chrzanów) do 19 (Warszawa) mandatów. Także i ta zmiana była korzystna dla słabszych partii politycznych. Modyfikacji uległ też sposób wybierania senatorów: w miejsce starych okręgów odpowiadających zlikwidowanemu w 1999 r. województwom, utworzono 40 nowych, w których – inaczej niż dotąd – wybierano po dwóch, trzech i czterech senatorów. Liczba senatorów w szesnastu nowych województwach wahała się w konsekwencji tego rozwiązania od 3 w woj. podlaskim, opolskim, lubuskim i świętokrzyskim do 13 w mazowieckim i śląskim. Region Podlaski NSZZ „Solidarność” rekomendował na posłów: Krystynę Łukaszuk, Krzysztofa Teodorczuka, Dariusza Ciszewskiego, Jerzego Lacha, a na senatora Stanisława Marczuka. W Polsce i województwie podlaskim wybory wygrał Sojusz Lewicy Demokratycznej. Kandydaci „Solidarności” nie uzyskali mandatów. Frekwencja wyniosła 46 procent.

W początkach lipca 2002 r. Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” potwierdził fakt wycofania się Związku z polityki. Związkowcy zaapelowali do polityków prawicy o zjednoczenie się przed zbliżającymi się wyborami samorządowymi. Od tego czasu podlaska „Solidarność” nie wystawiała już swoich kandydatów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

11. Początki prywatyzacji w Białymstoku

W 1990 r. przyjęta przez rząd strategia gospodarcza opierała się na założeniu, iż warunkiem stworzenia w Polsce efektywnego przemysłu było przekształcenie przedsiębiorstw państwowych w prywatne. Szybka prywatyzacja miała zwiększyć ich konkurencyjność, efektywność i dynamikę działania. Prywatyzacja miała być dokonywana przez transformację kapitałową, albo na drodze likwidacji zakładów. Prywatyzacja kapitałowa polegała na przekształceniu przedsiębiorstwa w jednoosobową spółkę skarbu państwa, a następnie jej sprywatyzowaniu przez udostępnienie akcji lub udziałów osobom i podmiotom prywatnym (krajowym i zagranicznym). Prywatyzacja kapitałowa nadzorowana była bezpośrednio przez Ministra Przekształceń Własnościowych i wykonywana przez osoby przez niego upoważnione. Prywatyzacja likwidacyjna polegała na rozdysponowaniu majątku likwidowanego przedsiębiorstwa przez organy założycielskie, tj. ministra lub wojewodów oraz osoby przez nich wyznaczone – likwidatorów za zgoda Ministra Przekształceń Własnościowych.

Likwidację przedsiębiorstw państwowych przeprowadzano na podstawie ustawy z 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwie państwowym w drodze sprzedaży mienia lub jego części, albo wniesienia do spółki mienia lub jego części. Ważną rolę odgrywała ustawa z 13 lipca 1990 r. (Dz.U Nr 51, poz. 298) o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w drodze sprzedaży przedsiębiorstwa lub jego części, wniesienia przedsiębiorstwa lub jego części do spółki, oddanie na czas określony do odpłatnego korzystania.

W tym czasie rząd w zasadzie nie dysponował żadnym rzetelnym rejestrem majątku. Badacze tamtego okresu szacują, iż w Polsce funkcjonowało pod koniec lat osiemdziesiątych XX wieku około 1600 zakładów. W rządowym dokumencie pt. *Podstawowe kierunki prywatyzacji na rok 1991*, opracowanym przez Ministerstwo Przekształceń Własnościowych w styczniu 1991 r. zakładano, iż w tym roku nastąpi sprywatyzowanie około 1000 przedsiębiorstw państwowych na drodze likwidacji. Powodzenie tego planu miał spowodować zakładane zmiany własnościowe na lata 1992–1995 w celu osiągnięcia udziału sektora prywatnego w gospodarce na poziomie zbliżonym do istniejącego w Europie Zachodniej.

We wrześniu 1990 r. wojewoda białostocki Stanisław Prutis wystąpił do 18 przedsiębiorstw (których był organem założycielskim) o podjęcie prac przygotowawczych nad koncepcją prywatyzacji. Jednym z tych podmiotów było Przedsiębiorstwo Obrotu Wyrobami Metalowymi i Usług Technicznych „Metalzbyt”. Dyrektorem Przedsiębiorstwa od 15 czerwca 1984 r. był Józef

Szawiec, który od 1 lipca 1991 r. został prezesem Spółki „Metalzbyt”. Był to pierwszy sprywatyzowany zakład pracy w Białymstoku. Proces ten miał daleko idące skutki dla białostockiej „Solidarności”. Jest to zagadnienie, które czeka na opracowanie.

12. Zakup „Gazety Współczesnej” przez Zarząd Region Białystok NSZZ „Solidarność”

22 marca 1990 r. Sejm uchwalił ustawę o likwidacji Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”. 30 marca zatwierdził ją Senat. 6 kwietnia premier powołał Komisję Likwidacyjną ds. RSW „Prasa-Książka-Ruch”, a dwa tygodnie później jej pierwszych pełnomocników terenowych.

W Białymstoku pojawił się likwidator mecenas Zbigniew Horbaczewski. RSW był wydawcą „Gazety Współczesnej”, najstarszej gazety codziennej wydawanej od 2 września 1951 r. jako „Gazeta Białostocka”. W 1975 r. w związku z podziałem województwa białostockiego (powstało woj. białostockie, suwalskie i łomżyńskie), nazwa została zmieniona na „Gazetę Współczesną”. Była dziennikiem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Na winiecie widniało hasło: *Proletariusze wszystkich krajów łączcie się*. Po sierpniu 1980 r. większość dziennikarzy należała do „Solidarności”. Po wprowadzeniu stanu wojennego część dziennikarzy wyrzucono z pracy. W styczniu 1990 r. winieta zmieniła kolor z czerwonego na zielony, pozbyła się hasła i znaku PZPR, zostawiono tylko sformułowanie: „Dziennik PZPR”. Po likwidacji PZPR także ta informacja zniknęła. Z. Horbaczewski postanowił sprzedać „Gazetę Współczesną”.

22 stycznia 1991 r. Lech Kaczyński wiceprzewodniczący Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” poinformował Jana Krzysztofa Bieleckiego – premiera rządu RP o poparciu Komisji dla Zarządu Regionu Białystok, który czynił starania o zakup „Gazety Współczesnej”, która była w posiadaniu likwidowanego koncernu RSW Prasa-Książka-Ruch. Kaczyński podkreślał, iż „Solidarność”, która doprowadziła do zmian ustrojowo-społecznych w Polsce powinna mieć możliwość prezentowania swoich programów i opinii w lokalnym tytule prasowym. Komisja Krajowa obawiała się, iż postawienie „Gazety Współczesnej” pod nieograniczony przetarg może doprowadzić do przejścia tego tytułu przez grupę ludzi, którzy korzystając ze swoich stanowisk administracyjno-politycznych w poprzednim okresie weszli w posiadanie dużego majątku. Zarząd Regionu białostockiej „Solidarności” gotów był przystąpić do konkursu ofert z nadzieją nabycia ww. tytułu za wcześniej ustaloną przez Komisję Likwidacyjną kwotę 1.530 mln zł.

3 kwietnia 1991 r. zawarta została umowa sprzedaży wydawnictwa „Gazeta Współczesna” pomiędzy Robotniczą Spółdzielnią Wydawniczą „Prasa-Książka-Ruch” w likwidacji a Zarządem Regionu Białystok NSZZ „Solidar-

ność", który uzyskał wsparcie od Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność”. Związek uzyskał prawo do tytułu „Gazeta Współczesna”, rzeczy ruchome będące na wyposażeniu redakcji, prawa i obowiązki wynikające z umów zawartych przez RSW i związanych z prowadzeniem redakcji „Gazeta Współczesna” i wynajmu pomieszczeń zajmowanych przez redakcję, a także dokumenty związane z wydawaniem „Gazety Współczesnej”, w tym akta osobowe zatrudnionych pracowników.

Na sfinansowanie transakcji Zarząd Regionu otrzymał trzy bezprocentowe pożyczki po 500 milionów złotych każda od Zakładów Przemysłu Spirytusowego „Polmos” w Białymstoku, Fabryki WYROBÓW Runowych „Biruna” w Białymstoku i Okręgowej Dyrekcji Centrali Paliw Naftowych w Białymstoku. Każdą zawartą umowę parafował wojewoda Stanisław Prutis na podstawie ustawy z dnia 25.10.1990 r. o zwrocie majątku utraconego przez Związki Zawodowe (Dz.U. nr 4, poz. 17). Wojewoda potwierdził, iż Urząd Wojewódzki w Białymstoku zobowiązany był na podstawie przywołanej Ustawy do zwrotu Zarządowi Regionu majątku przejętego w stanie wojennym o szacunkowej wartości większej niż gwarantowane pożyczki. Także Edward Kossakowski – naczelnik Urzędu Skarbowego w Białymstoku na prośbę Zarządu Regionu zarządził zaniechanie poboru opłaty skarbowej od umów o udzielenie pożyczki zawartych przez Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” w Białymstoku. Co warto podkreślić białostocka „Solidarność” spłaciła zaciągnięte pożyczki swoim wierzycielom.

22 lipca 1991 r. Zarząd Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” zawarł z Zarządem Miasta Białegostoku umowę o przekazanie środków pieniężnych na nabycie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością „Współczesna”. W umowie zaproponowano Zarządowi Miasta 40% udziałów za kwotę jednego miliarda złotych. Udziały gminy Białystok miały zostać określone aktem notarialnym pod podjęciu stosownej uchwały przez Radę Miejską. Ponadto miliard złotych został przelany warunkowo, w razie braku uchwały pieniądze miały być zwrócone na konto gminy Białystok do końca września 1991 r. Tak też się stało, gdyż Rada Miejska uchwały nie podjęła.

2 września 1991 r. Urząd Rejonowy w Białymstoku zawarł umowę z wydawnictwem „Gazeta Współczesna” na nieodpłatne użyczenie budynku przy ulicy Suraskiej. Wszelkie koszty eksploatacyjne miały być ponoszone przez Wydawnictwo.

Pod koniec listopada 1991 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku wpisał do rejestru handlowego spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością „KRESY BG”. Udziałowcami w spółce były: Zarząd Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” oraz spółka z.o.o „PRZEKAZ”, której właścicielem był Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” z Gdańska. Kapitał zakładowy wyniósł 1.700 milionów złotych i dzielił się na 1700 udziałowców po milionie złotych. Zarząd Regionu miał 1500 udziałowców jako posiadacz prawa własności tytułu do „Gazety

Współczesnej". Wydawnictwo związkowe „Gazeta Współczesna” planowało zlikwidować do końca kwietnia 1992 r.

Stanisław Marczuk mianował też jej szefa w osobie Adama Sochy, w 1988 r. uczestnika strajku w Stoczni Gdańskiej. S. Marczuk chciał, żeby „Gazeta Współczesna” była ponadpartyjna, a Socha była spoza białostockiego układu polityczno-towarzyskiego. Zaproponował też, aby jego zastępcą został Stanisław Pogorzelski. W początkach kwietnia 1991 r. pojechał do redakcji i przedstawił zespołowi nowego naczelnego. Zapewnił też dziennikarzy, że nie będzie zwolnień, jednak część dziennikarzy przeszła do „Kuriera Podlaskiego” i „Kuriera Porannego”. Na uwagę zasługuje fakt, iż w trakcie dyskusji na III Konferencji NSZZ „Solidarność” w Warszawie podkreślono, iż Region Białystok był jednym z nielicznych w Polsce posiadającym własny dziennik. Niektórzy dziennikarze związani z „Solidarnością”, jak np. Robert Tomczak, który wtedy już redagował „Sybiraka”, nie mieli dostępu do „Gazety Współczesnej”. Nie pamiętano o ważnych rocznicach. Niektórzy związkowcy zarzucali S. Marczukowi, iż A. Socha nie był członkiem „Solidarności”, należał do Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich i od władz PRL otrzymał nagrodę. Przewodniczący nie uległ naciskom. Zmiany w „Gazecie Współczesnej” zachodziły ewolucyjnie. Potem Adam Socha napisał cykl ciekawych artykułów, w których nakreślił swoją pracę w „Gazecie Współczesnej”.

31 stycznia 2004 r. Walne Zebranie Delegatów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” wyraziło zgodę na sprzedaż wszystkich posiadanych udziałów w spółce „KRESY BO” sp. z o. o w Białymstoku na warunkach wynikających z warunkowej umowy sprzedaży udziałów zawartej w Białymstoku 21 stycznia 2004 r. pomiędzy Zarządem Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” i Orkla Press Polen SA z siedzibą w Oslo w Norwegii oraz podejmowania wszelkich niezbędnych czynności faktycznych i prawnych związanych ze sprzedażą tych udziałów. Gościem Zjazdu był Janusz Śniadek – przewodniczący KK.

Decyzja o sprzedaży 51% udziałów „Gazety Współczesnej” została podjęta zdecydowaną większością głosów. Orkla zagwarantowała w podpisanej umowie warunkowej pracownikom „Gazety Współczesnej”, że utrzyma dotychczasowe zatrudnienie bez zwolnień przez co najmniej 9 miesięcy. Pieniądze uzyskane ze sprzedaży Zarząd Regionu przeznaczył na zakup nieruchomości. Zarząd Regionu uznał, iż inwestycje na rynku medialnym zdominowanym przez zagraniczny kapitał przynoszą Związkowi straty.

13. Powstanie i działalność Akcji Wyborczej „Solidarność”

8 czerwca 1996 r. rozpoczęła działalność Akcja Wyborcza „Solidarność”. Jej powstanie wiązało się m.in. z integracją ugrupowań postsolidarnościowych w ramach szerokiego bloku wyborczego. Inicjatorem powstania tego ugrupowania był NSZZ „Solidarność”, który zawarł porozumienie z ugrupowaniami i stowarzyszeniami o charakterze prawicowym oraz antykomunistycznym. Ugrupowanie funkcjonowało jako koalicja partii skupiona wokół NSZZ „Solidarność”. W skład koalicji wchodziło wiele stopniowo łączących się ugrupowań. AWS miała w założeniu stanowić alternatywę dla centrolewicowej koalicji Sojusz Lewicy Demokratycznej – Polskiego Stronnictwa Ludowego. AWS opowiadała się za decentralizacją państwa poprzez wzmocnienie samorządów terytorialnego, gospodarczego i zawodowego. Podstawą samorządu miała być gmina. Deklarowano przywrócenie równowagi między poszczególnymi rodzajami władzy. AWS opowiadała się za reformą polityki podatkowej poprzez ograniczenie wysokości podatków i dążyła do zmniejszania roli państwa w redystrybucji dochodów, a także uproszczenia zasady obliczania podatków, które miały mieć charakter prorodzinny. Koalicja chciała zreformować politykę podatkową, ograniczając wysokość podatków i dążąc do zmniejszenia roli państwa w redystrybucji dóbr. Postulowano także zdecydowane uproszczenie zasady obliczania podatków. Obciążenia podatkowe miały charakter prorodzinny. AWS postulowała także ochronę polskiego rolnictwa przed nieuczciwą konkurencją z zagranicy. W programie gospodarczym koalicja zapowiadała zreformowanie polityki podatkowej poprzez ograniczenie wysokości podatków i dążenie do zmniejszania roli państwa w redystrybucji dochodów oraz utrzymanie zerowej stawki podatku VAT na książki i prasę. W kwestii polityki zagranicznej AWS opowiadała się za jak najszybszą integracją z Unią Europejską i NATO na równych prawach. Opowiadała się przy tym za stworzeniem Europy Ojczyzn. AWS w kwestiach społecznych prezentowała konserwatywne stanowisko. Według koalicji naród jest rodziną rodzin, a społeczeństwo jest silne energią, zorganizowaniem i pracą obywateli oraz ich niezależnych organizacji. Podstawą ładu Rzeczypospolitej jest prawo naturalne, w tym prawo do życia każdego człowieka od poczęcia do naturalnej śmierci, prawo do wolności oraz prawo do własności prywatnej. Początkowo życzliwie do formowania się nowej koalicji odnosił się były prezydent Lech Wałęsa.

2 marca 1997 r. Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” w Białymstoku upoważnił prezydium ZR do współpracy z Regionalną Radą AWS i zaak-

ceptował zgłoszenie i wybór przewodniczącego ZR Józefa Mozolewskiego na przewodniczącego Regionalnej Rady AWS w Białymstoku. ZR zaakceptował także osoby, które z ramienia NSZZ „Solidarność” weszły w skład Regionalnej Rady AWS. Byli to: Józef Mozolewski, Stanisław Wiśniewski, Danuta Dakowicz, Zdzisław Piekarski, Jan Kulikowski, Zbigniew Czarniecki, Krzysztof Jurgiel, Eugeniusz Stepańczuk. Utworzony został także Zespół Koordynacyjny Regionalnej Rady AWS w składzie: Józef Mozolewski, Stanisław Wiśniewski, Danuta Dakowicz, Zdzisław Piekarski, Krzysztof Jurgiel. Funkcję pełnomocnika listy okręgowej AWS w Białymstoku objął Stanisław Wiśniewski, na rzecznika prasowego AWS powołano zaś Jerzego Kułaka.

20 marca 1997 r. około tysiąc osób wzięło udział w manifestacji zorganizowanej przez Zarząd Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” w obronie Stoczni Gdańskiej i innych zakładów kraju zagrożonych likwidacją. Pokojowa manifestacja przebiegała pod hasłem: Przeciw przemocy władzy. W białostockiej manifestacji uczestniczyli m.in. związkowcy z „Fast”, Miejskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej, Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego w Łapach oraz przedstawiciele ugrupowań wchodzących w skład białostockiego AWS. Protest zorganizowano także przeciwko użyciu siły przez policję wobec manifestantów w Warszawie. Po odśpiewaniu hymnu narodowego manifestanci ruszyli ulicami Białegostoku pod Urząd Wojewódzki. Po drodze skandowano hasła: „SLD-KGB”, „Czerwoni złodzieje”, „Precz z komuną”, „Raz sierpem, raz młotem w czerwoną hołotę”, „Będzie lina na Oliną”. Po drodze obrzucono petardami siedzibę biura poselsko-senatorskiego SLD. Pod pomnikiem ks. Jerzego Popiełuszki Józef Mozolewski i Stanisław Wiśniewski złożyli kwiaty. Pod siedzibą Urzędu Wojewódzkiego Józef Mozolewski odczytał petycję skierowaną do premiera. Zarząd Regionu żądał w niej udzielenia natychmiastowych gwarancji kredytowych Stoczni Gdańskiej, zaprzestania likwidacji przedsiębiorstw z udziałem skarbu państwa, rewizji polityki rządu odnośnie do polskiego przemysłu, ukarania winnych pobicia związkowców w Warszawie 19 marca oraz przedstawienia przez wojewodę białostockiego konkretnych działań wobec zwolnień w takich zakładach, jak „Fasty” i ZNTK. J. Mozolewski i S. Wiśniewski złożyli petycję na ręce wojewody Andrzeja Gajewskiego, który obiecał, że prześle ją premierowi Włodzimierzowi Cimoszewiczowi. Demonstranci rzucali petardy przed budynkiem Urzędu Wojewódzkiego. Po złożeniu petycji demonstracja została zakończona.

14. Reforma administracyjna kraju.

Powstanie Regionu Podlaskiego

NSZZ „Solidarność”

Zmiany ustrojowe końca lat dziewięćdziesiątych przyniosły nowe podziały administracyjne kraju. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa ustanowiła z dniem 1 stycznia 1999 r., obok istniejących już gmin, powiaty i 16 województw samorządowych. Zaczęło funkcjonować i województwo podlaskie, którego stolicą stał się Białystok. W granicach administracyjnych nowego regionu znalazły się ziemie województw: białostockiego, łomżyńskiego i suwalskiego, ale bez powiatów mazurskich: Elku, Olecka i Gołdapi. Sejm ustalając taki kształt wojewódzkich granic przychylił się do opinii, że lepiej jest, gdy całe Mazury znajdą się w województwie warmińsko-mazurskim.

Województwo podlaskie położone w północno-wschodniej części Polski sąsiaduje z trzema województwami: warmińsko-mazurskim, mazowieckim i lubelskim. Na północnym wschodzie graniczy z Litwą, a na wschodzie z Białorusią. Podlaskie stanowi wewnętrzną (z Litwą) i zewnętrzną (z Białorusią) granicę Unii Europejskiej. Obszar województwa wynosi 20180 km² (6,4% powierzchni kraju czyli 6 miejsce) a zamieszkuje w nim około 1224 tys. osób, z czego ponad 700 tys. osób w miastach. Niski stopień urbanizacji powoduje, że liczba ludności na 1 km² wynosiła 61 osób (średnia w Polsce 124 osoby). W województwie tym funkcjonuje: 118 gmin, 17 powiatów, w tym 3 powiaty grodzkie, czy na prawach powiatu (Białystok, Łomża, Suwałki) i 14 powiatów ziemskich. Sieć osadniczą stanowi 36 miast i ponad 3,9 tys. wsi. Białystok liczy około 283 tys. mieszkańców, a aglomeracja białostocka około 387 tys. Suwałki i Łomża to miasta średniej wielkości liczące powyżej 60 tys. mieszkańców. Spośród pozostałych miast przeważają ośrodki małe (do 20 tys. mieszkańców).

Jednym z większych problemów nowo powstałego województwa było bezrobocie. W 1999 r. firmy zaczęły przynosić właścicielom straty, co powodowało zwolnienia pracowników. Pogorszenie się kondycji przedsiębiorstw związane było z kryzysem w Rosji, małą konkurencyjnością firm na rynkach polskich i zagranicznych. Powiększała się strefa ubóstwa (za próg ubóstwa uważało się dochód poniżej 350 zł na osobę).

12 stycznia 1999 r. przewodniczący Józef Mozolewski spotkał się z działaczami Zarządu Regionu „Pojezierze” NSZZ „Solidarność”. Mówiono o funkcjonowaniu związków w warunkach podziału terytorialnego kraju. Panowała opinia, iż „Pojezierze” zostanie rozparcelowane pomiędzy Białystok

i Olsztyn. W miesiąc później w gmachu dawnego Komitetu wojewódzkiego PZPR odbył się X Zjazd Delegatów Regionu „Pojezierze NSZZ „Solidarność”. Spośród 223 delegatów na Zjeździe pojawiło się 117, co dało kworum. Zdzisław Koncewicz pełniący obowiązki przewodniczącego Zarządu Regionu dokonał oficjalnego otwarcia Zjazdu. Sprawozdania z działalności za ostatnie pół roku złożył Dariusz Ciszewski – były przewodniczący (w czasie Zjazdu pełnił funkcję wicemarszałka Sejmiku Samorządowego). Następnie D. Ciszewski zgłosił wniosek o rozwiązanie „Pojezierza”. W pierwszym głosowaniu wniosek Ciszewskiego przepadł, gdyż takiemu rozwiązaniu sprzeciwili się działacze z Suwałk. Przewodniczący J. Mozolewski, zaapelował o poparcie wniosku D. Ciszewskiego i rozwiązanie „Pojezierza”. Obiecał też, iż w Suwałkach utworzony zostanie oddział białostockiej „Solidarności”, w którym będą pracowali: prawnik, ekonomista oraz 5 miejsc w białostockim Zarządzie Regionu zostanie przeznaczone dla suwalskich związkowców. Jerzy Langer – przedstawiciel Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” wyjaśnił, że majątek „Pojezierza” przejmie KK. Po apelu J. Mozolewskiego głosowanie powtórzono. Tym razem związkowcy zdecydowali się rozwiązać Region „Pojezierze”. Za takim rozwiązaniem głosowało 74 delegatów, 36 było przeciw, a 4 wstrzymało się od głosu. Tak więc „Pojezierze” przestało istnieć. Organizacje związkowe działające w powiatach suwalskim, augustowskim i sejneńskim przeszły do Regionu Białystok. Komisje Zakładowe z Giżycka, Pisza, Elku oraz Olecka do Regionu Olsztyn. Jarosław Zieliński, który prowadził obrady nakazał wyprowadzić sztandar Regionu, który miał być przekazany do Muzeum „Solidarności”, znajdującego się na Jasnej Górze w Częstochowie.

1 kwietnia 1999 r. weszła w życie uchwała Komisji Krajowej dotycząca wyrejestrowania Regionu „Pojezierze” i zmiany zasięgu działania Regionów Białostockiego i Warmińsko-Mazurskiego. Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”, działając na podstawie Statutu NSZZ „Solidarność” i na wniosek X Walnego Zebrania Delegatów Regionu Pojezierze, postanowiła wyrejestrować Region „Pojezierze” z Krajowego Rejestru Regionów oraz zmienić zasięg działania Regionu Białostockiego, rozszerzając obszar tego regionu o powiaty: augustowski, sejneński, suwalski. Zarząd Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” wpisał komisje zakładowe z powiatów Suwałki, Sejny i Augustów do rejestru Regionu Białystok. Powołał także 3 okręgi wyborcze obejmujące swym zasięgiem powiaty: Suwałki, Sejny i Augustów w celu przeprowadzenia wyborów delegatów do rad oddziałów, elektorów, delegatów na WZD Regionu Białystok i zobowiązał te komisje zakładowe do przeprowadzenia wyborów zgodnie z obowiązującym kluczem wyborczym w Regionie Białystok do dnia 30 czerwca 1999 r. Do inwentaryzacji i podziału majątku po byłym Regionie „Pojezierze” Prezydium ZR powołało zespół w następującym składzie: Józef Mozolewski, przewodniczący ZR, Henryk Łupiński, skarbnik

ZR, i Zbigniew Czarnecki, sekretarz ZR. Tym samym związek wzbogacił się o 3 tys. członków zrzeszonych w 64 komisjach zakładowych.

Przy podziale terytorialnym nie obeszło się bez konfliktów. Do momentu wprowadzenia zmian terytorialnych Rzeczypospolitej Polskiej zambrowska „Solidarność” działała w strukturach Regionu Mazowsze, który nie chciał wyrazić zgody na przejście tych komisji do Białegostoku. Większość działających komisji zakładowych NSZZ „Solidarność” w Zambrowie opowiedziała się za przystąpieniem do Regionu Białystok Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” chcąc zapobiec dalszym sporom powołała zespół w składzie Jerzy Langer – zastępca przewodniczącego KK, Jerzy Lach – członek KK, Bogusław Olszewski – członek KK. Zadaniem zespołu była analiza sytuacji w powiecie zambrowskim w związku z kontrowersjami dotyczącymi wniosku o zmianę zasięgu działania regionów Mazowieckiego i Białostockiego złożonego do Komisji Krajowej przez organizacje związkowe z terenu powiatu zambrowskiego, który znalazł się w województwie podlaskim. Prace tego zespołu doprowadziły do podpisania porozumienia przez przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Regionu Białystok oraz przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Regionu Mazowsze Jacka Gąsiorowskiego o powołaniu wspólnej reprezentacji przedstawicieli obu regionów. Porozumienie poparli obecni na spotkaniu marszałek województwa podlaskiego Sławomir Zgrzywa i wojewoda podlaski Krystyna Łukaszuk.

15. Powstanie i działalność Ruchu Społecznego „Solidarność”

W styczniu 2000 r. w województwie podlaskim około 75 tysięcy osób pozostawało bez pracy. Wskaźnik bezrobocia wynosił ponad 12% (5 miejsce w kraju pod tym względem). Przybywało też tych, którzy nie pracowali przez ostatnie 12 miesięcy. Pracowników zwalniały BZPB „Fasty”, mleczarnia „Miltex”, zlikwidowany został Obwód Lecznictwa Kolejowego i „Pasmanta”. W Augustowie taki los spotkał zakłady tytoniowe BAST, w Suwałkach szpital, w Łapach Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego i cukrownię, w Łomży Pepees. Zbankrutowały też Zakłady Przemysłu Bawełnianego „Narew”. Największy wskaźnik bezrobocia w województwie podlaskim był w powiecie grajewskim, gdzie co 5 zdolny do pracy nie mógł jej znaleźć. W 2000 r. samorząd stał się dysponentem środków gminnych przeznaczonych na walkę z bezrobociem. Powstał Wojewódzki Urząd Pracy i powiatowe Urzędy Pracy. Miały one jednak mało ofert pracy, średnio na jedną ofertę 265 osób.

20 czerwca 1999 r. w Białymstoku odbył się zjazd scaleniowy Ruchu Społecznego Akcji Wyborczej „Solidarność” województwa podlaskiego. Wzięło w nim udział 137 delegatów. Wśród zaproszonych gości byli m.in. wicepremier Janusz Tomaszewski i wojewoda podlaski Krystyna Łukaszuk. Zjazd otworzył przewodniczący Stanisław Wiśniewski. Przewodniczący Józef Mozolewski stwierdził, iż RS AWS powołany został przez „Solidarność” w celu realizacji jej postulatów programowych i w związku z tym „S” nie może pozwolić sobie na to, aby drogi RS AWS i NSZZ „Solidarność” rozeszły się już na początku działalności. Na nowego przewodniczącego RS AWS województwa podlaskiego wybrano Zdzisława Piekarskiego.

Podczas Walnego Zjazdu Delegatów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”, który odbył się 11 marca 2000 r. w hali „Włókniarza” przyjęty został program działalności Zarządu Regionu na 2000 r. W WZD uczestniczyli: Krystyna Łukaszuk, Tadeusz Zajac – główny inspektor pracy i Marian Krzaklewski. W głosowaniu jawnym delegaci odrzucili wprowadzenie do obrad programu działalności całej podlaskiej organizacji związkowej autorstwa Krzysztofa Jurgielea. Przemawiający Marian Krzaklewski stwierdził, iż NSZZ „Solidarność” przekaże parytety AWS jako reprezentacji politycznej, a tym samym Związek zostanie odpolityczniony. Ostro skrytykował wzajemne zwalczanie się ugrupowań prawicowych. Podczas WZD delegaci podjęli jednak uchwałę, iż nie przekażą pozostałych parytetów Związku dla RS AWS. Krzaklewski potępił też pomysł prawicowych prawyborów prawico-

wego kandydata na prezydenta. Podkreślił, iż brak wspólnego pravicowego kandydata na to stanowisko świadczy o słabości pravicowych formacji politycznych. Podkreślił także, iż wielkim problemem dla Polski jest stale rosnące bezrobocie. Jako metodę walki z tym zjawiskiem wskazał aktywne kreowanie miejsc pracy. Opowiedział się za „paktem dla wsi”. Podkreślił, iż prawa pracownicze i związkowe są nagminnie łamane przez pracodawców. W Polsce według obliczeń specjalistów z „Solidarności” do związków zawodowych należało około 19% pracowników. Wiele uwagi przewodniczący poświęcił środkom masowego przekazu, w których AWS traktowany był jako materiał do walcowania medialnego. Proponował powrócić do sprawdzonych metod takich jak radiowęzły zakładowe, biuletyny i ulotki. Zaproponował by stworzyć nowe sieci medialne, np. telewizję franciszkanów, czy TV Familijną.

Marian Krzaklewski poinformował także zebranych, iż Prezydium Komisji Krajowej powierzyło Józefowi Mozolewskiemu funkcję przewodniczącego podlaskiej AWS. Kandydujący na to stanowisko Marian Jaszewski stwierdził, iż akceptuje takie stanowisko KK. Zarząd Regionu poparł kandydaturę Mariana Krzaklewskiego w zbliżających się wyborach prezydenckich. Według ZR tylko kandydatura M. Krzaklewskiego dawała gwarancję jedności prawicy i centroprawicy oraz umożliwiała sprawne przeprowadzenie kampanii wyborczej w oparciu o istniejące zaplecze polityczne i związkowe.

W sierpniu 2000 r. z okazji 20-lecia powstania „Solidarności” Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” zorganizował szereg imprez. 12 sierpnia w kościele pw. św. Kazimierza została odprawiona uroczysta msza święta, w której uczestniczył Marian Krzaklewski wraz z małżonką. W czasie mszy świętej poświęcona została replika sztandaru ZR NSZZ „Solidarność”. Po zakończeniu uroczystości wierni złożyli kwiaty pod pomnikiem „Solidarności”, a następnie przemaszerowali ulicami do Hali Włókniarza, gdzie odbył się uroczysty Zjazd Delegatów Regionu. Zebranych gości powitał Józef Mozolewski. W swoim przemówieniu przypomniał dzieje „Solidarności” na Białostocczyźnie. Przewodniczący podziękował wszystkim członkom „Solidarności”, a w szczególności tym, którzy ją tworzyli w latach osiemdziesiątych. Oddał też hołd pomordowanym kapłanom zaangażowanym w działalność Związku. Następnie głos zabrał senator Stanisław Marczuk, który wspominał kolegów z pierwszych lat działalności i walkę z komunistycznym reżymem. Po nim przemówił Marian Krzaklewski, który nawoływał do jedności i odnowy „Solidarności”. Po przemówieniach rozpoczęła się część artystyczna, w której wzięli udział m.in. Leszek Wojtowicz – bard polskiej „Solidarności” oraz Tolek Jabłoński, który śpiewał na Białostocczyźnie na mszach za Ojczyznę odprawianych w czasie stanu wojennego. Potem wszyscy udali się piknik, gdzie raczono się bigosem i wspominano stare dzieje.

Następnego dnia odbył się „Festyn z rodziną” zorganizowany przez ZR Podlaskiego NSZZ „Solidarność”, „Gazetę Współczesną” oraz Podlaską Agencję Koncertową. Otwarcia imprezy dokonali Józef Mozolewski – przewodniczący ZR i Zbigniew Fabjańczuk – Prezes „GW”. Ruszyła kampania wyborcza Marian Krzaklewskiego na Podlasiu. Powstał Podlaski Komitet Wyborczy Kandydata na Prezydenta RP Mariana Krzaklewskiego. Szefem Sztabu został Jacek Żalek, sekretarzem Tomasz Matan, pełnomocnikiem finansowym Janusz Kołłątaj, a rzecznikiem prasowym Romuald Bielewicz. Do pracy w sztabie włączyli się wolontariusze. Przeprowadzono wiele akcji ulotowych, wyjeżdżano na spotkania organizowane przez sztab krajowy

Komplikowała się sytuacja polityczna w Białymstoku. W związku z tym Zarząd Regionu ocenił, iż prawica działa niewłaściwie na scenie województwa podlaskiego. Potwierdzeniem tych działań było odwołanie przewodniczącego Komisji Oświaty i Kultury i zamiar odwołania Przewodniczącego Rady Miejskiej w Białymstoku. Skrytykowano także radnych prawicy, którzy głosowali razem z radnymi opozycji. Zarząd zagroził radnym wycofaniem swego poparcia.

Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” powołał Regionalną Radę Akcji Wyborczej „Solidarność”. W jej skład weszli: Józef Mozolewski, Jerzy Lach, Eugeniusz Stepańczuk, Dariusz Ciszewski, Krzysztof Teodoruk, Zdzisław Koncewicz, Krystyna Łukaszuk, Eugeniusz Formejster, Andrzej Kielczowski i Sławomir Demianiuk.

W październiku 2001 r. w „Biuletynie Informacyjnym” pojawiło się podsumowanie działalności Związku w latach 1998–2001, kiedy to „Solidarność” w ramach AWS i koalicji z Unią Wolności współrządziła Polską. Nastąpił spadek liczby członków Związku i zmniejszył się obszar na którym działały związki zawodowe. Zmieniły się też sektory zatrudnienia. Znacznie więcej pracowników pracowało w sektorze nieuspołecznionym, natomiast najczęściej członkami organizacji związkowych zostawały osoby zatrudnione w firmach państwowych (około 33%), natomiast w firmach prywatnych tylko 3%, w spółkach z udziałem właścicieli i skarbu państwa uzwiązkowienie wynosiło około 19%. Te niekorzystne dla NSZZ „Solidarność” proporcje pogłębiało ciągle rosnące bezrobocie i strach przed utratą pracy. Było to też widoczne na obszarze działania Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. W zakładach pracy, które zakończyły lub były w procesie przekształceń własnościowych pracodawcy łamali przepisy ustawy o związkach zawodowych oraz kodeks pracy. W Fabryce Dywanów „Agnella” S.A kierownictwo spółki zwolniło dyscyplinarnie Piotra Bazylewicza – przewodniczącego KZ NSZZ „Solidarność”, który działał w interesie pracowników. Sprawa zakończyła się w Sądzie Pracy. Podobna sytuacja zdarzyła się w Fabryce WYROBÓW Rurowych „Biruna”, gdzie zwolniony został Wiesław Popławski – Przewodniczący KZ NSZZ „Solidarność”, który krytykował w regionalnej prasie po-

litykę płacową nowych właścicieli. Prawa związkowe były również łamane w Białostockich Zakładach Przemysłu Sklejek, gdzie dyscyplinarnie został zwolniony Marek Seroczyński – Przewodniczący KZ NSZZ „Solidarność”. W podobnej sytuacji znalazła się także Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” w Fabryce Maszyn Rolniczych, której przewodniczący Ryszard Trypus otrzymał dwie kary nagany za wyjścia z zakładu pracy do Zarządu Regionu. Należało wypracować metody działalności, które pozwoliłyby na skuteczniejszą ochronę przed niekorzystnymi działaniami pracodawców. Należało zmienić też metody rekrutacji i pozyskiwania nowych członków Związku.

W związku z próbą wprowadzenia do Kodeksu Pracy niekorzystnych zmian dla pracowników 9 kwietnia 2002 r. Prezydium Zarządu Regionu powołało Regionalny Komitet Protestacyjny w składzie: Józef Mozolewski – przewodniczący Komitetu Protestacyjnego, Jerzy Lach – zastępca, Eugeniusz Stepańczuk – zastępca, Henryk Łupiński, Zbigniew Czarnecki, Cezary Janucik, Leonard Kozłowski, Eugeniusz Formejster, Jan Kulikowski, Henryk Choiński, Janusz Gromowski, Tadeusz Nazarewicz, Krzysztof Linka, Marian Zajkowski, Zbigniew Karwowski, Józef Poźniak, Roman Sadokierski, Zdzisław Koncewicz, Bogdan Wielgat, Anna Siebert. Funkcję Regionalnego Koordynatora Komitetu Protestacyjnego powierzono Zbigniewowi Czarneckiemu.

Regionalny Komitet Protestacyjny NSZZ „Solidarność” podjął następujące decyzje o prowadzeniu akcji protestacyjnej w następujący sposób: oflagowanie zakładów pracy i siedzib związkowych, przeprowadzenie szerokiej akcji propagandowo-informacyjnej w zakładach pracy oraz mediach (akcja ulotkowa połączona ze zbieraniem podpisów pod protestem przeciw liberalizacji Kodeksu Pracy), złożenie petycji u wojewody podlaskiego, przedłożenie stanowiska NSZZ „Solidarność” posłom i senatorom województwa podlaskiego.

Działając zgodnie z harmonogramem Regionalnego Komitetu Protestacyjnego około 150 przedstawicieli Komisji Zakładowych manifestowało 18 kwietnia 2002 r. przed budynkiem Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. Protestujący skandowali hasło „Chcemy pracy nie Kodeksu”. Józef Mozolewski stwierdził, iż RKP NSZZ „Solidarność” Regionu Podlaskiego stanowczo protestuje wobec planów lewicowej koalicji zmierzających do ograniczenia podstawowych praw pracowniczych. W czasie protestu petycja w sprawie zmian w Kodeksie Pracy została wręczona Jerzemu Półjanowiczowi – wicewojewodzie podlaskiemu, który stwierdził, iż zmiany w Kodeksie są nieuniknione. Związkowcy w petycji do Leszka Millera napisali, iż usiłowanie zmian w Kodeksie Pracy jest awanturą opartą na kłamstwie. Rząd kłamie twierdząc, że duże bezrobocie jest wynikiem wysokich kosztów pracy i nie broni pracowników, bezrobotnych i studentów.

Po tym proteście z pismem do Józefa Mozolewskiego – przewodniczącego ZR Podlaskiego NSZZ „Solidarność” zwrócił się Antoni Poźniak – Przewodniczący Rady Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych,

który stwierdził, iż Polska pogrąża się w kryzysie, zapoczątkowana przez Leszka Balcerowicza polityka doprowadziła do upadku tysięcy zakładów i ponad 3 milionowego bezrobocia, a cała wina starano się obarczać związkowców zarzucając im konserwatyzm. Wobec takiej sytuacji przewodniczący Poźniak stwierdził, iż tylko wspólnymi siłami można było zapobiec łamaniu praw pracowniczych i zaproponował spotkanie prezydiów obu związków.

17 maja 2002 r. demonstrowali pracownicy białostockich „Uchwyków” i „Bison-Biał”. Przyszli pod Podlaski Urząd Wojewódzki by bronić swoich miejsc pracy. Związkowcy zorganizowali marsz, gdyż od paru miesięcy nie otrzymywali wynagrodzenia za pracę, a zakład stanął na krawędzi bankructwa. Pod Podlaskim Urzędem Wojewódzkim do demonstrowających wyszedł Andrzej Tanajewski – Dyrektor Generalny, który poinformował manifestujących, iż Marek Strzaliński – wojewoda podlaski jest na innym spotkaniu. Manifestujący upierali się jednak, żeby wojewoda osobiście odebrał petycję do Prezydenta i Premiera RP. Kiedy do manifestujących dotarł Marek Strzaliński, Grażyna Kostro, członek zarządu spółki z ramienia pracowników, wręczyła mu petycję.

W czerwcu 2002 r. Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” zaapelowało do Zarządu Metalexport” sp. z o.o w Warszawie, jako większościowego właściciela Fabryki Przyrządów i Uchwyków „Bison-Biał” S.A. oraz Ministra Skarbu Państwa o podjęcie działań właścicielskich mających na celu wypłatę zaległych wynagrodzeń pracowniczych załodze FPiU „Bison-Biał”. W praworządny jak dalej stwierdzali Związkowcy nie może być sytuacji w której ponad 1300 pracowników nie otrzymuje swego wynagrodzenia, a pracodawca nie respektował konstytucyjnych reguł prawnych. Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” solidaryzowało się z pracownikami „Uchwyków” w ich walce o należne wynagrodzenia i dalsze losy zakładu. W atmosferze przypominającej wydarzenia z marca 1981 r. przed „Uchwykami” została odprawiona uroczysta msza święta.

W początkach lipca 2002 r. Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” potwierdził fakt wycofania się Związku z polityki. Związkowcy zaapelowali do polityków prawicy o zjednoczenie się przed zbliżającymi się wyborami samorządowymi.

W lipcu 2004 r. Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” przesłał prezydentom i burmistrzom miast województwa podlaskiego uchwałę w której zwrócił się do władz samorządowych z terenu regionu o podjęcie uchwał ograniczających handel w dużych placówkach handlowych w niedziele i święta, argumentując to tym, że upowszechnianie handlu w niedziele i święta gdy nie jest to konieczne i skutkuje zmuszaniem pracowników do wykonywania pracy w dni świąteczne.

Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” zwrócił się z wnioskiem o podjęcie stosownych działań wynikających z posiadanych upraw-

nień, które mogłyby ograniczyć handel w dużych placówkach handlowych w niedziele i święta. Jak podkreślili Związkowcy współczesne warunki życia nie sprzyjały pełnemu przeżywaniu przez chrześcijan niedzieli jako dnia spotkania z Bogiem. Często bywała ona traktowana wyłącznie jako czas rozrywki połączonej z urządzaniem wycieczek do supermarketów i traktowaniu pobytu tam jako sposobu na spędzanie czasu wolnego. Ochrona dni wolnych miała sens nie tylko religijny, lecz służyła także celom świeckim – wypoczynkowi, odprężeniu i wspólnemu korzystaniu z życia rodzinnego. Zasada niedzielnej i świątecznej spokoju nie powinna być naruszana, a ludzi nie powinno zmuszać się do pracy w niedziele i święta (no. pracownicy supermarketów). Członkowie „Solidarności” stwierdzili, iż wielu krajach europejskich np.: w Austrii, Słowenii, Belgii, Francji, Niemczech zdecydowanie ograniczono handel w niedziele i święta. Podobnie postąpiły samorządy niektórych miast polskich.

W niedzielę 3 października 2004 r. odbyły się ogólnopolskie uroczystości poświęcone 20. rocznicy męczeńskiej śmierci ks. J. Popiełuszki. Na uroczystościach obecni byli m.in. Jerzy Buzek – premier w latach 1997–2001, Janusz Śniadek, Maciej Płażyński marszałek Sejmu poprzedniej kadencji, Ryszard Tur, Anna Hintz – główny inspektor pracy, Krystyna Łukaszuk, Józef Mozołewski, Krzysztof Jurgiel – senator RP. Na uroczystości przybyły liczne delegacje z Polski. Łącznie w uroczystościach wzięło udział kilkaset osób. Jeszcze przed mszą świętą kawalkada samochodów wyruszyła z Suchowoli do odległych o 4 kilometry Okopów – wsi w której urodził się ks. Jerzy Popiełuszko. W Okopach mieszka Jego matka Marianna, Jego brat i krewni. Obok rodzinnego domu postawiona została niewielka kapliczka i 10 lat wcześniej ufundowany przez białostocką „Solidarność” obelisk upamiętniający męczeńską śmierć księdza Jerzego. Przed obeliskiem przybyłe delegacje złożyły wieńce.

27 listopada 2004 r. podlaska „Solidarność” razem z ugrupowaniami politycznymi Prawo i Sprawiedliwość, Platformą Obywatelską, Niezależnym Zrzeszeniem Studentów Uniwersytetu w Białymstoku zorganizowała wiec poparcia dla demokracji na Ukrainie. Ludzie przyszlizli w pomarańczowych szalikach, czapkach, kurtkach. Józef Mozołewski stwierdził, iż jako naród sąsiedzki Polacy nie mogli postąpić inaczej i pozostać obojętni wobec demokratycznych aspiracji narodu ukraińskiego. Przypomniat także, że tak jak przed laty Zachód udzielał wsparcia „Solidarności”, tak teraz Polacy wspierają demokrację na Ukrainie, która znalazła się w punkcie zwrotnym. Na wiecu obecni byli m.in. Ryszard Tur ze swymi zastępcami, Barbara Kudrycka – posłanka do Parlamentu Europejskiego i Krzysztof Putra – szef PIS i radny Sejmiku Województwa podlaskiego. Ryszard Tur podziękował mieszkańcom miasta za wyrażony gest solidarności. Podczas manifestacji rozdano uczestnikom i przechodniom ponad tysiąc kolorowych kokardek i szalików.

16. Kalendarium

Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” w latach 2005–2020

13–14 października 2005 r. w Wasilkowie obradował XIX Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”. Obrady, jak i przyjęcie dokumentów zjazdowych poprzedziło kazanie abp. Wojciecha Ziemby, w którym zwrócił uwagę na znaczenie „Solidarności” w przeszłości i obecnie. Podkreślił, iż to co się wydarzyło w Europie to była zasługą „Solidarności”. Zgromadzeni delegaci przyjęli liczne zmiany w statucie „Solidarności”. W Zjeździe uczestniczył Lech Kaczyński, którego „Solidarność” oficjalnie poparła w wyborach prezydenckich. W swojej uchwale delegaci podkreślili, iż wolny rynek pozbawiony zasad solidaryzmu nie rozwiąże problemów polskiej transformacji. Delegaci wyrazili przy tym sprzeciw wobec liberalnych eksperymentów prowadzących do rozwarstwienia społecznego i opowiedzieli się za budowaniem Polski socjalnej na fundamentach wiary i tradycji chrześcijańskiej.

1 marca 2006 r. Region Podlaski NSZZ „Solidarność” przystąpił do realizacji międzynarodowego projektu „Rozwój Innowacji w zarządczych procesach biznesowych małych i średnich przedsiębiorstw Europy Wschodniej poprzez użycie wykwalifikowanych menadżerów procesów innowacyjnych”, w ramach 6 Programu Ramowego Unii Europejskiej. Koordynatorem projektu była włoska politechnika M ASTER IM PRESE POLITECNICO, natomiast konsorcjum tworzyło 13 organizacji z całej Europy: Włochy, Grecja, Wielka Brytania, Belgia, Węgry, Czechy, Słowenia, Rumunia. Polskę reprezentował Region Podlaski Projekt ten miał na celu stworzenie platformy informatycznej, będącej nowoczesnym narzędziem wspierającym wdrażanie innowacyjnych rozwiązań do procesów biznesowych w małych i średnich przedsiębiorstwach Europy Wschodniej, w celu zwiększenia ich wydajności organizacyjnej i podniesienia konkurencyjności na poszerzonym rynku europejskim.

17 marca 2006 r. w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej przy ulicy Marii Skłodowskiej-Curie została otwarta wystawa pt. „Drogi do Wolności przez Solidarność do Europy” zorganizowana przez Bibliotekę Uniwersytecką im. Jerzego Giedrojcia w Białymstoku oraz Region Podlaski NSZZ „Solidarność” w Białymstoku. Ekspozycja została przygotowana przez Fundację Centrum Solidarności na 20 lecie powstania „Solidarności” i przez pięć lat objechała

nie tylko Polskę i Europę, ale również wiele miast na innych kontynentach. Wystawa cieszyła się spory zainteresowaniem mieszkańców Białegostoku.

Sierpień 2006 r. aktywną działalność prowadziła Agencja Pośrednictwa Pracy działająca przy Regionie Podlaskim NSZZ „Solidarność”. Biuro posiadało zezwolenie Ministra Gospodarki i Pracy na prowadzenie pośrednictwa pracy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz Unii Europejskiej. Agencja Pośrednictwa Pracy posiadała bazę potencjalnych pracowników o różnorodnych umiejętnościach i kwalifikacjach. W profesjonalny sposób pomagała dobierać odpowiednich kandydatów do zadanych kryteriów i wymagań wolnego stanowiska. Oferowała pomoc merytoryczną w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych: życiorysu zawodowego oraz listu motywacyjnego. Ponadto świadczyła indywidualną pomoc w przygotowaniu się do rozmowy kwalifikacyjnej u danego pracodawcy. Służyła informacją z zakresu prawa pracy i ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Organizowała wykłady i warsztaty aktywizujące. Oferowała także bezpłatny dostęp do internetowych baz danych związanych z ofertami pracy. W I półroczu 2006 r. zarejestrowała 42 osoby z czego kolejne 19 osób znalazło zatrudnienie. Agencja współpracowała z Job Centrum – agencją pracy w Czechach zajmującą się zatrudnianiem polskich pracowników. Oferty pracy cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród osób bezrobotnych.

Wrzesień 2007 r. podnosząc atrakcyjność oferty członkostwa w NSZZ „Solidarność”, Dział Rozwoju Związku działający przy Zarządzie Regionu w Białymstoku w porozumieniu z Komisją Krajową, rozpoczął realizację programu rabatowego Grosik. Program ten polegał na przekazaniu członkom „Solidarności”, kart identyfikacyjnych upoważniających do ulg w wybranych placówkach usługowych, handlowych i kulturalnych. Komisja Krajowa do rozpowszechniania tego programu na terenie całego kraju powołała spółkę prawa handlowego o nazwie Solkarta.

4 lutego 2008 r. Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” zwróciło się do wszystkich parlamentarzystów z województwa podlaskiego z prośbą o podjęcie skutecznych działań i osobiste zaangażowanie się w obronę, przyjętego w 2007 r., Programu Operacyjnego „Rozwój Polski Wschodniej”. Program ten był jednym z instrumentów polityki regionalnej i stanowił dodatkowy element wsparcia z funduszy strukturalnych rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów Polski północno-wschodniej. Zapowiedzi odstąpienia od jego realizacji jak podkreślili Związkowcy mogły przyczynić się do zahamowania rozwoju gospodarczego tej części Polski, a zwłaszcza województwa podlaskiego. Przewodniczący zarządów regionów z Polski wschodniej problem ten przedstawili na forum Komisji Krajowej NSZZ „So-

lidarność”, która zajęła w tej sprawie stanowisko. Prośba o wsparcie dla Programu została wystosowana do wszystkich posłów i senatorów z województwa podlaskiego oraz do wojewody i marszałka województwa podlaskiego. Zarząd Regionu zadeklarował współpracę ze wszystkimi, którym zależy na rozwoju gospodarczym województwa podlaskiego.

9 maja 2008 r. w sali konferencyjnej ośrodka Jard w Wasilkowie, odbyło się posiedzenie wyjazdowe Zarządu Regionu Podlaskiego oraz spotkanie przewodniczących organizacji zakładowych Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Pierwszą część spotkania rozpoczął Przewodniczący ZR Józef Mozolewski. Poinformował zebranych o bieżącej sytuacji Związku w regionie, a także działaniach Komisji Krajowej. Następnie Eugeniusz Formejster omówił projekty realizowane przez Komisję Krajową. Podczas zebrania zostały podjęte decyzje o pomocy finansowej w organizacji „Mityngu Konstytucji 3 Maja”, wspomoczeniu parafii kościoła pod wezwaniem Miłosierdzia Bożego w Białymstoku, a także o zorganizowaniu we wrześniu 2008 r. sesji zwyczajnej Walnego Zebrania Delegatów.

6 września 2008 r. obchody 28. rocznicy Sierpnia oraz podsumowanie manifestacji w Warszawie zdominowały wyjazdowe XIX Walne Zebranie Delegatów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”, które odbyło się w Czarnej Białostockiej. Związkowcy rozpoczęli obrady mszą świętą, podczas której kapelan białostockiej „Solidarności” ks. Andrzej Rogoziński w swoim kazaniu przypomniał zgromadzonemu przesłanie, jakim powinna kierować się „Solidarność”, tak jak nauczał Sługa Boży Papież Jan Paweł II. Po mszy świętej delegaci i zgromadzeni goście złożyli wiązanki kwiatów pod pomnikiem Jana Pawła II. Władze Zarządu Regionu przedstawiły szczegółowe sprawozdania ze swojej działalności w obecnej kadencji, odbyło się to po raz pierwszy w formie multimedialnej. Po bieżącej dyskusji delegacji w głosowaniach przyjęły szereg uchwał i apeli.

12 grudnia 2008 r. Biuro Szkoleń i Programów Europejskich KK NSZZ „Solidarność” przy udziale Regionu Podlaskiego NSZZ „S”, przeprowadziło w dniu 12 grudnia w Białymstoku, konferencję w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej pt. „Czas na Fundusze Europejskie i Polskę marzeń”. W czasie trwania konferencji można było dowiedzieć się, jaką rolę pełni NSZZ „Solidarność” w pozyskiwaniu funduszy europejskich. Uczestnicy mieli także możliwość wzięcia udziału w dyskusji, podzielenia się swoimi spostrzeżeniami na temat ich wdrażania na Podlasiu. Dyskutowano o stopniu wykorzystania funduszy europejskich w województwie podlaskim i ich wpływie na zmiany społeczne gospodarcze. Prelegentami biorącymi udział w konferencji byli: Andrzej Parafieniuk – prezes Podlaskiej

Fundacji Rozwoju Regionalnego, Elżbieta Wielg – kierownik Biura Szkoleń i Programów Europejskich KK NSZZ „S”, Bartosz Sokół – menager projektów Podlaskiej Fundacji Rozwoju Regionalnego, Elżbieta Romańczuk – dyrektor Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego i Katarzyna Łotowska – kierownik Regionalnego Ośrodka Europejskiego Funduszu Społecznego.

27 lutego 2009 r. na ekrany kin w całej Polsce wszedł film Rafała Wieczyńskiego „Popiełuszko. Wolność jest w nas”. Głównego bohatera zgrał Adam Woronowicz – syn Ryszarda Woronowicza, członka Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”, działacza Organizacji Zakładowej NSZZ „S” Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Białymstoku. Film miał swą premierę 25 lat od śmierci ks. Jerzego Popiełuszki, który 19 października 1984 roku został porwany i zamordowany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa.

20 czerwca 2009 r. w Bachmatówce odbyło się XX jubileuszowe Walne Zebranie Delegatów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Obrady poprzedziła msza święta w kościele pod wezwaniem Św. Antoniego Padewskiego w Sokółce, celebrowana przez ks. proboszcza – Stanisława Gniedziejko i kapelana podlaskiej „Solidarności” – ks. Andrzeja Rogozińskiego. Obrady XX WZD otworzył Przewodniczący Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” – Józef Mozolewski. Przywitał zaproszonych gości, wśród których byli: Stanisław Małachwiej – Burmistrz Sokółki, Siarhei Antusevich – Przewodniczący Białoruskiego NSZZ „Azoty Grodno”, Prezes Spółki KPKM – Dariusz Ciszewski (były przewodniczący Zarządu Regionu Pojezierze NSZZ „S”) oraz historyczni działacze NSZZ „Solidarność” Oddziału w Sokółce – Krzysztof Kraśnicki, Krzysztof Sańko, Marian Zajkowski i Romuald Sokołowski. W roboczej części obrad XX WZD delegaci zapoznali się ze szczegółowymi sprawozdaniami z działalności Zarządu Regionu, a po dyskusji i wymianie poglądów, w głosowaniu, przyjęli szereg stanowisk i apeli.

15–16 października 2009 r. obradował w Białymstoku XXIII Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”. Przy pomniku księdza Jerzego Popiełuszki delegaci na Zjazd, parlamentarzyści, władze samorządowe i mieszkańcy Białegostoku zapalili znicze i złożyli kwiaty. Wszystkich zgromadzonych powitał Józef Mozolewski. Pod pomnikiem była obecna również Marianna Popiełuszko, matka ks. Jerzego, która wraz z rodziną przybyła na uroczystości. Tuż obok pomnika Przewodniczący „Solidarności” otworzył wystawę fotografii poświęconą ks. Jerzemu Popiełuszcze. Następnie delegaci i goście przeszli do Katedry Białostockiej, gdzie uczestniczyli w uroczystej mszy świętej. Homilię wygłosił arcybiskup Leszek Sławoj-Głódź, metropolita gdański. Z powodu choroby nie było na Zjeździe Lecha Kaczyńskiego, prezydenta RP.

W jego imieniu przemówił Władysław Stasiak, szef kancelarii prezydenta. Wieczorem delegatów odwiedził Jerzy Buzek, przewodniczący Parlamentu Europejskiego. Janusz Śniadek, przewodniczący Komisji Krajowej zrelacjonował ostatni rok pracy. W jego opinii był to bardzo trudny czas. Zgodnie z przyjętą w grudniu 2006 r. uchwałą Komisji Krajowej główne priorytety Związku to: wzrost wynagrodzeń i płacy minimalnej, obrona praw pracowników i związkowych oraz rozwój związku. Przewodniczący przypomniał o kampaniach prowadzonych przez Związek: „Niskie płace barierą rozwoju Polski”, „Polska przyjazna pracownikom”, „Godna Praca – Godna Emerytura”, „Solidarność” na kryzys”.

20 kwietnia 2010 r. NSZZ „Solidarność”, społeczeństwo Białegostoku i Podlasia pożegnały wicemarszałka Sejmu Krzysztofa Putrę, który zginął w katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem w dniu 10 kwietnia. Mszy świętej żałobnej w białostockiej katedrze przewodniczył metropolita białostocki abp Edward Ozorowski. W uroczystościach pogrzebowych brał udział Jarosław Kaczyński. Po uroczystości w kościele, kondukt żałobny przeszedł ulicami Białegostoku na cmentarz św. Rocha, gdzie odbył się pochówek. Od 1980 r. Krzysztof Putra działał w „Solidarności”. Był posłem w Sejmie „kontraktowym”. Został wybrany z listy Komitetu Obywatelskiego Ziemi Białostockiej „Solidarność”, uzyskując największą liczbą głosów w swoim okręgu wyborczym. W 1991 r. został posłem I kadencji Sejmu z listy Porozumienia Centrum. W latach 2002–2005 był radnym sejmiku województwa podlaskiego. W 2005 r. został wybrany na senatora. W Senacie pełnił funkcję wicemarszałka. W wyborach do Sejmu w 2007 r. uzyskał mandat posła.

5 sierpnia 2010 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdził Krzyż Wolności i Solidarności. Po raz pierwszy Krzyż został nadany w czerwcu 2011 r. przy okazji obchodów 35. rocznicy wydarzeń w Radomiu. Krzyż Wolności i Solidarności nawiązywał do krzyża niepodległości z 1930 r. ustanowionego z inicjatywy Aleksandry Piłsudskiej. Oba odznaczenia miały podobny cel: uhonorowanie tych, którzy walczyli o wolność i niepodległość bez broni, siłą własnej godności, honoru i odwagi, cech charakteru, które nie są dane każdemu. Krzyż Wolności i Solidarności był nagrodą dla działaczy opozycji wobec dyktatury komunistycznej, którzy w okresie od 1 stycznia 1956 r. do 4 czerwca 1989 r., z wyłączeniem okresu od 31 sierpnia 1980 r. do 12 grudnia 1981 r., na terytorium Polski co najmniej przez 12 miesięcy:

- byli aktywnymi członkami nielegalnych organizacji, które stawiały sobie za cel odzyskanie przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowanie praw człowieka w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
- prowadzili zagrożoną odpowiedzialnością karną lub represjami działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i su-

werenności lub respektowania praw człowieka w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Krzyż Wolności i Solidarności nadaje się również osobom, które w okresie od 1 stycznia 1956 r. do 4 czerwca 1989 r. na terytorium Polski ze względu na prowadzoną działalność mającą na celu odzyskanie przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowanie praw człowieka w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub też ze względu na świadome uczestnictwo w działaniach i manifestacjach mających taki cel:

- zostały zabite,
- doznały ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
- przez łączny okres co najmniej 30 dni były więzione, aresztowane, internowane lub w inny sposób pozbawione wolności,
- zostały powołane na ćwiczenia wojskowe lub do odbycia zasadniczej służby wojskowej,
- były pozbawione prawa lub możliwości wykonywania zawodu lub podjęcia pracy przez okres o najmniej 6 miesięcy,
- zostały wydalone z wyższej uczelni lub szkoły na okres co najmniej 6 miesięcy.

Nie mają prawa do otrzymania Krzyża Wolności i Solidarności osoby:

- które były pracownikami, funkcjonariuszami, żołnierzami organów bezpieczeństwa państwa określonych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424, z późn. zm.), chyba że przedłożą dowody, że przed 4 czerwca 1989 r., bez wiedzy przełożonych czynnie wspierały osoby lub organizacje działające na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania praw człowieka w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, albo
- co do których w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu zachowały się dokumenty wytworzone przez nie lub przy ich udziale, w ramach czynności wykonywanych przez nie w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji przez organy, o których mowa w pkt 1.

17 grudnia 2010 r. Przewodniczący Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”, a zarazem członek Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” Józef Mozolewski wybrany został wiceprzewodniczącym EZA – Europejskie Centrum Pytań Pracowniczych. EZA jest organizacją, podkreślającą znaczenie wartości chrześcijańskich. Tworzy ją ponad 60 organizacji pracowniczych z 20 różnych krajów. Członkami EZA są centra szkoleniowe związków zawodowych, społeczno-politycznych i społeczno-kulturalnych organizacji

pracowników a także ośrodki badawcze, zajmujące się problemami pracowniczymi. EZA ma ponadto partnerów w Europie i utrzymuje relacje z organizacjami pracowniczymi z Ameryki Północnej i Południowej oraz z Afryki. Dwa główne cele EZA to:

1. Promocja dialogu społecznego i dyskusja na poziomie europejskim na temat wyzwań społecznych.
2. Promocja rozwoju socjalnego, gospodarczego i kulturowego społeczeństwa. Działalność EZA jest wspierana przez Komisję Europejską.

16 stycznia 2011 r. uroczystość poświęcono pomnik–tablicę ku czci ofiar katastrofy smoleńskiej z 10 kwietnia 2010 r. Pomnik znajduje się przy kościele Św. Rocha. Powstał z inicjatywy proboszcza tej parafii i społecznego komitetu skupiającego przedstawicieli różnych środowisk, m.in. Akcji Katolickiej. Uroczystej mszy świętej przewodniczył metropolita białostocki abp Edward Ozorowski. Wzięli w niej udział przedstawiciele rodzin ofiar katastrofy, m.in. rodzina Krzysztofa Putry z Białegostoku, wdowa po Przemysławie Gosiewskim – Beata Gosiewska, współpracownik prezydenta Lecha Kaczyńskiego – minister Jacek Sasin, politycy Prawa i Sprawiedliwości wraz z szefem klubu PiS Mariuszem Błaszczakiem, parlamentarzyści Platformy Obywatelskiej, przedstawiciele władz miasta i województwa. Obecny na uroczystościach był też Piotr Duda, przewodniczący NSZZ „Solidarność”. Przed nabożeństwem odczytano imiona i nazwiska wszystkich zmarłych w katastrofie. W wypadku zginęło 96 osób, wśród nich prezydent RP Lech Kaczyński i jego żona Maria. Z regionem podlaskim związane były 4 ofiary katastrofy: urodzony w Białymstoku, honorowy obywatel miasta, ostatni prezydent RP na uchodźstwie Ryszard Kaczorowski, Krzysztof Putra, zwierzchnik prawosławnego ordynariatu WP abp Miron Chodakowski oraz stewardessa Justyna Moniuszko. Pomnik, który ma formę dużej tablicy, powstał ze składek społecznych. Jego autorem jest architekt Andrzej Chwalibóg. Kazanie wygłosił biskup drohiczyński Antoni Dydycz. Po uroczystości część uczestników uniosła w górę tablice z napisem „Smoleńsk – chcemy prawdy” w językach: polskim, rosyjskim i angielskim.

21 lutego 2011 r. Organizacja Międzyzakładowa NSZZ „Solidarność” Pracowników i Wychowania w Białymstoku oraz Regionalna Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” zorganizowały Konferencję. Zaproszono na nią wszystkich parlamentarzystów z woj. podlaskiego. W spotkaniu wzięli udział posłowie: Józef Klim z Platformy Obywatelskiej, Jarosław Zieliński i Krzysztof Jurgiel z Prawa i Sprawiedliwości, Jarosław Matwiejuk, poseł niezależny, Bohdan Paszkowski, senator Prawa i Sprawiedliwości, Jerzy Kiszkiel, Podlaski Kurator Oświaty, Wojciech Janowicz, Dyrektor Departamentu Edukacji i Sportu Miasta Białegostoku oraz dyrektorzy szkół, nauczy-

ciele i rodzice. Łącznie było ponad 200 osób. Konferencję prowadził Ryszard Urbańczyk, przewodniczący Regionalnej Sekcji Oświaty i Wychowania. Krystyna Wasiluk-Richter, przewodnicząca Organizacji Międzyzakładowej NSZZ „S” Oświaty i Wychowania zapoznała uczestników z niekorzystnymi propozycjami Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie awansu zawodowego nauczyciela, zatrudniania, oceny pracy, systemu wynagradzania i emerytur. Wywiązała się dyskusja w trakcie której mówiono o trudnej sytuacji polskiej oświaty.

10 września 2011 r. Odkonane XXII Walne Zebranie Delegatów Regionu Podlaskiego. Obrady poprzedziła msza święta w intencji Ojczyzny i NSZZ „Solidarność”, odprawiona w kościele p.w. św. Andrzeja Boboli w Starosielcach. Gośćmi szczególnymi byli przedstawiciele strajkującej załogi PKS S.A. w Białymstoku, którzy przyjechali aby podziękować Zarządowi Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” i osobiście przewodniczącemu Józefowi Mozolewskiemu za poparcie strajkującej załogi oraz za wsparcie merytoryczne i eksperckie. Delegaci wysłuchali informacji z działalności Zarządu Regionu w okresie kwiecień 2010 – czerwiec 2011 r. oraz przyjęli stanowiska w sprawach bieżących oraz apel w sprawie wyborów parlamentarnych.

13 grudnia 2011 r. w kościele pw. św. Rocha w Białymstoku arcybiskup Edward Ozorowski, Metropolita Białostocki odprawił mszę świętą w intencji Ojczyzny i ofiar stanu wojennego. Homilię wygłosił ks. inf. Ireneusz Skubiś, redaktor naczelny Tygodnika Katolickiego „Niedziela”. Na zakończenie liturgii abp Ozorowski wspomniął postać ks. Witolda Pietkuna, pierwszego kapelana białostockiej „Solidarności”, działającego przy parafii św. Rocha. Po mszy świętej uczestnicy uroczystości przemaszzerowali pod pomnik ks. Jerzego Popiełuszki. W trakcie marszu złożono kwiaty pod tablicą umieszczoną na ścianie byłego pierwszego komisariatu MO przy ul. Lipowej, upamiętniającą represjonowanych w stanie wojennym. Modlono się również przy pomniku bł. Jana Pawła II. Białostockie obchody 30. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego zorganizował Oddział Instytutu Pamięci Narodowej, Region Podlaski NSZZ „Solidarność”, Klub Więzionych Internowanych Represjonowanych i Niezależne Zrzeszenie Studentów w Białymstoku. W ramach obchodów m.in. zorganizowano wystawę przed katedrą pt.: „586 dni stanu wojennego”. W Książnicy Podlaskiej odbyła się prezentacja książki *Województwo białostockie w ocenie SB 1980–1985*. W dniu rocznicy, na Rynku Kościuszki harcerze i studenci z NZS kolportowali okolicznościowe wydanie gazety „Posłaniec historii”, przygotowanej przez Oddział IPN w Białymstoku oraz katalog wystawy „Białostockie ślady stanu wojennego otwartej w Archiwum Państwowym w Białymstoku. Ponadto, w sali kina „Ton” odbywały się projekcje filmów dokumentalnych dotyczących stanu wojennego,

a Klub Więzionych Internowanych Represjonowanych i NZZ przygotowały pokaz sitodruku. W Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim wojewoda Maciej Żywno wręczył Krzyże Kawalerskie Orderu Odrodzenia Polski, Złote Krzyże Zasługi oraz Krzyże Wolności i Solidarności. Odznaczenia przyznał prezydent RP. Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za wybitne zasługi na rzecz przemian demokratycznych w Polsce odznaczeni zostali: Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski: Bernard Bujwicki i Konrad Kruszewski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski: Marian Chojnowski, Edmund Lajdorf, Stefan Ruchała, Kazimierz Siwik, ksiądz Piotr Zabielski, Złotym Krzyżem Zasługi: Zbigniew Ossowski, Stanisław Szymanowski. Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek prezesa Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, za zasługi w działalności na rzecz niepodległości i suwerenności Polski oraz respektowania praw człowieka w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej odznaczeni zostali: Krzyżem Wolności i Solidarności: Anna Beata Kossakowska, Władysław Tokarski, Jerzy Sacharczuk. Na wystawie *Białostockie Ślady stanu wojennego* przygotowanej przez Archiwum Państwowe przy Rynku Kościuszki 4, którą można było oglądać od 12 grudnia 2011 r. zaprezentowano 15 miejsc w Białymstoku związanych ze stanem wojennym.

27 sierpnia 2012 r. w ramach uroczystości rocznicowych w siedzibie Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności, przyznanych przez prezydenta RP Bronisława Komorowskiego, na wniosek białostockiego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej sześciu działaczom opozycji solidarnościowej lat osiemdziesiątych. Odznaczenia wręczył wicewojewoda podlaski Wojciech Dzierzgowski. W uroczystości uczestniczyła dyrektor białostockiego oddziału IPN Barbara Bojaryn-Kazberuk, która wręczyła wszystkim odznaczonym listy gratulacyjne. Krzyżami Wolności i Solidarności odznaczeni zostali: Bogusław Dębski, Grażyna Rynkiewicz (1951–2018), Leopold Stawecki (1927–2018), Kazimierz Trzęsicki, Jerzy Jamiołkowski. Uroczystość uświetniło nadzwyczajne posiedzenie Prezydium Zarządu Regionu, zwołane przez Józefa Mozolewskiego, który otworzył również okolicznościową wystawę podziemnych druków i wydawnictw. Stanisław Marczuk przekazał sztandar Duszpasterstwa Ludzi Pracy, wykonany w latach osiemdziesiątych i przechowywany przez członków poczty sztandarowego DLP Edwarda Leończuka i Alfonsa Wańczewskiego.

31 grudnia 2012 r. odbyło się po siedzenie Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Pod czas posiedzenia na podstawie uchwały nr 30/12 Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” z 18 grudnia 2012 r. w sprawie zasięgu działania Regionów Podlaskiego i Regionu Mazowsze podjęto

decyzję o rozszerzeniu obszaru Regionu Podlaskiego o powiat wysokomazowiecki w województwie podlaskim. W skład oddziału w Wysokim Mazowieckiem wchodziło sześć Oddziałów NSZZ „Solidarność”.

Luty 2013 r. Region Podlaski NSZZ „Solidarność” w 2012 r. realizował projekt pn. „Rola dialogu społecznego na szczeblu regionalnym”, który był współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach europejskiego Funduszu Społecznego. Głównym celem projektu było wzmocnienie instytucji dialogu społecznego na szczeblu regionalnym i zakładowym oraz nawiązanie partnerstwa z co najmniej jedną organizacją pracodawców.

7 czerwca 2013 r. w Białymstoku obradowało Walne Zebranie Delegatów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Przewodniczący Józef Mozołewski przedstawił sprawozdanie z pracy Zarządu Regionu. Działania Zarządu Regionu były przedmiotem kontroli Regionalnej Komisji Rewizyjnej. Z pozytywnymi wynikami tej kontroli zapoznał delegatów przewodniczący RKR Janusz Wyszynski. Omówiono wstępne wyniki prowadzonego referendum przeciwko zmianom w prawie pracy. W przerwie obrad delegaci wzięli udział w konferencji „Godność pracy ludzkiej w obliczu globalizacji”. Walne Zebranie Delegatów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” przyjęło stanowiska w sprawach ważnych z punktu widzenia poszczególnych środowisk pracowniczych, gospodarczych, społecznych oraz mieszkańców naszego regionu i kraju.

7 czerwca 2013 r. odbyła się pierwsza konferencja organizowana przez Region Podlaski NSZZ „Solidarność” w ramach projektu pn. „Pracodawcy, Pracownicy, Władze współpracujące”, wspartego przez środki finansowe pochodzące z Norwegii poprzez Norweski Mechanizm Finansowy 2009–2014 w ramach Programu na rzecz Godnej Pracy i Dialogu Trójstronnego. W spotkaniu uczestniczyło 157 osób, między innymi członkowie NSZZ „Solidarność”, osoby ze świata polityki, jak również przedstawiciele władz i pracodawców. Konferencję poprowadził, znany białostocki dziennikarz radiowy – Lech Pilarski.

Luty 2014 r. Region Podlaski NSZZ „Solidarność” realizował kolejne zadania w ramach projektu pn. „Pracodawcy, pracownicy, władze współpracujące” wspartego przez Norweski Mechanizm Finansowy 2009–2014 w ramach Programu na rzecz Godnej Pracy i Dialogu Trójstronnego. W 2013 r. przeprowadzono 20 szkoleń o następujących tematach: „Prawo pracy”, „Analiza ekonomiczna i finansowa”, „Negocjacje” oraz „Komunikacja i budowanie wizerunku”. W szkoleniach, oprócz członków „Solidarności”, uczestniczyli również pracodawcy i przedstawiciele władz regionalnych. W regionalnym

ośrodka Telewizji Polskiej oraz w Polskim Radiu Białystok pojawiły się spoty reklamowe na temat godnej pracy. Ponadto, na ulicach Białegostoku, Suwałk, Łomży i Bielska Podlaskiego pojawiły się bilbordy. Działania te miały na celu zwiększenie świadomości mieszkańców Podlasia w zakresie negatywnych skutków stosowania umów śmieciowych, a w tym braku stabilności zatrudnienia, braku ochrony socjalnej, czy braku możliwości zrzeszania się w związkach zawodowych. Kontynuowane były szkolenia.

23 lipca 2014 r. w przebudowywanym budynku Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” wmurowano kapsułę czasu. Aktu wmurowania, w obecności lokalnych mediów, pracowników Regionu i wykonawcy, dokonali: przewodniczący ZR Józef Mozolewski, jego zastępcy, skarbnik ZR oraz przedstawiciele firmy projektowej, wykonawcy przebudowy i Inspektor Nadzoru. We wnętrzu kapsuły znajdowały się: akt erekcyjny, złota moneta z wizerunkiem św. Jana Pawła II – nominał 25 zł, srebrna moneta z wizerunkiem Jana Pawła II – nominał 10 zł, moneta okolicznościowa z wizerunkiem bł. ks. Jerzego Popiełuszki – nominał 2 zł, moneta z wizerunkiem upamiętniająca 10 rocznicę wizyty św. Jana Pawła II z 1979 r., moneta okolicznościowa upamiętniająca 15 rocznicę śmierci bł. ks. Jerzego Popiełuszki, znaczek NSZZ „Solidarność”, orzeł w koronie z logo „Solidarność”, wizytówka przewodniczącego Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ Solidarność – Józefa Mozolewskiego, „Tygodnik Solidarność”, długopis z napisem Region Podlaski NSZZ Solidarność. Józef Mozolewski podziękował wszystkim zaangażowanym w rozbudowę budynku.

10 października 2014 r. w Kancelarii Notarialnej notariuszy Elżbiety Lussy i Piotra Lussy, został podpisany akt notarialny dotyczący wykupu należących do miasta udziałów w budynku przy ulicy Suraskiej 1. W imieniu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” akt notarialny podpisali: przewodniczący Józef Mozolewski oraz skarbnik Henryk Łupiński. W imieniu Gminy Białystok akt notarialny podpisał prezydent Tadeusz Truskolaski. Wykupienie w 1996 r. od gminy Białystok reprezentowanej wówczas przez prezydenta Krzysztofa Jurgieła, ponad 80% udziałów w budynku, rozpoczęło proces nabycia tej nieruchomości na własność Zarządu Regionu. Do finalizacji zakupu przyczynili się również byli prezydenci: Lech Rutkowski oraz Ryszard Tur.

9 marca 2015 r. w ramach ogólnopolskiej akcji informacyjnej organizowanej przez Komisję Krajową NSZZ „Solidarność” przedstawiciele Zarządu Regionu Podlaskiego odwiedzili biuro poselskie po słów Platformy Obywatelskiej w Białymstoku, przed którym wcześniej odbyła się konferencja prasowa, która dotyczyła postulatów NSZZ „Solidarność”, Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych oraz ZZ Forum skierowanych do premier Ewy Kopacz. Pismo z postulatami zostało wręczone posłowi Damianowi Racz-

kowskie mu. Po wyjściu z biura poselskie go do przewodniczącego Zarządu Regionu Podlaskiego oraz dwóch członków Zarządu Regionu podeszli policjanci żądając okazania dowodów osobistych. Policjanci zagrozili również przewiezieniem do komendy policji w przypadku odmowy okazania dowodów osobistych. Po okazaniu dowodów tożsamości policjanci spisali dane osobowe. W czerwcu przewodniczącemu Józefowi Mozolewskiemu postawiono dwa zarzuty: naruszenia Kodeksu Wykroczeń – zwołanie zgromadzenia bez wymaganego zawiadomienia, a także odmowę wylegitymowania się na wezwanie policji. Eugeniusz Stepańczuk i Mirosław Wnorowski również otrzymali zarzuty.

21 maja 2015 r. w Regionie Podlaskim NSZZ „Solidarność” odbyło się pierwsze spotkanie organizacyjne Sekcji Młodych, którą zamierzali stworzyć związkowcy z Fabryki Mebli Forte, Polskiej Spółki Gazowniczej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Sekcja Młodych za główny cel swego działania uznała podniesienie świadomości i aktywizacji młodych członków „Solidarności”, a także popularyzację idei „Solidarność” wśród innych pracowników.

10 sierpnia 2015 r. w siedzibie Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” odbyła się uroczystość otwarcia wystawy jubileuszowej poświęconej 35 rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”. W uroczystości wzięli udział kapelani „Solidarności”, przedstawiciele Instytutu Pamięi Narodowej, Archiwum Państwowego w Białymstoku, członkowie Zarządu Regionu, media oraz mieszkańcy Białegostoku. Po uroczystym otwarciu wystawy przez przewodniczącego Józefa Mozolewskiego modlitwą upamiętniono wszystkich nieżyjących członków „Solidarności”. W formie multimedialnej zaprezentowano materiały z kampanii informacyjnej. Marek Kietliński opowiedział o najciekawszych dokumentach i eksponatach, jakie znalazły się na ciekawej i bogatej w materiały archiwalne wystawie zorganizowanej przez Region Podlaski NSZZ „Solidarność”.

23 sierpnia 2015 r. W Sanktuarium Matki Bolesnej w Świętej Wodzie koło Wasilkowa podlaska „Solidarność” obchodziła 35. rocznicę powstania NSZZ „Solidarność”. Odprawiona została uroczysta msza święta, nastąpiło poświęcenie krzyża Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” przez arcybiskupa Edwarda Ozorowskiego. Następnie zasadzony został jubileuszowy dąb i odbył się piknik rodzinny. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele władz miasta, regionu, parlamentarzyści oraz członkowie i sympatycy „Solidarności”. Komisję Krajową NSZZ „Solidarność” reprezentował Tadeusz Majchrowicz. Homilię wygłosił biskup łomżyński Janusz Stepnowski. Przedstawiciele Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” oraz Teresa Boguszewska

– siostra bł. ks. Jerzego Popiełuszki odebrali medal „Zło dobrem zwyciężaj”, przyznany przez kapitułę Ogólnopolskiego Komitetu Pamięci ks. Jerzego Popiełuszki. Przewodniczący Józef Mozolewski powiedział, iż jubileuszowy krzyż przy Świętej Wodzie powinien przypominać młodemu pokoleniu, że wolność to nie tylko wolność słowa i podróżowania, ale także historia okupiona tragedią wielu ludzi, którzy o tę wolność walczyli.

11 września 2015 w Augustowie zakończyły się uroczystości związane z obchodami 35 rocznicy powstania NSZZ „Solidarność” w Regionie Podlaskim. Uroczystą mszę świętą polową odprawił ksiądz kanonik Ryszard Puciłowski – kapelan podlaskiej „Solidarności”. Jubileuszową konferencję otworzył przewodniczący Zarządu Regionu Józef Mozolewski. Dużym zainteresowaniem spotkało się wystąpienie dr. Sławomira Oliwniaka z Uniwersytetu w Białymstoku pt. *Solidarność jako zjawisko społeczne i polityczne z perspektywy 35 lat*. Także historycy – dr hab. Krzysztof Sychowicz z IPN Oddział w Białymstoku i dr Marek Kietliński z Archiwum Państwowego w Białymstoku w swoich wystąpieniach wskazywali na doniosłość wydarzeń sprzed 35 lat i ich znaczeniu dla współczesności. Odbędzie się również promocja książki pt. *Region Podlaski NSZZ „Solidarność” 1980–2015* autorstwa Marka Kietlińskiego. Uroczystości jubileuszowe zakończyły się w późnych godzinach wieczornych piknikiem integracyjnym w pięknych plenerach kompleksu hotelowego Oficerskiego Yacht Clubu położonych na skraju Puszczy Augustowskiej nad Jeziorem Białym.

27 listopada 2015 r. w sali konferencyjnej Zarządu Regionu Podlaskiego odbyło się kolejne spotkanie z przewodniczącymi oraz członkami KZ NSZZ „Solidarność”. Na zebraniu podsumowano działalność Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” w 2015 r. Zgromadzonych gości przywitał przewodniczący Józef Mozolewski. Wiceprzewodniczący Eugeniusz Formejster przedstawił statystyki i ankietę fluktuacyjną dotyczącą podlaskich struktur związku. Następnie uczestnicy mieli okazję wysłuchać informacji z pracy poszczególnych Działów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” dotyczących działalności w roku 2015. Kolejnym punktem spotkania był referat o szerokich formach dialogu i negocjacji, który zaprezentował dr Piotr Chlebowski. Na zakończenie Józef Mozolewski podziękował wszystkim uczestnikom za udział oraz wskazał na potrzebę cykliczności takich zebrań. Poprzednie spotkania z przewodniczącymi odbyły się w Oddziałach Zarządu Regionu Podlaskiego w Suwałkach i Augustowie.

8 grudnia 2015 r. w sali konferencyjno-wystawienniczej Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku prezes IPN dr Łukasz Kamiński odznaczy Krzyżami Wolności i Solidarności grupę działaczy opozycji lat osiem-

dziesiątych. Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy Krzyże Wolności i Solidarności otrzymali: Dariusz Boguski, Bernard Bujwicki, Kazimierz Chodzicki, Józef Nowak, Stanisław Marczuk, Marian Chojnowski, Krzysztof Nowakowski, Krzysztof Lachowski, Kazimierz Leszczyński, Oleg Łatyszonek, Marek Maliszewski (1945–2017), Ryszard Pietruszko, Stanisław Prutis, Jerzy Antoni Rybnik, Antoni Skrzypko (1958–2017), Mirosław Waniewski, Małgorzata Wróblewska (z d. Nagórska), Monika Urszula Borowska-Kolankiewicz, Andrzej Radzicki (1952–2012, Henryk Ruciński (1938–2009).

7 grudnia 2015 r. Józef Mozolewski został pierwszym przewodniczącym Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego. Funkcja przewodniczącego miała charakter rotacyjny i trwała rok. W kolejnych latach obejmą ją przedstawiciele strony pracodawców, strony rządowej i samorządowej. To efekt porozumienia wszystkich członków Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego. Pierwsze posiedzenie WRDS w dniu 7 grudnia jest związane z wejściem w życie ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego. Zgodnie z jej zapisami to marszałek danego województwa powołuje i odwołuje członków Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego. W Białymstoku Jerzy Leszczyński, marszałek Województwa Podlaskiego na członków Rady powołał 26 członków. I to oni jednogłośnie wybrali przewodniczącego – Józefa Mozolewskiego, a potem 8 wiceprzewodniczących. Na tę funkcję wybrani zostali: Jerzy Leszczyński, Ireneusz Wiśniewski, Wojciech Winogrodzki, Zbigniew Jan Lenart, Krzysztof Żukowski, Rafał Waluś, Wiesław Zyliński i Jerzy Kuryś.

11 grudnia 2015 r. w Szkole Podstawowej nr 11 w Białymstoku odbyły się uroczystości patriotyczne w 34 rocznicę ogłoszenia stanu wojennego oraz z okazji 35-lecia NSZZ „Solidarność” pod hasłem: „Wolność kocham i rozumiem, wolności oddać nie umiem”. W uroczystościach wzięli udział m.in.: ks. arcybiskup Senior Diecezji Białostockiej dr Stanisław Szymecki, ksiądz prałat Roman Balunowski, ksiądz prałat Adam Skreczko, ksiądz prałat Antoni Lićwinko, ksiądz kanonik Ryszard Puciłowski, ksiądz Andrzej Rogoziński, marszałek Województwa Podlaskiego Jerzy Leszczyński, z-ca prezydenta Białegostoku Adam Poliński, poseł na sejm RP Dariusz Piontkowski, przedstawiciele Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, służb mundurowych, Instytutu Pamięci Narodowej, rodzina błogosławionego księdza Jerzego Popiełuszki, członkowie NSZZ „Solidarność” z lat 80., członkowie Klubu Więzionych, Internowanych Represjonowanych, nauczyciele oraz licznie przybyła młodzież szkolna. Okolicznościowe przemówienie wygłosił Józef Mozolewski – przewodniczący NSZZ „Solidarność Region Białystok. Grawertonami uhonorowani zostali kapłani: Jego Ekscelencja ksiądz arcybiskup

dr Sławoj Leszek Głódź Metropolita Gdański, Jego Eksce-
lencja ksiądz arcybiskup prof. dr hab. Edward Ozorowski Metropolita Białostocki, Jego Eksce-
lencja ksiądz arcybiskup senior dr Stanisław Szymecki, ksiądz prałat Antoni
Lićwinko, ksiądz prałat Bogdan Maksimowicz, ksiądz Kazimierz Litwiejko,
ksiądz Andrzej Rogoziński Duszpasterz Ludzi Pracy oraz ksiądz kanonik
Ryszard Puciłowski – kapelan Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”.
Dwudziestu jeden działaczy podziemia solidarnościowego otrzymało z rąk
marszałka województwa Jerzego Leszczyńskiego okolicznościowe grawer-
tony. Za odwagę i poświęcenie w walce o wolność i suwerenność ojczyzny,
wiarę w lepszą Polskę oraz działanie dla dobra Narodu Polskiego odznaczeni
zostali: Bogdan Budrecki (1931–2020), Zygmunt Bujalski, Regina Filipowicz,
Stanisław Horbach, Jerzy Jamiołkowski, Stanisława Korolkiewicz, Kazimierz
Leszczyński, Stanisław Litwinowicz (1947–2020), Oleg Łatyszonek, Krzysz-
tof Nowakowski, Cezary Nowakowski, Małgorzata Nagórska Wróblewska,
Walenty Olendzki, Alicja Połubok, Janusz Purwin, Grażyna Rynkiewicz
(1951–2018), Jan Radziwon, Antoni Skrzypko (1958–2016), Władysław Tokar-
ski, Mirosław Trzasko, Dorota Wiszowata. Za zasługi w rozwoju i promowa-
niu ideałów „Solidarności” uhonorowani zostali: Barbara Bojaryn-Kazberuk
– dyrektor Oddziału IPN w Białymstoku, Dariusz Ciszewski – prezes KPKM
w Białymstoku, Marek Kietliński – dyrektor Archiwum Państwowego w Bia-
łymstoku, Ewa Bojarzyńska – dyrektor Zespołu Szkół w Korycinie im. „So-
lidarności”, Anna Kaliszewicz, Bożena Chodyniecka – dyrektor Szkoły Pod-
stawowej nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi im. Kornela Makuszyńskiego
w Białymstoku, Józef i Alfreda Popiełuszko oraz Teresa Boguszevska. Po-
dziękowania w formie okolicznościowego medalu za działalność w latach
osiemdziesiątych, godne reprezentowanie Związku oraz trwanie przy jego
ideałach otrzymali: Stanisław Marczuk, Roman Wilk, Henryk Łupiński, Ta-
deusz Waśniewski, Bogusław Dębski, Krzysztof Florczykowski (1953–2018),
Lech Feszler, Zbigniew Toporkiewicz, Jan Szrzedziński (1936–2019), Krysty-
na Łukaszuk, Bronisław Chelmiński (1948–2020), Teresa Gąsowska, Henryk
Zdzienicki i Mieczysław Marcinowicz. Podsumowano także konkurs pla-
styczny „Polska – mój kraj” oraz konkurs literacki „Żyję w wolnym kraju
– co to znaczy?”. Młodzież z podlaskich szkół została nagrodzona za udział
w tych konkursach, których celem było uczczenie XXXV rocznicy powstania
NSZZ „Solidarność”, zainteresowanie młodzieży szkolnej historią Polski XX
wieku, zwłaszcza minionego 35-lecia oraz propagowanie postaw patriotycz-
nych. Nauczyciele i młodzież ze Szkoły Podstawowej nr 11 zaprezentowali
część słowno-muzyczną uroczystości.

12 lutego 2016 r. odbyło się posiedzenie Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ
„Solidarność”. Przed rozpoczęciem obrad przewodniczący Józef Mozolew-
ski przekazał podziękowania oraz medale członkom związku z organizacji

zakładowych PKP i Gazowni, którzy od pięciu lat, raz w miesiącu pełnią całodobową służbę przy grobie bł. ks. Jerzego Popiełuszki na warszawskim Żoliborzu. Wyróżnienia przedstawicielom tych organizacji oraz przewodniczącemu Zarządu Regionu przyznała Archidiecezja Warszawska. Gościem posiedzenia ZR był proboszcz Parafii Matki Bożej Bolesnej w Świętej Wodzie – ks. Alfred Butwiłowski, który przedstawił plany dotyczące budowy drogi krzyżowej w Sanktuarium. Na posiedzeniu omówiono sposób i zakres działania Regionu Podlaskiego w 2016 r., a pracownicy działów przedstawili plany działań oraz sposoby ich realizacji. Zebrani dyskutowali o bieżącej sytuacji społeczno-politycznej w kraju. Skarbnik ZR – Henryk Łupiński przedstawił projekty uchwał dotyczących realizacji budżetu Zarządu Regionu w II półroczu 2015 r. oraz uchwały budżetowej na I półrocze 2016 roku. Obie uchwały zostały przyjęte.

Marzec 2016 r. wystawa upamiętniająca 35-lecie NSZZ „Solidarność” Regionu Podlaskiego zaprezentowana została w Zakładzie Karnym w Czerwonym Borze. Na otwarciu przybyli m.in.: dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Białymstoku płk Mirosław Dudar, przedstawiciele NSZZ „Solidarność” z przewodniczącym Regionu Podlaskiego Józefem Mozolewskim, dawni działacze związkowi okresu założycielskiego z terenu Zambrowa, w tym dyrektor PIGB Pomerania Oddział w Czerwonym Borze Marek Rutkowski, dyrektor Archiwum Państwowego w Białymstoku Marek Kietliński, przedstawiciele władz samorządowych Łomży i Zambrowa, dyrektorzy szkół współpracujących z Zakładem Karnym oraz funkcjonariusze i pracownicy więziennictwa. Ekspozyty składające się na wystawę, obrazujące pierwsze lata działalności Związku, okres stanu wojennego, pochodziły z zasobów Solidarności oraz IPN Oddział w Białymstoku. Dyrektor Archiwum Państwowego w Białymstoku dr Marek Kietliński wygłosił wykład inauguracyjny oraz oprowadził wszystkich po wystawie, w tym pierwszą grupę skazanych obecnych na otwarciu wystawy. Ogłoszono wśród skazanych konkurs na prace artystyczne, literackie, plastyczne pn. „Solidarność” w świadomości skazanych”. Zwycięzców zamierzał wyłonić Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Na uczestników czekały nagrody w formie publikacji historycznych.

12 maja 2016 r. w sali konferencyjno-wystawienniczej Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku Prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Łukasz Kamiński wręczył działaczom opozycji solidarnościowej Krzyże Wolności i Solidarności. Odebrali je: Lech Feszler, Stanisław Horbacz, Wiktor Klatkowski, Antoni Stolarski, Stanisław Horbacz, Tomasz Ładysław Piotrowski, Walenty Olendzki, Waldemar Zalewski, Klaudiusz Wesolek. Dwa Krzyże Wolności i Solidarności odebrali członkowie rodzin zmarłych: Jerze-

go Korolkiewicza (1948–1995) i Krzysztofa Wasilewskiego (1960–2011). Przyznanych odznaczeń nie mogli osobiście odebrać: Stanisława Korolkiewicz oraz Sławomir Kirkuć. W uroczystości wzięli udział liczni przedstawiciele władz z Wojewodą Podlaskim Bohdanem Paszkowskim na czele. W imieniu odznaczonych głos zabrał Lech Feszler.

12 października 2016 w sali konferencyjno-wystawienniczej Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności, które odebrali: Bogdan Arczewski, Andrzej Chwalibóg, Andrzej Dziuba, Danuta Gulko, Mariusz Feszler, Sławomir Kirkuć, Stanisława Korolkiewicz, Marek Malesiński, Janusz Purwin, Kazimierz Rochowicz, Jacek Romanowski, Renata Sawicka, Krzysztof Sawicki, Janusz Smaczny (1952–2020), Krzysztof Szaciłowski, Mirosław Trzasko, Grzegorz Tymiński, Halina Zawadzka.

18 października 2016 r. na półtora roku więzienia bez zawieszenia skazał Sąd Okręgowy w Białymstoku płk Sylwestra Rogalewskiego byłego komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej, oskarżonego o bezprawne internowania działaczy opozycji w stanie wojennym. Wyrok był prawomocny. Apelacje złożyły wszystkie strony. Obrona chciała uznania sprawy za przedawnioną lub uniewinnienia, Instytut Pamięci Narodowej – utrzymania wyroku w mocy, a do tego podania orzeczenia do publicznej wiadomości, zaś oskarżyciele posiłkowi – przyznania im zadośćuczynienia finansowego, a jeden z nich – również kary surowszej. Pion śledczy Instytutu Pamięci Narodowej postawił 83-letniemu Sylwestrowi Rogalewskiemu zarzuty związane z działaniami państwa komunistycznego wobec opozycji w grudniu 1981 roku. Oskarżył go o to, że jako funkcjonariusz tego państwa – komendant wojewódzki Milicji Obywatelskiej w Białymstoku – „przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że bezprawnie pozbawił wolności członków ówczesnych związków zawodowych, m.in. NSZZ „Solidarność” i NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych”. Według IPN, internowania miały miejsce na mocy przepisów o wprowadzeniu stanu wojennego, które – jak wynika z ustaleń historycznych i orzecznictwa sądowego – jeszcze wtedy nie obowiązywały, bo zostały opublikowane dopiero kilka dni po 13 grudnia 1981 r. Jak podkreślał Instytut, stanowiło to prześladowanie z powodu przynależności pokrzywdzonych do tych związków zawodowych.

7 listopada 2016 r. w sali konferencyjnej Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” odbyło się uroczyste podpisanie Porozumienia pomiędzy Organizacją Zakładową NSZZ „Solidarność” przy Izbie Skarbowej w Białymstoku i Zakładową Organizacją Izbową Związku Zawodowego Celnicy PL w Izbie Celnej w Białymstoku. Sygnatariuszami umowy były czteroosobowe delegacje zarządów obu organizacji. NSZZ „Solidarność” reprezentowali:

Wojciech Bagiński, Edward Demianiuk, Maciej Mackiewicz i Maciej Iwanowski. W imieniu ZZ Celnicy PL umowę parałowali: Krzysztof Małaszewicz, Adam Gauk, Dariusz Charkiewicz i Michał Dąbrowski. Orędownikiem porozumienia jest Józef Mozolewski, przewodniczący Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. W swoim wystąpieniu podczas uroczystości wyraził zadowolenie, że obie organizacje chcą ze sobą współpracować i tym samym jednoczą się w walce o prawa pracownicze.

16 listopada 2016 r. w siedzibie NSZZ „Solidarność” w Białymstoku odbyło się posiedzenie Prezydium Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego w Białymstoku. Spotkanie prowadził przewodniczący Rady – Józef Mozolewski. W posiedzeniu uczestniczyli: wojewoda podlaski Bohdan Paszkowski, przewodniczący Zarządu Wojewódzkiego FZZ Województwa Podlaskiego Eugeniusz Muszyc, prezes Izby Rzemieślniczej i Przedsiębiorczości Zbigniew Lenart, wiceprzewodniczący Rady Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych Województwa Podlaskiego Michał Karpowicz, Waldemar Pędziński reprezentujący Pracodawców RP, Wiesław Żyliński – dyrektor Gabinetu Marszałka i Agnieszka Olchin – przewodnicząca zespołu problemowego ds. budżetu, wynagrodzeń, świadczeń socjalnych i prawa pracy. Gośćmi Prezydium była Magdalena Borkowska – dyrektor Podlaskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia, Katarzyna Zajkowska – dyrektor Departamentu Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego. Posiedzenie poświęcone było nakładom na świadczenia opieki zdrowotnej w województwie podlaskim w latach 2012–2015. Prezentację dotyczącą przeznaczonych środków dla sektora publicznego i niepublicznego w rozbiciu na POZ, AOS, leczenie szpitalne i inne przedstawił członek Prezydium, Przewodniczący zespołu roboczego dotyczącego sytuacji w ochronie zdrowia dr Waldemar Pędziński. W związku z wielością pytań dotyczących aktualnej i nadchodzącej sytuacji w ochronie zdrowia, ustalono termin następnego posiedzenia Prezydium na 29 listopada 2016 r. Na to posiedzenie zostali zaproszeni dyrektorzy szpitali województwa podlaskiego. Było to spotkanie przygotowawcze do posiedzenia plenarnego, które miało się odbyć w grudniu 2016 r. z udziałem podsekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia Piotra Gryza i prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia Andrzeja Jacyny.

13 grudnia 2016 r. w ramach obchodów Dnia Pamięci Ofiar Stanu Wojennego, w Urzędzie Wojewódzkim Instytut Pamięci Narodowej zorganizował konferencję popularnonaukową „Stan wojenny – spojrzenie po 35 latach”. W spotkaniu uczestniczyli Jego Ekscelencja arcybiskup Edward Ozorowski Metropolita Białostocki, wojewoda podlaski Bohdan Paszkowski, wicewojewoda podlaski Jan Zabielski, przewodniczący Zarządu Regionu Podlaskiego

NSZZ „Solidarność” Józef Mozolewski, dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku Barbara Bojaryn-Kazberuk, przedstawiciele służb mundurowych oraz zaproszeni goście. Wykłady na temat stanu wojennego w Białymstoku, województwie suwalskim i łomżyńskim, a także przygotowaniach Służby Bezpieczeństwa do wprowadzenia stanu wojennego na Białostocczyźnie wygłosili dr Marek Kietliński, dr Marcin Zwolski, dr hab. Krzysztof Sychowicz oraz Tomasz Danilecki. W białostockich „Spodkach” (Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury) odbył się koncert „13 grudnia... Pamiętamy” w wykonaniu uczniów, nauczycieli i absolwentów Szkoły Podstawowej nr 11 w Białymstoku. Podczas uroczystości ponad 50 osób otrzymało medale okolicznościowe podlaskiej „Solidarności”. To osoby, które w stanie wojennym ukrywały w swoich mieszkaniach działaczy podziemnej „Solidarności”.

17 marca 2017 r. w Okręgowym Inspektoracie Państwowej Inspekcji Pracy w Białymstoku powstała Organizacja Zakładowa NSZZ „Solidarność”. Grupa pracowników utworzyła Tymczasową Komisję Zakładową, której zadaniem było wypełnienie zadań organizacyjnych przewidzianych w Statucie NSZZ „Solidarność”. Tymczasowa Komisja Zakładowa funkcjonowała w składzie: Radosław Olkowski – przewodniczący Rafał Tałała – sekretarz Agnieszka Iwanowska – skarbnik Marta. Urmiłowicz – członek. W trzy dni później Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego dokonało rejestracji Organizacji Zakładowej w Rejestrze Podstawowych Jednostek Organizacyjnych Związku Regionu Podlaskiego. Z chwilą rejestracji Tymczasowa Komisja Zakładowa nabyła prawa władzy związkowej i reprezentuje swoich członków oraz pracowników w pełnym zakresie przewidzianym w ustawie o związkach zawodowych i innych przepisach prawa.

19 grudnia 2017 r. z inicjatywy Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” odbyły się uroczystości upamiętniające gest solidarności mieszkańców Białostocczyzny z Narodem Węgierskim w 1956 r. Na budynku Archiwum Państwowego w Białymstoku przy Rynku Kościuszki 4 zawisła tablica upamiętniająca pomoc białostoczan dla Węgrów w 1956 r. Podczas rewolucji węgierskiej oraz po jej zakończeniu Polacy przekazali na Węgry pomoc, według obecnych cen o wartości ponad 17 mln dolarów oraz ok. 800 litrów krwi. W Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim odbyła się konferencja z udziałem ambasadora Węgier w Polsce Orsolya Zsuzsanna Kovácsa. Referaty wygłosili: dr Pál Attila Illés *Wydarzenia w Budapeszcie w 1956 roku* i dr Marek Kietliński *Wsparcie mieszkańców Białostocczyzny walczącemu narodowi Węgierskiemu w 1956 roku*. W holu sali konferencyjne prezentowana będzie wystawa, pn. 1956: Polska–Węgry. Historia i pamięć.

12 czerwca 2018 r. w sali konferencyjno-wystawienniczej Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności, które odebrali Ewa Bończak-Kucharczyk, Bronisław Chełmiński (1948–2020), Alina Chwalibóg, Krystyna Ermusz, Andrzej Fedorowicz, Tadeusz Gajl, Roman, Konrad Kruszewski, Adam Kubik (1945–2018), Józef Laskowski, Marek Rutkowski, Tadeusz Zygmunt Skupski, Artur Jan Szczęsny, Krystyna Tarasiuk, Wacław Wilimajtyś, Dorota Wiszowata, Stanisław Wiśniewski, pośmiertnie ks. Wojciech Pełkowski (1949–1992), Aleksander Seredyński, pośmiertnie Robert Tomczak (1938–2016), Tadeusz Wacław Tyłenda.

Październik 2018 r. przewodniczący Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” – Józef Mozolewski ponownie został wybrany na funkcję Wiceprezydenta Europejskiego Centrum ds. Pracowniczych. Funkcję tę pełni nieprzerwanie od 2010 roku. Zebranie Generalne EZA, na którym wybrano nowe władze, odbyło się w dniu 24 listopada br. w Bukareszcie (Rumunia). EZA skupia ponad 70 organizacji pracowniczych, placówki edukacyjne oraz ośrodki badawcze, zajmujące się problemami pracowniczymi, z około 28 krajów europejskich. Zadaniem EZA jest promocja dialogu społecznego, dyskusja na poziomie europejskim oraz wspieranie rozwoju socjalnego, gospodarczego i kulturowego społeczeństwa w oparciu o wartości chrześcijańsko-społeczne. Poza funkcją wiceprezydenta – przewodniczący ZR od 2012 r. odpowiedzialny był również za funkcjonowanie Platformy Edukacyjnej EZA.

6 listopada 2018 r. uczniowie Szkoły Podstawowej nr 1 w Mońkach biorący udział w projekcie Świętujemy z Niepodległą” uczestniczyli w lekcji żywej historii pt. „Polskie drogi do niepodległości”, którą poprowadził przewodniczący Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” Józef Mozolewski. Spotkanie odbyło się w Monieckim Ośrodku Kultury i uczestniczyło w nim ok. 100 uczniów. Młodzież uczestnicząca w spotkaniu miała okazję zapoznać się z historią powstania NSZZ „Solidarność”. W referacie swoim Przewodniczący podkreślił rolę Ojca Świętego Jana Pawła II, który przybywając z pierwszą pielgrzymką do Ojczyzny odmienił oblicze polskiej ziemi. Podczas tej pielgrzymki padły pamiętne słowa „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze Ziemi. Tej ziemi!”. Spotkanie z bezpośrednim uczestnikiem tamtych wydarzeń jak stwierdziła koordynatorka projektu Anna Zyskowska było niewątpliwie cenną i interesującą lekcją żywej historii, która z pewnością poszerzyła swoją wiedzę o nowe fakty historyczne dotyczące roli NSZZ „Solidarność”.

13 listopada 2018 r. odbyło się posiedzenie Zarządu Regionu, które rozpoczęło krótką modlitwą w intencji zmarłego członka Zarządu Regionu – An-

drzeja Osmolskiego. Józef Mozolewski, przekazał informacje z działalności Zarządu Regionu. Informację z posiedzenia Krajowego Zjazdu Delegatów i Komisji Krajowej złożył Eugeniusz Formejster. Zarząd Regionu zapoznał się z prezentacją wyników ankiety przeprowadzonej wśród delegatów na ostatnim posiedzeniu Walnego Zebrania Delegatów Regionu Podlaskiego i odbyła się dyskusja podsumowująca. Wyniki ankiety i wnioski z niej wynikające uznano jako cele działania Zarządu Regionu w bieżącej kadencji. Omawiano różne kwestie dotyczące funkcjonowania Związku w Regionie takie jak: komunikacja, informacja związkowa, promocja i rozwój Związku.

22 marca 2019 r. odbyło się posiedzenie Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Rozmawiano o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, protestach w oświacie, poziomie wynagrodzeń w sferze finansów publicznych oraz stanie dialogu społecznego w Polsce. Członkowie ZR zapoznali się z informacjami z posiedzenia Krajowego Sztabu Protestacyjnego. W czasie dyskusji wypracowano i przyjęto stanowisko w sprawie sytuacji w oświacie i pracowników sfery finansów publicznych. W związku z zapowiedziami o zmianę nazwy ulicy im. mjr Zygmunta Szendzielarza ps. „Łupaszka” wyrażono zdecydowany sprzeciw w przyjętym stanowisku w tej sprawie.

4 kwietnia 2019 r. przed Urzędami Wojewódzkimi w całej Polsce odbyły się pikety protestacyjne NSZZ „Solidarność”. W Białymstoku protestowali związkowcy z Regionu Podlaskiego, w tym także przedstawiciele struktur branżowych m.in. oświaty, sądów, parków narodowych, urzędów administracji państwowej i samorządowej. Do manifestujących wyszedł wojewoda podlaski – Bohdan Paszkowski, który od przewodniczącego Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” Józefa Mozolewskiego, odebrał listę związkowych postulatów, które obiecał przekazać niezwłocznie premierowi RP.

29 maja 2019 r. w sali konferencyjno-wystawienniczej Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności, które odebrali: Zygmunt Bujalski, Jan Kamiński, Teresa Leszczyńska, ksiądz Antoni Lićwinko, Ryszard Marciuk, Józef Murawko, Henryka Nowak, Marek Powichrowski, Jan Putra, Jan Radziwon, Krzysztof Tur, Andrzej Waluda, Henryk Zdzenicki. Pośmiertnie krzyżem wyróżniono: Zdzisława Ciniewicza (1948–1985), Janinę Werpachowską (1956–2016).

10 grudnia 2019 r. w sali konferencyjno-wystawienniczej Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności, które odebrali: Zbigniew Jacenty Hasulak, Stanisław Dariusz Jarosiński, Krystyna Strubel i Władysław Zarecki. Wyróżnionym działaczom odznaczenie wręczył prezes IPN Jarosław Szarek.

17 lutego 2020 r. odbyło się posiedzenie Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Omawiano bieżącą sytuację społeczno-polityczną w kraju i w regionie. W przyjętym stanowisku wyrażono zaniepokojenie sytuacją w polskim sądownictwie, za szczególnie groźne uznano rokosz sędziów poprzez niepodporządkowywanie się polskiemu prawodawstwu. Zajmowano się także sprawą finansowania działalności Parków Narodowych i wynagrodzeń zatrudnionych tam pracowników – przyjęto stosowne stanowisko w tej sprawie. Omawiano także po raz kolejny kwestię wynagrodzeń w sferze finansów publicznych, dzięki działaniom NSZZ „Solidarność” w ostatnim czasie skierowano do pracowników tej sfery pierwsze od wielu lat podwyżki, w dyskusji uznano jednak, że to dopiero początek drogi w dojsciu do oczekiwanego i adekwatnego poziomu płac.

16 marca 2020 r. w związku z epidemią koronawirusa, Region Podlaski NSZZ „Solidarność” od 12 marca 2020 r. do odwołania wprowadził zmiany dotyczące zasad funkcjonowania. Wszelkie szkolenia organizowane przez Region Podlaski zostały zawieszone. Kasa Regionu Podlaskiego została zamknięta (wszelkie wpłaty w formie bezgotówkowej). Punkt ksero i laminowania był nieczynny. Jednocześnie od 16 marca większość działów Regionu Podlaskiego przeszła na pracę zdalną. Od 16 marca nieczynne było biuro Organizacji Międzyzakładowej Pracowników Oświaty i Wychowania w Białymstoku.

20 kwietnia 2020 r. w związku z trudną sytuacją zakładów spowodowaną pandemią koronawirusa Organizacje Związkowe NSZZ „Solidarność” negocjowały w swoich zakładach porozumienia umożliwiające pracodawcy m.in. obniżenie wymiaru czasu pracy do 4/5 etatu lub wprowadzenie rozwiązań na wypadek przestojów zakładów. W Regionie Podlaskim zawarto 9 porozumień dla ok. 3000 pracowników. Dotyczyło to branży mebli, płyt drewnopochodnych, przemysłu drzewnego, branży tekstylnej i włókienniczej oraz metalowej i budowlanej. W czasie negocjacji Organizacje Związkowe korzystały ze wsparcia Biura Prawnego Regionu. Ustawa antycovidowa zwana także tarczą antykrzysową wprowadziła możliwości korzystania przez pracodawców z pomocy Państwa w określonych trudnych sytuacjach spowodowanych pandemią COVID-19. Jeżeli pracodawca, w celu przetrwania tej trudnej sytuacji, chciał wprowadzić rozwiązania skutkujące obniżeniem dotychczasowych świadczeń pracowniczych zobowiązany jest zawrzeć z organizacjami związkowymi stosowne porozumienie. Takie rozwiązanie pojawiło się tzw. Tarczy 1.0 na wniosek NSZZ „Solidarność”. Pozwalało ono na kontrolę społeczną sytuacji firmy i faktycznej konieczności wprowadzania ograniczeń pracowniczych. Takie rozwiązanie chroniło pracowników przed jednostronnymi, radykalnymi działaniami pracodawców.

28 maja 2020 r. do Łowicza i Milcza zostały przekazane kolejne relikwie błogosławionego księdza Jerzego Popiełuszki. Specjalne delegacje NSZZ „Solidarność” z tych miast przybyły do siedziby Regionu Podlaskiego, gdzie odebrali relikwiarze z relikwiami pierwszego stopnia z rąk kapelana podlaskiej „Solidarności” księdza kanonika Ryszarda Puciłowskiego. Decyzje kustosza relikwii kanclerza kurii białostockiej księdza dr. Andrzeja Kakareko wręczył Józef Mozolewski.

12 czerwca 2020 r. na wniosek prezesa Instytutu Pamięci Narodowej Jarosława Szarka i postanowieniem Prezydenta RP Andrzeja Dudy, za zasługi w działalności na rzecz niepodległości i suwerenności Polski, Józef Mozolewski – przewodniczący Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

7 lipca 2020 r. Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” poparł Prezydenta Andrzeja Dudę w wyborach na kolejną kadencję. Związkowcy stwierdzili, iż czasie obecnej kadencji Prezydent pełnił tę szczytną funkcję w sposób odpowiedzialny, godnie reprezentował majestat Rzeczypospolitej. Ze zrozumieniem odnosił się do problemów wszystkich Polaków bez względu na ich pochodzenie, zamożność, status społeczny czy zajmowane stanowiska. Stał się orędownikiem zwyczajnych ludzi, swoje decyzje zawsze podejmował w interesie Polaków i Rzeczypospolitej. W czasie tej prezydentury znacząco spadało bezrobocie, wzrastały dochody Polaków, pojawiły się świadczenia poprawiające w skali dotychczas niespotykanej sytuację materialną polskich rodzin, co pozwoliło ograniczyć strefy ubóstwa i wykluczenia społecznego. Podejmując swoje decyzje Prezydent realizował też zapisy porozumienia zawartego w 2015 r. z NSZZ „Solidarność”, m.in. przywrócony został (podniesiony przez koalicję PO i PSL) wiek emerytalny. Prezydent Andrzej Duda był orędownikiem spraw pracowniczych, w czasie kadencji podpisał m.in. ustawy związane z ochroną stosunku pracy, stabilnością zatrudnienia, ograniczeniem umów śmieciowych, minimalnej stawki godzinowej. Wiele spraw pracowniczych pozostało jeszcze do oczekiwanego przez pracowników rozstrzygnięcia – jest to możliwe wyłącznie przy wsparciu Andrzeja Dudy.

W opinii członków NSZZ „Solidarność” Prezydent godnie i z sukcesami reprezentował Polskę na arenie międzynarodowej. Z należytą czcią i szacunkiem odnosił się do wydarzeń historycznych, kultywował polskie patriotyczne tradycje, wyróżniał ludzi zasłużonych – polskich bohaterów. Związkowcy apelowali o propagowanie kandydatury Andrzeja Dudy w swoich organizacjach, zakładach, miejscowościach, rodzinach, w jak najszerzych grupach społecznych, w tym wśród ludzi młodego pokolenia, dla których pojawiła się możliwość godnego życia w Polsce.

Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” zwrócił się w lutym z wnioskiem do Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” o uzgodnienie i podpisanie nowego porozumienia z Prezydentem w sprawie oczekiwanych do rozwiązania spraw pracowniczych, związkowych i społecznych w czasie następnej kadencji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Takie porozumienie zostało podpisane było 5 maja 2020 r.

11 sierpnia 2020 r. Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” zaprosił wszystkich zainteresowanych na obchody 40. rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych i powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Jubileusz stał się okazją do wspomnień i podsumowań wieloletniej działalności Związku. Oficjalnie świętowanie 40. rocznicy rozpoczęto 29 stycznia 2020 r. spotkaniem w Pałacu Prezydenckim na które Andrzej Duda – Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zaprosił Komisję Krajową NSZZ „Solidarność”. W roku jubileuszowym planowanych było wiele wydarzeń o wymiarze patriotycznym, religijnym, państwowym, samorządowym, zakładowym, kulturalnym, sportowym a także związkowym i rodzinnym. W związku z pandemią koronawirusa większość uroczystości szczególnie tych o wymiarze krajowym i regionalnym zostało odwołanych. Świętowanie ograniczono do wydarzeń lokalnych i zakładowych.

17. Czasopismo bez cenzury. Fenomen „Biuletynu Informacyjnego” białostockiej „Solidarności” 1980–1990

W okresie „karnawału” 1980–1981

Niezależnemu Samorządnemu Związkowi Zawodowemu „Solidarność” jako ruchowi społecznemu, politycznemu i związkowi zawodowemu poświęcono wiele uwagi od początków jego istnienia. Jego działalność analizowali socjologowie, historycy i politolodzy. Również obecnie ten ogromny ruch społeczny pozostaje tematem zainteresowań. Powstają studia regionalne o charakterze przyczynkarskim, niekiedy także wspomnieniowym, pojawiają się też monografie o różnych ogniwach związku.

NSZZ „Solidarność” latach 1980–1981 głęboko zmienił w rzeczywistości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w różnych aspektach. Niezwykle ważna zmiana nastąpiła w pamięci zbiorowej społeczeństwa polskiego. Najnowsze dzieje Polski lansowane przez aparat partyjny mocno się osłabiły. Dzięki „Solidarności” możliwe stawało się docieranie do świadomości Polaków nowej narracji o przeszłości. Istotnym elementem przedstawianym przez „Solidarność” były wydarzenia z czerwca 1956 r., marca 1968, grudnia 1970 r. i czerwca 1976 r. PRL przedstawiano jako państwo targane kryzysami społeczno-politycznymi, które zakończyły się robotniczymi protestami w sierpniu 1980 r. Kolejnym istotnym elementem solidarnościowej narracji było nawiązanie do wątków często pomijanych i marginalizowanych przez komunistyczne władze. W prasie wydawanej przez „Solidarność” pojawiały się wątki dotyczące II Rzeczypospolitej widzianej jako Polska prawdziwa, niepodległa i demokratyczna, podkreślano przy tym rolę Józefa Piłsudskiego. Naświetlano działalność Rządu Polskiego w Londynie, walkę o niepodległość toczoną przez Armię Krajową. Wprowadzono do publicznej dyskusji tematykę mordu oficerów polskich przez władze sowieckie w Katyniu, powstania warszawskiego, powstania w getcie warszawskim. Świętami, które obchodziła „Solidarność” były: 3 maja (uchwalenie konstytucji z 1791 r.) i 11 listopada (odzyskanie niepodległości w 1918 r.), podczas gdy władze PRL obchodziły święto narodowe PRL w dniu 22 lipca (uchwalenie manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego w 1944 r.).

Warto zauważyć, iż również białostocka „Solidarność” wielką wagę

przywiązywała do odkłamywania przeszłości. Sztandarową rolę pełnił „Biuletynu Informacyjny” Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Białymstoku, którego pierwszy numer został wydany 16 listopada 1980 r. Dwa pierwsze numery „Biuletynu Informacyjnego” ukazały się w formie książeczki powielaczowej formatu A5. Od numeru trzeciego „Biuletyn Informacyjny” miał już format A4 w ilości czterech kolumn tygodniowo. Pismo początkowo drukowano w Bielsku Podlaskim. Następnie na mocy porozumienia z wojewodą, członkom NSZZ „Solidarność” udało się uzyskać zgodę na druk tegoż pisma w Białostockich Zakładach Graficznych. „Solidarność” posiadała osobowość prawną, a w jej statucie znalazł się zapis, że „Biuletyn” został przeznaczony dla komisji zakładowych „Solidarności” jako materiał organizacyjno-informacyjny. Pozwalało to obejść „cenzurę”, gdyż stosownie do § 2 ust. 1 pkt. 1 i 2 Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 22 lutego 1975 r. „Biuletyny Informacyjne” będące drukami przeznaczonymi do użytku wewnętrznego nie podlegały kontroli organów Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk.

Z Redakcją „Biuletynu Informacyjnego” współpracowali członkowie i sympatycy „Solidarności”, białostoccy studenci, młodzi dziennikarze pracujący w „Gazecie Współczesnej”, czy „Kontrastach”. „Biuletyn” był wydawany raz w tygodniu. Zdarzało się jednak, że niektóre numery były wznawiane. W najlepszym okresie nakład dochodził do kilkunastu tysięcy egzemplarzy i nie było praktycznie żadnych zwrotów w trakcie jego kolportażu. Jak się wydaje był jednym z najlepszych „Biuletynów” „Solidarności” wydawanych w Polsce. Białostoccy działacze „Solidarności” wspominali, że jadąc do Gdańska na zebranie Komisji Krajowej „Solidarności” zabierali kilkadziesiąt egzemplarzy „Biuletynu”, który błyskawicznie rozchodził się wśród ludzi „Solidarności” z całej Polski. Ci, którzy nie dostali egzemplarza dopytywali się jak można go zdobyć. Na taką opinię na pewno składała się publicystyka historyczna zamieszczana na łamach „Biuletynu”.

Posłużę się tutaj kilkoma przykładami. Sprawą, która nurtowała społeczeństwo polskie była zbrodnia dokonana przez władze sowieckie na oficerach polskich w Katyniu w kwietniu 1940 r. Władzom sowieckim doskonale udało się ukryć prawdę o dokonanej zbrodni. Po wznowieniu stosunków dyplomatycznych polsko-sowieckich w lipcu 1941 r. władze polskie wysyłały do Moskwy zapytania o jeńców. Odpowiadano, iż los ich jest nieznany, wciskano informację premierowi Władysławowi Sikorskiemu, iż jeńcy mogli uciec do Mandżurii.

Jednak 13 kwietnia 1943 r. Niemcy ogłosili odkrycie w Lesie Katyńskim mogił z ciałami oficerów zamordowanych przez bolszewików, a Katyń stał się symbolem całej zbrodni. W reakcji na tę rewelację rząd ZSRR ogłosił, że zbrodnia na oficerach została popełniona przez Niemców w drugiej połowie 1941 r. i podtrzymywał kłamstwo katyńskie do 1990 r. Fałszywa „wersja wy-

darzeń” została przyjęta przez polskich komunistów już w 1943 r. Po 1956 r. władze nakazały milczenie na temat Katynia (tzw. biała plama). Tylko w niektórych niskonakładowych publikacjach i wewnętrznych biuletynach pisa-
no, iż zbrodni dokonali Niemcy. W 1975 r. władze nakazały cenzurze, aby ta nie dopuszczała do publikacji materiałów obarczających Związek Sowiecki odpowiedzialnością za mord w Katyniu. Zapisy te obowiązywały do 1989 r.

Niemcy uznali zbrodnię dokonaną przez NKWD na oficerach polskim za doskonały antysowiecki chwyt propagandowy. Kampanię propagandową rozpoczęli zaraz po ujawnieniu zbrodni. Na łamach gadzinowego tygodnika „Nowy Czas” wydawanego przez niemieckie władze okupacyjne na obszarze Bezrik Białostok Niemcy jednoznacznie stwierdzali, iż zbrodni w Katyniu dokonali Sowieci. Opublikowali też zdjęcia z prowadzonych prac ekshumacyjnych zwłok polskich oficerów zamordowanych w Katyniu. Niemcy rozpowszechniali broszurę pt. *Katyń – masowe morderstwo w lesie katyńskim, sprawozdanie na podstawie urzędowych danych i dokumentów*. W witrynach sklepowych pojawił się też afisz *Katyń*. Społeczeństwo Białostocczyzny mając za sobą koszmar sowieckiej okupacji w latach 1939–1941 nie wątpiło, iż Stalin i jego siepacze byli zdolni do dokonania tak potwornej zbrodni. Jednak niemiecka akcja propagandowa nie osiągnęła swojego celu. Polacy nie chcieli współpracować z okupantem.

Po zakończeniu II wojny światowej rodziny poszukiwały swoich bliskich, którzy walczyli we wrześniu 1939 r. i zaginęli na terytorium ZSRR. Bliscy zaginionych zwracali się o pomoc w ustaleniu ich losów także do Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie. Jeżeli Wydział Konsularny Ambasady czasami potwierdzał nazwiska oficerów zamordowanych w obozach w Katyniu, Starobielsku, Kozielsku lub Ostaszkowie to podkreślał, iż dokonali tego oprawcy hitlerowscy w drugiej połowie 1941 r. Sądy grodzkie na terenie Rzeczypospolitej w sprawach o uznanie za zmarłego przy nazwiskach zamordowanych w wyżej wymienionych obozach ustalały datę zgonu na 31 grudnia 1941 r., by w sposób nie budzący żadnych wątpliwości przypisać tę zbrodnię władzom niemieckim. Sądy wydawały także decyzje o śmierci oficerów na podstawie przedstawionej przez rodzinę korespondencji z wymienionych wyżej obozów. Wspomniana korespondencja nie zachowała się jednak w zbiorach archiwalnych, ponieważ rodziny składały podania o zwrot pamiątek rodzinnych i sądy to czyniły.

Społeczeństwo tak w Polsce, jak i na Białostocczyźnie dopominało się prawdy. Szczególnie wyraźnie brzmiało to w okresie tzw. dziejowych „zakrętów” Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Po opublikowaniu materiałów o kulcie Stalina w marcu 1956 r. na zebraniu aktywu partyjnego w Akademii Medycznej w Białymstoku zadawano pytanie czy jest prawdą, że Związek Radziecki przyznaje się do Katynia. Na wielu wiecach w województwie białostockim, które odbywały się wiosną 1956 r. wyrażano wątpliwości, iż

zbrodni katyńskiej dokonali Niemcy, wskazywano na Józefa Stalina, jako głównego sprawcę ludobójstwa. 24 października 1956 r. na wiecu zorganizowanym przed pałacem Branickich ludzie domagali się zerwania sojuszu z ZSRR, powrotu Rokossowskiego do Moskwy oraz wyjaśnienia zbrodni w Katyniu. Oczywiście w tamtym okresie niemożliwym było uzyskanie prawdziwych informacji o Katyniu.

W trakcie studenckich protestów w marcu 1968 r. na szkoleniach prowadzonych przez lektorów Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w województwie białostockim ludzie pytali o to, kto dokonał zbrodni w Katyniu, czy też dlaczego ZSRR przyłączył Białostoczczyznę do swego terytorium we wrześniu 1939 r. Budziło to konsternację partyjnych działaczy, którzy na pytania odpowiadali wedle obowiązującej doktryny. Z podobnymi problemami zmagali się oficerowie Ludowego Wojska Polskiego wysłani w teren celem wyjaśniania ludności wydarzeń politycznych. Ludzie pytali, dlaczego delegacje polskie nie składają w Katyniu wieńców na grobach pomordowanych oficerów polskich, pytano też, dlaczego tyle mówi się o zbrodniach hitlerowskich, a milczeniem pomija się zbrodnię w Katyniu. Nie udało się odnaleźć w dokumentach Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, jakich odpowiedzi udzielali oficerowie.

Powstanie Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” umożliwiło przypomnienie tamtej zbrodni oraz oddanie hołdu pomordowanym oficerom. W „Biuletynie” nr 23 ukazała się informacja, iż 15 kwietnia 1981 r. na Cmentarzu Wojskowym na mogile Nieznanego Żołnierza w Białymstoku przedstawiciele Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Białymstoku złożyli publicznie wieńce i wiązanek kwiatów przypominając tym samym tragedię polskich oficerów wymordowanych w Lesie Katyńskim w kwietniu 1940 r. Związkowcy stwierdzali, iż wrócili do wspomnień o zbrodni, nie po to, aby budzić niechęć do narodu rosyjskiego, który w niczym nie zawinił, ale po to, aby uświadomić wszystkim, że pamięć o ofiarach ludobójstwa jest powinnością moralną. Pomimo odwilży w oficjalnej „Gazecie Współczesnej” nie było słowa o Katyniu. Stan wojenny uniemożliwiał jakiegokolwiek obchody rocznicowe zbrodni katyńskiej.

Także stosunki odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej z Rosją bolszewicką (rządzoną przez bolszewików) w latach 1919–1920 były przedstawiane przez oficjalną prasę, publikacje i podręczniki dość tendencyjnie i kłamliwie. Pisano, iż to Józef Piłsudski i jego otoczenie wraz z nowym rządem Leopolda Skulskiego parli do wojny, a wszystkie sugestie rządu bolszewickiego z Leninem na czele dotyczące zawarcia porozumienia były odrzucane. Nie wspominali ówcześni autorzy, iż Michaił Tuchaczewski (dowódca Frontu Zachodniego) w wydanym rozkazie napisał: *Armia Czerwonego Sztandaru oraz armia drapieżnego Białego Orła stanęły naprzeciw siebie przed bojem na śmierć i życie. Przez trupa Białej Polski prowadzi droga ku ogólnoświatowej pożodze. Na naszych*

bagnetach przyniesiemy szczęście i pokój masom pracującym. Na zachód! Realizując ten rozkaz wojska bolszewickie parły w kierunku Warszawy. Pisano też o Tymczasowym Komitecie Rewolucyjnym Polskim, który powstał w Białymstoku jako prowizorycznej władzy, która miała dokonać rewolucyjnego przewrotu w Polsce i zbudować Polskę socjalistyczną.

I w tych kwestiach redakcja „Biuletynu” zajmowała stanowisko. W numerze nr 37 z 12 sierpnia 1981 r. ukazał się znany, ale niepublikowany w czasach PRL artykuł Stefana Żeromskiego pt. *Na probostwie w Wyszku*. Szkic ten wydała po raz pierwszy w okresie powojennym Niezależna Oficyna Wydawnicza w grudniu 1978 r. Autor przedstawił w nim pobyt w Wyszku członków Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polskiego, którzy pewni zdobycia Warszawy przez wojska bolszewickie zamierzali stworzyć Polską Republikę Rad. Pokazał też, iż społeczeństwo polskie nie poszło na lep bolszewickiej propagandy i nie podjęło współpracy ani z członkami TKRP, ani też w wojskami bolszewickimi.

Krzysztof Burek był autorem artykułu pt. *Rocznica* w którym napisał, iż przez długie lata władza zakazywała badań i publikacji nt. wojny polsko-bolszewickiej z lat 1919–1920. Poprzez to zacierała się wiedza o tym wydarzeniu w młodym pokoleniu Polaków. Narastały mity. Podkreślał, iż mimo tego, że Armia Czerwona niosła ze sobą program radykalnych reform, to w obronie Ojczyzny wzięli udział nie tylko ziemianie i burżuazja, ale również robotnicy i chłopci. Na czele świeżo powołanego rządu stanęli Wincenty Witos reprezentujący Polskie Stronnictwo Ludowe i Ignacy Daszyński reprezentujący Polskiej Partii Socjalistycznej. Autor podkreślił, iż tylko wspólny wysiłek narodu polskiego doprowadził do zachowania niepodległej Ojczyzny.

Można się tu zgodzić z K. Burkiem, który napisał, iż jak cyniczny żart brzmiały sformułowania w podręcznikach szkolnych sprowadzających wojnę 1919–1920 r. do roli walki o granice. Cmentarze wojskowe na których spoczęli żołnierze 1920 r. były opuszczone, a często celowo niszczone. W sierpniu 1920 r. powstał w Białymstoku Tymczasowy Komitet Rewolucyjny Polski na czele którego stanęli: Julian Marchlewski, Feliks Kon i Feliks Dzierżyński, którzy realizowali bolszewickie interesy w Polsce. K. Burek napisał, iż TKRP powstał tylko dzięki osłonie sowieckich bagnetów. To nie z woli mieszkańców imionami tych ludzi oznaczano ulice Białegostoku. Dla przypomnienia Białymstoku była ulica Feliksa Dzierżyńskiego – obecnie ulica Legionowa, ulica Juliana Marchlewskiego – obecnie ulica Pałacowa, Feliksa Kona – obecnie ulica Lawendowa, Edwarda Próchniaka – obecnie Władysława Liniarskiego (dowódcy Armii Krajowej na Białostocczyźnie). Postulat K. Burka, aby zmienić nazwy ulic nie mógł być zrealizowany w 1981 r. Udało się wtedy jedynie zmienić nazwę ulicy z Mistrzów plonów na ulicę kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Witold Grochowski mając do dyspozycji opracowania Adama Borkiewicza i Stanisława Grzegorzcyka pt. *„Walki 1 p. p. Legionów o Białystok na tle*

bitwy warszawskiej w 1920 r., Warszawa 1929 i Henryka Mościckiego, *Białystok. Zarys historyczny*, Białystok 1933 napisał artykuł poświęcony walkom o Białystok stoczone przez oddziały polskie z liczniejszymi oddziałami bolszewickimi. Pokazał też postać kapitana Józefa Mariańskiego, który poległ w Białymstoku. Był to zapewne jeden z pierwszych artykułów napisanych po zakończeniu II wojny światowej poruszających tę tematykę w periodyku o tak szerokim zasięgu oddziaływania. Publikacje z których korzystał autor były nieznane i trudno dostępne. Książka o walkach 1 pułku legionów była później wydrukowana w podziemiu przez Białostocką Oficynę Wydawniczą.

Dzięki tekstom publikowanym w „Biuletynie Informacyjnym” udało się przywrócić pamięć o miejscach związanych z wydarzeniami sierpnia 1920 r. 15 sierpnia 1981 r. po raz pierwszy od wielu lat uroczyste obchodzono 61. rocznicę wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. (komunistyczne władze chciały wymazać te wydarzenia z pamięci narodu polskiego). Białostockie obchody rocznicy rozpoczęła uroczysta, msza święta w Bazylice Prokatedralnej, odprawiona w intencji obrońców Ojczyzny. Podczas mszy poświęcono wieniec ufundowany bohaterom 1920 r. przez Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność”. Po zakończeniu mszy świętej uformował się pochód, który poprzedzony sztandarem Regionu przeszedł ulicami miasta na Cmentarz Wojskowy przy ulicy Zwierzynieckiej. Na Grobie Nieznanego Żołnierza z lat 1919–1920 złożono wieniec, wiązanek kwiatów, zapalono znicze. Przemawiał Krzysztof Burek, który mówił o znaczeniu tamtej wojny. Głos zabrał też Stanisław Marczuk przewodniczący Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność”.

11 listopada 1981 r. uroczyste obchodzono kolejną, 63. rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę. Organizatorem uroczystości był Zarząd Regionu w Białymstoku, sprzed siedziby którego wyjechała delegacja, aby złożyć wieniec na grobie kapitana Władysława Raginisa w Górze Strękowej koło Wizny. W skład delegacji weszli przedstawiciel Białostockiego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania – Tadeusz Waśniewski i przewodniczący Koła Emerytów i Rencistów przy Zarządzie Regionu – Jan Konopka. Przy ulicy Zwycięstwa członkowie „Solidarności” odnowili zaniedbany krzyż – pomnik, który został odsłonięty 25 maja 1931 r., a poświęcony żołnierzom 1 Pułku Piechoty Legionów, którzy polegli walcząc o Białystok 22 sierpnia 1920 r. Na uroczystości odsłonięcia pomnika przybyli liczni białostoczanie różnych wyznań, przedstawiciele władz państwowych i samorządowych, liczne poczty sztandarowe. Mszę świętą odprawił ks. Adam Abramowicz w kościele farnym, a okolicznościowe kazanie wygłosił ks. Stanisław Hałko. Po wkroczeniu wojsk sowieckich do Białegostoku w październiku 1939 r. krzyż został zniszczony. Na ich miejsce po 1941 r. okoliczna ludność wystawiła drewniany krzyż. Po wojnie w miejscu pomnika został postawiony krzyż z metalowych rurek i przymocowaną tabliczką i napisem że są tu pochowani żołnierze z 1920 r.

Redakcja „Biuletynu” wiele razy postulowała o odkłamywanie historii. Podkreślano, iż kłamstwo było w PRL stałym elementem edukacji narodowej. Przemilczenie, czyli półprawda, bądź wreszcie prawda jednostronna i tendencyjna było kłamstwem. Owe nieprawdy serwowano w szkole. Kulturowano nieprawdziwe mity – rozciągając je w czasie. Młodzieży wmawiano się na przykład, że w czasie wojny cały naród walczył o Polskę socjalistyczną, której powstanie było zwycięstwem celem nadrzędnym. Kiedy wreszcie wspomniano datę 17 września 1939 r. pisano, że na to co się wówczas stało nie można patrzeć tylko z wąsko emocjonalnego polskiego punktu widzenia.

Władza zdawała sobie sprawę z siły oddziaływania „Biuletynu Informacyjnego”, który gromadziła i analizowała białostocka Służba Bezpieczeństwa oraz Komitet Wojewódzkiej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Partia obawiała się utraty kontroli nad monopolem informacyjnym. Zdawano sobie sprawę, iż wolne słowo jest potężnym orężem „Solidarności”, którym można kształtować opinię społeczną. Na podstawie materiałów przechowywanych w Archiwum Państwowym w Białymstoku wiadomo, iż pracownicy Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej w KW PZPR wnikliwie czytali i gromadzili „Biuletyn Informacyjny”. Analizy o zawartości „Biuletynu” trafiały na biurko I Sekretarza KW. Przesyłane też były do Warszawy, gdzie w Komitecie Centralnym PZPR zamieszczano je w *Białej Księdze*, która charakteryzowała wydawnictwa NSZZ „Solidarność” z całej Polski. Partyjni analitycy za szczególnie niebezpieczne uznawali treści odnoszące się głównie do relacji pomiędzy ZSRR a Polską po zakończeniu II wojny światowej. W ich założeniach *Biała Księga* miała pokazywać społeczeństwu, iż „Solidarność” dąży do obalenia ustroju socjalistycznego, przejęcia władzy i wypowiedzenia sojuszu ze Związkiem Sowieckim i państwami demokracji ludowej. Partyjni propagandziści wiele uwagi poświęcali tekstom dotyczącym historii Polski i stosunkom polsko-sowieckim. Zauważano, iż w „Biuletynach” dominowały akcenty antysowieckie. Były sugestie, że sojusz ze Związkiem Sowieckim i udział Polski we wspólnocie państw socjalistycznych nie sprzyja demokratyzacji życia społecznego. W ramach tzw. odkłamywania oficjalnej historii w „Biuletynie” były drukowane materiały dotyczące wojny 1920 r., Katynia, aby ożywić dawne urazy, wykorzystując się przy tym uczucia patriotyczne i religijne. Postulowano, aby ograniczyć zasięg oddziaływania „Biuletynu”. Władzom się to nie udało.

Sporo miejsca zajmowała w „Biuletynach Informacyjnych” korespondencja prowadzona przez redakcję z czytelnikami. Przedrukowywano w nich listy, jakie czytelnicy przesyłali, jak i drukowane były listy do urzędników państwowych. Sporo listów przysyłali działacze poszczególnych komisji zakładowych, jak i pracownicy niezrzeszeni w „Solidarności” w zakładach pracy. Autorzy dzielili się swoimi refleksjami, dotyczącymi sytuacji politycznej jak i ekonomicznej kraju, niejednokrotnie krytykując władze. Ludzie wyraża-

li obawy o przyszłość. Czasami krytyce poddawano działaczy związkowych. Pojawiały się w nich zarzuty, że Zarząd Regionu działa nieudolnie, że nie wiadomo dlaczego nie toczą się dyskusje o reformie samorządowej czy gospodarczej na spotkaniach organizowanych przez poszczególne komisje zakładowe. Teksty listów trafiały do sporej grupy ludzi. Pojawiały się również listy adresowane do redakcji białostockiego „Biuletynu Informacyjnego”. Na przykład członkowie Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Białostockich Zakładach Graficznych wyrazili swoją opinię piśmie, postulując do redakcji aby ta większą uwagę skupiła na działalności związkowej.

Drugą grupą listów drukowanych w „Biuletynie Informacyjnym” były listy otwarte. Najczęściej były to prośby skierowane do osób publicznych. Autorami listów były pojedyncze osoby opisujące sytuacje, albo grupy ludzi z różnych kręgów społecznych. Jednym z ciekawszych był list skierowany przez Dariusza Boguskiego do Albina Siwaka – aparaczyka PZPR znanego z „betonowych” poglądów. Redaktor Biuletynu w sposób ironiczny przeanalizował wystąpienie Siwaka na IX Zjeździe PZPR. W numerze 49 „Biuletynu Informacyjnego” pojawiły się dwa apele skierowane do członków „Solidarności”. Ich autorami byli anonimowi żołnierze pełniący zasadniczą służbę wojskową w garnizonach w Jeleniej Górze i Lublinie. Informowali oni o przedłużeniu pobytu w koszarach wynikającą z decyzji Rady Ministrów z 16 października 1981 r. Winą za to władze obarczały „Solidarność”, która rzekomo powodowała stan zagrożenia dla spokoju w Polsce. Wydaje się, iż mogły to być sygnały, iż władza planuje siłową pacyfikację „Solidarności”.

„Biuletyn Informacyjny” był również miejscem, gdzie redakcja poświęcała sporo miejsca sprawom politycznym. Wskazywano w artykułach nieudolność władz administracyjnych i PZPR we wszystkich dziedzinach funkcjonowania państwa. Podawano możliwe do realizacji rozwiązania. Spotykało się to z mocną polemiką ze strony władzy, której propaganda głosiła, iż Związek podważa zasady ustroju socjalistycznego i sojusze międzynarodowe, szczególnie ze Związkiem Sowieckim. Na łamach „Biuletynu” toczyła batalia z władzami o respektowanie postanowień podpisanych w sierpniu i wrześniu 1980 r. m.in. o wolne soboty.

Redakcja „Biuletynu Informacyjnego” wiele uwagi poświęcała organizacji pracy, a szczególnie małej jej wydajności w zakładach pracy. Krytycznie oceniano formę, gdzie zbyt wiele uwagi poświęcano przygotowaniu planów pracy, a często brakowało ich solidnego wykonania i efektu. Kadre kierowniczą, która często pochodziła z nadania Komitetu Wojewódzkiego lub Miejskiego PZPR w ramach nomenklatury partyjnej oceniano negatywnie, twierdząc, iż brakuje jej podstawowych kompetencji. Kierownikom zakładów pracy zarzucano niegospodarność, łapówkarstwo i kumoterstwo. Podawane były przykłady wykorzystywania swojej pozycji do załatwiania prywatnych celów. Zwracano uwagę na ciężką sytuację polskich rolników

indywidualnych. Redakcja wyrażając stanowisko Zarządu Regionu wspierała rolników dążących do zarejestrowania swojego związku zawodowego. Leszek Sławiński w artykule *Dlaczego jesteśmy głodni* stwierdził, że oprócz rejestracji rolniczej „Solidarności należało ziemię dać w pełne władanie chłopom, a chłopom prawo decydowania o gospodarce rolnej.

Dziennikarze pracujący w „Biuletynie Informacyjnym” opisywali działania prokuratury, funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i Służby Bezpieczeństwa. Zarzucano im się przede wszystkim brutalność jaką okazywali aresztowanym działaczom „Solidarności”. Podkreślano istnienie w Polsce Ludowej równych i równiejszych wobec prawa. Tymi pierwszymi zazwyczaj byli zwykli obywatele, a drugimi członkowie partii. Wskazywano się na dyskryminację ludzi wierzących. Poddawano w wątpliwość kierowniczą rolę partii w państwie, które nie wspierało obywateli. Artykuły o charakterze politycznym zamieszczane w „Biuletynie Informacyjnym” nie ograniczały się tylko do krytyki. Zamieszczano również przy najróżniejszych okazjach apele skierowane do władzy, by przy przygotowaniu reformy gospodarczej brała pod uwagę stanowisko „Solidarności”.

Na łamach „Biuletynu Informacyjnego” przedrukowywano wywiady i rozmowy przeprowadzane przez dziennikarzy związkowych z czołowymi przedstawicielami Zarządu Regionu MKZ NSZZ „Solidarność” w Białymstoku. Okolicznościowe wywiady były przeprowadzane przy zmianie przewodniczącego białostockiej „Solidarności”. Redakcja przedstawiła Stanisława Marczuka W numerze 30 „Biuletynu Informacyjnego” zamieszczona została relacja z rozmów z Anną Walentynowicz i Andrzejem Gwiazdą.

W „Biuletynie Informacyjnym” można było przeczytać sprawozdania z uroczystości regionalnych, bądź też ogólnokrajowych. Niekiedy miały one charakter zadumy i refleksji związanych z obchodzonymi rocznicami. Redakcja napisała między innymi o poświęceniu sztandaru regionu, który odbył się 21 czerwca 1981 r., a także o koronacji obrazu Matki Boskiej Różanostockiej z 28 czerwca 1981 r.

„Biuletyn Informacyjny” drukowany był na profesjonalnych jak na ówczesne czasy maszynach drukarskich i składany przez drukarzy pracujących na etatach. Redagowało go kolegium przy ulicy Nowotki 13 (obecnie Świętojańska) w Białymstoku. Był to ewenement na skalę całego kraju, ponieważ pismo opozycyjne było drukowane w państwowej drukarni. Inne pisma związkowe w poszczególnych regionach, które nie podlegały cenzurze były drukowane na prostych maszynach, którymi dysponowały poszczególne Komisje Zakładowe. W ciągu kilku pierwszych tygodni „Biuletyn” osiągnął nakład 5 tysięcy egzemplarzy. Łącznie ukazało się 53 numery „Biuletynu Informacyjnego”. Ostatni został wydrukowany na kilka dni przed wprowadzeniem stanu wojennego i w znacznej części skonfiskowany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Dziś trudno jest dotrzeć do tego numeru „Biuletynu Informacyjnego”.

Redakcja Biuletynu Informacyjnego: Bernard Bujwicki (nr 2-11), Edmund Lajdorf - redaktor techniczny (nr 1-2), Jerzy Jamiołkowski (nr 2-11), Aldona Pogorzelska - sekretarz, Leszek Sławiński - redaktor naczelny (nr 1-11), Tadeusz Masłowiecki - redaktor naczelny (nr 12-19), Krzysztof Burak - redaktor naczelny (nr 20-53), Krzysztof Sawicki - sekretarz redakcji (nr 25-49), Robert Tomczak (nr 2-11), Jerzy Zegarski (nr 6, 7, 9-11), Roman Koper (nr 3, 37-38, 40, 42), Dariusz Boguski (nr 33-35, 37, 38, 42, 44-53), Konrad Kruszewski (nr 33-53).

W podziemiu 1981-1989

Wprowadzenie stanu wojennego zahamowało działalność wydawniczą białostockiej „Solidarności”. Z przestrzeni wydawniczej zniknęły prawie wszystkie tytuły. Na szczęście funkcjonariuszom SB nie udało się zniszczyć podziemnych struktur „Solidarności”. W Białymstoku wydano dwa numery podziemnych „Wiadomości Bieżących” z 14 i 15 grudnia 1981 r. Pierwszy podziemny „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok [nieocenzurowany] ukazał się z datą 1 stycznia 1982 r. Służył jako materiał szkoleniowo - informacyjny dla Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność”. Był oznaczony nr 53, następnie numeracja zaczynała się od 2. W podziemnych „Biuletynach Informacyjnych” praktycznie zaprzestano publicystyki historycznej. Dominowały teksty poświęcone praktycznej działalności w podziemiu. W okresie stanu wojennego „Biuletyn Informacyjny” ukazywał się bardzo regularnie. Miało to wielkie znaczenie, dla członków i sympatyków „Solidarności”, którzy mogli zobaczyć, iż mimo represji Związek istnieje i prowadzi działalność.

Podziemny „Biuletyn Informacyjny” był jednym z pierwszych w Polsce. Dzięki temu, iż został przemitygowany przez granicę cytowany w Radio Wolna Europa i czytany przez Ojca Świętego Jana Pawła II.

W nocy 13 grudnia do siedziby Zarządu Regionu weszli funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa i Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej. Wylamali drzwi w 3 pomieszczeniach, w tym w dziale poligrafii, gdzie uszkodzili sprzęt i wyszli. Od rana do siedziby Zarządu Regionu przychodzili związkowcy, by dowiedzieć się czegoś o ostatnich wydarzeniach. Pojawili się m.in. Jan Radziwoń, Dariusz Boguski, Waldemar Czechak, Ryszard Gocłowski i Krystyna Strubel. Na polecenie Boguskiego zaczęto wywozić sprzęt poligraficzny i dokumenty. Boguski wręczył też Dorocie Stypułkowskiej-Wiszowatej, pieczętki i część dokumentów, by zabrała je z siedziby Zarządu Regionu i przechowała. Dzięki pomocy księdza Antoniego Lićwinki rzeczy te przekazała Stanisławowi Marczukowi. Dariusz Boguski zorganizował transport i ukrył powielacze u Czesława Zimnocha - członka Komisji Zakładowej w Białostockiego Przedsiębiorstwa Rolnego (z Zarządu Regionu wyniesione zostały przez Jana Radziwoną). Papier i inny sprzęt zmagazyno-

wano u Witolda Świerżbińskiego. D. Boguski skontaktował się ze Stanisławem Marczukiem i Romanem Wilkiem i wspólnie zdecydowali o kontynuowaniu wydawania w podziemiu „Biuletynu Informacyjnego”.

W pierwszych tygodnia stanu wojennego w Białymstoku wydano dwa numery podziemnych „Wiadomości Bieżących” z 14 i 15 grudnia 1981 r. Pierwszy podziemny „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok [nieocenzurowany] ukazał się z datą 1 stycznia 1982 r. i służył jako materiał szkoleniowo-informacyjny dla komisji zakładowych NSZZ „Solidarność”. Był oznaczony jako numer 53, następnie numeracja zaczynała się od numeru 2. „Biuletyn Informacyjny” w latach 1982–1989 redagowali m.in. Krzysztof Burek, Dariusz Boguski, Krzysztof Burek, Dariusz Boguski, Leszek Postołowicz, Walenty Olendzki, Andrzej Ciszewski, Jarosław Mosiejewski, Bogusław Lider, Andrzej Fedorowicz, Jerzy Kułak, Tadeusz Dzienis, Marek Powichrowski, Ewa Bończak Kucharczyk, Ewa Pankiewicz, Konrad Kruszewski, Gabriela Walczak, Marek Gajewski, Janusz Taranienko, Stanisław Litwinowicz, Tomasz Wasilewski, Wojciech Zawadzki, Stanisław Bielawski i inni.

W okresie stanu wojennego „Biuletyn Informacyjny” ukazywał się bardzo regularnie. Miało to wielkie znaczenie, dla członków i sympatyków „Solidarności”, którzy mogli zobaczyć, iż mimo represji Związek istnieje i prowadzi działalność. Pewne trudności wystąpiły w latem 1983 r., ale i wtedy nie zaprzestano druku „Biuletynu Informacyjnego”.

Aby pokazać ogrom pracy, jaki wykonali działacze i sympatycy podziemnej „Solidarności” w okresie stanu wojennego poniżej przedstawiam krótkie spisy zawartości podziemnych „Biuletynów Informacyjnych”, które ukazały się w tamtym okresie. Do kilku nie udało mi się dotrzeć więc siłą rzeczy tych opisów nie ma. Mam nadzieję, iż w przyszłości powstanie publikacja poświęcona fenomenowi podziemnych wydawnictw w województwie białostockim.

W numerze 53 (pierwszym podziemnym) „Biuletynu Informacyjnego NSZZ „Solidarność” Region Białystok” datowanym na 1 stycznia 1982 r. Prezydium Regionalnego Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność” Region Białystok zwróciło się z dramatycznym apelem do członków NSZZ „Solidarność” Regionu Białystok, który rozpoczynał się od słów: *Nocą 13 grudnia partyjno-wojskowi władcy PRL uzbrojeni w czołgi, karabiny, pałki rozpoczęli brutalną wojnę z narodem polskim. Następnie uwięziono przebywających w Gdańsku członków Komisji Krajowej, na terenie całego kraju i w naszym regionie przeprowadzono nocne polowanie na działacza Związku. Dalej pisało o strajkach i protestach w Polsce i w Białymstoku (Białostockie Zakłady Podzespołów Telewizyjnych „Unitra-Biazeł”). Przedrukowany został także apel Romualda Spasowskiego do rodaków w Polsce.*

Drugi numer „Biuletynu Informacyjnego” z 20 stycznia 1982 r. zawierał apel Tymczasowego Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego do człon-

ków NSZZ „Solidarność” Region Białystok. Liderzy podziemnej „Solidarności” apelowali: *Mija dzisiaj miesiąc od wprowadzenia stanu wojennego. Miesiąc terroru łamania praw i swobód obywatelskich nie rzucił na kolana, jak przewidywano naszego Związku*. Jak pisała dalej Redakcja, Związek żył i mobilizował społeczeństwo do oporu przeciwko totalitarnej władzy. Bronią podziemnej „Solidarności” był bierny opór, bowiem zakłady pracy zostały zamienione w zakłady pracy przymusowej.

Na łamach „Biuletynu Informacyjnego” pojawiła się informacja o pierwszym skazanym w Białymstoku. Był nim Henryk Malinowski, wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Fabryce Przyrządów i Uchwytów. Redakcja stanęła w jego obronie pisząc, iż *nadejdzie czas rozliczenia z totalitarną władzą, ponieważ wielki jest gniew w narodzie. Prawda musi pokonać nieprawdę. Ofiara takich synów Ojczyzny jak kolega Henryk Malinowski nie pójdzie na marne. Hańba ciemieżcom własnego narodu!* Wspominano także kolejną rocznicę powstania styczniowego. Były informacje o gigantycznej powodzi, jaka nawiedziła województwo płockie. Znalazła się też garść patriotycznej poezji. W stopce na ostatniej stronie pojawiła się informacja, iż „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” służy jako materiał szkoleniowy – informacyjny dla Komisji Zakładowych „Solidarności”. Nie było nazwisk redaktorów, za słabą jakość techniczną odpowiedzialnością obarczono odpowiednie organa. „Biuletyn Informacyjny” składał się z 10 stron. Nakład wystarczający, aby zaniepokoić odpowiednie organa jak pisała redakcja. Jednak wedle moich ustaleń zamykał się kilkutysięcznym nakładzie.

Następny „Biuletyn Informacyjny” nr 3/55 ukazał się 27 stycznia 1982 r. Znalazł się w nim kolejny apel Prezydium TRKS NSZZ „Solidarność” Region Białystok, który nosił tytuł *Nie dajmy się zastraszyć*. Zawarto w nim informacje o wydarzeniach w Kopalni „Wujek”, potępiono internowania i aresztowania członków „Solidarności”. Wezwano, aby nie ulegać oficjalnej propagandzie, okazywać pogardę prześladowcom i kolaborantom, wierzyć w siłę i ostateczne zwycięstwo „Solidarności”. W „Biuletynie” zamieszczona została obszerna informacja o strajku w Białostockich Zakładach Podzespołów Telewizyjnych „Unitra -Biazeł”. Jest to jedno z nielicznych źródeł pisanych „Solidarności” o tamtym wydarzeniu nie licząc tych wytworzonych przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa i Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Znalazło się w nim krzepiące słowo pasterskie biskupów polskich do wiernych. Myślę, iż ciekawa jest także analiza prawna o stanie wojennym pt. *Zamach stanu a prawo*. W tekście *Uwaga złodzieje* redakcja ripostowała artykuł, jaki ukazał się „Biuletynie Informacyjnym Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, w którym zaatakowano „Solidarność” poprzez fałszywe informacje o różnych finansowych „przekrętach” w białostockim Zarządzie Regionu. Bardzo ciekawa dla badaczy tamtego okresu jest opublikowana lista internowanych i aresztowanych członków „Solidarności”.

Numer 4/56 „Biuletynu Informacyjnego” ukazał się 3 lutego 1982 r. Znalazł się nim przedrukowany z Warszawy Kodeks okupacyjny, w którym napisano: *Pamiętaj: junta wprowadziła w naszym kraju okupację, współpraca z okupantem to kolaboracja*. Dalej znalazły się porady, jak postępować w stanie wojennym. Kodeks kończył się słowami: *Jeszcze pan nie wygrał tej wojny, generale!* W artykule *Szczury górą* redakcja napisała o Dionizym Sidorskim, który z zjadłością atakował „Solidarność” i Zbigniewa Simoniuka. Napisano też o czystkach w „Gazecie Współczesnej” i „Kontrastach”. Na koniec redakcja wezwwała swoich czytelników, by jeżeli mają jakąś książkę Sidorskiego, to niech mu ją zwrócą pod podany na łamach „Biuletynu” adres. Szkoda, iż nie udało się odnaleźć informacji czy ta akcja zakończyła się sukcesem. Bardzo cenną była *Kronika Represji* publikowana na łamach kolejnych „Biuletynów Informacyjnych”, w której podano setki nazwisk represjonowanych działaczy „Solidarności”. Dla badaczy tego okresu to materiał wprost bezcenny.

Kolejny 5. numer „Biuletynu Informacyjnego”, który ukazał się 12 lutego 1982 r. zawierał instrukcję jak tworzyć Koła Oporu Społecznego „Solidarności”: *wybierz spośród zaufanych znajomych cztery osoby najbardziej zaufane, takie, o których wiesz, że myślą i czują podobnie do ciebie, zaproponuj im wspólne tworzenie KOS*. Opisano też na podstawie przeżytych grypsów warunki egzystencji internowanych białostockich działaczy „Solidarności” w Ośrodku Odosobnienia w Suwałkach.

W „Biuletynie” nr 6 z 19 lutego 1982 r. znalazł się apel II Prezydium II rzutu Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku do wszystkich członków NSZZ „Solidarność”. Apelowano w nim o zachowanie godności, wezwano do biernego oporu, którego symbolem miał być ślimak (należało pracować powoli). Apel zakończono zdaniem: *oreź nasz na ich czotgi – Ślimaki!!!* W tym numerze po raz pierwszy znalazła się kronika *Z kraju*, w której publikowano inicjatywy podziemnej „Solidarności” z innych regionów Polski. Ten numer był skromniejszy, zawierał tylko cztery kartki.

Następny „Biuletyn” nr 7 z 26 lutego 1982 r. zaczynał się mocnym wierszem *Ostatnia szychta na KWK „Piast”*. W dalszej części nieznany i niepodpisany dziennikarz „Biuletynu” opublikował cenne spostrzeżenia o sytuacji w Polsce po wprowadzeniu stanu wojennego.

Kolejny „Biuletyn Informacyjny” nr 8 z 4 marca 1982 r. przedrukował z „Tygodnika Mazowsze” bardzo ciekawy wywiad ze Zbigniewem Bujaikiem i Wiktorem Kulerskim. Padło tam ciekawe stwierdzenie, iż „Solidarność” była kolosem na glinianych nogach, co było widać w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r., kiedy to, mimo pogotowia strajkowego, w większości Komisji Zakładowych nikogo nie było, nikt nie zareagował. Z drugiej strony, jak ocenili rozmówcy te półtora roku istnienia „Solidarności” to było wielkie bezkrwawe powstanie, ludzie nauczyli się współpracować, podnieśli świadomość społeczną i narodową, przeciwstawiali się propagandzie, odkryli

prawdę. Było to ciekawe podsumowanie tamtego okresu. Obaj autorzy wywiadu apelowali o wytrwanie i działalność w podziemnej „Solidarności”. Pojawił się także apel NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” Ziemia Białostocka o działalność w podziemnych strukturach.

Kolejny 9. numer „Biuletynu” z 11 marca zaczynał się wierszami wojennymi *Idą pancry na „Wujek” i Wojna*. Były to pytania do generała Jaruzelskiego. Ciekawy jest też felieton wojenny *Pierwszy kwartał* podsumowujący stan wojenny. Uwagę zwracają przedrukowane z innych biuletynów teksty Stefana Bratkowskiego i Tadeusza Mazowieckiego. Przez cały „Biuletyn” przewija się hasło *WRON won za Don*. Redakcja apelowała o udział w wieczornych spacerach w porze Dziennika Telewizyjnego i pozbycia się pokusy kupowania reżymowej prasy. JKS (Oleg Łatyszonek) napisał tekst *Dziel i rządź* o próbach poróżnienia przez funkcjonariuszy SB „Solidarności” z ludnością białoruską. Ciekawy jest też *Hymn Ubekistanu*, który zacytuje: *Jeszcze WRONA nie zginęła/Póki my kraczymy/Co nam „Solidarność” wzięta/czołgiem odbierzemy/Marsz Jaruzelski/Od klęski do klęski/Za twoim przewodem/Zerwiemy z narodem*.

W numerze 10. „Biuletynu” z 18 marca 1982 r. ukazał się *Hymn internowanych*. „Solidarność” zażądała uwolnienia internowanych i aresztowanych, zniesienia stanu wojennego i przywrócenia praw obywatelskich, umożliwienia Związkowi działalności zgodnej ze Statutem. Przedstawiono też warunki ugody społecznej. Redakcja wspominała wydarzenia marca 1968 r.

11. numer „Biuletynu Informacyjnego” z 25 marca 1982 r. zawierał żądania NSZZ „Solidarność” do władz, podpisane 20 marca 1982 r. po raz pierwszy przez Tymczasową Komisję Regionalną NSZZ „Solidarność” Region Białystok. Opublikowana została lista działaczy ściganych przez komunistyczne władze. Znaleźli się na niej także białostoccy liderzy „Solidarności”, m.in. Krzysztof Burek, Stanisław Marczuk, Jerzy Rybnik, Edmund Lajdorf i Roman Wilk.

W kolejnym 12. numerze „Biuletynu” z 1 kwietnia 1982 r. znalazło się zaproszenie na spacer w porze DTV we wtorki, czwartki i soboty. „Biuletyn” odnotował także pojawienie się w Białymstoku „Naszego Głosu” – pisma Młodzieżowego Komitetu Obrony Społecznej. W następnym numerze z 8 kwietnia 1982 r. uwagę zwracają *Wiadomości z Regionu*, a w nich lista kilkudziesięciu aresztowanych członków „Solidarności”. Jednak całość „Biuletynu” zdominowała bardzo interesująca, dobrze zredagowana analiza „Solidarność” *po sierpniu i po grudniu*. Tekst ten powstał w obozie internowanych w Białoleścu. Nie udało mi się ustalić jego autora. Redakcja drukowała opowiadania Marka Nowakowskiego z czasu stanu wojennego.

Bardzo przydatne informacje do dziejów białostockiej „Solidarności” ukazały się w 14. numerze „Biuletynu” z 22 kwietnia 1982 r. Na jego łamach ukazał się tekst o powstaniu 20 marca 1982 r. Tymczasowej Komisji Regionalnej, która zastąpiła Prezydium RMKS w Białymstoku. TKR przejęła rolę

koordynatora wszelkich działań w regionie białostockim. TKR apelowała, aby przekazywać przez siatkę kolportażową informacje z białostockich zakładów pracy. W numerze tym znalazły się kolejne nazwiska aresztowanych, w tym kilkunastu studentów białostockich uczelni.

W numerze 15. „Biuletynu” z 29 kwietnia zamieszczono *Oświadczenie* w związku ze zbliżającym się świętem 1 maja (pamiętajmy, że 1 maja 1981 r. w Białymstoku nie było pierwszomajowych pochodów, co irytowało ówczesną władzę). Podziemna „Solidarność” apelowała, aby robotnicy nie brali udziału w pochodach. 3 maja działacze mieli złożyć kwiaty na Cmentarzu Wojskowym w Zwierzyńcu. W tym numerze „Biuletynu” znalazły się nazwiska aresztowanych i skazanych działaczy „Solidarności”.

1 maja 1982 r. działacze białostockiej „Solidarności” próbowali składać kwiaty pod siedzibą Zarządu Regionu na ul. Nowotki (Świętojańskiej). Nie mogli jednak sforsować kordonu Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej. Kilkanaście osób zatrzymano. Ciekawą i obszerną relację z tamtych wydarzeń opublikował „Biuletyn” nr 16 z 5 maja 1982 r. Tam znalazł się tekst o represjach dziennikarzy po wprowadzeniu stanu wojennego.

Z coraz większym niepokojem obserwujemy rozwój sytuacji w kraju. Mija piąty miesiąc stanu wojennego – tak zaczynał się apel TKR do członków NSZZ „Solidarność” Regionu Białystok zamieszczony w 17. numerze „Biuletynu” z 13 maja 1982 r. Redakcja wspominała także wydarzenia z 13 maja 1981 r. na Placu św. Piotra w Rzymie, z zamachu na życie Jana Pawła II. TKR wezwała członków „Solidarności” i wszystkich, którzy nie zgadzali się ze stanem wojennym do przeprowadzenia piętnastominutowej przerwy w pracy w godzinach 12 a 12.15. Apelowano, aby w tym czasie zachować całkowite milczenie. Jak w każdym „Biuletynie”, tak i tu znalazła się swoista kronika represji.

Numer 18. „Biuletynu Informacyjnego” z 20 maja 1982 r. zawierał informacje o powstaniu Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”. Podpisali się pod nią Zbigniew Bujak – Region Mazowsze, Władysław Frasyniuk – Region Dolny Śląsk, Władysław Hardek – Region Małopolska, Bogdan Lis – Region Gdańsk. Czy był to przykład dla regionalnych podziemnych komisji? W Białymstoku do takiej sytuacji nie doszło. Praktycznie do końca lat osiemdziesiątych członkowie TKR nie podpisywali się z nazwiska, tak jak i redaktorzy „Biuletynu”. TKR zaapelowała także o wpłacanie składek.

Tomikiem „Gryps”, zawierającym kilkadziesiąt wierszy wojennych rozpoczęła działalność Białostocka Oficyna Wydawnicza. Ukazał się pierwszy numer „Opornika” – pisma Akademickiego Ruchu Oporu. W „Biuletynie Informacyjnym” nr 19 z 27 maja 1982 r. Znalazł się też informacje o zmianie władz na białostockich uczelniach. NSZZ RI „Solidarność” oświadczyła na łamach „Biuletynu”, iż przestaje uznawać Jana Kułaja za swego przewodniczącego. Stało się tak po wystąpieniach Kułaja w reżymowej telewizji i gazetach.

W 20. numerze „Biuletynu” z 3 czerwca 1982 r. ukazał się *Dziennik internowania* Wiktora Woroszyńskiego. Ukazał się także apel TKR o zawieszenie spacerów w porze DTV. Na taką decyzję wpłynęły z jednej strony represje funkcjonariusz SB, z drugiej strony prośby niektórych działaczy. Spacery miały być wznowione po 8 czerwca 1982 r.

13 czerwca minie pół roku od wprowadzenia stanu wojennego, który pogwałcił podstawowe prawa obywatelskie, odebrał narodowi podmiotowość, pozbawił ruch związkowy wywalczonych w sierpniu 1980 r. wolności, przekreślił proces demokratyzacji życia publicznego. To kolejny apel białostockiej TKR, jaki znalazł się w numerze 21 „Biuletynu” z 10 czerwca 1982 r. Znalazł się w nim też apel o przerwanie pracy 13 czerwca. Jak w poprzednich numerach w „Biuletynie” zamieszczono kronikę wydarzeń z Polski i regionu.

W numerze 22. „Biuletynu” z 17 czerwca 1982 r. wspomniano rocznicę poświęcenia sztandaru Regionu Białystok NSZZ „Solidarność, jaka miała miejsce 21 czerwca 1981 r. na Dziesięcinach. Zaapelowano o udział we mszy świętej. Ukazał się także bardzo ciekawy przedruk rozmowy ze Zbigniewem Romaszewskim, członkiem Komisji Krajowej zamieszczonym w „Tygodniku Mazowsze”. Romaszewski mówił o potrzebie budowy struktur w zakładach pracy, konstruowaniem nadajników i odbiorników radiowych, aby zakłady pracy miały sprawną łączność i mogły się porozumiewać. Do łączności międzyregionalnej mogłyby posłużyć krótkofalówki. Postulował, zbudowanie systemu łączności na czas planowanego strajku generalnego.

Czerwiec 1956 – Poznań, czerwiec 1976 – Ursus – Radom pamiętamy. Niech nikt nie sądzi, że walka się zakończyła. Właśnie teraz zaczyna się najgorsze. I w tym momencie te pomniki nasze mówią nam o tych właśnie wszystkich niebezpieczeństwach. Jednocześnie niech te pomniki obowiązują nas w tej trudnej sytuacji, abyśmy nie pozwolili się podzielić, bo jeśli ktokolwiek, w jakikolwiek sposób podzieli nas – nasze osiągnięcia, rok 1980 będzie tylko jeszcze jedną datą na drodze, którą przeszliśmy przez Poznań, przez Radom i Wybrzeże. Lech Wałęsa. To przemówienie z poświęcenia kamienia węgielnego pod pomnik „Radomski czerwiec” opublikowane zostało w Biuletynie nr 23 z 24 czerwca 1982 r. Znalazła się w nim obszerna informacja o uroczystościach przy ulicy Leszczykowej (Msza w rocznicę poświęcenia sztandaru Zarządu Regionu). Przybyło kilka tysięcy osób. Ciekawe są też teksty publicystyczne *Pół roku później i Konspiracja*.

W „Biuletynie” nr 24 z 1 lipca 1982 r. pojawił się komunikat Tymczasowej Komisji Regionalnej, w którym stwierdziła, iż *poprzez pół roku trwania stanu wojennego władze nie poczyniły żadnych istotnych ustępstw na rzecz okupowanego od 13 grudnia ubiegłego roku społeczeństwa, a nastroje się radykalizują*. Dlatego też TKR miała czynić przygotowania do strajku powszechnego. TKR odwołała też spacery w porze Dziennika Telewizyjnego. Po raz pierwszy pojawiły się też hasła, albo może pseudonimy tych, którzy wpłacali pieniądze na działalność podziemnej „Solidarności”.

W lipcu 1982 r. po raz pierwszy wydano podwójny 25/26 nr „Biuletynu”. Otwierał go wiersz Wiktora Woroszyńskiego *Pewnej zimy w pewnym mieście robotnicy ostrzegają przechodniów, żeby nie przyłączali się do nich*. To mocny wiersz o trudach działalności działaczy podziemnej „Solidarności”. W numerze znalazły się wiadomości z kraju i regionu. Dotyczyły procesów i represji zastosowanych wobec działaczy. Były też informacje o starciach z ZOMO we Wrocławiu, znalazły się też nazwiska śmiertelnych ofiar reżymu. Szerokie echa wywołało wystąpienie Michała Pietkiewicza podczas majowych uroczystości religijnych w Białymstoku. Fragmenty drukował „New York Times” i przedrukował „Biuletyn Informacyjny”. Redakcja napisała także o sondażu na temat ewentualnego strajku w zakładach pracy w Białymstoku. Robotnicy byli za strajkiem. W „Biuletynie” znalazły się też ciekawe przedruki z „Tygodnika Mazowsze”.

Uwolnić Lecha Wałęsę i wszystkich internowanych i skazanych za działalność związkową! Przywrócić do pracy zwolnionych! Zwrócić związkom zawodowym i organizacjom społecznym odebrane wolności! Zakończyć stan wojenny! Członkowie NSZZ „Solidarność” miasta Białegostoku ! Niech wyrazem naszego poparcia dla tych żądań stanie się nasza manifestacyjna obecność w dniu 13 sierpnia 1982 r. na protestacyjnym spacerze po ulicy Lipowej o godzinie 19.30 – 20.15. Tak rozpoczął się apel TKR z 2 sierpnia 1982 r. zamieszczony w „Biuletynie” o numerze 29 z 5 sierpnia 1982 r. W tym „Biuletynie” znalazł się także apel Zarządu Wojewódzkiego NSZZ RI „Solidarność” do braci rolników Regionu Białystok, których poproszono o pomoc dla rodzin internowanych, aresztowanych i wyrzucanych z pracy działaczy „Solidarności”, piętnowanie donosicieli. Redakcja informowała czytelników o weryfikacjach kadry na białostockich uczelniach, czy też nalocie ZOMO na targ w Sokółce. W numerze tym odnajdziemy nazwiska innych współpracowników władzy. Była też krytyka Józefa Makary, dyrektora Kolejowych Zakładów Konstrukcji Stalowych w Starosielcach, który represjonował działaczy członków „Solidarności”. Apelowano też o zbieranie informacji o represjach Związkowców i przekazywania informacji do redakcji „Biuletynu Informacyjnego”.

W „Biuletynie” nr 30 z 12 sierpnia 1982 r. znalazły się dokumenty Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” podpisane przez Bogdanę Lisę, Władysława Hardka, Zbigniewa Bujaka, Władysława Frasyniuka i Eligiusza Szumiejkę. W tym „Biuletynie” znalazł się także bardzo ważny dokument: *Spółeczeństwo podziemne. Wstępne założenia deklaracji programowej Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”*. Zawarto w nim zasady działalności podziemnej „Solidarności”. Redakcja poinformowała czytelników o ukazaniu się nowego podziemnego czasopisma „Nasz Samorząd”. Umieszczono sporo informacji z kraju i regionu.

W numerze 31. z 19 sierpnia 1982 „Biuletynu” znalazły się także informacje o wydarzeniach z kraju i regionu. Bardzo interesujące są rady dla prze-

słuchiwanych. Bardzo cenne z punktu badacza dziejów białostockiej „Solidarności” są informacje o aresztowaniach kilkunastu aktywnych działaczy. Są też informacje o ujawnieniu się Jerzego Rybnika – jednego z liderów regionalnej „Solidarności”.

Numer 31 „Biuletynu” z 19 sierpnia 1982 r. zaczynał się wierszem Marka Meyera *Będziemy oddychać cicho, z cyklu wiersze dla M.* Znalazły się w nim znane słowa: *tata Ali aresztował tatę Oli/tatę Oli to bolało – już nie boli/tata Ali jest funkcjonariuszem/ – tłumaczy – robię tylko, co muszę/tata Oli robił czego nie powinien/i dlatego tata Oli jest winien/tata Ali mówi, że chciał władzy Oli tata/i dlatego prokurator dał mu cztery lata/teraz tata Oli siedzi i nic nie je/jak posiedzi jeszcze trochę to zmądrzeje.* W „Biuletynie” też zamieszczone zostały informacje o represjach władz i rady dla przesłuchiwanych.

W numerze 32. „Biuletynu” z 23 sierpnia 1982 r. zamieszczony został apel do członków NSZZ „Solidarność” Region Białystok, w którym Tymczasowa Komisja Regionalna przypominała, iż Związek narodził się w sierpniu 1980 r., więc 31 sierpnia został uznany jako święto Związku. W grudniu 1981 r. władza dokonała zamachu, jednak nie zdołała zniszczyć „Solidarności”. Wezwano więc członków Związku do udziału we Mszy św. w kościele farnym. Po zakończeniu nabożeństwa miał się odbyć marsz ulicą Lipową. 31 sierpnia został ogłoszony dzień solidarności ze skazanymi działaczami „Solidarności”. W „Biuletynie” znalazła się też informacja o uroczystościach przy symbolicznej mogile pomordowanych w Katyniu na Cmentarzu na Powązkach.

Numer 33. „Biuletynu Informacyjnego” z 1 września 1982 r. zawierał opis największej manifestacji jaka odbyła się w Białymstoku w czasie stanu wojennego. W drugą rocznicę podpisania Porozumienia Gdańskiego, 31 sierpnia związkowcy Białegostoku zgromadzili się o godzinie 18 na Mszy Świętej w Prokatedrze. Na ulicach miasta pojawiły się liczne patrole złożone z zomowców, żołnierzy, patrole WSW, w kaskach, z bronią, pałkami. Po Lipowej parady milicyjne samochody. Dalej znajduje się opis kilkutysięcznej demonstracji (3–4 tysiące) rozbitej przez ZOMO. To świetny materiał dla badaczy dziejów regionalnej „Solidarności”. W „Biuletynie” znalazły się też informacje o numerach rejestracyjnych taksówek prowadzonych przez współpracowników SB.

Bardzo cennym źródłem wiedzy jest „Biuletyn Informacyjny” nr 34 z 19 września 1982 r. w którym opublikowane zostały dokumenty Tymczasowej Komisji Regionalnej NSZZ „Solidarność” Region Białystok. Warto przytoczyć niektóre fragmenty: *31 sierpnia tłumnie uczestniczyliśmy w marszy protestu, pokazaliśmy sobie i innym, że „Solidarność” w naszym mieście żyje. Nie szczędzono nam bolesnych doświadczeń. W alejach 1 Maja milicja z całą brutalnością zaatakowała bezbronnych uczestników marszu...* Była też tradycyjna kronika z województwa Białostockiego. Czytelnikom przedstawiono też informacje o tragicznych wydarzeniach w Lubinie.

Tymczasowa Komisja Regionalna ogłosiła 2 października dniem solidarności z Lechem Wałęsą, który pozostał sobą i był symbolem „Solidarności”. Wezwano Związkowców do udziału we mszy Świętej, która miała być doprawiona w intencji Wałęsy. Zaapelowano także o organizowanie takich inicjatyw w innych miastach województwa. Apel ten zamieszczony został w „Biuletynie Informacyjnym” nr 35 z 25 września 1982 r. Tam także dokumenty Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej.

Bardzo interesujący jest nr 36 „Biuletynu Informacyjnego” z 1 października 1982 r. Jest w nim artykuł *Był z nami*, w którym anonimowy autor, były internowany z Regionu Białostok przedstawił warunki życia internowanych działaczy białostockiej „Solidarności” w Ośrodku Odosobnienia w Suwałkach. Napisał też o biskupie Mikołaju Sasinowskim z Łomży, który odprawiał tam nabożeństwa i udzielał wsparcia duchowego odizolowanym o świata działaczom. Jest też tekst o wyczynach ZOMO-wców w Łapach, brutalnie bijących zatrzymanych działaczy 31 sierpnia 1982 r. Są też nazwiska kolejnych więźniów politycznych z województwa białostockiego. Redakcja zaprezentowała sylwetkę Lecha Wałęsy.

W kolejnym 37 numerze „Biuletynu Informacyjnego” z 7 października 1982 r. pojawiła się uchwała TKR w sprawie składek członkowskich. Zobowiązane podziemne komisje zakładowe do systematycznego zbierania składek, które po części miały być przeznaczane na pomoc dla rodzin represjonowanych członków „Solidarności” i bieżącą działalność Związku. Są też nazwiska 21 aresztowanych studentów białostockich uczelni wyższych. Ciekawe informacje o Komitecie Obrony Robotników.

W „Biuletynie Informacyjnym” nr 38 z 14 października 1982 r. znalazła się kolejna odezwa TKR w której napisano, iż rozwiązanie NSZZ „Solidarność” oznacza kolejne pogwałcenie przez władze komunistyczne prawa do swobodnego zrzeszenia się ludzi pracy. Uchwała sejmu z 8 października 1982 r. jest sprzeczna z konstytucją PRL i umowami z sierpnia 1980 r. TKR zobowiązała podziemne komisje zakładowe do kontynuowania swoich działań i umacniania struktur na terenie zakładów pracy. Kilkaset osób wzięło udział we mszy świętej w intencji Lecha Wałęsy. W Biuletynie znalazła się kronika represji w Polsce i województwie białostockim.

W „Biuletynie Informacyjnym” nr 39 z 21 października 1982 r. przewodniczący TKR zapowiedział dalszą walkę podziemnej „Solidarności” z komunistycznym reżymem poprzez pokojowe demonstracje. 13 października po ulicy Lipowe spacerowała kilkaset osób. Są też informacje o akcjach ulotkowych w Łapach i Uhowie. W kolejnym Biuletynie nr 40 z 28 października 1982 r. odezwa TKR do ludzi pracy Regionu Białostok z okazji 2 rocznicy rejestracji „Solidarności”. Zaapelowano w niej o tworzenie komitetów strajkowych na terenie białostockich zakładów pracy i o liczny udział w strajkach robotników Białegostoku. W czasie strajku trzeba było się domagać anulowa-

nia decyzji sejmu o delegalizacji „Solidarności”, uwolnienia więźniów politycznych, odwołania stanu wojennego. W numerze 41 Biuletynu z 4 listopada 1982 r. zawezwano do bojkotu powstających pod opieką władzy nowych związków zawodowych w białostockich zakładach pracy. TKR ogłosiła deklarację o przystąpieniu do strajku generalnego wiosną 1983 r. Zamieszczona została instrukcja organizowania strajku bez ujawniania tajnych struktur Związku. W „Biuletynie” zaprezentowano sylwetkę Władysława Frasyniuka.

W numerze nr 44/45 „Biuletynu Informacyjnego” z 25 listopada – 1 grudnia 1982 r. znalazł się wiersz Czesława Miłosza do Lecha Wałęsy. Następnie były dokumenty Tymczasowej Komisji Regionalnej w sprawie samorządów pracowniczych. Sporo informacji na temat nowych związków zawodowych, uroczystościach religijnych w Białymstoku oraz uroczystościach w Warszawie z okazji 64. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę. Na terenie Uhowa w przeddzień rocznicy odzyskania niepodległości rozrzucono ulotki nr 47 Biuletynu z 14 grudnia 1982 r. komentarz Solidarności po zawieszeniu stanu wojennego przez gen Jaruzelskiego. Są też relacje z zakładów pracy. Przedrukowane fragmenty wywiadu Z. Bujaka udzielonego redakcji Tygodnika Mazowsze.

Przebieg wydarzeń 10 listopada 1982 r. Stawia pod znakiem zapytania dotychczasową taktykę Związku. TKK NSZZ „Solidarność” stoi więc przed problemem wypracowania nowych form walki to kolejny apel Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej przedrukowany przez redakcję „Biuletynu Informacyjnego” nr 46 z 7 grudnia 1982 r.

W „Biuletynie Informacyjnym” nr 47 z 14 grudnia redakcja komentowała zapowiedzi zawieszenia stanu wojennego, stwierdzając, iż *kluczowym probieżem uczciwości władz i jej rzeczywistych chęci szukania porozumienia ze społeczeństwem był jej stosunek do problemu więźniów politycznych. Amnestia, a przynajmniej jej zapowiedź byłaby gestem pozytywnie odebrany przez społeczeństwo. Ogniwa Związku powinny rozpocząć zdecydowaną walkę o sprawy pracownicze na terenie swoich zakładów pracy. Odnieśliśmy spory sukces w bojkocie „wronich” związków. Udaremniliśmy plan stworzenia prorządowego skupiającego 15–20% robotników ruchu związkowego. Fiasko nowych związków obliguje podziemne struktury zakładowe „Solidarności” do inspirowania wszelkich wystąpień pracowniczych. W dalszej części „Biuletynu” znalazła się lista kilkudziesięciu osób aresztowanych przez komunistyczne władze.*

„Biuletyn Informacyjny” nr 48 z 21 XII 1982 r. oznajmiał czytelnikom: *Doczekaliśmy się małego jubileuszu, jest setny numer Biuletynu Informacyjnego. Przez dwa lata wychodzi nasze pismo. 13 grudnia 1981 r. jest datą wyznaczająca połowę dotychczasowego okresu ukazywania się. Warto zatem powrócić do 13 grudnia, który stał się przełomowym w „życiu” „Biuletynu”. Właśnie tego pamiętnego dnia trzy numery pisma oczekiwały w Białostockich Zakładach Graficznych. Wszyscy pamiętamy przebieg tamtych wypadków. Członkom „Solidarności” udało się wy-*

nieść kilka egzemplarzy już wydrukowanego „Biuletynu”. Cały nakład wpadł w ręce bezpieki. Ten skonfiskowany numer stał się przełomowym, ponieważ stanowi granicę między formą i treścią przedwojennego pisma, a wydawanym dalej „Biuletynem wojennym”. Zubożała ze znanych powodów szata graficzna, ale „Biuletyn” chyba tylko na tym zyskał, ponieważ jak przystało na pismo podziemne, drukowane przy pomocy prymitywnych urządzeń ma również ubogą szatę graficzną. Jest zatem świadectwem, jak czasy ciemności i przemocy wpływają na formę niezależnych czasopism. Zmieniła się również treść naszego pisma. Wielką zasługą wojennych numerów było rozbudzenie wśród Czytelników świadomości narodowej. Wszyscy pamiętamy chyba artykuły o treści społecznej i narodowej, a przede wszystkim historycznej. Poprzedniej redakcji często zarzucano, że „Biuletyn” zamieszcza zbyt mało informacji, ale czas potwierdził słuszność tamtych decyzji. Z perspektywy stanu wojennego wyraźnie widać co pozostało z dotychczasowej działalności „Solidarności”. Zatarły się w pamięci setki konfliktów i utarczek między związkowcami a władzą, pozostała rozbudzona świadomość narodowa i świadomość historii, szczególnie tej najnowszej, tak skutecznie zakłamywanej przez władze. 13 grudnia zmieniono (i słusznie) treść „Biuletynu”. W czasach kiedy władza stara się ukryć wszelkie niewygodne jej wiadomości, zadaniem pisma stało się jak najszersze informowanie społeczeństwa. Przy okazji jubileuszu pragniemy podziękować wszystkim redaktorom „Biuletynu Informacyjnego”, a przede wszystkim jego założycielom, redaktorom, drukarzom, kolporterom. Pamiętamy również o tych, którzy stracili wolność walcząc za sprawę „Solidarności” Zadaniem pisma będzie ciągle przypominanie społeczeństwu o tych osobach. Oni siedzą za nas.

Regularne wydawanie „Biuletynu Informacyjnego” było sporym sukcesem podziemnej „Solidarności”. Ludzie dostawali solidną dawkę wiedzy o wydarzeniach w Polsce i województwie białostockim. Dzięki „Biuletynowi” wpływały też pieniądze na podziemną działalność. W każdym numerze „Biuletynu Informacyjnego” były drukowane hasła, np. Ława – 16 wpłacił 85 tysięcy. Nie udało się odnaleźć klucza, aby te hasła rozszyfrować. „Biuletyn Informacyjny” świadczył także o istnieniu podziemnej „Solidarności”.

W numerze 49 „Biuletynu Informacyjnego” z 4 stycznia 1983 r. przedrukowany został z „Tygodnika Mazowsze” nr 37 z 16 grudnia 1982 r. bardzo ważny wywiad ze Stanisławem Marczukiem – przewodniczącym TKR. Na pytanie w jakich warunkach działa „Solidarność” w Białymstoku odpowiedział: w małym regionie są duże kłopoty. Mamy mniej liczną kadrę aktywistów, część z nich siłą rzeczy jest na muszce SB. Dotkliwie odczuwamy brak zaplecza intelektualnego – uczelni i instytutów. W związku z tym trudno o jakieś własne poważniejsze inicjatywy opiniotwórcze. Większość działań i akcji odbywa się na zasadzie przechwytywania i powielania pomysłów zrodzonych gdzie indziej.

W naszym regionie nie ma tradycji wielkoprzemysłowych, klasa robotnicza powstała tu w wyniku stosunkowo świeżej migracji ze wsi. Co więcej jesteśmy regionem wielonarodowościowym. Nawet ruch „Solidarności” nie zdołał złagodzić narostych przez lata, skutecznie podsycanych przez władze antagonizmów i waśni.

Przyjmują się wszelkie akcje, które zakładają anonimowość. Znacznie lepiej wy-

padły u nas spaceru w porze Dziennika Telewizyjnego, układanie krzyża z kwiatów 31 sierpnia 1982 r. niż akcja w zakładach pracy np. 13 maja 1982 r. Zauważam, że szerzy się postawa życzliwego kibicowania, bez wychylania się. Ludzie chcą czytać prasę, chętnie płacą składki, pójdą do kościoła na Mszę świętą i wielu to wystarcza.

Do wygrania jest batalia o bojkot wronich związków. Na razie jest dobrze – w Białymstoku z nowymi związkami kłapa. Trochę gorzej jest w terenie, ze względu na umiejętne wygrywanie przez władzę zaszłości w stosunkach między różnymi narodowościami. Nie możemy jednak ograniczać się tylko do bojkotu. Musimy pokonać wrogie związki na płaszczyźnie działalności socjalnej. A to pociąga za sobą konieczność rozwijania różnorodnych form samopomocy i samoorganizacji w zakładach.

Wojna się skończy, „Solidarność” i nasz program – choć na razie bez szans na pełną realizację – pozostanie. Pozostanie jako możliwość, jako przeciwwaga dla tego wszystkiego, co będą chcieli zrobić z nami komuniści. Na ofensywną linię w warunkach represji i terroru nas nie stać. Powinniśmy się przygotować do „długiego marszu”. Wydaje mi się, że autorytet „Solidarności” w społeczeństwie nie wynika z zasług poszczególnych ludzi tworzących podziemne struktury. Oni się wykruszają, na ich miejsce przychodzą inni, przejmując depozyt narodowych nadziei i aspiracji. W Białymstoku TKR tworzą zarówno ludzie, pozostający od początku w ukryciu, jak i działający „na powierzchni”, w zakładach. Nie sądzę, by zawieszenie stanu wojennego pociągało za sobą rezygnację z dotychczasowych struktur. Trzeba będzie co najwyżej dostosować się do nowej sytuacji. Ważne, by zachować ciągłość działania, nawet gdy ujawnią się niektórzy podziemnych władz regionu. W „Biuletynie Informacyjnym” znalazło się także przemówienie Lecha Wałęsy o przyszłości „Solidarności”, a w kronice o aresztowaniu Romana Wilka.

W numerze 51 „Biuletynu Informacyjnego” z 15 stycznia 1983 r. Tymczasowa Komisja Regionalna wydała Deklarację Programową, w której żądała od władz demokratyzacji i pluralizmu życia politycznego i społecznego, w tym demokratycznych wyborów, samorządności terytorialnej i niezależnych związków zawodowych, suwerenności i partnerskiego rozwoju stosunków Polski ze wszystkimi państwami na arenie międzynarodowej. Związkowcy domagali się reformy systemu ekonomicznego w kierunku poszerzenia i rozwoju wielosektorowego modelu własnościowego, oparcia działalności gospodarczej na rachunku ekonomicznym i autentycznej samorządności oraz zniesienia prymatu ideologii nad ekonomiką. Postulowano opracowanie programu rozwoju rolnictwa i zaopatrzenia społecznego w żywność, ukierunkowanego na samowystarczalność żywnościową kraju poprzez wzrost potencjału produkcyjnego i umożliwienie operatywności ekonomicznej sektora prywatnego. Apelowano o zwiększenie nakładów na rozwój infrastruktury wsi i związanych z rolnictwem gałęzi przemysłu, wytworzenie właściwych relacji cen produktów rolnych w stosunku do innych artykułów oraz wprowadzenie kontroli eksportu artykułów żywnościowych, zabezpieczającej priorytet w zaopatrzeniu rynku wewnętrznego. Żądano także anulowania ustaw i przepisów umożliwiających represjonowanie opozycji i utrzymanie

przywilejów grup rządzących oraz zagwarantowania rządów prawa i przestrzegania równości wobec prawa, swobody wyrażania przekonań i poglądów oraz nieskrępowanego dostępu do pełnej rzetelnej informacji.

W „Biuletynie Informacyjnym” nr 52 z 25 stycznia 1983 r. pojawiła się informacja o aresztowaniu 18 stycznia 1983 r. Krzysztofa Burka, o represjach wobec czterech związkowców z „Solidarności, którzy na poligonie w Czerwonym Borze odmówili przyjmowania posiłków. Sporo informacji o wydarzeniach w Polsce.

Redakcja „Biuletynu Informacyjnego” nr 53 z 29 stycznia 1983 r. wydrukowała Apel Regionalnej Komisji Koordynacyjnej „Pojezierze”. RKK wezwwała do bojkotu reżymowych związków zawodowych. W tekście *Białystok w awangardzie* redakcja „Biuletynu” opisała spotkanie komendanta wojewódzkiego MO płk. Sylwestra Rogalewskiego z tzw. aktywnym społecznym (dyrektorzy zakładów pracy, przedstawiciele załóg, działacze partyjni). Rogalewski mówił o sukcesach SB w walce z podziemną „Solidarnością”.

„Solidarność” dziś – oświadczenie programowe TKK NSZZ „Solidarność” przedrukowane zostało w „Biuletynie Informacyjnym” nr 54 z 10 lutego 1983 r. Było to bardzo ważne oświadczenie wskazujące kierunki działań i strukturę podziemnej „Solidarności”. Tekst przydatny dla badaczy dziejów „Solidarności” w regionie białostockim.

W „Biuletynie Informacyjnym” nr 55 z 17 lutego 1983 r. redakcja propagowała wśród czytelników. *Kodeks Honorowy Robotnika*. Tekst nieznanego autorstwa opublikowany został dzięki łącznikom, którzy przekazali go ukrywającym się członkom TKR. *Kodeks* wskazywał, jak powinno odnosić się do osób, które akceptowały stan wojenny. Honorowy robotnik nie powinien podejmować współpracy z dyrekcją zakładu, uczestniczyć w naradach czy działalności społecznej organizowanej odgórnie. Powinien także bojkotować uroczystości jubileuszowe i nie przyjmować nagród i wyróżnień.

Samorząd – czyli jak zrobić by ktoś odpowiadał przed społeczeństwem za rząd to ciekawa analiza na temat powstających związków zawodowych, która pojawiła się w „Biuletynie Informacyjnym” nr 56 z 24 lutego 1982 r. Dalej redakcja zamieściła informacja o procesach politycznych w Polsce i represjach politycznych w województwie białostockim.

W „Biuletynie Informacyjnym” nr 57 z 3 marca 1983 r. w artykule *Polski problem po roku* ks. Małkowski stwierdził, iż najważniejszym problemem Polski było stworzenie sposobu współtworzenia państwa wolnego i sprawiedliwego. Autor rozważał, czy można stworzyć załączki społeczeństwa podziemnego i zawiązki przyszłych instytucji Polski niepodległej. Autor przeanalizował także rolę kościoła, a artykuł zakończył słowami: *Dzieło Ducha Świętego zapoczątkowane na Placu Zwycięstwa w Warszawie wołaniem Ojca Świętego: „niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi – tej ziemi” zniszczone być nie może, bo trudno sobie wyobrazić, żeby Duch Święty nie posłuchał namaszczonego przez Siebie papieża*. W informacji ORMO czuwa redakcja poinformowa-

ła czytelników, iż w Białymstoku było 1182 członków Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej. Redakcja ubolewała, iż reżymowe państwo uzyskało ze sprzedaży alkoholu około 250 miliardów złotych. Dla porównania fundusz płac w przemyśle państwowym wynosił około 390 miliardów złotych. W „Biuletynie Informacyjnym” zamieszczono nazwiska śmiertelnych ofiar komunistycznego reżymu.

„Biuletyn Informacyjny” nr 58 z 10 marca 1983 r. otwierało oświadczenie Tymczasowej Komisji Regionalnej w którym znalazły się informacje, iż kierownictwo podziemnej „Solidarności” podjęło decyzję o potrzebie uruchomienia nowych wyspecjalizowanych periodyków, które podejmowałyby problemy społeczne, polityczne, kulturalne. W „Biuletynie” opublikowano także teksty o zjeździe literatów PZPR, polskiej drodze do socjalizmu. Znalazły się także wiadomości z regionu i kolejne nazwiska represjonowanych przez komunistyczne władze. Redakcja poinformowała swoich czytelników, iż kolejne „Biuletyny” będą ukazywały się co dwa tygodnie.

W numerze 61 „Biuletynu Informacyjnego” z 21 kwietnia 1983 r. znalazło się oświadczenie TKR o obchodach święta 1 maja w Białymstoku: *Zgodnie z wcześniejszymi informacjami dotyczącymi uczczenia święta 1 Maja poprzez uczestnictwo w Mszach świętych i majówkach różnych punktach miasta oraz a miastem – proponujemy centralny spacer majówkowy główną aleją parku Zwierzynieckiego. Uczcijmy chwilą ciszy wszystkich cierpiących wskutek wprowadzenia stanu wojennego. Apelujemy też o spokój i powagę. Niech zgodnie z życzeniami i apelem TTK spotkanie nasze odbędzie się w pokoju i z godnością.*

Był też apel o uczczenie święta 3 Maja: *W dniu 3 Maja – święta narodowego, budzącego w sercach Polaków szereg głębokich i patriotycznych odczuć powinniśmy zmanifestować naszą narodową wolę przetrwania mimo mnożących się akcji terroru władz i postępującego zniewalania naszego społeczeństwa przez te władze. W „Biuletynie” była też kronika wydarzeń w kraju i województwa białostockiego oraz interesujący komentarz redakcji i powstających koncesjonowanych związków zawodowych.*

W „Biuletynie Informacyjnym” nr 62 z 10 maja 1983 r. możemy się dowiedzieć, iż ponad tysiąc osób zebrało się na Mszy świętej odprawionej w kościele farnym. Po jej zakończeniu kilkaset osób uformowało pochód i pomaszerowało w kierunku kościoła św. Rocha. Pod wpływem wezwań, które padły ze strony ZOMO manifestanci opuścili jezdnię i pomaszerowali w zaplanowanym kierunku. ZOMO nie interweniowało. 1 maja 1983 r. kościoły wypełniły się członkami i sympatykami „Solidarności”. Także 3 maja odbyły się uroczyste Msze święte, w których uczestniczyło kilka tysięcy wiernych.

Numer 64 z 10 czerwca 1983 r. „Biuletynu Informacyjnego” został w znacznej części poświęcony trzeciej rocznicy pobytu Jana Pawła II w Polsce. Redakcja skoncentrowała się na naukach Ojca Świętego, jego słowach po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce. Była też informacja o śmierci Grzegorza Przemyka. Redakcja zaapelowała o spacerze w przez Dziennika

Telewizyjnego oraz o drugiej rocznicy poświęcenia sztandaru Zarządu Regionu (21 czerwca 1981 r.).

„Biuletyn Informacyjny” nr 66 z 8 lipca 1983 r. poświęcony został w znacznej części wizycie Jana Pawła II w Polsce w czerwcu 1983 r. Zacytowana została homilia wygłoszona przez Ojca Świętego w Katowicach 20 czerwca 1983 r. Bardzo interesujący był artykuł Wilk jako pasterz przedrukowany z niemieckiego „Der Spiegel” w którym przedstawiona postać Mieczysława Moczara i rolę jaką odegrał w PRL. Był też kronika wydarzeń z Polski i województwa białostockiego.

Po zakończeniu stanu wojennego „Biuletyn Informacyjny” zaczął się ukazywać nieregularnie. „Biuletyn” nr 67 pojawił się 15 sierpnia 1983 r., zaś następny nr 68 dopiero 16 listopada 1983 r. Kłopoty z jego drukowaniem wynikały z trudnej sytuacji w jakiej znalazła się podziemna „Solidarność”. Wielu działaczy ogarnęło zwątpienie i marazm, nastąpiła dość znaczna infiltracja środowiska związkowego przez Służbę Bezpieczeństwa. W kierownictwie „Solidarności” doszły do głosu ambicje poszczególnych liderów. Powodowały one rozgrywki personalne. Wzrastała nieufność pomiędzy nimi, która skutkowałą wzajemnymi podejrzeniami o współpracę ze SB. W tej sytuacji sensownym rozwiązaniem było skupienie się na drukowaniu i kolportażu bezdebitowych wydawnictw. Jak się później okazało zamierzenia te dało się w znacznym stopniu zrealizować.

„Biuletyn Informacyjny” nr 68 pojawił się 16 listopada 1983 r. Redakcja przypominała w nim 65. rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę, podkreślając, iż do momentu powstania NSZZ „Solidarność” było to wydarzenie skazane przez władzę na zapomnienie. Przedrukowany został list otwarty grupy oficerów Ludowego wojska Polskiego do społeczeństwa. Redakcja przedstawiła historię Komunistycznej Partii Polski i jej szkodliwej roli jaką odegrała w II Rzeczypospolitej. Potępione też działaczy „Solidarności”, którzy występowali w reżymowej telewizji. Z radością publikowano o Nagrodzie Nobla, którą otrzymał Lech Wałęsa. Opublikowana została lista działaczy podziemnej „Solidarności”, którzy przebywali w białostockim więzieniu.

„Biuletyn Informacyjny” nr 70 ukazał się 12 maja 1984 r. Był słabo czytelny, gdyż wykonano go na sicie. Redakcja przypominała w nim 40. rocznicę bitwy o Monte Cassino. Opisano rządowe pochody pierwszomajowe, podkreślając, iż wzięło w nich udział tylko kilka procent pracowników wielkich zakładów pracy Białegostoku. Wielu członków podziemnej „Solidarności” wzięło udział w we Mszach Św. odprawionych w kościele św. Rocha i białostockiej Farze w intencji św. Józefa Robotnika.

„Biuletyn Informacyjny” nr 71 ukazał się 23 maja 1984 r. Przypomniano w nim o 3. rocznicy poświęcenia sztandaru Zarządu Regionu białostockiej „Solidarności”. 21 czerwca 1981 r. na placu przy ulicy Leszczyńskiej, w miejscu gdzie miał powstać pomnik „Solidarności” odbyło się poświęcenie sztan-

daru Zarządu Regionu Białystok NSZZ „Solidarność”. Sztandar został wniesiony od strony ulicy Leszczykowej w asyście trzech sztandarów organizacji zakładowych. Sztandar wyświecił ksiądz biskup Edward Kisiel. Po mszy świętej uformował się pochód z nowym sztandarem na czele i transparentami z napisami „Aby Polska była Polską”. Pod siedzibę MKZ dotarło kilkanaście tysięcy ludzi. Była to jedna z większych manifestacji, jakie widział Białystok (liczniejsze bywały tylko w czasie ważnych uroczystości religijnych, czy też przymusowych pochodów 1 majowych). Rzesze białostoczan, którzy dobrowolnie wzięli udział w uroczystościach poświęcenia sztandaru białostockiej „Solidarności” były świadectwem poparcia działalności Związku. W Biuletynie zamieszczona została instrukcja w jaki sposób zachować się podczas przesłuchania przez funkcjonariuszy SB. Był to jak się to potem okazało skuteczny oręż w walce z funkcjonariuszami SB. Osoby wzywane na przesłuchanie do Komendy Wojewódzkiej MO wiedziały jak się zachować i jakie informacje podawać przesłuchującym funkcjonariuszom, by nie zdekonspirować innych działaczy.

„Biuletyn Informacyjny” nr 72 ukazał się 6 czerwca 1984 r. Składał się z dwóch kart na których wydrukowano odezwę Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej i Tymczasowej Komisji Regionalnej w Białymstoku wzywającą do bojkotu wyborów do rad narodowych w dniu 16 czerwca 1984 r.

„Biuletyn Informacyjny” nr 73 ukazał się 3 lipca 1984 r. Redakcja napisała, iż bojkoty wyborów do rad narodowych należy uznać za udany, frekwencja była niska. W Biuletynie znalazła się informacja o aresztowaniu w Warszawie ukrywającego się Edmunda Lajdorsa – członka podziemnej „Solidarności”. Za działalność w podziemiu w więzieniu przebywali: Jerzy Kułak, Marek Trudnos, Tadeusz Dzieńbis i W. Mojsa.

„Biuletyn Informacyjny” nr 74 ukazał się 19 sierpnia 1984 r. Redakcja wspominała lato 1980 r. oraz konsekwencje powstania NSZZ „Solidarność”. Napisało też o amnestii, jaką ogłosiły władze PRL z okazji 40. rocznicy powstania Polski Ludowej.

„Biuletyn Informacyjny” nr 75 ukazał się 19 września 1984 r. Znalazła się w nim relacja z 1 września 1984 r. w której opisano zamieszczenie na kościele Farnym w Białymstoku pamiątkowej tablicy poświęconej poległym żołnierzom Armii Krajowej. Przypomniano też historię AK. Opisano też uroczystość, jaka odbyła się w Kościele św. Rocha z okazji 4. Rocznicy powstania „Solidarności”. „Biuletyn Informacyjny” nr 76 ukazał się 10 października 1984 r. Tymczasowa Komisja Regionalna zaapelowała na jego łamach o liczny udział członków „Solidarności” we Mszy Świętej, która miała być odprawiona w Kościele Farnym w dniu 11 listopada z okazji 66. Rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę. Przedrukowano również przemówienie jakie wygłosił Zbigniew Bujak 6 września 1984 r. w Kościele Św. Stanisława Kostki w Warszawie, z okazji 4. Rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”.

W wieściach z regionu informowano czytelników o różnych inicjatywach podziemnej „Solidarności”. Biuletyn słabo czytelny.

„Biuletyn Informacyjny” nr 77 ukazał się 18 listopada 1984 r. Tymczasowa Komisja Regionalna w specjalnym *Oświadczeniu* pożegnała księdza Jerzego Popiełuszkę zamordowanego w 19 października 1984 r. przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Redakcja opisała też wydarzenia jakie rozegrały się przed Zakładem Medycyny Sądowej Akademii Medycznej w Białymstoku, w którym przeprowadzona została sekcja zwłok księdza Jerzego Popiełuszki. Opisano też pogrzeb ks. Jerzego w Warszawie i udział w nim białostockiej delegacji. Biuletyn słabo czytelny.

„Biuletyn Informacyjny” nr 78 ukazał się 29 listopada 1984 r. Redakcja zamieściła artykuł pt. *Na co czekamy?* w którym autor zastanawiał się nad dalszą działalnością podziemnej „Solidarności”. W kronice z regionu informowano o ukaraniu białostockich taksówkarzy, którzy brali udział w korowodzie pogrzebowym odprowadzającym ciało księdza Jerzego Popiełuszki w drodze do Warszawy przez funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej.

„Biuletyn Informacyjny” nr 79 ukazał się 13 grudnia 1984 r. Redakcja opisała w nim wydarzenia grudnia 1970 r. na Wybrzeżu. Pokazano brutalność funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej, Służby Bezpieczeństwa i niektórych oficerów Ludowego Wojska Polskiego. Napisano, iż na ulicach Gdyni, Gdańska, Elbląga i Szczecina od kul milicjantów i żołnierzy zginęli robotnicy. Podobnie, po 11 latach od kul ZOMowców zginęli robotnicy z Kopalni „Wujek”. Pojawiła się także kronika wydarzeń z Polski i województwa białostockiego.

„Biuletyn Informacyjny” nr 79 ukazał się 15 stycznia 1985 r. Redakcja zamieściła w nim List do ludzi pracy autorstwa Lecha Wałęsy, który ocenił w nim sytuację w Polsce. W Biuletyście znalazł się materiał z toruńskiego procesu Grzegorz Piotrowskiego, Leszka Pękali i Waldemara Chmielewskiego zabójców księdza Jerzego Popiełuszki oraz pułkownika Adam Pietruszki za podżeganie do zabójstwa. Biuletyn jest słabo czytelny.

„Biuletyn Informacyjny” nr 80 ukazał się 15 stycznia 1985 r. Redakcja opublikowała w nim obszerny wywiad z Lechem Wałęsą. Wspominając 122. rocznicę powstania styczniowego opublikowano „Marsz strzelców z 1863 r.”. Przedrukowano tekst z pisma „Arka”, w którym znalazł się przegląd białostockiej prasy podziemnej. Opisano także podziemną „Solidarność” z Uchwyków”.

„Biuletyn Informacyjny” nr 81 ukazał się 15 stycznia 1985 r. Redakcja zamieściła w nim „List do ludzi pracy” autorstwa Lecha Wałęsy. Przywódca „Solidarności” przeanalizował sytuację w Polsce i wewnątrz „Solidarności”. „Biuletyn” słabo czytelny.

„Biuletyn Informacyjny” nr 82 ukazał się 6 lutego 1985 r. Redakcja opisała Mszę św. za Ojczyznę, która odprawiona została 27 stycznia 1985 r. w Ko-

ściele św. Stanisława Kostki na Żoliborzu. Wzięli w niej udział Związkowcy z Białegostoku, Choroszczy, Brańska i Hajnówki. 13 stycznia 1985 r. w Suchowoli odprawiona została Msza św. Za Ojczyznę i w intencji księdza Jerzego Popiełuszki.

„Biuletyn Informacyjny” nr 84 ukazał się 6 września 1985 r. Redakcja wydrukowała w nim Oświadczenie Tymczasowej Komisji Regionalnej w sprawie bojkotu wyborów do Sejmu PRL przez członków i sympatyków podziemnej „Solidarności”. W kronice regionalnej opublikowano nazwiska osób szykanowanych przez władzę: Małgorzata Kurzyna, Andrzej Kuczyński, ksiądz Stanisław Suchowolec, Edmund Lajdorf. 31 sierpnia 1985 r. z okazji 5. rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych w kościele św. Kazimierza odprawiona została uroczysta Msza Św., w której udział wzięło ponad 2 tysiące osób. „Biuletyn” słabo czytelny.

„Biuletyn Informacyjny” nr 85 ukazał się 1 listopada 1985 r. Na jego łamach Społeczny Komitet Kontroli Wyborów opublikował wyniki pomiarów jakich dokonał przez lokalami wyborczymi. Obliczona w ten sposób frekwencja była znacznie niższa, niż oficjalnie podawana przez władzę.

„Biuletyn Informacyjny” nr 86 ukazał się 1 grudnia 1985 r. Z okazji zbliżających się Świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku, Redakcja życzyła Ojczyźnie – Wolności, Narodowi – Sprawiedliwości, Pracownikom – Pluralizmu Związkowego, Czytelnikom – regularnych dostaw, dobrego pod względem merytorycznym i technicznym Biuletynu Informacyjnego, sobie samym – aby to wszystko spełniło się jak najszybciej i żeby do tej pory nikt nie wpadł. Dalej był tekst o powstających w zakładach pracy Radach Pracowniczych.

„Biuletyn Informacyjny” nr 87-88 ukazał się 2 lutego 1986 r. Redakcja opublikowała tekst o procesie jaki odbył się w Krakowie. Za działalność w podziemiu oraz kolportowanie ulotek i podziemnej prasy oskarżono Jadwigę Lanczowską i Janusza Stopę. W kościele w Starosielcach odprawiono Mszę św. w intencji szykanowanych członków podziemnej „Solidarności”.

„Biuletyn Informacyjny” nr 89 ukazał się w marcu 1986 r. Redakcja opublikowała tekst pt. „Związek Zawodowy „Solidarność” w zakładach pracy”. Napisało też o działalności Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej. W artykule pt. „Atak na poziom życia i prawa pracownicze napisano o podwyżkach cen wielu artykułów niezbędnych do codziennego życia.

„Biuletyn Informacyjny” nr 90 ukazał się 10 kwietnia 1986 r. Na jego łamach Tymczasowa Komisja Regionalna zaapelowała o bojkot rządowych obchodów 1 maja. Wspominano też zmarłego w 1981 r. księdza Witolda Pietkuna – pierwszego kapelana białostockiej „Solidarności”.

„Biuletyn Informacyjny” nr 91 ukazał się 22 lipca 1986 r. Redakcja zamieściła w nim Komunikat Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej z posiedzenia, które odbyło się 6 czerwca 1986 r. Zawierał on stanowisko podziemnej „Solidarności” wobec pogarszających się warunków życiowych w Polsce. Tymczasowa Komisja Koordynacyjna w Białymstoku przypominała 6. Rocznicę

Porozumień Gdańskich, podkreślając, iż władza nie dotrzymała żadnych obietnic złożonych wtedy robotnikom. W kronice z Regionu poinformowano członków „Solidarności” o zbieraniu podpisów pod listem skierowanym do władz PRL w sprawie katastrofy w Czarnobyli i budowy elektrowni atomowej w Żarnowcu. W areszcie za prowadzenie działalności w podziemiu przebywali: Andrzej Waluda i Waldemar Zalewski.

„Biuletyn Informacyjny” nr 92 ukazał się 10 października 1986 r. Redakcja wspominała kolejne październikowe rocznice. Sporo miejsca poświęciła 30. rocznicy inwazji Związku Sowieckiego na Węgry. Wspominano księdza Jerzego Popiełuszkę. Pojawiła się relacja z pogrzebu sędziego Tadeusza Iwaszczuka. 2 września 1986 r. poświęcono jako pierwszy w Polsce Sztandar Duszpasterstwa Ludzi Pracy.

„Biuletyn Informacyjny” nr 94 ukazał się 1 listopada 1986 r. Na jego łamach pojawił się tekst *Oświadczenia* Lecha Wałęsy, który powołał Tymczasową Radę NSZZ „Solidarność” w składzie: Bogdan Borusewicz, Zbigniew Bujak, Władysław Frasyniuk, Tadeusz Jędynak, Bogdan Lis, Janusz Pałubicki i Józef Pinior. Cały numer został poświęcony TR NSZZ „Solidarność”.

„Biuletyn Informacyjny” nr 95 ukazał się 1 grudnia 1986 r. Opublikowano w nim relację z posiedzenia Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej i Tymczasowej Rady NSZZ „Solidarność”. Pojawiła się relacja z obchodów 11 listopada w Białymstoku.

„Biuletyn Informacyjny” nr 96 ukazał się 10 stycznia 1987 r. Redakcja opublikowała tekst o powstających Radach NSZZ „Solidarność”. Była też informacja o Mszy św. odprawionej 4 stycznia 1987 r. w kościele w Starosielcach. Przybyli na nią internowani i więzieni działacze podziemnej „Solidarności”. W artykule *Czas stracony* pokazano działania ekipy generała Jaruzelskiego, które doprowadziły do kryzysu w Polsce.

„Biuletyn Informacyjny” nr 97 ukazał się 20 lutego 1987 r. Redakcja zrelacjonowała spotkanie liderów Tymczasowej Rady NSZZ „Solidarność” z działaczami z Białegostoku, Bielska Białej, Bydgoszczy, Gdańska, Gorzowa, Górnego Śląska, Kielc, Lublina, Łodzi i Warszawy.

„Biuletyn Informacyjny” nr 98 ukazał się 27 marca 1987 r. W ciekawym artykule *Kres izolacji* przedstawiona została sytuacja podziemnej „Solidarności”. Następny tekst *Nauczyciele brońcie się* ukazywał trudną sytuację ekonomiczną polskich nauczycieli. Redakcja poinformowała, iż staraniem Społecznej Inicjatywy Wydawniczej weszła do obiegu niezależna relacja o ostatniej drodze księdza Jerzego Popiełuszki. Autorem publikacji był ksiądz Cezary Potocki, który z polecenia biskupa Edwarda Kisiela uczestniczył w wielu czynnościach w czasie pobytu zwłok księdza Jerzego Popiełuszki w Białymstoku.

„Biuletyn Informacyjny” nr 99 ukazał się 20 kwietnia 1987 r. Na jego łamach w artykule *Po podwyżkach. Oświadczenie Regionalnej Komisji Wyko-*

nawczej Mazowsze. Związkowcy wyrazili oburzenie znacznymi podwyżkami wprowadzonymi przez rząd PRL. Opublikowano też wiersz Kazimierzy Iłakowiczówny *Serce Marszałka*.

„Biuletyn Informacyjny” nr 100 ukazał się 20 maja 1987 r. Numer zaczynał się o tekstu *Sto numerów i co dalej?*, w którym opisane zostały dzieje podziemnego „Biuletynu Informacyjnego” białostockiej „Solidarności”. Była też obszerna rozmowa z redaktorem „Biuletynu”, a dalej spis podziemnych wydawnictw ukazujących się w Białymstoku.

„Biuletyn Informacyjny” nr 101 ukazał się 3 listopada 1987 r. Redakcja zamieściła artykuł, w którym skrytykowała rządowy projekt zorganizowania w dniu 29 listopada 1987 r. referendum, które miało być barometrem poparcia dla ekipy gen. Wojciecha Jaruzelskiego. Redakcja poinformowała także, iż Białostocka Oficyna Wydawnicza wydrukowała w nakładzie 600 egzemplarzy książkę Adama Borkiewicza i Stanisława Grzegorzcyka pt. *Walki 1 P. P. Legionów o Białystok na tle Bitwy Warszawskiej w 1920 r.* Publikacja zawierała ciekawe fotografie. Poinformowano również, iż w sierpniu 1987 r. w Suwałkach powstał Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny zaginionych w lipca 1945 r.

„Biuletyn Informacyjny” nr 102 ukazał się 3 grudnia 1987 r. Na jego łamach pojawiła się informacja o wspólnym posiedzeniu Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” i Tymczasowej Rady NSZZ „Solidarność”. Po długiej dyskusji powołana została Krajowa Komisja Wykonawcza NSZZ „Solidarność” na czele której stanął Lech Wałęsa. Redakcja zrelacjonowała wydarzenia z 11 listopada 1987 r. w Białymstoku. Członkom i sympatykom podziemnej „Solidarności” przypomniano, iż w każdą третią niedzielę miesiąca w kościele pod Wezwaniem Chrystusa Zbawiciela (kościół na Cmentarzu Farnym) odprowadzana była Msza św. w intencji Ojczyzny. Zamieszczono też wypowiedź Janusza Onyszkiewicza nt. powstania KKW NSZZ „Solidarność”. Znalazł się niezwykle ciekawy tekst pt. *Stan wojenny na obszarze całego kraju*. Uwagę zwracały relacje uczestników tamtych wydarzeń.

„Biuletyn Informacyjny” nr 103 ukazał się 15 stycznia 1988 r. Na jego łamach zamieszczona została relacja ze Mszy św. odprawionej przez księdza Stanisława Suchowolca w kościele Niepokalanego Serca Maryi w intencji więzionych, internowanych i prześladowanych przez władzę mieszkańców Białegostoku. W rubryce Kronika pojawiła się informacja o zatrzymaniu przez funkcjonariuszy SB Stanisława Marczyka – przewodniczącego Tymczasowej Komisji Regionalnej NSZZ „Solidarność” i ukarania go przez Kolegium ds. Wykroczeń grzywną w wysokości 45 tysięcy złotych. W Kronice Regionalnej pojawiły się informacje m.in. z Bielska Podlaskiego, Brańska i Szepietowa. Kontynuowany był tekst pt. *Stan wojenny na obszarze całego kraju*. Ciekawa okazała się też polemika pomiędzy działaczami Konfederacji Polski Niepodległej i Redakcją „Biuletynu”.

„Biuletyn Informacyjny” nr 104 ukazał się 20 lutego 1988 r. Krajowa Komisja Wykonawcza NSZZ „Solidarność” zaapelowała w nim do władz o wycofanie drastycznej podwyżki cen. Podobne oświadczenie wydała Tymczasowa komisja Regionalna NSZZ „Solidarność” w Białymstoku. Kontynuowany był tekst pt. *Stan wojenny na obszarze całego kraju*. „Biuletyn” wydrukowano w Wydawnictwie Prasowym „Myśl”.

„Biuletyn Informacyjny” nr 105 ukazał się 20 marca 1988 r. Redakcja zamieściła w nim życzenia świąteczne dla wszystkich członków i sympatyków „Solidarności”. Sporo miejsca poświęcono wydarzeniom marca 1968 r. Były też informacje o uroczystościach patriotyczno-religijnych w Białymstoku. Pojawiła się rubryka *Z kraju*. Pisano również o proteście służby zdrowia, a artykuły pt. *Białe – czy czerwone* o deportacjach Polaków w głąb Związku Sowieckiego w latach 1939–1941. Opublikowana została też lista więźniów politycznych.

„Biuletyn Informacyjny” nr 107 ukazał się 18 maja 1988 r. Redakcja zamieściła na jego łamach Oświadczenie Terenowej Komisji Regionalnej w Białymstoku, która poparła strajkujących robotników w Nowej Hucie oraz zaprotestowała wobec brutalnych metod policyjnych w trakcie tłumienia pokojowych protestów. W artykule pt. *Dramatyczny protest polskich robotników* poinformowano czytelników o ataku specjalnej brygady antyterrorystycznej na protestujących robotników w Nowej Hucie. Poinformowano też o strajku w Stoczni Gdańskiej. Redakcja opisała wydarzenia 1 maja 1988 r. w Białymstoku. Kontynuowany był tekst pt. *Stan wojenny na obszarze całego kraju*.

„Biuletyn Informacyjny” nr 108 ukazał się 24 czerwca 1988 r. Redakcja zamieściła artykuł pt. *Nasz komentarz*, w którym skrytykowała postępowanie władz po wygaszeniu robotniczych protestów. Ciekawa była rubryka *Ze świata*. Przedrukowana została Uchwała podjęta na posiedzeniu Rady Pracowniczej Fabryki Przyrządów i Uchwytów w Białymstoku z dnia 26 maja 1988 r. w której krytycznie oceniła działania rządu. Wydarzenia w Stoczni Gdańskiej przedstawiono w artykule pt. *Po strajku*.

„Biuletyn Informacyjny” nr 109 ukazał się 12 sierpnia 1988 r. Redakcja zamieściła informację o powstaniu w Białymstoku Niezależnego Ruchu Ludowego „Solidarność”. I Tymczasowego Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność” przy Fabryce Przyrządów i Uchwytów w Białymstoku.

Biuletyn Informacyjny” nr 110 ukazał się 19 września 1988 r. Redakcja zamieściła artykuł pt. *Dogadać się z Kiszczakiem* w którym przedstawiła sytuację w Polsce i „Solidarności” po strajkach w Nowej Hucie i Stoczni Gdańskiej. Pisano też o pogotowiu strajkowym w Fabryce Przyrządów i Uchwytów. Rozbudowana była kronika wydarzeń regionalnych.

„Biuletyn Informacyjny” nr 111 ukazał się 30 października 1988 r. Redakcja zamieściła informację, iż w Białymstoku powstała Regionalna Komisja Wykonawcza NSZZ „Solidarność”. Na jej czele stanął Stanisław Marczuk. Na łamach pisma pojawił się komunikat o powstaniu jawnego Komitetu NZS na

Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Sytuację w Polsce oceniono w artykule pt. *Co z Okrągłym Stołem?* W „Biuletynie” pojawił się nekrolog zmarłego Michała Pietkiewicza – znanego i cenionego działacza białostockiej „Solidarności”. Biuletyn wydrukowało Wydawnictwo Prasowe „Myśl”. „Biuletyn Informacyjny” nr 112 ukazał się 30 listopada 1988 r. Redakcja zamieściła relację z obchodów w Białymstoku 70. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Zacytowano przemówienie Stanisława Marczuka – przewodniczącego Regionalnej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność”. Na łamach „Biuletynu” pojawiła się kronika wydarzeń regionalnych. W artykule pt. *Czerwieniejące rocznice* opisano święta narodowe PRL. Na uwagę zasługiwał artykuł pt. *Polska u progu 2000 roku*. Biuletyn wydrukowało Wydawnictwo Północno – Wschodnie.

„Biuletyn Informacyjny” nr 113 ukazał się 17 grudnia 1988 r. Redakcja zamieściła relację z debaty telewizyjnej pomiędzy Lechem Wałęsą i Alfredem Miodowiczem reprezentującym koncesjonowane przez rząd Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych. Dość ciekawe były teksty o Związku Sowieckim. Najciekawsza wydaje się jednak wypowiedź Aleksandra Paszyńskiego, który wyjaśnił dlaczego został członkiem rządu premiera Mięczyńskiego. Z poprzedniego numeru kontynuowany był artykuł pt. *Polska u progu 2000 roku*. Biuletyn wydrukowało Wydawnictwo Północno-Wschodnie.

„Biuletyn Informacyjny” nr 114 ukazał się 20 stycznia 1989 r. Na jego łamach pojawił się artykuł pt. *Czas „Solidarności”*, w którym poinformowano czytelników o przygotowaniach do obrad Okrągłego Stołu. Dalej Redakcja zamieściła rozmowę ze Stanisławem Marczukiem – przewodniczącym Regionalnej Komisji Wykonawczej, Robertem Tyszkiewiczem – rzecznikiem prasowym RKW i Konradem Kruszewskim – członkiem RKW i redaktorem „Biuletynu Informacyjnego. Pojawił się informacja o powstaniu klubu Młodej „Solidarności”. Rozbudowana była też kronika wydarzeń regionalnych. Sporo miejsca zajmowały w piśmie sprawy międzynarodowe. Biuletyn wydrukowało Wydawnictwo Prasowe „Myśl”.

„Biuletyn Informacyjny” nr 115 ukazał się 2 lutego 1989 r. Na jego łamach ukazał się artykuł pt. *Wspólny cel*. O modelu gospodarczym przyszłej Polski dyskutowano w artykule pt. *Wolny rynek*. O wizji przyszłej Polski napisano w artykule pt. *Polska u progu 2000 roku*. W tekście *Archiwum Wschodnie* redakcja informowała o potrzebie dokumentowania najnowszych dziejów Polski, w tym wywózki Polaków w głąb Związku Sowieckiego. „Biuletyn” wydrukowało Wydawnictwo Respublica.

„Biuletyn Informacyjny” nr 117 ukazał się 19 marca 1989 r. Na jego łamach w artykule *Czas decyzji* redakcja zamieściła relację z przebiegu obrad Okrągłego Stołu. Gość specjalny „Biuletynu” mówił o obradach Okrągłego Stołu. Ciekawy był też artykuł pt. *„Solidarność” w okresie przejściowym*. Rozbu-

dowana była też kronika wydarzeń regionalnych. Andrzej Waluda – działacz NSZZ „Solidarność” z Fabryki Przyrządów i Uchwytów mówił jak uatrakcyjnić Związek. „Biuletyn” wydrukowało Wydawnictwo Respublica.

„Biuletyn Informacyjny” nr 119 ukazał się 30 kwietnia 1989 r. W artykule pt. *Powrót na stare śmiecie* opisano perypetie związane z powrotem RKW NSZZ „Solidarność” do dawnej siedziby przy ulicy Nowotki (obecnie Świętojańskiej). Ważny był też artykuł pt. *Wybory*. O odradzającej się kulturze niezależnej napisano w artykule pt. *Forum kultury niezależnej*. W „Biuletynie Informacyjnym” zamieszczono skład Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Ziemi Białostockiej. Rozbudowana była też kronika wydarzeń regionalnych. „Biuletyn” wydrukowało Wydawnictwo Respublica.

Ostatnim Biuletynem, który ukazał się poza cenzurą i w podziemiu był Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok nr 120–121 z 1 czerwca 1989 r. W stopce redakcyjnej znalazła się informacja, iż „Biuletyn Informacyjny RKW NSZZ „Solidarność” służy do użytku wewnętrznego jako materiał organizacyjno-szkoleniowy. Redaguje Kolegium. Po zamknięciu tego numeru „Biuletynu” RKW otrzymała pozwolenie z Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk na wydawanie w oficjalnym obiegu „Biuletynu Informacyjnego”.

Podziemne „Biuletyny Informacyjne” są dzisiaj podstawowym źródłem wiedzy o działalności podziemnej „Solidarności” z jej własnej perspektywy. Działając w warunkach konspiracyjnych podziemna „Solidarność” unikała wytwarzania i gromadzenia dokumentacji. „Biuletyn Informacyjny” jest trudno dostępny dla badaczy dziejów Związku w omawianym okresie. Jego kompletu nie udało się zgromadzić żadnej instytucji publicznej. Pojedyncze egzemplarze są dostępne w zbiorach książki Podlaskiej, Archiwum Państwowego w Białymstoku, Muzeum Historycznego w Białymstoku. Zachowały się także w archiwaliach SB przechowywanych obecnie w Instytucie Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku. Należy przypuszczać, iż ich komplety mogą znajdować się w zbiorach prywatnych. Nie są one skatalogowane, nie ma więc informacji w jakiej ilości się zachowały. Istnieje pilna potrzeba zgromadzenia podziemnego „Biuletynu Informacyjnego”, gdyż tylko pełny materiał źródłowy daje możliwość przedstawienia dziejów Związku.

W trakcie trwania wyborów kontraktowych do Sejmu i Senatu w Białymstoku w kwietniu 1989 r. pojawił się biuletyn wyborczy pod nazwą „Dobro Wspólne”. Gazeta Wyborcza Komitetu Obywatelskiego Ziemi Białostockiej. Pismo wydawane było przez Komitet Obywatelski Ziemi Białostockiej. Drukowano je w Białostockich Zakładach Graficznych metodą offsetu w nakładzie 40–60 tysięcy egzemplarzy. Jerzy Muszyński ówczesny szef sztabu wyborczego „Solidarności” załatwił papier na którym drukowano „Dobro Wspólne”, które było pierwszą gazetą wyborczą w Polsce. Redagowali je Ireneusz Choroszuca, Tadeusz Gajl, Jan Kwasowski i Stanisław Pogorzelski.

W 1989 r. ukazało się 6 numerów pisma.

Z datą 28 czerwca 1989 r. ukazał się profesjonalnie wydany „Biuletyn Informacyjny NSZZ Solidarność Białystok” nr 174. Redakcja wskazała, iż jest to 53 „Biuletyny Informacyjne” wydane w latach 1980–1981 plus 121 „Biuletynów Informacyjnych” wydanych w podziemiu. W artykule wstępnym zespół redakcyjny podkreślał, iż dziesięć lat każdego pisma to dużo, dziesięć lat „Biuletynu Informacyjnego – z czego siedem w podziemiu to całe wieki. Były to lata ciężkiej pracy. Konspiracyjny okres charakteryzowały zmagania się z funkcjonariuszami Służby Bezpieczeństwa. Redakcja podkreślała, iż nowym cyklu wydawniczym „Biuletynu” znajdą się komentarze polityczne, felietony, reportaże, wywiady, kroniki z życia NSZZ „Solidarność”. Redakcja wyrażała nadzieję, iż swoimi tekstami przyczyni się do wzmocnienia i konsolidacji „Solidarności” w Regionie Białystok. W „Biuletynie” pojawiła się kronika związkowa z kraju i regionu. Zawierała ona informacje o najważniejszych działaniach „Solidarności”. Sławomir Raube w tekście *Co z gospodarką?* przypomniał postanowienia zawarte przy Okrągłym Stole, które dotyczyły ustaleń co do zmian gospodarczych. Ciekawe okazały się wywiady z Andrzejem Kalicińskim, który uzyskał mandat senatora w wyborach z 4 czerwca 1989 r. z Janem Besztą-Borowskim, który uzyskał mandat posła w wyborach czerwcowych oraz Krzysztofem Putrą, który uzyskał mandat posła w wyborach czerwcowych. Krzysztof Paliński przeprowadził rozmowy z młodymi białostoczanami nt. odradzające się „Solidarności”. Jeden z artykułów został poświęcony z wydarzeniom na chińskim placu Tienanmien.

Następny Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Białystok nr 175 z 11 lipca 1989 r. otwierał tekst Krzysztofa Palińskiego pt. *Czy będziemy podpalać komitety?* Autor przeanalizował tarcia w Komitetach Obywatelskich po decyzji Krajowej Komisji Wykonawczej „Solidarności” z 17 czerwca 1989 o rozwiązaniu komitetów. Podobny tekst napisał Robert Tyszkiewicz pt. *Czas konfliktów*. Interesująca była rozmowa Krzysztofa Sawickiego ze Stanisławem Marczukiem przewodniczącym białostockiej „Solidarności” o trudnościach z jakimi borykał się odradzający Związek. Sławomir Raube pokazał działalność Obywatelskiego Komitetu Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny zaginionych w lipcu 1945 r. Krzysztof Sawicki w tekście *Beton szaleje w Rybołach* opisał działania nomenklatury partyjnej w Spółdzielni produkcyjnej w Rybołach i kłopotach działaczy NSZZ „Solidarność”. Konrad Kruszewski w tekście pt. *Rakowski, Miodowicz – inflacja* napisał o trudnej sytuacji ekonomicznej w Polsce.

„Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Białystok nr 176 z 25 lipca 1989 r. Bardzo interesujący wywiad Tomasza Malewicza ze Zbigniewem Bujakiem pt. *Wbić zęby w stół*. Bujak stwierdził, iż Białostocczyzna jest to region, gdzie mieszkają Białorusini i za wszelką cenę powinien być wysunięty przez komitet regionalny „Solidarności” kandydat Białorusin do Sejmu i Senatu.

Podkreślał, iż brak takiego kandydata w czerwcu 1989 r. spowodował straty dla polskiej polityki. Bujak rozważał również sytuację po rozpadzie Komitetów Obywatelskich „Solidarności” oraz drogę, która powinna wybrać „Solidarność”. Artykuł pokazujący, iż w przyszłości drogi wielu działaczy „Solidarności” mogą się rozejść. Jak się później okazało, że tak się stało. Zbigniew Suszczyński w tekście *Wasz prezydent, nasz premier?* opisuje sytuację polityczną w Polsce na przełomie czerwca i lipca 1989 r. Nawiązuje też do artykułu Adama Michnika pt. *Wasz prezydent, nasz premier*, gdzie autor w sposób szokujący stwierdził, iż potrzebny jest nowy układ możliwy do zaakceptowania przez główne siły polityczne. Nowy, ale gwarantujący kontynuację strategii obranej przez „Solidarność”. Konrad Kruszewski w tekście *Żeby nam się chciało* przeanalizował kondycję NSZZ „Solidarność” na terenie zakładów pracy i doszedł do wniosku, iż nie ma żadnych szans, aby Związek chociaż w małym stopniu dorównał liczebnie „Solidarności” z lat 1980–1981. W numerze „Biuletynu” znalazły się jeszcze następujące teksty: SR, *Prezydent Bush w Polsce*, Zbigniew Suszczyński, *Mass media*, Krzysztof Sawicki, *Ja sobie nie życzę*. Jacek Fedorowicz, *Władza a symbole*. Jerzy Nachiło w artykule *Z historii jednego zakładu* przedstawił strajk robotników w Fabryce Przystrojów i Uchwytów w 1976 r. Skromnie natomiast prezentowała się Kronika związkowa z kraju i z regionu. Biuletyn ukazał się nakładzie 5 tysięcy egzemplarzy i był kolportowany w zakładach pracy oraz przez kolporterów na białostockich ulicach.

„Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Białystok nr 177 z 14 sierpnia 1989 r. rozpoczynał artykuł pt. *Najkrótszy komentarz* w którym redakcja poinformowała czytelników, iż I sekretarz KC PZPR, były premier i autor stanu wojennego Wojciech Jaruzelski objął funkcje prezydenta PRL. Czesław Kiszczak szef SB, który represjonował działaczy stanu wojennego został ministrem spraw wewnętrznych. Wiele miejsca redakcja poświęciła zbliżającej się 69. rocznicy wojny polsko-bolszewickiej. Na łamach „Biuletynu Informacyjnego” pojawił się artykuł Jerzego Kułaka pt. *Wyzwolenie czy okupacja?* w którym przedstawił wydarzenia związane z wkroczeniem Armii Czerwonej do Białegostoku 27 lipca 1944 r. Autor w inny sposób niż PRL-owska historiografia naświetlił te wydarzenia. Był to jeden z pierwszych testów mających na celu wyjaśnienia tzw. białych plam z najnowszej historii Polski. Bardzo interesujący jest również artykuł Krzysztofa Sawickiego pt. *Nie dali się złamać* w którym autor przedstawił trudną historię NSZZ „Solidarność” w Dubiczach Cerkiewnych – na terenach zamieszkałych przez ludność białoruską.

„Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Białystok nr 178 z 31 sierpnia 1989 r. rozpoczynał tekst napisany przez (k.k) pt. *9 rocznica*, w którym nawiązał do powstania NSZZ „Solidarność” w 1980 r. Krzysztof Sawicki w tekście pt. *Najgroźniejszy strajk* opisał strajk w Białostockim Przedsiębiorstwie

Komunikacyjnym w sierpniu 1989 r. Jerzy Kułak w artykule *Wyzwolenie czy okupacja?* kontynuował wyjaśnianie tzw. białych plam z najnowszej historii Polski. Zbigniew Suszczyński w tekście pt. *Nowy etap* przeanalizował sytuację w jakiej znalazła się „Solidarność latem 1989 r. „Biuletyn Informacyjny” dopełniała *Kronika związkowa*.

„Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Białystok nr 179 z 14 września 1989 r. rozpoczynał wiersz Zbigniewa Herberta pt. *Raport z oblężonego miasta*. W „Biuletynie Informacyjnym” znalazły się interesujące teksty Jerzego Kułaka, *Okupacja radziecka na Białostocczyźnie (1939–19410 i Wyzwolenie czy okupacja?*, Zbigniewa Suszczyńskiego, *Białoruski Front Ludowy i Krzysztofa Sawickiego, Grajewo po 8 latach*. Biuletyn Informacyjny” dopełniała *Kronika związkowa*.

„Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” nr 174–179 redagowali: Konrad Kruszewski – redaktor naczelny, Tomasz Malewicz, Krzysztof Paliński, Sławomir Raube, Krzysztof Sawicki – sekretarz redakcji, Zbigniew Suszczyński.

5 listopada 1989 r. ukazał się pierwszy numer „Tygodnika Białostockiego. Pisma członków i sympatyków „Solidarności”. Krzysztof Paliński w tekście *Do Ciebie, Czytelniku* napisał, iż po raz pierwszy od pięćdziesięciu lat w Białymstoku wychodzi pierwsze, nie licząc „Biuletynu Informacyjnego „Solidarności” i innych druków podziemnych, pismo, którego nie wydają komuniści. Podkreślił, iż osoby redagujące Tygodnik drukowały i kolportowały pisma w drugim obiegu i było członkami lub sympatykami „Solidarności”. Tygodnik redagowali: Adam Dolistowski, Jerzy Górko, Andrzej Kondej, Jerzy Kułak, Adam Kurluta, Jerzy Nachiło, Bohdan Paszkowski, Artur Szczyński, Robert Tyszkiewicz i Krzysztof Paliński. Ukazało się 37 numerów „Tygodnika Białostockiego”.

2 sierpnia 1990 r. został wydany drukiem przez NSZZ „Solidarność” Region Białystok „Dwutygodnik Związkowy”. Redakcja napisała, iż zaprasza członków „Solidarności” do szerokiej współpracy, zaś Dwutygodnik będzie poświęcony sprawom związkowym. W pierwszym numerze Dwutygodnika znalazły się teksty poświęcone posiedzeniu Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność, Raport o bezrobociu, Sprawozdanie z prac Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. W krótkim tekście wspomniano o 10. rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”. Dwutygodnik był wydawany w skromnej szacie graficznej i liczył tylko 4 strony. Drukiem wyszły 4 numery Dwutygodnika Związkowego. Dwutygodnik redagowali Krzysztof Łukaszuk i Karol Usakiewicz. Od 8 października zaczął się ukazywać „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok. Rozpoczynał się od numeru 5, był kontynuacją Dwutygodnika Związkowego i redagowali go Krzysztof Łukaszuk i Karol Usakiewicz. W podobnej szacie „Biuletyn Informacyjny” ukazywał się do 15 marca 2007 r., nr 141. 27 sierpnia 2007 r. ukazał się nr 1 „Biule-

tynu Informacyjnego”, w którym to Redakcja zamieściła następujący wpis: *Drodzy Czytelnicy Od czternastu lat „Biuletyn Informacyjny” Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” ukazuje się niezmiennie w szacie graficznej powstałej w latach 80-tych, jako jeden z elementów historii Białostockiej „Solidarności”. Obecnie obchodzimy już 27 rocznicę powstania naszego Związku. Jest to okres w którym wiele się zmieniło w życiu każdego z nas, bo czas płynie nieubłaganie a postęp techniczny wymusza na nas ciągłe zmiany. Z przyczyn techniczno-organizacyjnych, Biuletyn będzie się ukazywał w zmienionej nieco formule i szacie graficznej. Jednocześnie jak dotychczas, zapraszamy czytelników do współpracy przy redagowaniu Biuletynu. Będziemy chętnie zamieszczali wszelkie informacje prasowe i materiały pochodzące od naszych czytelników. „Biuletyn Informacyjny” redagowali: Mirosław Markowski, Artur Jan Szczęsny, Bohdan Paszkowski, Robert Niedzielski, Jan Grochowski, Cezary Janucik. Współpracowali z Redakcją: Maciej Łomicz, Wojciech Małanowski, Beata Jabłońska, Krystyna Wasiluk, Wojciech Załęski, Artur Kozłowski, Kazimierz Radzajewski. Przez 40 lat ukazało się 262 numery „Biuletynu Informacyjnego NSZZ „Solidarność Region Białystok”, który po raz ostatni ukazał się 15 października 1999 r. jako numer 82. 15 listopada 1999 r. ukazał się „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Podlaski nr 83. Łącznie w ciągu 40 lat swego istnienia wydano drukiem 394 numery „Biuletynu Informacyjnego”.*

18. Działalność Klubu Więzionych Internowanych Represjonowanych w Białymstoku w latach 1999–2020

10 kwietnia 1999 r. w sali Wojewódzkiego Ośrodka Animacji Kultury spotkało się kilkudziesięciu działaczy opozycji, którzy byli więzieni, internowani i represjonowani przez komunistyczne władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1980–1989. Zebrani postanowili powołać Klub Więzionych, Internowanych i Represjonowanych przez komunistyczne władze. Klub WIR, jak napisano w deklaracji programowej: „jest stowarzyszeniem byłych więźniów i działaczy opozycji antykomunistycznej województwa podlaskiego oraz osób czynnie ich wspierających, więzionych, internowanych i represjonowanych za działalność i przekonania w latach 1980–1989 bez względu na reprezentowane przez nich aktualne opcje polityczne. Celem głównym i nadrzędnym Klubu jest integracja jego członków, szczególnie na płaszczyźnie samopomocy wewnątrzśrodowiskowej”. Organizacja zamierzała osiągać swoje cele przez: reprezentowanie swych członków oraz występowanie w ich imieniu i interesie wobec organów władzy i administracji państwowej i samorządowej, jednostek gospodarczych, partii politycznych, krajowych i zagranicznych organizacji społecznych, wyznaniowych, charytatywnych i związków zawodowych, organizowanie i promowanie aktywnego uczestnictwa członków w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym, gromadzenie środków finansowych pochodzących ze składek i ofiar pieniężnych członków Klubu, ofiar pieniężnych innych osób fizycznych i prawnych zarówno z kraju, jak i zagranicy, darowizn i zapisów na rzecz Klubu i z jego działalności statutowej oraz z własnej działalności gospodarczej, organizowanie w ramach posiadanych środków i możliwości działań opiekuńczo-socjalnych na rzecz członków Klubu i innych osób pozostających na ich wyłącznym utrzymaniu, prowadzenie działalności kulturalnej, historyczno-dokumentacyjnej, szeroko rozumianego pośrednictwa i doradztwa oraz akcji informacyjno-propagandowej o działalności i celach stowarzyszenia. Członkami Klubu działającego na terenie województwa podlaskiego mogły być wszystkie osoby, których aktywność i związane z nią represje oraz uciążliwości miały miejsce w latach 1980–1989 na terenie województwa oraz spełniają kryteria kwalifikacyjne określone w regulaminie Klubu – bez względu na aktualne miejsce pobytu i zamieszkania. Powołano grupę roboczą, która miała zająć się załatwieniem formalności związanych z rejestracją i dalszą organizacją Klubu WIR w następującym składzie: Jerzy Jamiołkow-

ski, Longin Kiercul, Józef Nowak, Ryszard Pietruszko i Lesław Wechowski.

30 czerwca 1999 r. Klub WIR został zarejestrowany w Sekcji Rejestrowej I Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w Białymstoku. Terenem jego działalności było województwo podlaskie. Reprezentował go zarząd w składzie: Józef Nowak – przewodniczący, Ryszard Pietruszko – wiceprzewodniczący, Jerzy Jamiołkowski – sekretarz, Krzysztof Wasilewski – skarbnik i Longin Kiercul – członek. Klub liczył ponad 60 osób. W Klubie wyróżniało się trzy kategorie członkostwa:

- członek zwyczajny – którym mogła zostać każda osoba działająca w latach 1980–1989 w opozycji antykomunistycznej oraz solidarnościowym ruchu związkowym i represjonowana za tę działalność lub przekonania, a także osoba wspierająca czynnie aktywnie działających lub represjonowanych bądź ich rodziny, bez względu na aktualne miejsce zamieszkania, po wyrażeniu woli wstąpienia do organizacji i złożeniu pisemnej deklaracji członkowskiej przyjętej uchwałą Zarządu Klubu,
- członek wspierający – którym mogła zostać każda pełnoletnia osoba fizyczna, lub osoba prawna, pragnąca przyczynić się do realizacji statutowych celów Klubu poprzez wsparcie finansowe lub rzeczowe, po złożeniu pisemnej deklaracji członka wspierającego, przyjętej uchwałą Zarządu Klubu, określającej rodzaj i zakres deklarowanej pomocy,
- członek honorowy – którym mogła zostać każda osoba fizyczna lub prawna szczególnie zasłużona w realizacji celów statutowych Klubu, po nadaniu jej tego tytułu na czas nieokreślony przez Walne Zebranie Członków.

Mszą świętą odprawioną 27 sierpnia 1999 r. przez księdza prałata Stefana Girstuna w kościele pw. św. Andrzeja Boboli w Starosielcach rozpoczęło się zebranie białostockiego Klubu Więzionych, Internowanych i Represjonowanych. Zebranie prowadził Ryszard Pietruszko, który poinformował zebranych o zarejestrowaniu Klubu w sądzie. Omówiono sprawy organizacyjne i wybrano władze Klubu. Przewodniczącym WIR został Józef Nowak, w skład Zarządu weszli: Ryszard Pietruszko – wiceprzewodniczący, Jerzy Jamiołkowski – sekretarz, Krzysztof Wasilewski – skarbnik i Longin Kiercul – członek. Komisję Rewizyjną tworzyli: Marek Depczyński – przewodniczący, Bogusław Sokołowski – członek, i Janina Werpachowska – członek. Powołany został także Sąd Koleżeński w składzie: Bernard Bujwicki – przewodniczący, Cezary Nowakowski – członek i Andrzej Radzicki – członek.

Pod koniec września 1999 r. Klub WIR zaproponował Józefowi Mozolewskiemu – przewodniczącemu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” współudział w zorganizowaniu obchodów wprowadzenia stanu wojennego. Jak podkreślono w piśmie Klub stawiał sobie jako jeden z głównych ce-

łów działalności upamiętniania wydarzeń związanych z najnowszą historią Polski. Komitet organizacyjny Klubu tworzyli: Longin Kiercul, Józef Nowak i Krzysztof Wasilewski.

14-15 października 2000 r. Klub WIR był organizatorem spotkania Zarządu Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń Represjonowanych w stanie wojennym, której przewodził Andrzej Sobieraj. Klub WIR był zrzeszony w Federacji, Józef Nowak pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Federacji. Gościem zebrania był Jurgiel Krzysztof – poseł na Sejm RP. Głównymi punktami obrad była dyskusja dotycząca obchodów XX rocznicy powstania „Solidarności” oraz omówienie spraw związanych z próbami nowelizacji ustawy o osobach represjonowanych. Zaapelowano do Mariana Krzaklewskiego – przewodniczącego Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” o wsparcie działań Federacji.

W listopadzie 2000 r. Klub WIR wystosował pismo do organizacji wyrosłych z „Solidarności” (partii i stowarzyszeń) o powołanie wspólnego Komitetu do zorganizowania obchodów stanu wojennego. Odniosło to dobry skutek. Powstał Zespół Organizatorów w składzie: Dariusz Boguski, Krzysztof Jurgiel, Marcin Leoszko, Edward Łuczycki, Stanisław Marczuk, Józef Mozolewski, Krzysztof Putra, Rober Rogowski, Marek Siniło, Robert Targoński, Jacek Żalek.

W czerwcu 2001 r. Klub WIR wystąpił z oświadczeniem, iż w Białymstoku należy oddać hołd pamięci ofiarom stanu wojennego i upamiętnić opór społeczny i uczcić tych, których stać było na opór oraz płacili za to represjami. Klub rozpoczął akcję zbierania pieniędzy na tablice okolicznościową, która zamierzał umieścić na gmachu komisariatu Policji przy ulicy Lipowej. Nie był to wybór przypadkowy, bowiem ulica lipowa była miejscem spacerów mających na celu bojkot Dziennika Telewizyjnego. Tablicę planowano odsłonić 13 grudnia 2001 r. w XX rocznicę wprowadzenia stanu wojennego przez ekipę generała Wojciecha Jaruzelskiego.

10 października 2001 r. w sali parafialnej kościoła św. Ducha w Białymstoku odbyło się Walne Zebranie członków Klubu Więzionych, Internowanych i Represjonowanych. Miało ono charakter sprawozdawczo-wyborczy. Podsumowano dwuletnią działalność Klubu. Stwierdzono, iż dużym sukcesem było samo powstanie Klubu, gdyż wcześniej próby utworzenia organizacji łączącej dawnych działaczy kończyły się fiaskiem. Klub liczył 80 członków, głównie z Białegostoku i okolic, chociaż należały do Klubu osoby z innych województw i zagranicą. W tworzeniu Klubu przyjęto zasadę, iż może do niego należeć każdy represjonowany przez komunistyczny aparat przemocy. Był jeden warunek ograniczający – aby zostać członkiem Klubu, należało złożyć oświadczenie, że nie było się współpracownikiem Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa. Za najważniejsze dokonania Klubu uznano m.in. organizowanie uroczystości obchodów rocznicowych,

współuczestnictwo w powstawaniu opracowań historycznych, gromadzenie dokumentów z lat 80., spotkania z młodzieżą, wspólny opłatek, spotkania i wyjazdy, nawiązanie współpracy z innymi tego typu organizacjami. Wybrano też nowe władze WIR w następującym składzie: Józef Nowak – przewodniczący, Krzysztof Wasilewski – wiceprzewodniczący, Jerzy Jamiołkowski – sekretarz, Andrzej Radzicki – skarbnik, Lech Feszler, Edward Łuczycki i Krzysztof Nowakowski – członkowie. Utworzono też Komisję Rewizyjną w składzie: Marek Depczyński – przewodniczący, Waław Mojkowski i Bogusław Sokołowski – członkowie. Do Sądu Koleżeńskiego weszli: Bernard Bujwicki – przewodniczący, Aleksander Kopacz i Cezary Nowakowski.

15 października 2001 r. odbyło się pierwsze zebranie Zarządu Klubu WIR, na którym dokonano rozdziału funkcji. Omówiono też najważniejsze zadania: przygotowanie do obchodów XX rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, zarówno uroczystości w Białymstoku, których WIR był głównym organizatorem, jak i udziału w ogólnopolskich uroczystościach w Częstochowie, sprawy organizacyjne związane z zagospodarowaniem lokalu przy ulicy Słonimskiej. Na pierwszym posiedzeniu Zarząd Klubu rozdzielił pomoc socjalną przyznaną przez Urząd Marszałkowski w kwocie 1000 PLN, która została podzielona pomiędzy 9 członków Klubu, którzy znajdowali się w ciężkiej sytuacji finansowej. Przeznaczono ze środków finansowych Klubu kwotę 300 PLN na rzecz Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń i Osób Represjonowanych w stanie wojennym, na tablicę poświęconą w Częstochowie na Jasnej Górze w 20. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego. Klub postanowił też poznać środki w wysokości 50 PLN na każdy wydawany numer „Biuletynu”.

13 grudnia 2001 r. Klub WIR był głównym organizatorem białostockich obchodów XX rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Obchodom patronowali: JE ksiądz arcybiskup Wojciech Ziemia, prezydent Białegostoku Ryszard Tur, przewodniczący Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” Józef Mozolewski. Przed gmachem Archiwum Państwowego w Białymstoku przy Rynku Kościuszki 4 otwarta została wystawa pt. *Dokumenty i pamiątki sprzed 20 lat*. Zaprezentowano na niej wiele cennych i nieznanych materiałów wytworzonych w okresie stanu wojennego. Z megafonów płynęły przemówienia gen. Jaruzelskiego, pieśni Jacka Kaczmarskiego. Na chodniku stały charakterystyczne w okresie stanu wojennego koksowniki, przy których ogrzewali się młodzi ludzie przebrani w uniformy Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej i Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej. Wystawa wzbudziła żywe zainteresowanie białostoczan. Następnie w kościele św. Rocha odbyła się Msza św. z udziałem władz miejskich i wojewódzkich oraz pocztów sztandarowych. Mszę świętą celebrował ks. arcybiskup Stanisław Szymecki, zaś kazanie wygłosił ks. infułat Stanisław Piotrowski. Po mszy świętej z inicjatywy Klubu WIR została wyświęcona Tablica upamiętniająca ofiary stanu wojennego, którą zamieszczono na elewacji

budynku przy ul. Lipowej 20. Była to prostokątna tablica z mosiądzu, o wymiarach 49x63 cm, wkomponowana została centralnie jako element krzyża łacińskiego, wykonanego z granitowych płyt, umieszczonego na elewacji budynku. W górnej części tablicy – wizerunek symbolicznego więźnia, trzymającego się krat utworzonych z historycznej daty wprowadzenia w kraju stanu wojennego – 13 grudnia 1981 roku. Więzień ukazany jest na tle biało-czerwonej flagi. Pod wizerunkiem inskrypcja: KU CZCI WSZYSTKICH OFIAR ORAZ PAMIĘCI TYCH, KTÓRZY BYLI WIERNI IDEAŁOM SOLIDARNOŚCI/ W 20 ROCZNICĘ WPROWADZENIA STANU WOJENNEGO 13.12.2001 r./ KLUB WIEZIONYCH INTERNOWANYCH REPRESJONOWANYCH/. Nad tablicą umieszczono fragment wstęgi, wykonanej z mosiądzu, z inskrypcją: „BŁOGOSŁAWIENI, KTÓRZY CIERPIĄ/ PRZEŚLADOWANIE DLA SPRAWIEDLIWOŚCI”/ MT 5,10/. Fundatorem tablicy było wielu mieszkańców Białegostoku, a także organizacje i stowarzyszenia. Szczególną pomoc Klubowi WIR udzielił Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Tablica została poświęcona represjonowanym oraz pamięci tych, którzy pozostali wiernymi ideałom „Solidarności”: Krzysztofa Zagierskiego, Zbigniewa Simoniuka, ks. Stanisława Suchowolca i ks. Jerzego Popiełuszki.

Pod koniec 2001 r. Klub WIR pozyskał nową siedzibę przy ulicy Słonimskiej 2 (parter dawnej łaźni miejskiej). Członkowie Klubu dyżurowali w poniedziałki i środy. W styczniu 2010 r. Klub WIR przeniósł swoją siedzibę do nowego lokalu przy ulicy Warszawskiej 5A. Członkowie Klubu dyżurowali w środy.

27 maja 2002 r. rezygnację z funkcji przewodniczącego Klubu WIR złożył Józef Nowak. Jego miejsce zajął Krzysztof Wasilewski. Klub WIR zrzeszał 80 członków.

13 grudnia 2002 r. w kościele św. Rocha odprawiona została uroczysta msza święta. Główny celebrazem był ksiądz arcybiskup Wojciech Ziemia. Homilię wygłosił ksiądz Stanisław Szczepura. Po zakończeniu nabożeństwa ksiądz arcybiskup Wojciech Ziemia poświęcił sztandar Klubu Więzionych Internowanych Represjonowanych w Białymstoku. Uroczystość poświęcenia sztandaru zakończyło ślubowanie członków WIR. Następnie uczestnicy udali się pod tablicę pamiątkową przy ulicy Lipowej. Tam okolicznościowe wystąpienie wygłosił Krzysztof Wasilewski – przewodniczący WIR. Głos zabrali również: Andrzej Sobieraj – przewodniczący Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń i Osób Represjonowanych w stanie wojennym, Jerzy Półjanowicz – wicewojewoda podlaski, Ryszard Tur – prezydent Białegostoku, Józef Mozolewski – przewodniczący Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Krzysztof Nowakowski – wiceprzewodniczący WIR odczytał listę zmarłych członków „Solidarności”. Następnie uczestnicy uroczystości przeszli pod pomnik księdza Jerzego Popiełuszki, gdzie złożono kwiaty i się modlono w intencji beatyfikacji księdza Jerzego.

W latach 2006–2011 funkcję przewodniczącego Klubu WIR pełnił Krzysztof Wasilewski. Zarząd tworzyli: Krzysztof Nowakowski – wiceprzewodniczący, Andrzej Radzicki – skarbnik, Edward Łuczycki – członek Zarządu i Dorota Wiszowata – sekretarz.

31 sierpnia 2011 r. Zarząd Klubu WIR podjął uchwałę dot. stanowiska w sprawie obchodów 30 rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Głównym organizatorem WIR. Do współpracy NSZZ „Solidarność” Region Podlaski, Instytut pamięci Narodowej, Niezależne Zrzeszenie Studentów. Patronat honorowy objął jego ekscelencja arcybiskup Edward Ozorowski.

25 września 2011 r. zmarł Krzysztof Wasilewski. Obowiązki przewodniczącego powierzono Krzysztofowi Nowakowskiemu.

7 grudnia 2011 r. Zarząd Klubu w składzie: Krzysztof Nowakowski – przewodniczący, Andrzej Radzicki – skarbnik i Edward Łuczycki podjął uchwałę o nadaniu honorowego członka arcybiskupowi Edwardowi Ozorowskiemu.

13 grudnia 2011 r. w kościele pw. św. Rocha w Białymstoku arcybiskup Edward Ozorowski, Metropolita Białostocki odprawił mszę świętą w intencji Ojczyzny i ofiar stanu wojennego. Homilię wygłosił ksiądz infułat Ireneusz Skubiś, redaktor naczelny Tygodnika Katolickiego „Niedziela”. W homilii ksiądz Skubiś przypomniał, że wprowadzony 30 lat temu stan wojenny powinien być traktowany z całą powagą. „Teoria wyboru tzw. mniejszego zła uderzyła w naród. To była wielka krzywda wypowiedziana całemu narodowi, ale i poszczególnym ludziom”. Kaznodzieja zwrócił uwagę na osobę bł. Jana Pawła II, który duchowo uczestniczył w tamtych grudniowych wydarzeniach. Pragnieniem papieża Polaka było, by jego rodacy pamiętali o zakorzenieniu w chrześcijańskich wartościach. Ksiądz infułat pytał o dzisiejszy stosunek Polaków do prawdy i o jej poszanowanie w życiu społecznym, rodzinnym i osobistym. Stwierdził, że brakuje jej zwłaszcza w mediach i życiu politycznym. Podkreślał, że Kościół jest drogą do prawdy. Jeśli zniszczymy Kościół, to dojdziemy do ateizmu, ten zaś prowadzi całe narody do zniszczenia. Na zakończenie liturgii abp Ozorowski wspomniął postać ks. Witolda Pietkuna, pierwszego kapelana białostockiej „Solidarności”, działającego przy parafii św. Rocha. Po Mszy św. uczestnicy uroczystości przemarszerowali pod pomnik ks. Jerzego Popiełuszki. W trakcie marszu złożono kwiaty pod tablicą umieszczoną na ścianie byłego pierwszego komisariatu MO przy ul. Lipowej, upamiętniającą represjonowanych w stanie wojennym. Modlono się również przy pomniku bł. Jana Pawła II. Białostockie obchody 30. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego zorganizował Oddział Instytutu Pamięci Narodowej, Region Podlaski NSZZ „Solidarność”, Klub Więzionych Internowanych Represjonowanych i Niezależne Zrzeszenie Studentów w Białymstoku, a działania wsparło Archiwum Państwowe w Białymstoku. W ramach obchodów m.in. zorganizowano wystawę przed katedrą pt.: 586

dni stanu wojennego. W Książnicy Podlaskiej odbyła się prezentacja książki *Województwo białostockie w ocenie SB 1980–1985*. W dniu rocznicy, na Rynku Kościuszki harcerze i studenci z NZS kolportowali okolicznościowe wydanie gazety „Posłaniec historii”, przygotowanej przez Oddział IPN w Białymstoku. Ponadto, w sali kina „Ton” odbywały się projekcje filmów dokumentalnych dotyczących stanu wojennego, a Klub Więzionych Internowanych i Represjonowanych i NZS przygotowały pokaz sitodruku. W Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim wojewoda Maciej Żywno wręczył Krzyże Kawalerskie Orderu Odrodzenia Polski, Złote Krzyże Zasługi oraz Krzyże Wolności i Solidarności. Odznaczenia przyznał prezydent RP. Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za wybitne zasługi na rzecz przemian demokratycznych w Polsce odznaczeni zostali: Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski: Bernard Bujwicki i Konrad Kruszewski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski: Marian Chojnowski, Edmund Lajdorff, Stefan Ruchała, Kazimierz Siwik, ksiądz Piotr Zabielski, Złotym Krzyżem Zasługi: Zbigniew Ossowski, Stanisław Szymanowski. Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek prezesa Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, za zasługi w działalności na rzecz niepodległości i suwerenności Polski odznaczeni zostali Krzyżem Wolności i Solidarności: Anna Beata Kossakowska, Władysław Tokarski, Jerzy Zacharczuk. Na wystawie *Białostockie Ślady stanu wojennego* przygotowanej przez Archiwum Państwowe przy Rynku Kościuszki 4, którą można było oglądać od 12 grudnia 2011 r., zaprezentowano 15 miejsc w Białymstoku związanych ze stanem wojennym. Wystawę można też było obejrzeć na stronie internetowej Archiwum.

5 października 2013 r. w sali konferencyjnej Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” odbyło się Walne Zebranie Klubu WIR. Po rozpoczęciu obrad przewodniczący zebrania Tadeusz Waśniewski zarządził uczczenie minutą ciszy pamięci Krzysztofa Wasilewskiego i Andrzeja Radzickiego. Pełniący obowiązki przewodniczącego Krzysztof Nowakowski złożył szczegółowe sprawozdanie z działalności WIR. Sprawozdanie z prac komisji Rewizyjnej przedstawiła Małgorzata Wróblewska Nagórska, która z Józefem Nowakiem dokonała dokładnej analizy finansów Klubu. Nie stwierdzono w nim uchybień i sprawozdanie zostało przyjęte przez uczestników Zebrania. Podczas Zebrania podjęto również dyskusję na temat konieczności pomocy osobom chorym i potrzebującym, które w latach osiemdziesiątych angażowały się w działalność opozycyjną.

Następnie wybrany został Zarząd Klubu WIR w następującym składzie: Krzysztof Nowakowski – przewodniczący, Józef Nowak – wiceprzewodniczący, Krzysztof Florczykowski – sekretarz, Robert Łempicki – członek Zarządu, Stanisława Korolkiewicz – członek Zarządu. Komisja Rewizyjna: Małgorzata Wróblewska Nagórska – przewodnicząca, Janusz Purwin – zastępca

przewodniczącej, Lech Feszler – sekretarz. Sąd Koleżeński: Józef Racewicz – przewodniczący, Oleg Łatyszonek – zastępca przewodniczącego, Antoni Skrzypko – sekretarz. Następnego dnia po zakończeniu obrad Walnego Zebrania odbyła się Msza św., którą odprowadził w kościele św. Wojciech ksiądz dr Adam Szot – kapelan Klubu WIR.

28 listopada 2014 r. Stanisława Korolkiewicz – rzecznik prasowy Klubu WIR wystosowała pismo do Wojewódzkiej Komisji Wyborczej w Białymstoku, w którym napisała, iż sytuacja po wyborach samorządowych, które odbyły się 16 listopada 2014 r. wzbudziła nieufność w wielu środowiskach i zażądała ponownego przeliczenia głosów. Podkreśliła, iż Klub WIR miał szczególne prawo do zajęcia stanowiska w tej kwestii z racji walki jego członków o Polskę wolną i niepodległą, w której prawo obywateli do wolności i demokracji było sprawą fundamentalną. Zaznaczyła, iż protest Klubu WIR nie był polityczny, ale obywatelski. Protest podpisali Krzysztof Nowakowski i Józef Nowak

31 sierpnia 2015 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o pomocy dla działaczy opozycji antykomunistycznej oraz osób represjonowanych z powodów politycznych. Jednym z najważniejszych założeń nowelizacji jest przyznanie działaczom opozycji antykomunistycznej i osobom represjonowanym w okresie PRL comiesięcznego świadczenia pieniężnego w wysokości 402,72 zł. Świadczenie to było przyznawane bezterminowo i bez względu na dochód. Poza zmianą zasad przyznawania świadczenia pieniężnego, w nowelizacji przewidziano też modyfikację reguł przyznawania pomocy finansowej. W szczególnych przypadkach Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych będzie przyznawał pomoc jednorazową do wysokości 300% najniższej emerytury. Przewidziano też pomoc okresową, która może być udzielana najdłużej przez pół roku, w wysokości 100% najniższej emerytury miesięcznie. Dawni działacze opozycji będą mogli otrzymać środki na częściowe pokrycie kosztów zakupu wózka inwalidzkiego, sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych, dostosowanie pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju inwalidztwa oraz opłacanie pomocy pielęgnacyjnej. Ponadto nowelizacja przyznawała działaczom opozycji antykomunistycznej oraz osobom represjonowanym z powodów politycznych o potwierdzonym statusie działacza opozycji lub osoby represjonowanej nowe uprawnienia w postaci prawa do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej oraz z usług farmaceutycznych udzielanych w aptekach, a także prawa do korzystania z ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych bez skierowania lekarza ubezpieczenia zdrowotnego. Przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty osoby uprawnionej na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, okresy osadzenia w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia i okresy internowania uwzględnia-

ne będą w wymiarze podwójnym. Legitymacja i odznaka działacza opozycji była przyznawane z urzędu, wraz z decyzją o przyznaniu statusu działacza opozycji, a nie jak dotychczas na odrębnie składany wniosek. W listopadzie 2017 r. z inicjatywy Klubu WIR powołana została przez Bohdana Paszkowskiego – wojewodę podlaskiego Wojewódzka Rada konsultacyjna do spraw działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych z powodów politycznych w następującym składzie: Stanisława Korolkiewicz – przewodnicząca, Jerzy Jamiołkowski, Krzysztof Florczykowski, Cezary Nowakowski, Lech Feszler, Janusz Skowroński, Teresa Steckiewicz. Wolę współpracy wyrazili Stanisław Marczuk i Kazimierz Leszczyński.

Zgodnie z ustawą o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych do zadań Rady należało: opiniowanie przekazanych przez Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wniosków stron o potwierdzenie statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych, świadczenie pomocy w przygotowywaniu wniosków o potwierdzenie statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych, a także wniosków o pomoc pieniężną i świadczenie pieniężne – na żądanie osób zainteresowanych, podejmowanie inicjatyw zmierzających do integracji środowisk działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych z powodów politycznych, analiza sytuacji życiowej działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych z powodów politycznych oraz przedkładanie Szefowi Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych dezyderatów w sprawie podjęcia działań zmierzających do zapewnienia im pomocy i opieki oraz należnego szacunku i pamięci.

1 marca 2016 r. reprezentanci Klubu Więzionych Internowanych Represjonowanych, Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci – Oddział w Białymstoku oraz Związku Piłsudczyków w Białymstoku powołali Społeczny Komitet Organizacyjny corocznych uroczystości upamiętniających księdza Stanisława Suchowolca, zamordowanego 29 stycznia 1989 r. przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Uroczystości miały nosić nazwę „Droga do Wolności” – bieg im. Stanisława Suchowolca. Komitet tworzyli: Stanisława Korolkiewicz – przewodnicząca, Krzysztof Nowakowski – wiceprzewodniczący, Łukasz Lubicz – Łapiński – przedstawiciel IPN, Paweł Myszkowski – radny Rady Miejskiej w Białymstoku, Jerzy Rybnik – Klub WIR, Janusz Purwin – Klub WIR, Grzegorz Łukszaewicz – TPD w Białymstoku, Piotr Siwicki – Związek Piłsudczyków, Andrzej Księżopolski – Stowarzyszenie Kresowiaków, Jacek Romanowski – przedstawiciel Choroszczy, Kazimierz Leszczyński – przedstawiciel Bielska Podlaskiego, Janusz Skowroński – przedstawiciel Suwałk. Inicjatywę wsparły Związek Harcerstwa Polskiego – Komenda Chorągwi w Białymstoku i Dom

Pomocy Społecznej w Zaściankach. Na niosek Stanisławy Korolkiewicz wniesiono zastrzeżenie, że w przyszłości Bieg nie może być imprezą komercyjną i wyłącznie sportową. Powinien zachować swój charakter historyczny, kulturalny, rekreacyjny i patriotyczny.

W 2016 wybrany został Zarząd WIR w następującym składzie:

Krzysztof Nowakowski – przewodniczący, Józef Nowak – wiceprzewodniczący, Robert Łempicki – skarbnik, Stanisława Korolkiewicz – członek Zarządu,

18 lutego 2017 r. Walne Zebranie WIR wybrało władze w następującym składzie: Krzysztof Nowakowski – przewodniczący, Krzysztof Florczykowski – zastępca przewodniczącego, Jerzy Rybnik – sekretarz, Janusz Purwin – skarbnik, Janusz Skowroński – członek, Komisja Rewizyjna: Małgorzata Wróblewska-Nagórska – przewodnicząca, Lech Feszler – członek, Antoni Stolarski – członek, Sąd Koleżeński: Józef Nowak, Kazimierz Leszczyński, Lesław Wechowski.

24 lutego 2018 r. po śmierci Krzysztofa Florczykowskiego wybrano nowy zarząd w następującym składzie:

Krzysztof Nowakowski – przewodniczący, Janusz Skowroński – wiceprzewodniczący, Jerzy Rybnik – sekretarz, Janusz Purwin – skarbnik, Władysław Tokarski – członek zarządu.

23 listopada 2018 r. odbyło się Walne Zebranie członków Klubu Więzionych Internowanych i Represjonowanych. Na zebranie przybyło 39 członków Klubu. Po zagajeniu przez Krzysztofa Nowakowskiego i modlitwie za zmarłych członków Klubu, wybrano Lecha Feszlera na przewodniczenie obrodom. Sekretarzem zebrania wybrano Jerzego Rybnika. Wybrana została Komisja skrutacyjno-wyborcza w składzie: Władysław Tokarski, Marcin Kruszewski i Jan Warakowski. Komisja uchwał i wniosków w składzie: Kazimierz Leszczyński, Henryk Łupiński, Antoni Stolarski. Komisja mandatowo-skrutacyjna, poinformowała, iż w Klubie było zarejestrowanych 94 członków. W trakcie dyskusji Stanisława Korolkiewicz poinformowała zebranych o sesji Rady Miejskiej, gdzie broniła pozostawienia w dotychczasowym brzmieniu nazwy ulicy ppłk Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”. Po jej wystąpieniu Ryszard Wiszowaty wnioskował, aby WIR zajął się sprawą terroru i ofiar komunistycznego reżymu.

Wybrano Zarząd w składzie: Krzysztof Nowakowski – przewodniczący, Stanisława Korolkiewicz – wiceprzewodnicząca, rzecznik prasowy, Janusz Purwin – skarbnik, Lesław Wechowski – sekretarz, Zenon Perkowski – członek, Janusz Skowroński – członek, Bogusław Roszkowski – członek.

Komisja Rewizyjna: Józef Nowak – przewodniczący, Antoni Stolarski – członek, Lech Feszler – członek.

Sąd Koleżeński: Alina Połubok – przewodnicząca, Kazimierz Leszczyński – członek, Henryk Łupiński – członek.

3 grudnia 2018 r. działacze NSZZ „Solidarność” i członkowie Klubu WIR zostali odznaczeni Medalami 100-lecia Odzyskania Niepodległości przez

Polskę. Medal otrzymali” Antoni Stolarski, Stanisława Korolkiewicz, Bernard Bujwicki, Stanisław Marczuk, Jerzy Rybnik, Krzysztof Szaciłowski, Ewa Sypytkowska, Jacek Romanowski, Kazimierz Leszczyński, Janusz Skowroński, Lech Feszler.

Klub działał aktywnie. 12 grudnia 2018 r. odbyło się spotkanie osób represjonowanych w Białostockim Areszcie Śledczym, gdzie byli internowani i więzieni działacze „Solidarności”. W Sali konferencyjnej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego odbyło się spotkanie z młodzieżą. Tematem spotkania był stan wojenny. Spotkanie przygotowała Stanisława Korolkiewicz. Wydało kolejny okolicznościowy Biuletyn.

Powstały Koła Terenowe (w Suwałkach Koło założył go Janusz Skowroński), Łapach i Sokółce. W gminie Sokoły szczególnie aktywnie działali Janusz Purwin, Bogdan Roszkowski i Zenon Perkowski.

W 2019 r. przedstawiciele Klubu WIR brali udział w uroczystościach: święcie żołnierzy wyklętych, obchodach 3 Maja, 15 sierpnia oraz biegu im. Stanisława Suchowolca. Wydane zostały przy wsparciu Antoniego Stolarskiego *Homilie ks. Stanisława Suchowolca*. Działacze klubu WIR uczestniczyli w pielgrzymce do Kodnia, która była połączona ze spotkaniem Rady Konsultacyjnej do Spraw Działaczy Opozycji Antykomunistycznej oraz Osób Represjonowanych z Powodów Politycznych. Członkowie Klubu WIR wyjeżdżali do Sanktuarium ks. Jerzego Popiełuszko na Żoliborzu i do Muzeum Powstania Warszawskiego. Brali też aktywny udział w uroczystościach poświęconych 38. Rocznicy wprowadzenia stanu wojennego.

Klub Więzionych Represjonowanych Internowanych Represjonowanych swoje działania propagował w Biuletynie: „Pierwsza Solidarność. Biuletyn Klubu WIR.” Wydawca: Klub Więzionych Internowanych i Represjonowanych.

W numerze pierwszym Biuletynu, który ukazał się 1 sierpnia 2000 redakcja zadeklarowała, iż Biuletyn będzie wydawany okazjonalnie i nie będzie pismem politycznym, gdyż Klub WIR skupiał ludzi o różnych orientacjach politycznych, ale dla których ważne były wartości wyznawane przez „Solidarność”. Wyjaśniono, iż nazwa „Pierwsza Solidarność” nawiązywała do czasów, gdy działacze byli zjednoczeni, a nie podzieleni, jak w początkach XXI wieku.

Biuletyn otwierał artykuł *Kłopotliwa rocznica*, w którym napisano o obchodach 20. rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”, podkreślając, przy tym, iż większość członków Klubu WIR odmówiła uczestnictwa o oficjalnych obchodach. Na ręce Stanisława Marczuka, przewodniczącego NSZZ „Solidarność w latach 1981–1991 i przewodniczącego Komitetu Honorowego obchodów 20. rocznicy powstania „Solidarności” członkowie WIR przekazali pismo, w którym zadeklarowali chęć wzięcia udziału w uroczystościach jednak pod warunkiem „kiedy nie będą podporządkowane one bieżącej propagandzie

politycznej i koniunkturalnym interesom". Interesujący był też tekst pt. *Przywrócić wartości* w którym zaznaczono wielkie znaczenie „Solidarności”, które należało odpowiednio upamiętnić. Redakcja zmieściła też Deklarację ideową Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń i Osób Represjonowanych w stanie wojennym. Jerzy Jamiołkowski zrecenzował *Kalendarium NSZZ Solidarność Region Białystok 1980–2000* autorstwa Marka Kietlińskiego. „Biuletyn” redagowało Kolegium, którego skład nie został wymieniony. Grafikę i skład wykonał Wojciech Jamiołkowski.

Numer drugi Biuletynu ukazał się drukiem w sierpniu 2000 r. Otwierał go artykuł *Gdański sierpień* w którym pokazano wydarzenia w Gdańsku w sierpniu 1980 r. i genezę powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Na podstawie *Kalendarium NSZZ Solidarność Region Białystok 1980–2000* pokazano jak przebiegał wrzesień 1980 r. w województwie białostockim. Bernard Bujwicki w artykule *Od poparcia do uczestnictwa* z perspektywy aktywnego uczestnika wydarzeń września 1980 r. ukazał kulisy i genezę powstawania struktur „Solidarności” na Białostocczyźnie. Jerzy Jamiołkowski opisał strajk z września 1980 r. w największym zakładzie Białostocczyzny, tj. Białostockich Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Fasty”. Jan Budel w tekście *Gdzie są tłumy z tamtych lat* zastanawiał się dlaczego w latach w trakcie „karnawału „Solidarności” tysiące ludzi uczestniczyło w uroczystościach organizowanych przez „Solidarność”, a w dwadzieścia lat później tylko niewielka grupa uczestników tamtych wydarzeń uczestniczyła w jubileuszowych uroczystościach zorganizowanych przez Związek. W stopce „Biuletynu” został zamieszczony skład Kolegium redakcyjnego: Jan Budel, Jerzy Jamiołkowski, Janina Werpachowska. Grafikę i skład wykonał Wojciech Jamiołkowski.

Numer trzeci Biuletynu ukazał się w grudniu 2000 r. Otwierał go artykuł *Białostocki grudzień 1981 r.* pokazujący stan wojenny z perspektywy województwa białostockiego. Jerzy Jamiołkowski w artykule *Być razem jak przed 19 laty* uzasadniał potrzebę wspólnych obchodów 19. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Jan Budel w tekście *Odkorkowywanie akt* przedstawił powstanie Instytutu pamięci Narodowej w Białymstoku. O początkach stanu wojennego w Białymstoku napisał w *Zapiskach z dziennika* Waldemar Grzegorzycz – represjonowany przez władze fotograf. Ciekawe są też wspomnienia Janiny Werpachowskiej zawarte w artykule *Robotniczy protest. Robotnicza majówka*. „Biuletyn redagowało Kolegium w składzie: Jan Budel, Jerzy Jamiołkowski, Teresa Leszczyńska, Janina Werpachowska. Grafikę i skład wykonał Wojciech Jamiołkowski.

Kolejny numer piąty „Pierwszej Solidarności” ukazał się w lipcu 2001 r. Zdominowała go tematyka wydarzeń czerwca 1976 r. – buntu robotników przeciwko komunistycznym władzy. O tych wydarzeniach można poczytać w artykule *Przed dwudziestu laty*. Były też informacje o obradach Walnego

Zgromadzenia Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń osób Represjonowanych w stanie wojennym, w którym uczestniczył białostocki Klub WIR. W „Biuletynie” przypomniano również o poświęceniu sztandaru Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Białymstoku w 1981 r. Było to wydarzenie, które zgromadziło wiele tysięcy osób. Redakcja opublikowała też list otwarty dotyczący wydarzeń w Jedwabnem autorstw Jana – Beszty Borowskiego. „Biuletyn” redagowało Kolegium w składzie: Jan Budel, Jerzy Jamiołkowski, Teresa Leszczyńska, Janina Werpachowska.

Numer 6 Biuletynu, który ukazał się w grudniu 2001 r. został poświęcony 20. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Otwierał go artykuł *13 grudnia 1981 r.* autorstwa Lecha Feszlera. Napisano też poświęceniu pamiątkowej tablicy umieszczonej na budynku przy ul. Lipowej 20, podając przy tym listę fundatorów. W czasopiśmie znalazł się spory tekst poświęcony wydarzeniom grudnia 1970 r. Bernard Bujwicky napisał wspomnieniowy tekst *Nasz ksiądz Jerzy* poświęcony zmarłemu księdzu Jerzemu Gisztrowiczowi. Ksiądz Adam Szot w tekście *Noc ciemna, choć pełna nadziei* napisał o roli białostockiego Kościoła w okresie stanu wojennego. Redakcja podsumowała także dwuletni okres działania Klubu Więzionych Internowanych Represjonowanych w Białymstoku. Biuletyn redagowało Kolegium w składzie: Jan Budel, Jerzy Jamiołkowski, Teresa Leszczyńska, Janina Werpachowska.

Kolejny siódmy numer Biuletynu „Pierwsza „Solidarność” wyszedł drukiem w lutym 2002 r. Opisano w nim przebieg uroczystości zorganizowanych z okazji XX rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. O trudnościach w pozyskaniu pomocy dla represjonowanych działaczy przez komunistyczne władze redakcja w tekście *Represjonowani zlekceważeni*. Jerzy Jamiołkowski w artykule „*Spacery*” po Lipowej wspominał o spacerach białostoczian w porze nadawania Dziennik Telewizyjnego. Interesujące teksty Janiny Weprachowskiej *Bez sentymentów* i Jerzego Jamiołkowskiego o nowej publikacji VIII liceum Ogólnokształcącego w Białymstoku. Biuletyn redagowało Kolegium w składzie: Jan Budel, Jerzy Jamiołkowski, Teresa Leszczyńska, Janina Werpachowska.

Dziewiąty numer Biuletynu „Pierwsza Solidarność” ukazał się w lutym 2003 r. i zawierał teksty poświęcone obchodom 21. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego i działalności Klubu WIR. Bardzo interesujący był list otwarty *Jubileuszowa biała plama* autorstwa księdza Jarosława Wiśniewskiego z Czarnej Białostockiej w której opisał sytuację katolików w Rosji. Biuletyn redagowało Kolegium w składzie: Jan Budel, Jerzy Jamiołkowski, Teresa Leszczyńska, Janina Werpachowska.

W grudniu 2003 ukazał się dziesiąty numer Biuletynu „pierwsza Solidarność”. Pojawiła się relacja z obchodów XXII rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Teksty artykułów: Marka Kietlińskiego *Stan wojenny*, Krzysztofa Sychowicza *Sytuacja oświaty białostockiej na przełomie 1981/1982*, Janiny Weprachowskiej *Wrócili na Kresy*. Redakcja opublikowała pismo Ojca Świętego

go Jana Pawła II do „Solidarności”. Biuletyn redagowało Kolegium w składzie: Jerzy Jamiołkowski, Janina Werpachowska. Skład wykonał Grzegorz Podlaski.

W grudniu 2004 r. ukazał się drukiem jedenasty numer „Pierwszej Solidarności”. Objętościowo był dość pokaźny, liczył 40 stron (poprzednie numery zamykały się granicach 12 stron). W Biuletynie znalazły się następujące teksty: Marek Kietliński, *Białostocki obraz stanu wojennego w świetle wybranych dokumentów KW PZPR przechowywanych w Archiwum Państwowym w Białymstoku*, Krzysztof Sychowicz, *Walka z krzyżami w szkołach na terenie województwa białostockiego w okresie stanu wojennego*, Krzysztof Sychowicz, *Młodzież Polski północno-wschodniej w okresie stanu wojennego*, Tomasz Danilecki, *Rozpracowanie podziemnych struktur Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” przez Wydziały III, IV i V Służby Bezpieczeństwa komendy Wojewódzkiej MO w pierwszych miesiącach 1982 r.* Wydrukowano też *Prawo stanu wojennego*. Biuletyn zamknęła informacja nt. działalności Klubu WIR. Biuletyn zredagował Jerzy Jamiołkowski, okładkę wykonał Mieczysław Szewko, skład Aleksander Maksymiuk.

W grudniu 2005 r. ukazał się drukiem numer dwunasty Biuletynu „Pierwsza Solidarność”. Objętościowo był znaczniejszy skromniejszy niż ten sprzed roku, liczył 8 stron. Biuletyn otwierał artykuł *Po co ta rocznica?* Następny tekst *Mewa i jastrzębie* napisała Janina Werpachowska, która naświetliła inwigilację, jakiej doświadczyła ze strony SB w latach 1982–1984. Marek Kietliński w artykule *Neozwiązki* nakreślił próby stworzenia przez władzę koncesjonowanych związków zawodowych po wprowadzeniu stanu wojennego. Biuletyn zredagował Jerzy Jamiołkowski, skład wykonał Aleksander Maksymiuk.

W 2008 r. ukazało się kolejne specjalne wydanie Biuletynu „Pierwsza Solidarność”. Redakcja nie nadała numeru czasopismu. Biuletyn liczył 28 stron i znalazły się w nim interesujące artykuły: Bernard Bujwicky w artykule *Mój 1980 r.* w którym wspominał początki „Solidarności”. Był to fragment jego planowanej publikacji. Edmund Lajdorf w tekście *Moja „Solidarność”* zaprezentował dziennik zapisów i notatek z wydarzeń z lat 1980–1989. Ksiądz Jarosław Wiśniewski w tekście *Mama księdza Jerzego* wspominał spotkania z-Marianną Popiełuszką i wystąpił z inicjatywą o nadania jej wysokiego odznaczenia państwowego. Tomasz Danilecki w artykule *Kapłan kłopotliwy* nakreślił sylwetkę księdza Witolda Pietkuna – pierwszego kapelana białostockiej „Solidarności”. *Nie można było stać z boku* – rozmowa z księdzem Wacławem Lewkowiczem, który wspomagał działaczy białostockiej „Solidarności”. Marek Kietliński w artykule *Białostocki drugi obieg wydawniczy* opisał znaczenie działalności wydawniczej białostockiej „Solidarności”. *Pajęczyna* – była prezentacją Jerzego Jamiołkowskiego fragmentów teczki obiektowej „Pajęczyna” z rozpracowywania działalności struktur „Solidarności w BZPB „Fasty”. Biuletyn zredagował Jerzy Jamiołkowski, rysunek na okładce wykonał Mieczysław Szewko.

W 2009 r. ukazało się kolejne specjalne wydanie Biuletynu „Pierwsza Solidarność”. Redakcja po raz kolejny nie nadała numeru czasopismu. Zamieszczony został grafik obchodów stanu wojennego. Następnie zamieszczone zostały artykuły: Marek Kietliński, *Podziemny „Biuletyn Informacyjny”*, Tomasz Danilecki, *NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w województwie białostockim u schyłku lat 80*. Interesujący okazał się humor z czasu stanu wojennego. Redakcja Jerzy Jamiołkowski.

W czerwcu 2009 r. ukazał się piętnasty numer Biuletynu „Pierwsza Solidarność”. Jak zaznaczyła redakcja było to wydanie specjalne poświęcone kontaktom Adama Dobrońskiego z funkcjonariuszami Służby Bezpieczeństwa.

W numerze specjalnym Biuletynu „Pierwsza Solidarność” z grudnia 2011 roku została zamieszczona ocena stanu wojennego. Redakcja podkreślała, iż w listopadzie 2010 r. – 41 procent osób zapytanych przez TNS – agencję badawczą, zajmującą się badaniem opinii publicznej stwierdzało, iż wprowadzenie stanu wojennego było uzasadnione, 33 procent badanych wyraziło pogląd, iż wprowadzenie stanu było nieuzasadnione. Na łamach Biuletynu wydrukowany został obszerny biogram Krzysztofa Wasilewskiego, zmarłego 24 września 2011 roku działacza „Solidarności”, a następnie przewodniczącego Klubu WIR. Cenną inicjatywą było opublikowanie dokumentów represji z okresu stanu wojennego, listy represjonowanych działaczy białostockiej „Solidarności” znalazły się obok list ich prześladowców – funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Przedrukowany został również katalog wystawy „Twarze białostockiej bezpieki” z czerwca 2007 r., który wykonało Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku. O propagandzie stanu wojennego w „Gazecie Współczesnej” napisał Marek Kietliński. Bardzo ciekawy okazał się przedruk przerobionej w podziemiu „Gazety Współczesnej”. W stopce redakcyjnej Biuletynu „Pierwsza Solidarność” nie zamieszczono nazwiska redaktorów.

Kolejny specjalny numer Biuletynu „Pierwsza Solidarność” ukazał się w grudniu 2012 r. Otwierały go artykuły Stanisławy Korolkiewicz pt. *Bohaterowie i zdrajcy, 31 lat później i Białystok w grudniu 1981 r.* w których opisała stan wojenny w aspekcie regionalnym. Cenne były wspomnienia i refleksje autorki tekstów, znanej działaczki „Solidarności” i Konfederacji Polski Niepodległej. Bardzo ciekawe były wspomnienia i osobiste refleksje z nocy 12 na 13 grudnia 1981 r. napisane przez Lecha Feszlera, który był wtedy pracownikiem Zakładów Przemysłu Bawełnianego w Zambrowie, internowanego za aktywną działalność w NSZZ „Solidarność”. Na uwagę zasługiwał też artykuł Jerzego Jamiołkowskiego pt. „Fasty” – *pierwsze tygodnie stanu wojennego*. Prezentowany materiał był wyborem niektórych zdarzeń z przygotowywanej przez niego książki pt. *Pajęczyna. Rekonstrukcja historii NSZZ „Solidarność” w Białostockich Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Fasty” (13.12.1981–22.06.1989)*. „Biuletyn” zamykały biogramy zmarłych w 2012 r. Andrzeja Radzickiego, księdza Jerzego Sidorowicza i profesora Józefa Szaniawskiego.

W grudniu 2013 r. w skromniejszej szacie graficznej ukazał się kolejny specjalny numer (Redakcja zaprzestała zapisywać kolejne numery Biuletynów). Biuletyn otwierał artykuł autorstwa Józefa Nowaka i Lecha Feszlera pt. „Bohater”. Autorzy zaprezentowali sylwetkę generała Wojciecha Jaruzelskiego. Następny tekst pt. *Na kanwie 13 grudnia* napisał ksiądz Adam Szot. Autor postulował potrzebę edukacji młodych Polaków z zagadnień z najnowszej historii Polski, w tym z okresu powstania „Solidarności” i wprowadzenia stanu wojennego. Zaprezentował też spis bibliograficzny ciekawych publikacji historycznych. Interesując okazał się tekst przedrukowany z „Niedzieli” nr 43/2013 autorstwa Macieja Wyrwicha pt. *To było pożegnanie domownika* opowiadający o pożegnaniu ks. Jerzego Popiełuszki w Białymstoku po przeprowadzeniu jego sekcji zwłok w Akademii Medycznej. Jerzy Jamiołkowski w tekście pt. *Pajęczna* zaprezentował ciekawe materiały przechowywane w białostockim Oddziale Instytutu Pamięci Narodowej. Stanisława Korolkiewicz przedstawiła życiorysy księdza Stanisława Suchowolca i Zbigniewa Simoniuka. Marek Kietliński zaprezentował białostockie obchody stanu wojennego. Redakcja Biuletynu nie podała swoich nazwisk w stopce redakcyjnej.

W grudniu 2014 r. ukazał się drukiem kolejny numer Biuletynu, który uchwałą Zarządu Klubu WIR (przeciwny tej decyzji był Józef Nowak) zmienił od 13 grudnia 2014 r. nazwę z „Pierwsza Solidarność” na „Solidarność” – wierni ideałom Sierpnia 1980 r.”. Stanisława Korolkiewicz w artykule *Błogosławiony ks. Jerzy Popiełuszko – patron „Solidarności”* wspominała o 25. rocznicy jego śmierci. Ksiądz dr Adam Szot w tekście *Wybierać muszę...* nawiązał do nadchodzących wyborów samorządowych i wyborów jakich musieli dokonywać Polacy po wprowadzeniu stanu wojennego. Marek Kietliński napisał artykuł pt. *Jak białostocka „Solidarność” pamiętała o rocznicach odzyskania niepodległości*. Filip Frąckowiak – syn prof. Józefa Szaniawskiego, dyrektor Izby Pamięci pułkownika Ryszarda Kuklińskiego napisał tekst pt. *Ciemna dolina lat 80 – czyli stan wojenny w świadomości 20 i 30 latków*. W Biuletynie znalazł się także życiorys zmarłego Edwarda Łuczycznego.

W sierpniu 2015 r. ukazał się okolicznościowy numer Biuletynu „Solidarność” – wierni ideałom Sierpnia 1980 r.” Okazją do tego była 35. rocznica podpisania Porozumień Sierpniowych. W Biuletynie znalazła się kronika wydarzeń z sierpnia 1980 r. Marek Kietliński napisał artykuł pt. *Jesień robotników i początki białostockiej „Solidarności”*. Tomasz Danilecki w artykule „Gotowość” poinformował czytelników o znalezieniu w białostockim Oddziale Instytutu Pamięci Narodowejteczki „Gotowość” w której zawarte zostały informacje o przygotowaniach do wprowadzenia stanu wojennego na obszarze województwa białostockiego. W tym numerze Biuletynu Redakcja nie podała swoich nazwisk w stopce redakcyjnej.

W grudniu 2016 r. ukazał się kolejny numer Biuletynu „Solidarność” – wierni ideałom Sierpnia 1980 r. W Biuletynie znalazła się relacja fotograficz-

na z wielkiej Ekspiacji Narodu Polskiego na Jasnej Górze, której tekst przygotowała Stanisława Korolkiewicz. Nabożeństwo Wielkiej Pokuty za grzechy narodu polskiego odbyło się 15 października 2016 r. Marek Kietliński w artykule pt. *Stan wojenny – nasze spojrzenie po 35 latach. Internowani 13 grudnia 1981 r.* zestawiał nazwiska działaczy z Regionu Białostok. Jerzy Jamiółkowski w artykule pt. „*Wrogowie*” z *drugiego planu* opublikował nazwiska działaczy NSZZ „Solidarność” z Białostockich Zakładów Przemysłu Bawełnianego „Fasty”. Lech Feszler w tekście *Próba retrospekcji* wspominał swoje internowanie i pobyt w ośrodku odosobnienia. O stanie wojennym napisał Zenon Dziedzic w artykule *35 rocznica wojny z Polakami*. Biuletyn zamykał *Śpiewnik patriotyczny. 35 rocznica wprowadzenia stanu wojennego – 13 grudnia*. W stopce redakcyjnej nie podano nazwiska redaktorów Biuletynu. Założyły się nazwiska Krzysztofa Nowakowskiego – przewodniczącego Klubu WIR i Stanisławy Korolkiewicz – rzeczniczki Klubu WIR wraz z danymi kontaktowymi.

W grudniu 2017 r. ukazał się kolejny numer Biuletynu „Solidarność” – wierni ideałom Sierpnia 1980 r. Biuletyn otwierał tekst: „36 lat temu, 11 dni przed Świętami Bożego narodzenia zdradziecka Wrona wprowadziła stan wojenny na całym terytorium Polski wypowiadając wojnę własnemu narodowi”. Jerzy Jamiółkowski w tekście *Inteligentnie internowani* napisał o mało znanym fakcie powołania działaczy „Solidarności” na ćwiczenia wojskowo w specjalnych jednostkach zlokalizowanych w Czerwonym Borze, miejscowości Czarne i Budowo. Antoni Zambrowski zamieścił tekst pt. *Za Boga i ojczyznę. Męczeństwo księdza Suchowolca*. W Biuletynie znalazło się także *Słowo pożegnalne* wygłoszone przez Leopolda Staweckiego w dniu pogrzebu Michała Pietkiewicza. Znalazły się też nazwiska zmarłych działaczy WIR: księdza Jerzego Sidorowicza, Andrzeja Radzickiego, Krzysztofa Wasilewskiego, Janiny Werpachowskiej i Marka Maliszewskiego. W Biuletynie można było się zapoznać ze wspomnieniem o Jerzym Korolkiewicz (1948–1995) – artyście oraz opozycjoniście lat 80, więzionym w 1985 r.

W grudniu 2018 r. ukazał się specjalny numer Biuletynu „Solidarność” – wierni ideałom Sierpnia 1980 r.” Na okładce widniał wizerunek Matki Boskiej robotników autorstwa Artura Chacieja. Obok obrazu umieszczone zostały zdjęcia księdza Stanisława Suchowolca, księdza Jerzego Popieluszki i Zbigniewa Simoniuka – ofiar komunistycznego reżymu. Stanisława Korolkiewicz zamieściła refleksje nt. stanu wojennego, Marek Kietliński i Tomasz Danilecki napisali tekst o działalności Stanisławy Dudzińskiej (Korolkiewicz) w stanie wojennym. Wspominano Kazimierz Chodzickiego. Zamieszczony został też artykuł pt. *Obrona krzyży w Miętnej*. Stanisława Korolkiewicz napisała tekst pt. *Aktorzy drugiego planu, to nie tło. Dzielni rolnicy i milicjanci, którzy odważyli się poprzeć „Solidarność”*. W stopce redakcyjnej pojawiła się informacja, iż redaktorem naczelnym Biuletynu była Stanisława Korolkiewicz – rzecznik prasowy Klubu WIR. Umieszczono także nazwisko Krzysztofa Nowakowskiego – przewodniczącego WIR.

W grudniu 2019 r. ukazał się specjalny numer Biuletynu „Solidarność” – wierni ideałom Sierpnia 1980 r.” Na okładce redakcja zamieściła napis *Pamiętamy i modlitwę na czas adwentu*. Stanisława Korolkiewicz zamieściła tekst pt. *Boże narodzenie, a stan wojenny*. Znalazły się także interesujące fotorelacje z obchodów w Białymstoku 38. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego i uroczystości związanych z obchodami 38. rocznicy stanu wojennego w Warszawie z udziałem działaczy opozycji antykomunistycznej z Białegostoku i województwa podlaskiego i pielgrzymki do Kodnia. Marek Kietliński zamieścił tekst pt. *Życiorysy internowanych działaczy białostockiej „Solidarności”*. W dziale pro memoria zamieszczony został życiorys zmarłego w lutym 2019 r. Kazimierza Chodzickiego porucznika Armii Krajowej i działacza NSZZ „Solidarność” w Zambrowie. W dalszej części kolejne teksty na które warto zwrócić uwagę. Jerzy Jamiołkowski, *Refleksje Jurka Jamiołkowskiego na temat pobudek, jaki kierowali się komuniści tworząc w roku 1980 i 1981 listy osób przeznaczonych do internowania*, Stanisława Korolkiewicz, *PRL-Reaktywacja. Walka postkomuny z Żołnierzami Niezłomnymi*. Stanisława Korolkiewicz, *Zawsze „Solidarność”* – to odpowiedź na zarzutu na działalność Klubu WIR zamieszczone w Biuletynie „Pierwsza Solidarność”. Redakcja Biuletynu „Solidarność” – wierni ideałom Sierpnia 1980 r.” zamieściła też skład władz statutowych Klubu więzionych Internowanych Represjonowanych. W stopce redakcyjnej znalazł się zapis: Krzysztof Nowakowski – przewodniczący WIR, Stanisława Korolkiewicz – wiceprzewodnicząca WIR i rzecznik prasowy i redaktor naczelny Biuletynu, Mariusz Feszler – autor okładki.

W grudniu 2019 r. ukazał się także Biuletyn „Pierwsza Solidarność” Więzionych Internowanych Represjonowanych. W Biuletynie zabrakło stopki redakcyjnej identyfikującej wydawcę i skład redakcji. Znaczek WIR i charakterystyczna winieta wskazywałyby, iż wydawcą byli działacze WIR. Biuletyn otwierał tekst *Znów jest rocznica*. Był też krótki życiorys zmarłego Kornela Morawieckiego – założyciela i działacza „Solidarności Walczącej”. Redakcja zamieściła tekst *Dlaczego pierwsza „Solidarność”*. Bernard Bujwicki zamieścił interesujący tekst pt. *W obronie Łupaszki. Pamięć o majorze Zygmuncie Szendzielarzu – Łupaszce przetrwa wieki*. Stanisław Kopciewski, *Co z pomnikiem przedstawił kulisy walki o usunięcie z przestrzeni publicznej pomnika bohaterów Białostocczyzny*. Bożena Korzińska w tekście pt. *Klucz do śledztwa ws. Zabójstwa ks. Stanisława Suchowolca* przedstawiła tajemniczy zgon kapitana SB Jerzego Szematowicza. W Biuletynie znalazła się także korespondencja jaka prowadzili Bernard Bujwicki Edmund Lajdorf, Jerzy Rybnik i Tadeusz Waśniewski z Instytutem Pamięci narodowej i Ministerstwem Sprawiedliwości w sprawie śmierci kpt. Jerzego Szematowicza. Eustachy Nowaczek w tekście pt. *Zmowa milczenia* przedstawił działalność Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej. Wiktor Klatkowski w artykule *Złamana kariera* ukazał losy ukrywającego się Edmunda

Lajdorfa (znanego działacza białostockiej „Solidarności”) w okresie stanu wojennego. Biuletyn zamyka *Mix* – czyli *galimatias*, gdzie z pewnym przy-mrużeniem oka Redakcja skomentowała aktualne wydarzenia społeczno-po-lityczne.

19. Dokumenty do dziejów podlaskiej „Solidarności” z lat 1989–2020

Dokument nr 1

Powtórka z „Solidarności”

Przed stanem wojennym region Białystok liczył około 120 tys. członków „Solidarności”, dziś około 25 tysięcy. Zmieniły się czasy, zmienili się ludzie. Represje pogrudniowe mają w tym stanie rzeczy znaczący udział. Zaraz po 13 grudnia internowano 57 działaczy Związku, później ponad 100 osób przeszło przez więzienia, areszty lub stawało przed kolegiami za kontynuowanie pracy związkowej w warunkach nielegalności. Ten bardzo ważny okres w historii białostockiej „Solidarności” czeka wciąż na swego kronikarza.

Dziś zarówno „Solidarność”, jak i „Solidarność” Rolników Indywidualnych znajdują się ciągle na etapie organizacji. Wciąż trwa rejestracja nowo powstających komisji zakładowych, w tych, które powstały wcześniej przeprowadzane są wybory. W kilku miastach województwa wybierane są terenowe komisje koordynacyjne. W chwili obecnej zarejestrowało się w Tymczasowym Zarządzie Regionu ponad 230 zakładowych organizacji związkowych. Tu też zauważalna jest różnica między stanem obecnym a rokiem 1981. O ile wtedy „Solidarność” skupiała nawet 90% stanu liczebnego załóg, o tyle dziś regułą jest 15–30%. W „Solidarności” rolniczej jest podobnie. Liczy dziś ona 7–8 tysięcy członków skupionych w 30 kołach gminnych na 48 gmin w województwie.

Najważniejszą przyczyną niskiej liczebności Związku w regionie jest – obok reperkusji stanu wojennego – słabość organizacyjna jego struktur. Działacze zakładowi kierują wiele słów krytyki pod adresem Regionalnej Komisji Wykonawczej i Tymczasowego Zarządu Regionu białostockiej „Solidarności” – za brak pomocy instruktażowej, słaby przepływ informacji, organizowanie spotkań bez wcześniejszego przygotowania. Wszystko to prawda – przyznaje przewodniczący Stanisław Marczuk – ale wciąż musimy walczyć o pieniądze. Zaledwie kilkadziesiąt komisji zakładowych przekazało składki zgodnie ze statutem. W naszym biurze wszystko robią trzy osoby, a więc jesteśmy skazani na ciągłą improwizację i działania doraźne. Niestety, nie dysponujące żadnymi funduszami komisje i sekcje TZR, nie podejmują szerszej działalności. Powszechne jest narzekanie na brak fachowców, zwłaszcza

z dziedziny prawa i ekonomii, którzy w szerokim zakresie mogliby świadczyć usług doradcze dla poszczególnych komisji zakładowych. Na razie odbywa się to na zasadzie społecznych dyżurów pełnionych z wielkim poświęceniem przez zaprzyjaźnionych z „Solidarnością” radców prawnych. Bez rozwiązania problemu etatów dla pracowników Zarządu Regionu trudno myśleć o radykalnej poprawie efektywności działania.

Trudna sytuacja finansowa Związku splata się z kryzysem płacowym w zakładach pracy. Komisje zakładowe stoją niemal bez przerwy wobec rosnących żądań płacowych, którym trudno przecież odmówić słuszności. Z drugiej strony coraz częściej powtarza się sytuacja, kiedy strajk stawia przedsiębiorstwo w obliczu bankructwa, a poprzez powodowanie wypływu pustego pieniądza uderza w antyinflacyjną politykę Tadeusza Mazowieckiego, rządu stworzonego przecież przez „Solidarność”. Jest to bardzo trudna sytuacja, zwłaszcza wobec postawy Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych, który często niejawnie, podsyca w załogach strajkowe nastroje, pragnąc wykorzystać zaangażowanie „Solidarności” w dzieło reformy w naszym kraju dla własnych celów politycznych. Dlatego tak ważne staje się poszukiwanie nowych dróg działalności związkowej – poprzez reformowanie przedsiębiorstw, poszukiwanie istniejących w nich nieprawidłowości czy nadużyć. „Rolą komisji zakładowej jest dziś dotrzeć do podszewki, poznać przepisy, szukać fachowców i zasięgnąć u nich informacji, by poznać reguły gry” – mówi jeden z przewodniczących zakładowej struktury „Solidarności”. Szkoda, że w niewielu zakładach działacze doceniają rolę rad pracowniczych, które – jak świadczy przykład „Uchwyków” – mogą odgrywać wiodącą rolę w przedsiębiorstwie kontrolując poczynania dyrekcji.

Wchodzimy w decydujący etap kryzysu. „Solidarność” z pewnością nie jest do niego dostatecznie przygotowana. Ale nawet gdyby była o wiele bardziej sprawna, o wiele bogatsza, to i tak niczego by to nie zagwarantowało. W takich czasach jedną prawdziwą gwarancją jest poczucie wzajemnej solidarności. Tego w żaden sposób nie ma prawa zabraknąć. Walka o własne interesy nie może przesłonić najważniejszego celu, czyli reformy kraju. Taki jest podstawowy wniosek z rozmów z działaczami i obserwacji ich pracy. W imię tego celu trzeba jednakże podejmować odważne i konkretne inicjatywy. Za dużo jest ciągle oglądania się na innych, za dużo wyczekiwania. Czekać nie ma na co.

Źródło: Andrzej Kupidłowski, Robert Tyszkiewicz, Powtórka z „Solidarności”, „Tygodnik Białostocki” 1989 nr 1, s. 7.

Dokument nr 2

13–14 stycznia 1990 r. odbyła się I tura II Walnego Zjazdu Delegatów Regionu Białystok NSZZ „Solidarność”. Wzięło w nim udział 235 delegatów reprezentujących 183 komisje zakładowe na 290 zarejestrowanych w Tymczasowym Zarządzie Regionu. Pierwszy dzień obrad poświęcony został sprawom proceduralnym. Następnego dnia ustępujący przewodniczący TZR NSZZ „Solidarność” Stanisław Marczuk złożył obszernie sprawozdanie z działalności Związku w latach 1981–1990. W dyskusji nad sprawozdaniem obok głosów uznania dla tych, którzy przeprowadzili Związek przez czasy stanu wojennego pojawiły się liczne głosy niepokoju nad przyszłością „Solidarności”. Jerzy Jamiolkowski z „Fast” stwierdził, iż należy znaleźć formułę na najbliższy czas, gdyż bezsensu jest wyłączenie chodzenie ze sztandarami, czy też udział tylko w uroczystościach patriotycznych i religijnych. Zgłoszono następujących kandydatów na przewodniczącego Zarządu Regionu: Stanisław Marczuk (FPiU), Wojciech Łowiec (BZGraf.), Aleksander Usakiewicz (Politechnika Białostocka), Jan Zambrzycki (przewodniczący Regionalnej Sekcji Oświaty i Wychowania). Zaprezentowano także kandydatów do Zarządu Regionu w następującym składzie: Romuald Bieniasz (Przedsiębiorstwo Zagraniczne w Mońkach), Zbigniew Brożek („Biazet”), Danuta Busłowska (Przedszkole nr 26), Zbigniew Czarnecki (wiceprzewodniczący Terenowej Komisji Koordynacyjnej w Hajnówce), Tadeusz Cybulski (Zespół Szkół Mechanicznych), Lech Cygler (Białostockie Przedsiębiorstwo Instalacji Elektrycznych), Halina Drabiuk (ZOZ Siemiatycze), Zbigniew Dubak (PKP), Jarosław Dunaj (Miastoprojekt), Tadeusz Ejsmont (PIP „Instal”), Antoni Filipkowski (przewodniczący Sekcji Emerytów i Rencistów), Ryszard Francke (ZNTK Łapy), Jan Gajewski (POM Mońki), Jan Gardocki (PZU), Władysław Guziak (Lenpol Bielsk Podlaski), Jarosław Gwardecki (PTHW), Jerzy Ickiewicz (Politechnika Białostocka), Andrzej Jakubowski (PHS), Zenon Juczewski (OST „Gromada”), Władysław Kalinowski, Andrzej Kałwa (ZETO), Marek Kluz (WPEC), Dariusz Kochański (Sieniatyckie Zakłady Obuwia), Danuta Kornacka (Zakład Energetyczny), Tadeusz Kozak (Zakład Poprawczy), Leonard Kozłowski (Zakłady Transportu Przemysłu Mięsnego), Konrad Kruszewski („Monar” Białystok), Bazyli Kuptel (Fabryka Przyrządów i Uchwytów), Tadeusz Laskowski (Fadom), Kazimierz Leszczyński (OSM Bielsk Podlaski), Bogusław Lewiński (PKS Bielsk Podlaski), Bogusław Lic (ZPW im Emilii Plater Wasilków), Bożena Łapuć (Terenowy ZOZ), Stanisław Łuczaj (SM „Zachęta”), Dariusz Łuczak (przewodniczący TKK w Hajnówce), Henryk Łupiński (ZNTK Łapy), Mieczysław Marcinowicz („Agromet” Czarna Białostocka), Józef Marcińczyk (PGR Krynki), Piotr Modzelewski (Państwowy Szpital Kliniczny), Witold Perkowski, Tadeusz Pieniążek, Ryszard Pietruszko (BPBPL), Roman Sadokierski (Hajnowski Zakład Przemysłu Maszynowego Leśnictwa), Krzysztof Sańko (Rejon Dróg Publicznych), Ewa

Sypytkowska (PSS „Społem”), Adam Sypytkowski (Spółdzielnia Inwalidów „Naprzód”), Józef Śmigieński (Zakłady Płyt Wiórowych w Grajewie), Władysław Tokarski (BSM), Kazimierz Trzęsicki (Filia Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), Robert Tyszkiewicz („Tygodnik Białostocki”), Waław Woronowicz (Sokółka), Marian Zaborowski (Huta Szkła). Kandydaci do Komisji Rewizyjnej: Danuta Busłowska (kandydowała także do Zarządu Regionu), Witold Gąsowski (Zakłady Mięsne), Jerzy Kolendo („Agromet” Czarna Białostocka), Krzysztof Niewiński (GS „Samopomoc Chłopska w Zabłudowie”), Dariusz Piesiak („Furnel” Hajnówka), Zofia Stypułkowska (księgowa), Marian Szymański (Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji). Po głosowaniach wybrano władze Związku w następującym składzie: Stanisław Marczuk – przewodniczący, Aleksander Usakiewicz, Wojciech Łowiec, Kazimierz Leszczyński, Piotr Modzelewski, Jerzy Ickiewicz, Dariusz Łuczak, Kazimierz Trzęsicki, Józef Marcińczyk, Zbigniew Czarnecki, Władysław Tokarski, Robert Tyszkiewicz, Tadeusz Pieniążek, Tadeusz Laskowski, Marek Kluz, Witold Perkowski, Dariusz Kochański, Danuta Busłowska, Andrzej Kałwa, Jarosław Dunaj, Krzysztof Sańko, Jan Gardocki, Ryszard Pietruszko, Zenon Juczewski, Andrzej Jakubowski, Henryk Łupiński, Leonard Kozłowski, Ewa Sypytkowska, Lech Cygler, Jarosław Gwardecki, Tadeusz Cybulski, Władysław Kalinowski, Stanisław Łuczaj, Romuald Bieniasz, Zbigniew Dubak, Tadeusz Ejsmont, Mieczysław Marcinowicz – członkowie Zarządu Regionu, Krzysztof Niewiński, Zofia Stypułkowska, Marian Szymański, Witold Gąsowski, Władysław Guziak – członkowie Komisji Rewizyjnej, Wojciech Łowiec, Aleksander Usakiewicz, Stanisław Marczuk, Kazimierz Trzęsicki, Robert Tyszkiewicz, Jerzy Ickiewicz, Jarosław Bartel – delegaci na Zjazd Krajowy.

II WZD ustalił liczbę członków Zarządu na 35 osób (jedno miejsce w Zarządzie przypadało na tysiąc członków). W tej liczbie mieściły się miejsca mandatowe z terenowych list z Bielska Podlaskiego, Czarnej Białostockiej, Grajewa, Hajnówki, Łap, Sokółki, Moniek i Siemiatycz. Związkowcy uważali także za niezbędne podjęcie działalności gospodarczej w ramach Funduszu Gospodarczego „Solidarności”. Powołano spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, która miała podjąć działalność gospodarczą, a zysk z tego osiągnięty miał wspomóc działalność statutową „Solidarności”. Zgromadzeni na II Walnym Zejeździe Delegatów podziękowali wszystkim, którzy wspomagali Związek w trudnych czasach stanu wojennego. Powołana została Nadzwyczajna Komisję Rewizyjną, w skład której weszli, oprócz osób wybranych, członkowie Komisji Rewizyjnej wybranej w 1981 r. Zadaniem Nadzwyczajnej Komisji Rewizyjnej było przedstawienie podczas II tury II WZD sprawozdania z oceny działalności władz regionalnych w celu udzielenia absolutorium. W skład Komisji weszli: Walenty Olendzki – przewodniczący, Łucja Kloza – członek, Janusz Ogryzko – członek, Tadeusz Gąsowski – członek.

Źródło: „Tygodnik Białostocki” 1990, nr 14, s. 14.

Dokument nr 3

Sprawozdanie Nadzwyczajnej Komisji Rewizyjnej powołanej uchwałą nr 2 II Walnego Zebrania Delegatów Region Białystok w dniu 13.01.1990 r.

Komisja w składzie:

1. Witold Perkowski – przewodniczący
2. Danuta Busłowska – członek
3. Zofia Stypułkowska – członek
4. Krzysztof Niwiński – członek
5. Marian Szymański – członek

oraz Komisja Rewizyjna wybrana w 1981 r. na I Walnym Zjeździe Delegatów Region Białystok w składzie który brał udział przy pracach nad niniejszym sprawozdaniem:

1. Walenty Olendzki – przewodniczący
2. Łucja Kloza – członek
3. Janusz Ogryzko – członek
4. Tadeusz Gąsowski – członek

Komisja przeanalizowała trzy okresy działalności NSZZ „Solidarność” Region Białystok

I okres: do stanu wojennego – przedstawi członek Komisji Rewizyjnej kol. Łucja Kloza

II okres: działalność podziemna Związku podczas stanu wojennego

IIIokres: działalność Tymczasowego Zarządu Regionu do dnia 31.12.1989r. – analizę przedstawi kol. Witold Perkowski

Komisja odbyła osiem zebrań plenarnych między I, a II turą Zjazdu Delegatów. W związku z odpowiedzialnością finansową kol. Walentego Olendzkiego w okresie stanu wojennego, brał on udział w pracy Komisji jako obserwator i nie podpisuje niniejszego sprawozdania.

Wyjaśnień udzieliło Komisji osiem osób związanych z działalnością omawianego okresu w strukturach takich jak: TKR, RKW, TZR. Komisja w załączeniu przedstawia dokładne rozliczenie finansowe TZR za okres od maja 1989 r. do 31.12.1989 r., oraz ze względu na specyficzny okres stanu wojennego, rozliczenia dokonane na podstawie zestawień, składanych oświadczeń i miesięcznych rozliczeń osób odpowiedzialnych za stan kasy. Można stwierdzić, że finansami gospodarowano w sposób oszczędny i wyczuciem potrzeb. Kierowano je najczęściej na kolportaż biuletynu, pomoc Oficynie Wydawniczej, pomoc rodzinom internowanych i osadzonych w aresztach działaczy związkowych oraz innym potrzebującym. Do rozliczenia z okresu maj 1984 r. – maj 1987 r. zostało około 80 tys. zł pochodzących ze skrytek. Dokona tego kol. Ewa Pankiewicz.

Lista osób działających w latach 1981–1988 jest bardzo długa i w związku z tym Nadzwyczajna Komisja Rewizyjna w sprawozdaniu nie wymienia

żadnych nazwisk, gdyż istnieje możliwość pominięcia niektórych, a także ze względu na zastrzeżenie ujawnienia swojego nazwiska. Komisja składa słowa podziękowania bezimiennym oraz imiennym ofiarodawcom dokonującym wpłat tak w walucie zachodniej, jak i naszej, które w znacznym stopniu umożliwiły trwanie Związku w stanie wojennym.

Dziękujemy serdecznie wszystkim tym, którzy z wielkim trudem i narażeniem pracowali w podziemiu przy poligrafii, kolportażu, niesienie pomocy charytatywnej i prawnej. Szczególne wyrazy uznania kierujemy pod adresem duchownych, za okazaną pomoc Związkowi.

Tymczasowy Zarząd Regionu od momentu powstania odbył 17 zebrań plenarnych na których podejmował istotne problemy regionu, przedstawiając je w formie oświadczeń, uchwał i wniosków. W zasadzie pracę TZR należy uznać za właściwą, choć mająca pewne niedociągnięcia (brak wpisów do księgi inwentarzowej przedmiotów darowanych, brak potwierdzenia otrzymanej dotacji dla Podregionu Grajewo, prywatna pożyczka w kwocie 200 tys. zł). Szczegółowe rozliczenie finansowe z okresu działalności TZR zostaje przedstawione w załącznikach. Komisja z całą odpowiedzialnością ocenia działalność władz regionalnych w okresie stanu wojennego i TZR za pozytywne i wnosi o udzielenie im absolutorium.

Nadzwyczajna Komisja Rewizyjna przekazuje nowo wybranej Komisji Rewizyjnej NSZZ „Solidarność” Region Białystok dokumenty finansowe z okresu stanu wojennego i TZR oraz sprawozdanie naszej Komisji wraz z załącznikami, celem zabezpieczenia jako dokumentów ważnych dla ciągłości Związku NSZZ „Solidarność” Region Białystok.

Białystok dnia, 1990.02.09

Podpisy Komisji Rewizyjnej:
8 nieczytelnych podpisów

Źródło: Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność, Sprawozdanie Nadzwyczajnej Komisji Rewizyjnej powołanej uchwałą nr 2 II Walnego Zjazdu Delegatów Region Białystok w dniu 13.01.1990 r., bez sygn.

Dokument nr 4

Program Wyborczy Obywatelskiego Komitetu Wyborczego „Solidarność” w Białymstoku [na wybory samorządowe z 27 maja 1990 r.]

Celem „Solidarności” począwszy od sierpnia 1980 roku, Jej nadzieją, w stanie wojennym i obietnicą w ubiegłorocznych wyborach parlamentarnych była zawsze Rzeczpospolita Demokratyczna i Samorządna.

I oto teraz mamy możliwość swobodnego wyboru Rady Miejskiej, nie będącej już „organem jednolitej władzy państwowej”, ale reprezentującej obywateli naszego miasta, zrzeszonych z mocy ustawy w samorządzie terytorialnym.

Wyberzmy zatem reprezentantów Ruchu, który przywrócił nam pełną podmiotowość obywatelską, a więc kandydatów Obywatelskiego Komitetu Wyborczego „SOLIDARNOŚĆ”.

Radni z listy „SOLIDARNOŚCI” starać się będą o to, aby:

1. Wyzwolić aktywność obywatelską poprzez pełną informację o stanie spraw w mieście i wspieranie inicjatyw lokalnych oraz powołanie autentycznego samorządu dzielnicowego wyposażonego w szerokie kompetencje.
2. Popierać rozwój prywatnego przemysłu, handlu, usług i rzemiosła, a poprzez to zapobiegać bezrobociu i dochodów miastu przysparzać, Prowadzić własną działalność gospodarczą przez udział w spółkach, sprzedaż nieruchomości, prowadzenie targowisk i utworzenie banku komunalnego.
3. Groszem publicznym gospodarować oszczędnie i gospodarnie.
4. Chronić środowisko naturalne miasta i jego zielone zaplecze, Zakończyć budowę komunalnej oczyszczalni ścieków, Wesprzeć Starania Klubu Obywatelskiego o wydanie zakazu przewozu przez miasto chloru i innych niebezpiecznych ładunków.
5. Dbać o zachowanie dziedzictwa kulturowego chroniąc nie tylko zabytki ale i wyjątkowo cenną kompozycję przestronną miasta z czasów J,K, Branickiego oraz swoisty nastrój Bojar.
6. Sprawnie przejąć i racjonalnie gospodarować mieniem komunalnym, wodą i energią ciepłą (instalowanie liczników, automatyczna regulacja). Zakończyć rozbudowę EC—II i budowę Ciepłowni Bażantarnia, Rozpocząć budowę nowego ujęcia wody.
7. Domagać się od władz państwowych, aby zapobiegły grożącym miastu ograniczeniom energetycznym m.in poprzez uniezależnienie się od dostaw energii elektrycznej i gazu z ZSRR (Skuteczne powiązanie Białegoostoku z krajowym systemem energetycznym i gazowniczym).
8. Stopniowo odrabiać opóźnienia w rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej w osiedlach zabudowy jednorodzinnej.

9. Gospodarowanie terenami i przestrzenią uczynić podstawowym instrumentem oddziaływania na harmonijny rozwój miasta. Przy pełnym respektowaniu praw właścicieli nieruchomości zasób komunalnych gruntów budowlanych powiększać, a przez ich sprzedaż (bądź dzierżawę) w drodze przetargów publicznych dochodów.
10. Granic Białegostoku bez zgody mieszkańców przyległych miejscowości nie poszerzać, a interesy miasta w gospodarowaniu przestrzenią zabezpieczyć w drodze porozumień zawieranych z samorządem sąsiednich gmin.
11. Poprawić układ komunikacyjny miasta przez modernizację ulic: Gomułki, Sienkiewicza i Mazowieckiej oraz dokończenie budowy ulic: Kardynała Wyszyńskiego i Sikorskiego. Ulepszać nawierzchnie ulic w osiedlach zabudowy jednorodzinnej. Lepiej organizować ruch kołowy i pieszy.
12. Uczynić z Białegostoku miasto czyste, ładne i zadbane, aby nie dominowały w nim obrazki „czworaków” z wielkiej płyty sąsiadujących z rozwalającymi się drewniakami.
13. Tworzyć warunki do rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego (prawdziwie spółdzielczego, indywidualnego, czynszowego, komunalnego i zakładowego), rozbicia monopolu dużych spółdzielni mieszkaniowych i powstania konkurencji pomiędzy inwestorami, projektantami i wykonawcami. Zorganizować spółki z dominującym udziałem samorządu zajmujące się pozyskiwaniem i uzbrojeniem terenów budowlanych oraz sprzedażą działek, domów i mieszkań. Zamiast blokowisk z wielkiej płyty, budować nisko i ładnie. Środki państwowe przeznaczone na pomoc w spłacie kredytów mieszkaniowych kierować w pierwszej kolejności do tych mieszkańców miasta, którzy znajdują się w trudnej sytuacji mieszkaniowej i materialnej. Dochody uzyskane ze sprzedaży działek, domków i mieszkań w dużej części przeznaczać na komunalne budownictwo mieszkaniowe.
14. Znieść dopłaty budżetowe do eksploatacji komunalnych zasobów mieszkaniowych, a równocześnie zwiększyć środki przeznaczone na pomoc dla najbiedniejszych w formie dopłat do czynszów.
15. Zapewnić lepsze warunki nauczania budując szkoły podstawowe na Zielonych Wzgórzach, Dziesięcinach, Nowym Mieście i rozbudowując szkoły nr 2 i 9. Sprzyjać powstawaniu szkół społecznych i prywatnych oraz szkół i oddziałów dla dzieci specjalnej troski. Baczyć, aby nie uczali w szkołach gorliwi zwolennicy komunistycznej formacji społeczno-politycznej.
16. Poprawić warunki lokalowe Filii Uniwersytetu Warszawskiego, ale w ramach kompleksowego programu wykorzystania obiektów publicznych i lokali użytkowych, który nowy samorząd powinien pilnie opracować.

Filia nie może otrzymać mniej niż to co obiecano studentom w styczniu 1990 roku.

17. Przeznaczać niezbędne środki na utrzymanie miejskich placówek upowszechniania kultury, uwalniając je od biurokratycznego balastu, a w niektórych wprowadzić zasadę samofinansowania.
18. Łagodzić trudne warunki pracy środowisk twórczych (m.in. przez odpowiednią politykę lokalową i podatkową oraz ułatwienia w przydziale mieszkań).
19. Kształtować tożsamość kulturową miasta – („Białystok miastem z charakterem”) – wykorzystując Jego wielowyznaniową tradycję kulturalną oraz kresowy charakter. Usunąć denerwujące relikty minionej opoki – np. z nazw ulic. Wspierać budowę pomnika pomordowanych podczas wojny polsko-sowieckiej, pomnika Księdza Jerzego Popiełuszki, popiersia Józefa Piłsudskiego, obelisku poświęconego pamięci Żydów spalonych w Wielkiej Synagodze oraz Pomnika Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.
20. Tworzyć na podstawie opinii Izby Lekarskiej warunki do jakościowych zmian w opiece zdrowotnej. Instytucja lekarza domowego, prawo wyboru lekarza i szpitala, humanizacja stosunku lekarz - pacjent.
21. Lepiej wykorzystywać istniejącą bazę lokalową służby zdrowia: zmiana przeznaczenia niektórych żłobków na przychodnie, udostępnienie pomieszczeń w przychodniach rejonowych dla prywatnych praktyk. Utworzyć nowe przychodnie rejonowe na Zielonych Wzgórzach i Wysokim Stoczku oraz osiedlach Piasta i Kraszewskiego. Zakończyć budowę stacji pogotowia ratunkowego i nowej Izby Wytrzeźwień. Dążyć do przejścia na potrzeby miasta szpitala MSW.
22. Usprawnić i odbiurokratyzować organizację i działalność miejskich służb opieki zdrowotnej.
23. Stworzyć warunki właściwego rozwoju psychofizycznego (kultura fizyczna i ergonomiczne meble w szkołach) oraz leczenia i rehabilitacji dzieci i młodzieży m.in. poprzez zakończenie budowy Dziecięcego Szpitala Klinicznego, utworzenie ośrodka kompleksowej rehabilitacji.
24. Wspierać działania na rzecz profilaktyki i oświaty zdrowotnej (ADIS) oraz przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.
25. W trosce o najbardziej potrzebujących harmonizować wysiłki państwowych, samorządowych/ społecznych i parafialnych służb opieki społecznej. Wspierać działalność charytatywną w osiedlach mieszkaniowych.
26. Usprawnić opiekę nad ludźmi starymi i niedołężnymi przez zorganizowanie drugiego zakładu dla przewlekłe chorych, rozszerzenie zakresu świadczonych usług w Dziennym Domu Opieki Społecznej, współpracę z „Hospicjum”, PCK, PKPS i wspólnotami parafialnymi.

27. Otoczyć troską dzieci z najbiedniejszych rodzin, zapewnić dożywianie w szkołach, pomoc przy zakupie podręczników oraz organizacji wypoczynku.
28. Wspierać poczynania kuratorów sądowych i Klubu Abstynentów „Krokus” w sprawie pomocy dla bezdomnych.
29. Tworzyć warunki normalnego życia i pracy osobom niepełnosprawnym, stopniowo przystosowując do ich potrzeb budynki, gmachy użyteczności publicznej i urzędujenia miejskie.
30. Organizować prace publiczne dla bezrobotnych w taki sposób by przynosiły miastu jak największe korzyści.
31. Nadać większą niż dotychczas rangę sprawom powszechnej kultury fizycznej i turystyki m.in. poprzez wspieranie przedsięwzięć dotyczących budowy urządzeń sportowo-rekreacyjnych w osiedlach miast mieszkaniowych.
32. Zmienić styl działania Urzędu Miejskiego i służb komunalnych, które w sposób sprawny i kompetentny powinny służyć zaspakajaniu zbiorowych potrzeb Obywateli. Kształtować nową kadrę pracowników samorządowych.
33. Poprawić stan porządku i bezpieczeństwa obywateli w mieście. Usprawnić pracę policji i przywrócić jej należne uznania i respekt.
34. Przygotować się do godnego przyjęcia Papieża – Polaka.

Nie składamy tanich obietnic, bowiem znana jest nam sytuacja Białegostoku – miasta o zaniedbanej i mocno zużytej infrastrukturze, o występujących oraz silniej barierach i dysproporcjach rozwojowych (deficyt wody i energii, brak oczyszczalni ścieków) oraz nadmiernie rozproszonym froncie inwestycyjnym. Musimy to wszystko po prostu wspólnie uporządkować, naprawić i unowocześnić, aby uczynić z Białegostoku „miasto dla ludzi” oraz zapewnić jego harmonijny rozwój.

Do współpracy zapraszamy inteligentów i robotników, uczniów i studentów, twórców i duchownych, byłych więźniów politycznych i kombatanów, ludzi różnych profesji, wyznań i narodowości. Wszystkich którzy przez wiele lat czekali na Rzeczpospolitą Demokratyczną i Samorządną.

Obywatelski Komitet
Wyborczy „Solidarność”
w Białymstoku

Źródło: Program Wyborczy Obywatelskiego Komitetu Wyborczego „Solidarność” w Białymstoku
[na wybory samorządowe z 27 maja 1990 r.] ze zbiorów prywatnych.

Dokument nr 5

Białystok, dnia 15-05-1991 r.

**Niezależny Samorządny
Związek Zawodowy „Solidarność”
Zarząd Regionu,
Białystok, ul. Świętojańska 13
Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”
Komisja Rewizyjna
Gdańsk, ul. Wały Piastowskie 24**

Wobec faktów jakie ostatnio miały miejsce w Zarządzie Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” oraz dla dobra Związku, zwracam się z uprzejmą prośbą do krajowej komisji Rewizyjnej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku o przeprowadzenie kontroli w Zarządzie Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” w zakresie ustalenia zgodności ze Statutem działań Przewodniczącego Zarządu Regionu Pana Stanisława Marczuka.

Od dłuższego czasu Przewodniczący Zarządu Regionu Stanisław Marczuk podejmuje jednoosobowo decyzje, także decyzje finansowe obciążające Związek. Przykładowo: brak jest jakichkolwiek uchwał w sprawie zatrudnienia pracowników etatowych ZR, jak i wysokości ich wynagrodzeń. Zaciągnął pożyczki w kilku zakładach pracy na sumę 1,5 miliarda złotych na zakup „Gazety Współczesnej” bez jakichkolwiek konsultacji i zgody ZR. „Gazetę Współczesną” zakupiono i należy zwrócić pożyczki w terminach do 30 czerwca – 500 milionów złotych, do 31 lipca miliard złotych. Jest teraz pytanie skąd wziąć pieniądze na spłatę kredytów.

Generalnie wszystkie decyzje podejmowane są bez zgody i wiedzy Zarządu Regionu. Wszelkie próby zmiany tej sytuacji kończą się totalną awanturą (cyt. „Ja tu rządzę”) niemożliwe jest więc uregulowanie tych spraw na szczeblu Zarządu Regionu. W statucie NSZZ „Solidarność” nie znalazłem zapisu, że przewodniczący ZR jest jego organem i wszelkie decyzje muszą być podejmowane przez ZR oraz w sytuacjach nagłych przez Prezydium z upoważnienia Zarządu Regionu. W związku z powyższym sprawę należy uznać za pilną i ważną.

Z poważaniem
Członek Komisji Krajowej
Wojciech Łowiec

Do wiadomości:

- 1) przewodniczący ZR Białystok
- 2) przewodniczący Komisji Krajowej Marian Krzaklewski
- 3) Komisji Rewizyjna ZR Białystok

Źródło: Pismo ze zbiorów prywatnych

Dokument nr 6

**Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”
Gdańsk, ul. Wały Piastowskie 24
Szanowny Pan Wojciech Łowiec
Członek Komisji Krajowej**

Z przykrością muszę Pana zawiadomić, iż Krajowa Komisja Rewizyjna nie może podjąć się przeprowadzenia kontroli, ponieważ nie leży ona w jej kompetencjach. Zgodnie bowiem z paragrafem 20 Statutu NSZZ „Solidarność:” Krajowa Komisja Rewizyjna może objąć kontrolą tylko ściśle określoną działalność Komisji Krajowej. Może ona również, w myśl zapisu tegoż samego paragrafu (st. 1) powołać zespół mediacyjny dla rozwiązania konfliktu wewnątrzwiązkowego. Kwestią do ustalenia byłoby więc, czy tę sytuację należałoby uznać jako konflikt wewnątrzwiązkowy. Jest to raczej, moim zdaniem, chyba jednak konflikt o zabarwieniu personalnym i o poziomie regionalnym. Wobec tego należy oczekiwać, że problem ten będzie rozwiązany w oparciu o istniejące struktury regionalne. Jest rzeczą bezsporną, że przewodniczący regionu w myśl naszego statutu nie jest, jeśli użyć takiego terminu, prawnym organem tej instancji związkowej, czyli nie może podejmować samodzielnie żadnych decyzji, dla których nie uzyskał pełnomocnictwa.

W myśl paragrafu 22 ust. 1 Statutu takie kompetencje posiada Zarząd Regionu, a może mieć również Prezydium, które zgodnie z ust. 3 tegoż paragrafu w myśl paragrafu 19 ustęp 3 może podejmować czynności prawne. Ponieważ po nowelizacji Prezydium Zarządu Regionu nie jest już władzą Związku, więc wskazane byłoby jasno określić granice kompetencji czynności prawnych. Zatem w poruszonej przez pana kwestii inicjatywę może podjąć Zarząd Regionu obligując przewodniczącego do złożenia stosownych wyjaśnień i przedstawienia możliwości finansowych zabezpieczających podjęte inicjatywy inwestycyjne. Również w tej sprawie istnieje pełne pole dla działania Regionalnej Komisji Rewizyjnej, która w myśl wspomnianego już paragrafu 20 do którego są odnoszenia w paragrafie 25, nie tylko kontroluje, lecz również nadzoruje działalność finansową ZR. W wytworzonej sytuacji brak zainteresowania ze strony tej komisji byłoby poważnym uchybieniem w spełnieniu jej statutowych obowiązków. Odwołanie przewodniczącego regionu może nastąpić jedynie decyzją wolnego zebrania delegatów regionu podjętą w głosowaniu tajnym. Posiedzenie tejże najwyższej władzy regionu może być zwołane z inicjatywy zarządu regionu, komisji rewizyjnej, jeśli zarząd regionu nie uwzględni w ciągu miesiąca jej wniosków lub na żądanie odpowiedniej liczby delegatów lub komisji zakładowych.

Wobec tego proponuję wykorzystać określone statutowo mechanizmy interwencyjne w sprawach spornych. Proszę również o powiadomienie kra-

jowej komisji Rewizyjnej o decyzjach podjętych w tej przez ZR i Regionalną Komisję Rewizyjną oraz przekazanie nam stosownych informacji, za co z góry dziękuję. Możliwość wyegzekwowania roszczeń w stosunku do osoby, której decyzja naraziła na straty finansowe daną organizację jest drogą sądową. Ponieważ w jej chwili osobowość prawną posiada Związek jako całość, wobec tego w celu wystąpienia do sądu należałoby uzyskać pełnomocnictwo dla powództwa w tej sprawie od Prezydium Komisji Krajowej.

Powyższa odpowiedź na Pańskie pismo została skonsultowana z Biurem Prawnym Komisji Krajowej. Mam nadzieję, że zasygnalizowany konflikt zostanie szybko wyjaśniony z korzyścią dla Waszego Regionu i całego Związku.

Przewodniczący
Krajowej Komisji Rewizyjnej
NSZZ „Solidarność”
Leszek Jankowski

Do wiadomości:
Marian Krzaklewski – Przewodniczący Komisji Krajowej
Zarząd Regionu Białystok
Komisja Rewizyjna Regionu Białystok

Źródło: Pismo ze zbiorów prywatnych

Dokument nr 7

Protokół z przeprowadzonej przez Regionalną Komisję Rewizyjną kontroli działalności Zarządu Regionu Białystok i Prezydium za okres 12.02.1990 do 5.07.1991 r.

Po zapoznaniu się z i przeanalizowaniu protokołów z posiedzeń Zarządu Regionu i Prezydium, Regionalna komisja Rewizyjna wnosi szereg zastrzeżeń natury formalnej, prawnej i merytorycznej do działalności powyższych organów związku.

W kontrolowanym okresie odbyło się dziewiętnaście posiedzeń Zarządu Regionu i siedem zebrań Prezydium. Przy żadnym z protokołów z posiedzeń Prezydium ZR nie ma załączników w postaci listy obecności, co uniemożliwia określenie quorum. Można ewentualnie sprawdzić listę obecności pracowników etatowych, ale nie daje to żadnej gwarancji ich obecności na zebraniu. Natomiast przy protokołach z posiedzeń ZR w trzech przypadkach brak jest listy obecności, w trzech są same listy bez protokołów, a w jednym jest jedynie uchwała bez listy obecności protokołu. Są to sytuacje w których niemożliwe jest określenie liczby obecnych na posiedzeniu członków ZR,

a tym samym uznać podejmowane przez nich uchwały i decyzje za wiążące i zgodne ze statutem.

Ponadto niejednokrotnie posiedzenia Zarządu Regionu zwoływane są bez wcześniejszego podania tematu i uniemożliwienia zapoznania się z materiałami. Świadczy o tym również brak zebrań Prezydium (6 odbyło się w ubiegłym roku, natomiast jedno w bieżącym), które ma obowiązek przygotować porządek obrad. Zarząd Regionu jak i niezbędne dokumenty. Można stwierdzić, że praktycznie od roku Prezydium w ogóle nie pracuje. Także wiele istotnych spraw poruszanych na posiedzenia ZR przesuwanym jest na termin późniejszy, a w konsekwencji nie realizowanych, np.:

- wniosek kolegi M.[arka] Kluza z dnia 14.02.1990 r. w sprawie opracowania przez prezydium projektu uchwały o działalności gospodarczej Regionu – dotychczas niezrealizowany,
- wniosek kolegi R.[oberta] Tyszkiewicza z dnia 26.03.1990 r. w sprawie wypracowania przez przedstawicieli komisji i sekcji związku modelu struktury informacyjnej i przekazania go do uchwalenie Zarządowi Regionu – niezrealizowany,
- w dniu 9.04.1990 r. Przewodniczący Stanisław Marczuk zapowiedział przedstawienie ZR bilansu wpłat dokonywanych przez komisje zakładowe jako dowodu na brak etatów dla Biura Interwencji i Porad Prawnych – do dnia dzisiejszego informacja taka nie została przedstawiona,
- niewyjaśniona dotychczas sprawa kolegi [Roberta] Tyszkiewicza, który poświadczył za porucznika Służby Bezpieczeństwa prześladowanego działaczy „Solidarności” – przedstawiona była w dniu 12.10.1990 r.,
- uchwała nr 2 z 31.01.1991 r. o powołaniu Komisji Ekspertów Ekonomicznych w celu przeanalizowania wysokości cen biletów Miejskiego Przedsiębiorstwa komunikacji. W dniu 26.03.1991 r. kolega [Jerzy] Ickiewicz poruszył temat wyników pracy Komisji, proponując omówienie problemu na następnym posiedzeniu. Do sprawy wrócono dopiero w dniu 14.05.1991 r. w okresie pierwszego strajku pracowników MPK, gdy na zarzut wiceprzewodniczącego komisji Zakładowej MPK, że nie podano wyników kontroli przedsiębiorstwa. Przewodniczący Stanisław Marczuk odpowiedział, że „byłoby opublikowane, że komisja potwierdziła, że jest wszystko wyliczone dobrze i żeby to usnąć, uważał że jest to załatwione” – cytat z protokołu. Do dnia dzisiejszego wyniki prac komisji nie zostały przedstawione ZR,
- uchwała ZR nr z 31.01.1991 r. domagająca się negocjacji społecznych m.in. w sprawach opłat za usługi komunalne w tym przejazdy MPK, polityki socjalnej miasta, np. opłat za korzystanie ze żłobków, przedszkoli, domów pomocy społecznej, aktywnego przeciwdziałania bezrobociu, itp. – do dziś brak informacji, gdzie uchwała trafiła i jaki był na nią odzew,

- wniosek kolegi [Lecha] Cyglera z dnia 26.03.1991 r. dotyczący spraw związanych z przygotowaniem Walnego Zebrania Delegatów oraz posiedzenia ZR – przesunięty na następne posiedzenie i niezrealizowany,
- z tego samego dnia wniosek kolegi [Jerzego] Ickiewicza dotyczący omówienia tematu związanego z przetargiem na tytuł „Gazeta Współczesna”. Sprawa wpłynęła w dniu 26.06.1991 r. w sytuacji zbliżania się pierwszej spłaty zaciągniętej pożyczki (upływający 30.06.1991 r.) i naku wydanego przez Komisję Krajową w sprawie powołania spółki,
- wniosek kolegi [Józefa] Mozolewskiego z dnia 26.03.1991 r. w sprawie przekazania ksero „Costan” dla Terenowej Komisji koordynacyjnej w Mońkach, brak informacji o rozstrzygnięciu.

Powyższe świadczy, że zarówno członkowie ZR jak i Prezydium oraz Przewodniczący nie wykazują zainteresowania dalszymi losami poruszanych zagadnień, choć niejednokrotnie są one istotne dla społeczeństwa, a tym samym dla Związku.

Ponadto kontrola wykazała rażące naruszenia przez Przewodniczącego Stanisława Marczuka uchwał ZR oraz przekroczenie zakresu upoważnień. I tak:

1) naruszone zostały postanowienia zawarte w uchwale ZR nr 2 z 22.02.1990 r. o organizacji pracy ZR. W miesiąc po przyjęciu uchwały okazało się, że decyzją Przewodniczącego Biuro Ekonomiczne zostało wyjęte spod kompetencji kolegi Łowca i podporządkowane bezpośrednio Przewodniczącemu. W dniu 9.04.1990 r. Przewodniczący Stanisław Marczuk stwierdził, że ma prawo zmieniać zakres obowiązków etatowych członków prezydium i nie jest to przekroczenie kompetencji. Ponadto uchwała określała ilość etatów na 9 i $\frac{3}{4}$. Od 22.02.1990 r. w Zarządzie Regionu nastąpiły duże zmiany w ilości pracowników etatowych oraz poważnie zmniejszył się stan ilościowy członków Prezydium (z 9 osób do 5). Wiąże się to w sposób ścisły z podziałem kompetencji między członków Prezydium ZR oraz zakresami czynności pracowników etatowych obsługi administracyjnej i prawnej. Sprawy te nie były nigdy w sposób konkretny i jednoznaczny poruszane na posiedzeniu ZR i nigdy nie zapadały żadne decyzje zawierające postanowienia uchwały nr 2/1990. Brak jest również decyzji ZR odnośnie wysokości wynagrodzeń pracowników etatowych Zarządu. Decyzje takie podejmował bez jakichkolwiek upoważnień przewodniczący Stanisław Marczuk. Efektem takich działań jest m.in. brak w większości przypadków zakresów czynności pracowników Zarządu Regionu, a odnośnie członków Prezydium zakres kompetencji jest od prawie roku nieaktualny.

2) przekroczone zostały (przez przewodniczącego) postanowienia uchwały nr 1 z 15.01.1991 r. w sprawie przystąpienia do konkursu ofert na tytuł prasowy „Gazeta Współczesna”. Brak protokołu z posiedzenia ZR oraz listy obecności może stanowić podstaw do podważenia uchwały. Pomijając

tę nieprawidłowość, należy stwierdzić, iż ZT podjął decyzję o przystąpieniu do konkursu, natomiast nie upoważnił nikogo do podejmowania konkretnych działań i decyzji, przede wszystkim finansowych. Zaciągnięcie przez Przewodniczącego Stanisława Marczuka pożyczki w zakładach pracy bez wiedzy i upoważnienia ZR jest działaniem całkowicie bezprawnym, wiążącym się z bardzo poważnymi konsekwencjami finansowymi. Tym bardziej, że nie istniały żadne przesłanki, które dawałyby cień szansy na dokonanie w tak krótkim czasie spłat zaciągniętych pożyczek. Do dnia dzisiejszego ZR nie posiada żadnych dokumentów, których treść uzasadniałaby realną możliwość dokonania spłat. Natomiast informacja przekazana ZR w dniu 5.07.1991 r. przez Przewodniczącego, że w przypadku nie spłacenia długu zaciągniętego na zakup tytułu prasowego odpowiadać będzie Komisja Krajowa „Solidarności”, która posiada osobowość prawną i jest oficjalnie właścicielem „Gazeta Współczesnej” stanowi próbę wprowadzenia w błąd i zastraszenia członków ZR. Fakt uzyskania z KK pełnomocnictwa, nie może zwalniać Przewodniczącego od odpowiedzialności za podjęte działania.

Z powyższymi zarzutami wiąże się następny, tj. brak uchwalonego budżetu ZR. Dotyczy to zarówno ubiegłego i bieżącego roku. Brak jest również podstawowego dokumentu jakim jest aktualny statut NSZZ „Solidarność”.

Komisja Rewizyjna stwierdza, że powyższe działania bardzo poważnie i w sposób rażący naruszają przepisy paragrafów 23 ust. 1 i 24 Statutu, bowiem organem władzy na szczeblu regionu jest Zarząd Regionu, a Prezydium i Przewodniczący są jedynie organem wykonawczym Zarządu i jako taki nie mają prawa podejmować żadnych decyzji bez upoważnienia. W związku z powyższym Regionalna Komisja Rewizyjna zobowiązuje Przewodniczącego, Prezydium i Zarząd Regionu do złożenia w terminie 14 dni wyjaśnień i ustosunkowania się do wskazanych zarzutów.

Za Regionalną
Komisję Rewizyjną
Dwa podpisy nieczytelne

Białystok, 1991.07.16

Źródło: Protokół z przeprowadzonej przez Regionalną Komisję Rewizyjną kontroli działalności Zarządu Regionu Białystok i Prezydium za okres 12.02.1990 do 5.07.1991 r. ze zbiorów prywatnych.

Dokument nr 8

Sprawozdanie z działalności Zarządu Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” za okres od 14 lutego 1990 r. do 15 stycznia 1992 r.

II Zjazd Regionalny powołał Zarząd Regionu w składzie:

Prezydium:

1. Stanisław Marczuk – Przewodniczący ZR (rezygnacja)
2. Aleksander Usakiewicz – Vice-przewodniczący ZR (rezygnacja)
3. Wojciech Łowiec – Vice-przewodniczący ZR
4. Witold Perkowski – Sekretarz ZR (rezygnacja)
5. Jan Gardocki – Członek (rezygnacja)
6. Marek Kluz – Członek (rezygnacja)
7. Henryk Łupiński – Członek
8. Władysław Tokarski – Członek (rezygnacja)
9. Robert Tyszkiewicz – Członek (rezygnacja)

Zarząd Regionu (członkowie)

1. D.[anuta] Busłowska	14. L[eonard] Kozłowski
2. T. [deusz] Cybulski
(rezygnacja)	15. D.[ariusz] Łuczak (rezygnacja)
3. L[ech] Cygler	16. St.[anisław] Łuczaj
4. Z. [bigniew] Czarnecki	17. M.[ieczysław] Marcinowicz
5. Z.[enon] Dubak	18. P.[iotr] Modzelewski
6. J.[arosław] Dunaj	19. J.[ózef] Mozolewski (v-ce przew. ZR)
7. T. [adeusz] Ejsmont	20. T.[adeusz] Pieniążek
8. J.[arosław] Gwardecki	21. R.[yszard] Pietruszko
9. J[erzy] Ickiewicz	22. K.[rzysztof] Sańko
10. A. [ndrzej] Jakubowski	23. E.[wa] Sypytkowska
11. Z.[enon] Juczewski	24. K.[azimierz] Trzęsicki
12. A.[ndrzej] Kałwa (członek
Prezydium ZR, skarbnik)	25. T.[adeusz] Laskowski (rezygnacja)
13. D.[ariusz] Kochański	26. W.[ładysław] Kalinowski
	27. K.[azimierz] Leszczyński

Kadencja była bardzo trudna. Cechowały ją gwałtowne przemiany demokratyczne, zachodzące w kraju i samym Związku. Mówimy tu oczywiście o kolejnych wyborach, wyborach samorządowych, prezydenckich, wreszcie ostatnich do Sejmu i Senatu. Zrealizowały one jeden z głównych postulatów „Solidarności” – dążenie do wolnej i demokratycznej Polski. Stało się 27 października 1991 r.

Za wszystkie te fakty „Solidarność” musiała zapłacić. Ceną było odejście działaczy Związku do nowo powstałych partii politycznych, administracji

państwowej i samorządowej. Wielu z nas, kiedy spostrzegło, że działalność związkowa to ciężki i niewdzięczny kawałek chleba, po prostu z działalności tej zrezygnowało, wykorzystując obecne możliwości pracy we własnej firmie na własny rachunek.

Wszystko to znacznie osłabiło Związek, pozbawiając go działaczy z doświadczeniem. Nowo wybrani nie zawsze wiedzieli czego się podejmują. We wszystkich tych uwarunkowaniach należy dopatrywać się przyczyn regresu, po początkowym okresie entuzjastycznej działalności Zarządu naszego Regionu – posiedzenie zaczęły odbywać się rzadziej, a kilku członków ZR przestało w nich uczestniczyć. W całej kadencji odbyło się 26 posiedzeń ZR, z czego 12 w okresie po III Walnym Zejeździe Delegatów.

Sytuacja w kraju, o której wcześniej była mowa spowodowała, że sprawy typowo związkowe zdominowane przez decyzje i dyskusje polityczne. Praca Zarządu Regionu z konieczności ograniczała się do jednej wielkiej interwencji.

Struktura Zarządu Regionu, przyjęta Uchwałą nr 2 sprawdziła się tylko częściowo i tak:

Zespół ds. Warunków Pracy – de fakto nigdy nie powstał. Jedynie kolega Witold Perkowski, odpowiedzialny z ramienia Prezydium za jego działalność uczestniczył w pracach krajowego zespołu ds. BHP oraz w naradach i spotkaniach tego zespołu z udziałem przedstawicieli Państwowej Inspekcji Pracy.

Zespół ds. Kontaktów z Komisjami Zakładowymi – Władysław Tokarski. Kontakty z Komisjami Zakładowymi sporadyczne – spowodowane było m.in. brakiem tradycji spotkań z przedstawicielami Komisji, a jeżeli już się one odbywały – to z okazji szkoleń lub sytuacji interwencyjnej.

Zespół ds. Socjalnych – zespół złożony głównie z pracowników Miejskiego Zespołu Opieki Społecznej, w swej pracy miał zająć się sprawami opieki socjalnej nad naszymi członkami. Odpowiedzialny – Witold Perkowski. Brak bliższych danych o pracach zespołu.

Zespół ds. Szkoleń – odpowiedzialny Jan Gardocki. Zespół przestał istnieć po złożeniu rezygnacji przez kolegę Gardockiego z prac Prezydium. Prowadzenie szkoleń przejęło Biuro Konsultacyjno-Negocjacyjne (powstałe w grudniu 1990 r.). Przeszkolonych zostało około 400 osób. Region nasza został także (od listopada 1990 r.) włączony w dwuletni ogólnopolski program edukacyjny, powstały na mocy porozumienia NSZZ „Solidarność” i Międzynarodowej Konferencji Wolnych Związków Zawodowych. Nasi członkowie uczestniczyli w cyklach szkoleń nt. „Ubezpieczenia społeczne”, „Problemy pracownicze kobiet”, „Struktura organizacyjna Związków Zawodowych”, „Problemy młodych pracowników” itd. Niektórych z nich zakwalifikowano do grup eksperckich i tak: A. Muszyńska – „Płace i podatki”, E. Sawicka – „Wielka piątka ekspertów – metodyka szkoleń związkowych”, Ewa Sypyt-

kowska, Elżbieta Czemieli – „Problemy pracownicze kobiet”, Henryk Łupiński – „Ubezpieczenia społeczne” itd.

Mieczysław Marcinowicz (członek Prezydium ZR) wszedł do Prezydium Krajowej Rady Edukacji Związkowej (listopad 1991 r.), a od września 1991 r. wielu członków naszego Związku uczestniczyło w ogólnopolskich szkoleniach i seminariach oraz w spotkaniach międzynarodowych (np. negocjacyjne organizowane przez Międzynarodową Organizację Pracy i „Solidarność”). Widząc przyszłość Związku w profesjonalnie prowadzonych szkoleniach Zarządu Regionu powołał z dniem 1 grudnia 1991 r. Dział Szkoleń.

Biuro Ochrony Pracy – Praca Biura koncentrowała się wokół działań Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia, której przewodniczącym został Wojciech Łowiec – odpowiedzialny za Biuro z ramienia Prezydium. Na szczeblu krajowym nasz Region (poprzez W. Łowca) uczestniczył w pracach Zespołu ds. Bezrobocia Komisji Krajowej. Biuro zajmowało się opiniowaniem aktów prawnych (Ustawa o zatrudnieniu, regulaminy przydziału pożyczek z Funduszu Pracy), współpraca z Rejonowym Biurem Pracy, negocjacjami z Urzędem Wojewódzkim w sprawie rynku pracy. Podjęto próbę utworzenia (wraz z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów) Młodzieżowej Agencji Pracy.

Komisja Interwencji w składzie: Ewa Sypytkowska, Wojciech Łowiec, Zenon Juczewski, Andrzej Jakubowski. Komisja prowadziła około 270 spraw związanych zarówno ze sporami zbiorowym, jak i indywidualnymi przypadkami członków naszego Związku. W ramach tej Komisji zespół radców prawnych, pracujących społecznie udzielił w 1990 r. około 600 porad. W 1991 r. działalność tę przejęło Biuro Konsultacyjno-Negocjacyjne, pomagając rozwiązać prawnie ponad 500 spraw. Prac Komisji koncentrowały się wokół czterech obszarów działania:

- indywidualne prawa członków Związku,
- spory zbiorowe,
- konflikty wewnątrz Związku,
- sprawy związane z likwidacją zakładów pracy i zwolnieniami grupowym.

Przy Zarządzie Regionu zostały zarejestrowane następujące Sekcje Branżowe:

- Sekcja Oświaty i Wychowania,
- Sekcja Emerytów i Rencistów,
- Sekcja Sportu i Kultury Fizycznej,
- Sekcja Spółdzielczości Pracy,
- Sekcja Uspołecznionych Zakładów Rolniczych,
- Sekcja Służby Zdrowia,
- Sekcja Budownictwa,
- Sekcja Przemysłu metalowego,

- Sekcja Spółdzielczości Mieszkaniowej,
- Sekcja Spółdzielczości Inwalidzkiej.

Przy pogarszającej się z dnia na dzień sytuacji gospodarczej kraju i przy ciągłym ubożeniu nie tylko członków naszego Związku, ale i całego społeczeństwa, warunki pracy Zarządu Regionu (generalnie rzecz biorąc) były bardziej niż trudne. Do prowadzenia efektywnej działalności przestały wystarczać chęci działaczy – Związek musi oprzeć się na pracy profesjonalistów – fachowców, dobrze wyszkolonych nie tylko w swoich dziedzinach, ale i „czujących” potrzeby Związku i rozumiejących jak bardzo specyficznej pracy się od nich wymaga. Potrzeba było na to funduszy. A tu dały znać o sobie skutki nieregularnego płacenia składek przez Komisje Zakładowe, które niejednokrotnie odprowadzano niezgodnie z uchwałami Zjazdu Delegatów.

Należało więc szukać innych źródeł finansowania. Stąd zbawienny wydał się pomysł kupna „Gazety Współczesnej”, która mogła przynosić nie małe dochody. Zarząd Regionu wygrał przetarg ofert i w dniu 8 kwietnia 1991 r. tytuł stał się własnością Związku. Odrębną sprawą było zaciągnięcie pożyczki w trzech zakładach pracy na kwotę 1,5 miliarda złotych z koniecznością spłaty do dnia 30 czerwca 1991 r. i 31 lipca 1991 r. mimo tzw. „noża na gardle” w związku z upływającymi terminami, Zarząd Regionu nie zdecydował się na sugestie sprzedaży udziałów osobom fizycznym (w proporcji 70% osoby fizyczne i 30% Zarząd Regionu).

Zdecydowano, że zostanie ogłoszony przetarg na udziały, a Zarząd Regionu zachowa pakiet kontrolny. Wierzytelności zaspokojo zaciągając kolejną pożyczkę (tym razem od Zarządu Miasta).

Dopiero jednak we wrześniu/październiku 1991 r. udało się znaleźć odpowiedniego partnera – Spółkę „Przekaz”, które właścicielem jest Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” z Gdańska i 26 października podpisano porozumienie na mocy którego powstała (znana już obecnie spółka „Kresy B-G”. Nasz nowy partner spłacił zadłużenie wraz z odsetkami (razem około 1,8 miliarda złotych), a jednocześnie Zarząd Regionu zachował pakiet kontrolny spółki.

Rozwiązanie tych niemałych przecież problemów finansowych pozwoliło ZR na przystąpienie do reorganizacji pracy tak, aby sprawniej i efektywniej pomagać członkom Związku. Za niezbędne uznał Zarząd Powołanie Działu Szkoleń, gdyż wyszedł z założenia, że Związek może być silny mądrością swoich ludzi, a nowoczesne metody szkoleń powodują nie tylko nabywanie wiedzy merytorycznej, ale przede wszystkim dają poczucie siły i pewności w działaniu naszym liderom związkowym każdego szczebla.

Likwidując Komisję Interwencji, powołał ZR w to miejsce Biuro Prawne i Zbiorowych Stosunków Pracy, poszerzając w ten sposób zakres swojej pracy o cały obszar przeciwdziałania bezrobociu, a także podjęcia próby wpływania na rynek pracy. Dalsze zmiany i usprawnienia organizacyjne będzie

musiał podjąć nowo wybrany Zarząd, by sprostać wymaganiom współczesnego świata i dostosować się do potrzeb naszych związkowców.

Przy Zarządzie Regionu NSZZ „Solidarność” w Białymstoku funkcjonują dwie komórki finansowe z zewnątrz, to jest:

- Biuro Konsultacyjno-Negocjacyjne – środki amerykańskiego związku zawodowego AFL-CIO. Biuro miało za zadanie m.in. pomoc Komisjom Zakładowym w opracowaniu układów zbiorowych na szczeblu zakładu pracy, wydawanie materiałów szkoleniowych i publikacji pomocniczych, analizy sytuacji ekonomicznej na terenie działania. Poczytujemy za duży sukces powołanie takiego biura przy naszym regionie, gdyż na 37 regionów, tylko w 13 funkcjonują BKN-y.

- Oddział Regionalny Fundacji Gospodarczej NSZZ „Solidarność” został otwarty w listopadzie 1990 r., a zajmuje się organizacją przekwalifikowania dla bezrobotnych, także kursami, podnoszącymi kwalifikacje, które to kursy mogą ułatwić podjęcie pracy.

Zarząd Regionu podjął działania w kierunku odzyskania majątku zagrabionego Związkowi w wyniku wprowadzenia stanu wojennego. Przed Komisją Rewindykacyjną toczy się kilkanaście spraw. W jednej z nich zapadł już wyrok, na mocy którego odzyskaaliśmy 550 milionów złotych. Pozostałe są w trakcie rozpatrywania.

Nowa ustawa o związkach zawodowych dała Zarządowi Regionu możliwość ubiegania się o zwrot części majątku po byłej Centralnej Radzie Związków Zawodowych (budynek przy ul. Marii Curie-Skłodowskiej 3). Niestety czynności prawne, przy obojętności, czy wręcz wrogiej postawie Urzędu Wojewódzkiego będą długotrwałe i wiązać się z dochodzeniem naszych praw przed sądem.

W tak ograniczonym czasie nie da się przedstawić wszystkich naszych kłopotów, ani naszych sukcesów. Uwarunkowania zewnętrzne (sytuacja gospodarcza kraju), jak i wewnętrzne (rezygnacja przewodniczącego) w tej pierwszej kadencji zaciążyły nad pracami Zarządu Regionu. Skromne możliwości finansowe i lokalowe, niedostatek doświadczenia zarówno działaczy jak i pracowników przyniosły szereg ujemnych skutków i możliwe, że nie pozwoliły na podjęcie tak efektywnych i skutecznych działań w celu ochrony naszych członków jak byśmy sobie tego życzyli.

Zostawiliśmy również coś po sobie dla mieszkańców naszego miasta. Należy tu wspomnieć o pomniku księdza Jerzego Popiełuszki, pomniku marszałka Józefa Piłsudskiego, o naszym udziale w przygotowaniach wizyty Ojca Świętego. – To uroczyste chwile. A na co dzień – członkowie Zarządu Regionu uczestnicząc w pracach Rady Nadzorczej Zakładu ubezpieczeń Społecznych, Komisji Penitencjarnej, Senackiej Komisji przestrzegania prawa i praworządności, są ławnikami w sądach – spieszą z pomocą wszędzie tam, gdzie jest ona potrzebna. I w tym miejscu za wszystko należałoby im podziękować.

Kończąc należy przypomnieć, że członkowie Związku mają prawo uczestniczyć w działalności związkowej, mogą poprzez swoich delegatów kształtować jego politykę zarówno na szczeblu krajowym jak i regionalnym. Jak do tej pory „Solidarność” broniła wszystkiego i wszystkich. Teraz staje się to coraz trudniejsze. Należy zatem dążyć do możliwie jak największej reprezentacji – w naszej jedności – siła. A więc jeżeli potrzebna Ci jest pomoc – zwróć się do Związku – po to on jest!

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zarządu Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” za okres od 14 lutego 1990 r. do 15 stycznia 1992 r. ze zbiorów prywatnych.

Dokument nr 9

Sprawozdanie z działalności Zarządu Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” za okres kadencji 1992–1995 złożone przez przewodniczącego Józefa Mozolewskiego

Sprawozdaniem zostały objęte następujące rodzaje działalności Zarządu Regionu:

1. Administracyjna
2. Organizacyjna
3. Szkolnictwo
4. Prawna i Zbiorowych stosunków pracy
5. Konsultacyjno-negocjacyjna
6. Gospodarcza
7. Współpraca z Białostockim Porozumieniem Prawicy „Jedność”

Jednocześnie pragnę nadmienię, iż sprawozdanie za okres od 1992 roku – październik 1993 roku składałem w części na podstawie materiałów, które składał kolega Wojciech Łowiec były przewodniczący Zarządu Regionu.

Działalność ZR od początku kadencji była prowadzona przez członków w następującym składzie: Wojciech Łowiec, Józef Mozolewski, Bogusław Cudowski, Ewa Sypytkowska, Zenon Juczewski, Wiesław Hossa, Henryk Łupiński, Tadeusz Sosnowski, Leonard Kozłowski, Zbigniew Dubak, Zbigniew Toporkiewicz, Zbigniew Brożek, Stanisław Wiśniewski, Tadeusz Czarnecki, Wojciech Lipnicki, Ryszard Pietruszko, Jerzy Kłagnisz, Janina Szumowska, Danuta Busłowska, Mieczysław Rećko, Jan Starzyński, Andrzej Zińkowski, Marian Gromak, Jerzy Jamiołkowski, Marek Hawieńczyk, którzy to zostali wybrani na okres kadencji 1992–1994 oraz pracowników merytorycznych zatrudnionych w poszczególnych działach i jednostkach organizacyjnych ZR. W październiku 1993 r. Walny Zjazd Delegatów na wniosek Regionalnej Komisji Rewizyjnej odwołał Wojciecha Łowca przewodniczącego ZR i część ZR. Nowo wybranym przewodniczącym ZR został Józef Mozolewski, a w skład

ZR weszły następujące osoby: Romuald Kateusz, Zbigniew Toporkiewicz, Henryk Łupiński, Jerzy Lach, Eugeniusz Stepańczuk, Andrzej Lussa, Zbigniew Brożek, Zbigniew Czarnecki, Danuta Dakowicz, Jan Dobrzyński, Marian Gromak, Jerzy Jamiołkowski, Leonard Kozłowski, Jadwiga Krukowska, Bazyli Kuptel, Jędrzej Łucyk, Wiesław Nowosielski, Aleksander Rękawek, Jan Sokołowski, Krzysztof Teodoruk, Stanisław Wiśniewski, Zofia Zięckowska, Andrzej Zińkowski.

Działalność Administracyjna

Ogólna struktura zatrudnienia:

Prezydium – 7

Dział Organizacyjny – 1

Dział Szkoleń – 1/2

Biuro Prawne i Zbiorowych Stosunków Pracy – 1/2

Biuro Konsultacyjno-Negocjacyjne – 3 1/2

Księgowość i Kasa – 1

Sekretariat – 1

Kierowca – 1

Poligrafia – 1

Terenowe Komisje Koordynacyjne – 6

W 1992 r. w Zarządzie Regionu zatrudnionych było 25 osób na 19 etatach, w międzyczasie zatrudnienie uległo zmianie i wynosiło 22 etaty. Obecnie zatrudnienie wynosi 30 osób z ilością etatów 22, 5. Pragnę nadmienić, że w tym zatrudnieniu również występuje zatrudnienie pracowników wybieralnych. zatrudnienie pracowników wybieralnych przedstawia się następująco:

1992 rok – 3

1993 rok – 2 ¼

W 1993 r., kiedy to nastąpiła zmiana przewodniczącego, jak również części ZR, zostały usprawnione poszczególne Działy Zarządu Regionu, ich praca stała się bardziej efektywna. Nowe kierownictwo Zarządu Regionu wprowadziło zasadę pracy służebnej wobec naszych interesantów i to się sprawdziło. Zmniejszyła się ilość skarg na pracowników. Zmiana na stanowiskach kierowniczych w ZR nie przyniosła zmian personalnych wśród pracowników, ponieważ byliśmy przekonani, że pracownicy byli wykorzystywani przy poprzednich rozgrywkach z racji podległości służbowej. W momencie kiedy ten aspekt został wyeliminowany atmosfera współpracy uległa zdecydowanej poprawie. Na dzień dzisiejszy atmosfera w administracji i Zarządzie Regionu i praca wszystkich pracowników gwarantuje stabilność i profesjonalne realizowanie naszych zadań, i zdaję sobie też sprawę, że również występują różnego rodzaju obiektywne potknięcia, ale wyznaję zasadę, „że ten się nie myli kto nic nie robi”. Zdaję sobie sprawę, że to nie jest usprawiedliwienie,

ale zapewniam, że pracownicy ZR wykonują specyficzną pracę i my o tym musimy pamiętać. Obecny Zarząd Regionu w miarę możliwości będzie regulował wynagrodzenia dla pracowników oraz wprowadziliśmy Regulamin Świadczeń Socjalnych. Biorąc pod uwagę trudną pracę wszystkich pracowników: wiem, że to wynagrodzenie, które otrzymują poszczególni pracownicy jest adekwatne do wykonywanej pracy, żywię nadzieję, że nowe władze ZR w czasie kadencji również nie zapomną o pracownikach pod względem finansowym. Dziękuję w tym momencie jako ustępujący przewodniczący ZR oraz jako kierownik zakładu pracy wszystkim pracownikom za dobrą współpracę, dobrą pracę i wielkie zrozumienie pracy związkowej.

Działalność Organizacyjna

Od początku kadencji, jak wynika z wcześniejszych materiałów Dział Organizacyjny organizował wszelkiego rodzaju imprezy i uroczystości związkowo-patriotyczno-kościelne. Zajmował się kontaktami z Komisjami Zakładowymi, uczestniczył w rozstrzygnięciach sporów wewnątrz związku, odbierał i przekazywał informacje, (prowadził rejestr Komisji Zakładowych). W Zarządzie Regionu jest zarejestrowanych 9 Terenowych Komisji Koordynacyjnych: Czarna Białostocka, Sokółka, Łapy, Mońki, Bielsk Podlaski, Hajnówka, Grajewo, Siemiatycze, Dąbrowa Białostocka. Najbardziej aktywną działalność prowadzi TKK w Hajnówce z przewodniczącym Zbigniewem Czarneckim na czele.

Dział Organizacyjny prowadził działalność informacyjną kolportaż „Biuletynu Informacyjnego” wydawanego przez Zarząd Regionu. Od października i 993 r. przynajmniej 2 razy w miesiącu jest wysyłana: korespondencja biuletynu do wszystkich Komisji Zakładowych. A więc o braku informacji już nie można mówić. Z przykrością należy stwierdzić, że część Komisji Zakładowych tej korespondencji niestety nie czyta. W korespondencji poza biuletytem przesyłane są uchwały Komisji Krajowej i ZR oraz inne pisma.

W czasie kadencji zorganizowano następujące imprezy:

- 1993 r. – kolonie letnie, w których uczestniczyło 235 dzieci,
- 1993 r. – I Ogólnopolskie Zawody Wędkarskie o Puchar Przewodniczącego KK. W XIII rocznicę powstania „Solidarności” przeprowadzono II Regionalne Zawody Wędkarskie,
- w 1993 r. – pielgrzymkę Ludzi Pracy do Częstochowy,
- w styczniu 1994 r. Mszę św. w intencji V rocznicy śmierci ks. Stanisława Suchowolca i Ojczyzny, reaktywowano Msze św. za Ojczyznę w każdą третią niedzielę miesiąca w Kościele w Dojlidach,
- w styczniu 1994 r. zorganizowano choinkę dla 1200 dzieci z rodzin trudnych i ubogich,
- w 1994 r. zorganizowano pielgrzymkę Świata Pracy do Częstochowy, w której udział wzięło 300 osób,

- w 1994 r. zorganizowano opiekę nad dziećmi z Białorusi przebywających na koloniach w Supraślu i Elku,
- w 1994 r. przeprowadzono akcja przejazdu dzieci z Białorusi na kolejnie zdrowotne organizowane przez ZR Śląsko-Dąbrowski w 1994 r., w których udział wzięło 150 dzieci,
- w 1994 r. – zorganizowano „Piknik z Solidarnością” przed białostockim Ratuszem z okazji XIV rocznicy powstania „Solidarności”,
- w styczniu 1995 r. wraz Wojewódzkim Ośrodkiem Animacji Kultury zorganizowano choinkę dla dzieci.

Zarząd Regionu poprzez Dział Organizacyjny zarówno w 1993 roku, jak i w 1994 r. przeprowadzał następujące akcje protestacyjne:

- manifestację uliczną Służby Zdrowia w Białymstoku w maju 1993 roku,
- udział w proteście ogólnopolskim w lutym 1994 r., z Białegostoku pojechało 10 autokarów,
- manifestację uliczną Białymstoku w marcu 1994 r.

Organizowano strajki w różnej formie jako znak poparcia postulatów ogólnokrajowych naszego Związku, w których uczestniczyli ludzie „Solidarności” z Regionu Białostockiego.

W sprawozdaniu Działu Organizacyjnego należy również wspomnieć o różnego rodzaju akcjach pozazwiązkowych. Zarząd Regionu w 1994 r. ufundował stypendium dla córki byłego członka ZR Andrzeja Kałwy. Stypendium zostało ufundowane do końca nauki w Katolickim Liceum Ogólnokształcącym. Zarząd Regionu w 1994 r. ufundował roczne stypendium dla Polki zamieszkałej na Litwie, a studiującej w Białymstoku. ZR w 1994 r. objął patronatem Społeczny Dom Dziecka „Dobry Pasterz” prowadzony przez siostry zakonne. ZR wystąpił z inicjatywą ufundowania, kamienia pomnika księdza Jerzego Popiełuszki u w X rocznicę jego męczeńskiej śmierci.

Działalność Terenowych Komisji Koordynacyjnych

Działalność TTK była prowadzona aktywnie i polegała na:

- pomocy członkom Związku w uprawnach związanych ze zwolnieniami z pracy,
- opiniowania uchwał samorządu terytorialnego i budżetów poszczególnych gmin,
- organizowania choinek noworocznych dla dzieci,
- uczestnictwie w manifestacjach i akcjach strajkowych,
- koordynowaniu akcji wyborów do Sejmu i Senatu, wyborów samorządowych, zbierania podpisów pod projektem konstytucji RP,
- współpracy z Rejonowymi Biurami Pracy
- organizowania spotkań z członkami Zarządu Regionu i Komisji Zakładowych,
- udziału w życiu społecznym i parafialnym na terenie swego działania.

Część Terenowych Komisji Koordynacyjnych, tj. z Hajnówki i Łap zaangażowała się we współpracę z Działem Szkoleń Zarządu Regionu, polegającej na pomocy w zorganizowaniu szkoleń dla działaczy z KZ na swoich terenach.

TKK w Hajnówce zarówno w 1993 r., jak i w 1994 r. można było zaliczyć do Komisji prowadzącej najbardziej aktywną działalność związkową wraz z Jej Przewodniczącym Zbigniewem Czarneckim. Działacze TKK są nie tylko widoczni na swoim terenie działania, ale również na wszystkich uroczystościach i akcjach zorganizowanych przez Komisję Krajową i Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność”.

Należy również stwierdzić, iż w wyborach samorządowych TKK udało się wprowadzić w większym lub mniejszym stopniu swoich przedstawicieli na radnych. Faktem również jest, że po 9 września 1993 r. współpraca z samorządem terytorialnym w większości TKK bardzo się usztywniła, a w niektórych jest bardzo zła, do tego stopnia, że ZR musi interweniować u Wojewody. Z obecnej obserwacji należy jednak stwierdzić, że TKK nadal się uaktywniają i rozpoczynają działalność związkową w pełnym tego słowa znaczeniu, choć dysponują nieznacznymi środkami finansowymi.

Działalność Działu Szkoleń

Jak wynika ze sprawozdań złożonych przez przewodniczącego Wojciecha Łowca przeszkolono 350 działaczy i prowadzono szkolenia dla związkowców z Białorusi i Litwy, współpracowano ze związkami zachodnimi. Obecny Dział Szkoleń rozpoczął pracę od marca 1993 r. Pracę Działu Szkoleń rozpoczęto przede wszystkim od budowy struktur szkoleniowych. Intensywnie rozpoczęto zabiegać w Komisji Krajowej o przeszkolenie metodyczno-dydaktyczne osób z naszego Regionu, które w przeszłości miały zostać Instruktorami związkowymi i prowadzić szkolenia dla Komisji Zakładowych. W wyniku tych działań:

- szkolenie metodyczne dla instruktorów związkowych prowadzone przez metodyków Komisji Krajowej przeszli: Krystyna Łukaszuk, Beata Pietruszka i Marek Karpienia,
- szkolenia metodyczne dla metodyków prowadzone przez związkowców ze Szwajcarii przeszli Krystyna Łukaszuk i Wojciech Kosakowski,
- szkolenie ekonomiczne dla instruktorów związkowych prowadzone przez instruktorów Komisji Krajowej ukończyli Krystyna Łukaszuk i Marek Karpienia,
- szkolenia prowadzone przez instruktorów ze Szwajcarii „Układy zbiorowe” ukończyła Krystyna Łukaszuk
- w I etapie szkolenie z funduszy PHARE prowadzone przez Związki Zachodnie „Negocjowanie układów zbiorowych” ukończyła Krystyna Łukaszuk

- II etap szkolenie „Negocjowanie układów zbiorowych” przeszło osiem osób.

Reasumując powyższe w ciągu 1994 r. udało się stworzyć kadrę nauczycieli związkowych / 4 osoby /, która włożyła wiele wysiłku i poświęciła wiele swojego czasu prywatnego, aby przygotować się do prowadzenia szkoleń. Obecnie szkoleni są następni instruktorzy związkowi. W 1995 r. Dział Szkoleń prowadził następujące szkolenia:

- szkolenie ogólnozwiązkowe cz. I,
- szkolenie ogólnozwiązkowe cz. II,
- szkolenie ekonomiczne „Gra w przedsiębiorstwo”. Dział Szkoleń planował rozpocząć szkolenia:
- negocjowanie układów zbiorowych, szkolenie dla skarbników Komisji Zakładowych i członków Komisji Rewizyjnych. Programy szkoleń przygotowywała przy współpracy z Komisją Krajową Krystyna Łukaszuk.

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zarządu Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” za okres kadencji 1992–1995 złożone przez przewodniczącego Józefa Mozolewskiego ze zbiorów prywatnych.

Dokument nr 10

Akcja Wyborcza „Solidarność” w Białymstoku

Przegrywając wybory do Sejmu w 1993 r. prawica uległa niemal całkowitemu rozkładowi. Nieliczne ugrupowania dzieliły się na frakcje i na jeszcze mniejsze odłamy pozbawione jakiegokolwiek znaczenia. Coraz bardziej oczywiste stawało się, że tylko razem można jeszcze cokolwiek zrobić. Wobec różnic dzielących poszczególne partie wydawało się to wątpliwe, znaleźli się jednak politycy, którzy będąc w różnych ugrupowaniach nawiązali współpracę. Powstanie wielkiej koalicji zapoczątkował apel przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Mariana Krzaklewskiego, na który w czerwcu 1996 r. odpowiedziało aż 14 organizacji politycznych i stowarzyszeń. Podpisały one tzw. Deklarację Akcji Wyborczej Solidarność, która określała cele polityczne koalicji (wspólny program, wspólna lista wyborcza).

Inicjatywa M. Krzaklewskiego okazała się wielkim sukcesem. Zaczęły zgłaszać się nowe partie, stowarzyszenia, federacje i fundacje. Społeczeństwo oceniło bardzo dobrze powstanie Akcji Wyborczej Solidarność. Od samego początku koalicja prawicowa zbiera w trakcie badań opinii publicznej dokonywanych przez różne instytucje badawcze wysokie lub najwyższe noty będące nagrodą za jedność. Procent społecznej akceptacji zwiększa się z miesiąca na miesiąc czyniąc z AWS-u jedyne ugrupowanie zdolne do pokonania SLD.

Podobnie rzecz ma się w Białymstoku. Już 9 lipca 1996 r. z inicjatywy Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” doszło do spotkania z przedstawicielami pięciu ugrupowań: KPN OP, KPN, „S” RI, PC i UPR. Pod koniec lipca podpisały one (za wyjątkiem Unii Polityki Realnej, która wyłamała się z koalicji) Deklarację AWS-u. W międzyczasie dołączały kolejne ugrupowania. Dziś jest ich 22 i nadal nie jest to proces zamknięty.

Rozpoczęły się żmudne prace organizacyjne. W oparciu o kartę AWS opracowano regulamin wewnętrzny, który reguluje funkcjonowanie Oddziału Regionalnego AWS. Jego przewodniczącym jest Józef Mozolewski – zarazem przewodniczący ZR NSZZ „Solidarność”. Wchodzące w jego skład ugrupowania powołały Radę Regionalną, która jest ciałem stanowiącym i kontrolującym działania AWS. Z jej składu wyłoniono władzę wykonawczą – Zespół Koordynacyjny (ZK). W jego skład wchodzi pięciu członków NSZZ „Solidarność” i po jednej osobie z PC, ZCHN, KPN OP, SRK i SDP. Są to: Danuta Dakowicz, Elżbieta Kaufman-Suszko, Marian Bleharczyk, Czesław Jakubowicz, Krzysztof Jurgiel, Jerzy Kułak, Waldemar Pawłowski, Zdzisław Piekarski, Krzysztof Putra, Stanisław Wiśniewski. Przewodniczącym ZK jest szef AWS – Józef Mozolewski.

Wraz z powołaniem władz wojewódzkich AWS rozpoczęto tworzenie struktur terenowych AWS. Tzw. Rejonowe Zespoły AWS-u powstały już w Siemiatyczach, Hajnówce, Bielsku Podlaskim, Łapach, Mońkach i Sokółce. W styczniu br. wybrano rzecznika prasowego i pełnomocnika listy wyborczej. Zostali nimi: Jerzy Kułak i Stanisław Wiśniewski. W lutym ustalono skład poszczególnych zespołów problemowych i ich przewodniczących. Są to główne podpory przyszłego sztabu wyborczego. To tu będzie odbywała się codzienna, mrówcza praca szeregu członków AWS-u, która stanowić będzie podstawę przyszłego sukcesu wyborczego Akcji. Powołano już biuro AWS, które mieści się przy ul. Suraskiej 1, nr tel. 42-30-37. Tu można zwracać się z wszelkimi sprawami dotyczącymi AWS. Jak widać budowanie struktur AWS-u rozwija się. Wszelkie terminy organizacyjne są dotrzymywane. Przed nami jeszcze mnóstwo pracy. Chętnych nie brak. Pomimo różnicowania programowego nie opuszcza nas przekonanie, że jeżeli wykonamy ją razem – zwycięstwo będzie nasze.

Źródło: Akcja Wyborcza „Solidarność”. Oddział Regionalny w Białymstoku. Biuletyn Informacyjny 1997 nr 1.

Dokument nr 11

Program Akcji Wyborczej „Solidarność” Region Białystok

Akcja Wyborcza Solidarność, Region Białystok – zobowiązuje się wobec swoich Wyborców do pełnej realizacji krajowego programu wyborczego AWS. Program całkowicie odpowiada potrzebom i oczekiwaniom mieszkańców naszego regionu. Uzupełniamy go o sprawy i problemy ważne dla mieszkańców Białegostoku, miast, miasteczek i wsi Białostockizny. Realizacja programu będzie zadaniem i zobowiązaniem parlamentarzystów AWS. Chcemy, aby każdy z wyborców zaangażował się w jego realizację. Oznaczać to będzie podjęcie wszechstronnych działań na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego oraz skutecznej walki z zapóźnieniami i dążeniem do zaspokojenia najważniejszych potrzeb. Potencjał ludnościowy, intelektualny i fachowy, przemysł i rolnictwo, handel, zasoby ekologiczne i położenie geograficzne naszego regionu to wielka szansa dla nas wszystkich. Tej szansy nie możemy zmarnować i nie zmarnujemy!

1. Gospodarka

Gospodarka regionu powinna sprostać krajowej i zagranicznej konkurencji. Naszym dążeniem będzie zachowanie równowagi pomiędzy rozwojem społecznym, ekonomicznym i ekologicznym. Posiadany potencjał gospodarczy oraz krajowe i międzynarodowe położenie geograficzne sprzyjają rozwojowi przede wszystkim przemysłu rolno-spożywczego, lekkiego i precyzyjnego. Zależać to będzie od prawidłowej strategii rozwoju regionu, miast i wsi. Uznając za podstawę gospodarki własność prywatną i mechanizmy rynkowe, należy dokonać jej przeobrażeń w skali regionu przy akceptacji społeczeństwa oraz pracowników i pracodawców. Każdy będzie mógł skorzystać z uwłaszczenia przez udziały w prywatyzowanym majątku. Lokalna polityka finansowa i podatkowa powinna realnie wspierać rozwój małych i średnich firm, szczególnie współpracujących z rolnictwem. Budownictwo mieszkaniowe wiele i jednorodzinne będzie ważnym czynnikiem wzrostu gospodarczego. Poprzez rozwój bazy i infrastruktury komunikacyjnej oraz rozwiązania prawne będziemy tworzyć warunki do ekspansji gospodarczej na rynki wschodnie. Proponowane przedsięwzięcia przyczynią się do wzrostu gospodarczego, a tym samym do likwidacji bezrobocia.

2. Rolnictwo

Rozwój rolnictwa jest koniecznym warunkiem pomyślności regionu. Każde gospodarstwo, bez względu na formę i wielkość, powinno mieć szansę rozwoju. Będziemy popierać tworzenie zaplecza technicznego i socjalnego. Produkcja rolna winna stanowić ważne źródło dochodu dla wszystkich,

k którzy chcą pracować w rolnictwie i w przetwórstwie rolno-spożywczym. W tym celu stworzymy system preferencyjnych kredytów i zwolnień podatkowych. Tworząc infrastrukturę będziemy przyciągać kapitał. Wspierać będziemy powiązania producentów rolnych z firmami handlowymi i przetwórczymi. Ułatwiony będzie zbył płodów. Powstanie hurtowy rynek rolny i giełda rolna. Państwo będzie skupować nadwyżki, stabilizując tym samym ceny i gwarantując opłacalność produkcji rolniczej. Powstaną nowe miejsca pracy na wsi i w miasteczkach. Powołamy do życia międzygminne centra wielofunkcyjnego rozwoju wsi, które zapewnią sprawną obsługę doradczą, prawną, oświatową i bankową. Będziemy wspierać programy celowe rozwiązywania problemów wsi. Młodzież wiejska będzie miała równe szanse dzięki podwyższeniu poziomu oświaty, kultury i poprawie warunków materialnych życia na wsi. Będziemy ściśle współpracować z organizacjami i samorządem rolniczym: nic o wsi bez wsi.

3. Budownictwo mieszkaniowe

Każda rodzina ma prawo do własnego mieszkania. Realizacja tej zasady jest jednym z najważniejszych obowiązków państwa. Doświadczenia białostockie dowodzą, że budownictwo mieszkaniowe najbardziej skutecznie realizują samorządy. Będziemy popierać wszelkie formy budownictwa, tak aby każda rodzina, niezależnie od dochodów, mogła uzyskać mieszkanie. Szanse na realizację tego widzimy m.in. w Towarzystwach Budownictwa Społecznego. Przeciwdziałać będziemy negatywnym zjawiskom, jak np. zawyżaniu kosztów budowy i eksploatacji w spółdzielniach mieszkaniowych. Prowadzić będziemy politykę wspierającą budownictwo poprzez finansowanie infrastruktury, kredyty i zwolnienia podatkowe. Rozwój budownictwa mieszkaniowego jest szansą dla regionu białostockiego – produkcja materiałów budowlanych i wykonawstwo są ważnymi źródłami dochodów oraz znaczącą liczbą miejsc pracy.

4. Edukacja i nauka

Edukacja i nauka decydują o przyszłości narodu i państwa. Rozwój Białostoczczyzny wymaga, by szkolnictwo podstawowe i średnie, zawodowe i ogólnokształcące były na wysokim poziomie, zapewniającym młodzieży uzyskanie zatrudnienia i możliwość kontynuacji nauki na studiach wyższych. Osiągniemy to rozwijając bazę materialną szkolnictwa w całym regionie i dbając o właściwy dobór programów nauczania oraz wysoko kwalifikowaną kadrę nauczycielską. Na te cele nie może zabraknąć środków. Siła państwa zależy bowiem od starannej edukacji.

Białystok jest jedynym ośrodkiem akademickim w makroregionie. Ośrodek ten jednak wciąż nie nadąża za potrzebami i oczekiwaniami społecznymi. Należy rozwijać oraz wzmacniać samodzielny uniwersytet i stworzyć

jego bazę materialną na miarę XXI wieku. Dobra kondycja naukowa i dydaktyczna Akademii Medycznej ma istotne znaczenie dla zdrowia wszystkich mieszkańców makroregionu. Będziemy dokładali starań, aby mogła rozwijać się jej baza kliniczna. Politechnika Białostocka winna kształcić inżynierów, którzy znajdą pracę w rozwijającej się gospodarce regionu. Promując makroregion będziemy wskazywać na potencjał naukowy uczelni. Będziemy sprzyjać rozwojowi szkolnictwa artystycznego. W szkolnictwie niepublicznym upatrujemy ważny czynnik zaspokajania potrzeb edukacyjnych. W dalszej perspektywie zamierzamy doprowadzić do powstania wyższych szkół zawodowych.

5. Ochrona zdrowia

Zdrowie obywateli jest dobrem całego narodu. Problemowi zdrowia AWS poświęca szczególną uwagę. Wprowadzimy system ubezpieczeń zdrowotnych zgodnie z projektem NSZZ „Solidarność”. Spełni on oczekiwania społeczeństwa i da pełną satysfakcję pracownikom ochrony zdrowia. Powstanie Regionalna Kasa Chorych – Twój ubezpieczyciel. Będzie ona samorządna i niezależna. Każdy ubezpieczony będzie miał wpływ na funkcjonowanie Kasy Chorych. Ubezpieczenie będzie powszechne i obowiązkowe. Składka ubezpieczeniowa będzie częścią płaconego przez obywateli podatku dochodowego i nie wpłynie ujemnie na dochody osobiste. Umowa ubezpieczeniowa znacznie rozszerzy dostęp do szpitali i klinik wszystkim, niezależnie od ich miejsca zamieszkania. Zagwarantowany będzie wolny wybór lekarza i szpitala. W naszym regionie zachowana zostanie struktura bazy szpitalnej. Uwzględnimy konieczność rozwoju specjalistycznego leczenia szpitalnego: kardiologii, transplantologii, onkologii oraz opieki nad przewlekłymi chorymi. Wykorzystamy walory ekologiczne dla stworzenia bazy sanatoryjnej (np. w Supraślu). W lecznictwie podstawowym będziemy rozwijać ideę lekarza rodzinnego i lekarzy pierwszego kontaktu. Jesteśmy i będziemy za kontynuacją oraz rozwojem regionalnych programów zdrowotnych: kardiologicznego, walki z chorobami nowotworowymi, opieki nad matką i dzieckiem. Stabilne i samorządne Kasy Chorych wpłyną na poprawę warunków leczenia, pozwolą zwiększyć wynagrodzenia lekarzy, pielęgniarek i pozostałych pracowników. Zostanie położony kres nieformalnym opłatom za usługi medyczne. Wdrażanie postępu nauk medycznych możliwe będzie poprzez rozwój Akademii Medycznej, której udzielimy wszechstronnego wsparcia. Będziemy popierać wszelkie inne formy podnoszenia kwalifikacji służby zdrowia.

6. Bezrobocie

Człowiek ma prawo do pracy. W bezrobociu dostrzegamy źródło wielu ludzkich problemów i patologii społecznej. Będziemy solidarni z bezrobotnymi podejmując różnego rodzaju inicjatywy, aby zapewnić pracę wszystkim

kim. Jest to możliwe. Będziemy wspierać lokalne inicjatywy gospodarcze, w szczególności w produkcji materiałów budowlanych, budownictwie mieszkaniowym i drogowym, przetwórstwie rolno-spożywczym. Promując region przyciągniemy kapitał w celu rozwoju przemysłu lekkiego i precyzyjnego. Będziemy wspierać zachowanie siły ekonomicznej zrestrukturyzowanych przedsiębiorstw oraz udzielać pomocy tym, które znajdują się w trudnej sytuacji. Musi być wykorzystany potencjał małych miasteczek i wsi, aby ludzie tam mieszkający mieli pracę. Temu celowi może służyć Fundusz Poręczeń Kredytowych oferowany przez Fundację Rozwoju Województwa Białostockiego. Upowszechnienie szkolnictwa wyższego i zawodowego jest ważną formą zapewnienia pracy młodym ludziom i przygotowania kadr dla nowoczesnej gospodarki.

7. Samorząd

Samorząd terytorialny jest trwałym i pozytywnie ocenianym sposobem realizacji zasad demokracji oraz zasady pomocniczości państwa. Gmina jest podstawą samorządu. Niezbędny jest także jego drugi stopień, który umożliwi prowadzenie stałej oraz skutecznej regionalnej polityki społecznej i gospodarczej. Aktualny podział kompetencji i finansów publicznych nie pozwala na realizację wszystkich zadań samorządowych. Państwo polskie jest zbyt scentralizowane, a przepisy prawne powodują chaos kompetencyjny i marnotrawstwo środków publicznych. Pogłębienie samorządności zaowocuje równomiernym rozwojem regionu. Będzie przyczyniać się do awansu poszczególnych miast Białostoczczyzny, m.in. Bielska Podlaskiego, Siemiatycz, Łap, Moniek, Sokółki, Hajnówki i Dąbrowy Białostockiej. Wpłynie to pozytywnie na rozwój wsi.

8. Bezpieczeństwo

Państwo musi zapewnić swoim obywatelom bezpieczeństwo. Wzmocnimy uprawnienia wymiaru sprawiedliwości i usprawnimy jego działanie. Ułatwimy obywatelowi dostęp do sprawnego i szybko działającego wymiaru sprawiedliwości. Utworzymy sądy i prokuratury w Siemiatyczach i w Hajnówce. Powstaną komendy rejonowe policji w Łapach, Mońkach, Dąbrowie Białostockiej i Siemiatyczach. Będziemy wspierać opinię publiczną i środki przekazu w piętnowaniu patologii, korupcji i bezprawia. Wzmocnienie urzędów celnych, policji i straży granicznej uszczelni granicę państwową, unieemożliwi przemyt i naruszanie prawa przez obcokrajowców.

Walka ze zorganizowaną przestępczością będzie prowadzona skutecznie. Będziemy inicjowali i popierali wszelkie działania zmierzające do likwidacji patologii społecznych. Będziemy przeciwdziałać demoralizacji dzieci i młodzieży. Wychowanie w rodzinie i w szkole jest najskuteczniejszym sposobem zapobiegania przestępczości nieletnich.

9. Ochrona środowiska

Środowisko naturalne jest dobrem powszechnym. Mamy obowiązek zachowania go dla przyszłych pokoleń. Będziemy kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju, realizować programy regionalne, jak np. poszanowania energii, utylizacji odpadów, chronić zasoby naturalne Puszczy Białowieskiej, Puszczy Knyszyńskiej, dolin Bugu, Narwi i Biebrzy. Będziemy promować rozwój przemysłu ekologicznego i turystyki.

10. Kultura

Kultura jest podstawowym wyznacznikiem tożsamości narodowej. Obok oświaty kształtuje obraz nowoczesnego Polaka, który musi sprostać wyzwaniom współczesnej cywilizacji. Wymaga ona mecenatu prywatnego i społecznego. Bogactwo kulturowe naszego regionu jest ważnym czynnikiem awansu społecznego i gospodarczego. Będziemy popierać funkcjonowanie profesjonalnych instytucji kulturalnych: filharmonii, teatrów, muzeów, galerii. Miasta i wsie regionu nie mogą być pustynią kulturalną. Będziemy wspierać lokalne inicjatywy. Udzielimy pomocy szkolnictwu artystycznemu różnych szczebli. Otoczmy opieką miejsca pamięci narodowej. Będziemy wspierać rekonstrukcję i renowację obiektów zabytkowych.

11. Środki społecznego przekazu

Doceniając znaczenie środków przekazu będziemy wspierać ich rozwój. Popierać będziemy wolność i niezależność upowszechniania informacji. Specjalną troską otoczymy regionalny ośrodek telewizyjny, którego prawidłowe funkcjonowanie wymaga pozyskania kadr i stworzenia solidnej bazy materialnej. Nie zapomnimy też o tworzeniu warunków do nieskrępowanego rozwoju radia publicznego oraz poza publicznych rozgłośni lokalnych. Będziemy dążyć do zwiększenia zasięgu tych rozgłośni, mając na uwadze pozostających w związkach z kulturą polską mieszkańców Białorusi i Litwy. Znaczną uwagę poświęcimy prasie regionalnej i lokalnej. Będziemy wspierać rozwój bazy Internetu, dostrzegając w tym najnowocześniejszy środek rozpowszechniania informacji globalnej, szczególnie naukowej, gospodarczej i kulturalnej.

12. Białostoczczyzna jako region wielokulturowy

Mamy świadomość, że znajdziemy się na wschodnich krańcach Unii Europejskiej i Paktu Północnoatlantyckiego. Chcemy, by nasza wschodnia granica nie dzieliła ludzi i nie odgradzała od drógich naszemu sercu dawnych kresów Rzeczypospolitej i żyjących tam naszych rodaków. Chcemy, by Nasz komitet wyborczy to szeroka koalicja ugrupowań o prawicowym, antykomunistycznym i katolickim rodowodzie, która pragnie kontynuować pozytywny dorobek „Jedności” z kadencji 1994–1998 r. Nasza baza uległa

poszerzeniu, jest nas teraz więcej. Grupujemy ludzi, którzy sprawdzili się w działaniu i są pozytywnie nastawieni na współpracę dla dobra naszej lokalnej społeczności. Nie poróżniła nas kampania do Sejmu RP, ani decyzje o obecnych koalicjach samorządowych. Stworzyliśmy program dla Białegostoku, który wskazuje jak rozwiązywać nasze codzienne problemy. Gwarancją powodzenia są ludzie kompetentni i uczciwi. Takich znajdziecie Państwo na naszych listach do Rady Miejskiej Białegostoku i Sejmiku Województwa. Jesteśmy zarejestrowani jako Komitet Wyborczy Akcja Wyborcza Solidarność, lista Nr 2.

Komitet Wyborczy

AWS – JEDNOŚĆ – DOBRO WSPÓLNE tworzą:

Chrześcijańska Demokracja – Stronnictwo Pracy

Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”

Katolickie Stowarzyszenie Lekarzy Polskich

Katolickie Stowarzyszenie Pielęgniarek i Położnych

Klub Inteligencji Katolickiej

Komitet Obywatelski Ziemi Białostockiej

Komitet Wyborczy „Dobro Wspólne”

Liga Republikańska

Młodzi Konserwatyści AWS

Młodzież Wszechpolska

Niezależne Zrzeszenie Studentów

NRK – AK Oddział Białystok

NSZZ „Solidarność”

NSZZ RI „Solidarność”

Polskie Towarzystwo Ziemiańskie

Porozumienie Centrum – AWS

Prawica Samorządowa „Razem”

Ruch dla Rzeczypospolitej – OP

Ruch Katolicko-Narodowy

Ruch Solidarni w Wyborach

Ruch Społeczny AWS

Ruch Stu

Ruch Trzeciej Rzeczypospolitej

Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”

Stowarzyszenie Polska Prawica

Stowarzyszenie Rodzin Katolickich

Stronnictwo Demokracji Polskiej

Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe

Światowy Związek Żołnierzy AK

Towarzystwo Pamięci Józefa Piłsudskiego

Unia Polityki Realnej
Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe
Związek Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego
Związek Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych

Działamy w licznej drużynie. Wystawiamy kandydatów we wszystkich okręgach. Tworzymy drużynę mającą wizję programu dla miasta. Chcemy realizować „Strategię rozwoju Białegostoku”, dorobek drugiej kadencji samorządu. Tylko zespołowe działanie umożliwi konkretne efekty. Tylko duża grupa może osiągnąć sukces i przeciwstawić się blokom postkomunistycznym i lewicowym.

Głosy oddane na innych, na małe komitety wyborcze, będą głosami straconymi i wbrew intencjom ich organizatorów działać będą na korzyść lewicy.

Choć dużo zrobiliśmy, jest jeszcze dużo do zrobienia. Nasz program wynika z oczekiwań społeczeństwa. Dalsza naprawa miasta po latach zaniedbań wymaga wyteżonej, uporczywej i konsekwentnej pracy. Chcemy wzmocnić wszystkie pozytywne tendencje: rozwój budownictwa mieszkaniowego, budowa ulic, poprawa warunków nauki, oświaty i ochrony zdrowia. Będziemy przeciwdziałać patologiom społecznym, dbać zarówno o ludzi startujących w dorosłe życie jak i tych którym należy się spokojna starość. Nasze miasto musi być bezpieczne. Podstawę finansową stworzy rozwój przemysłu i handlu. Chcemy w większym stopniu wykorzystać nasze położenie metropolii w tej części Polski. Realizacja naszego programu będzie odbywała się przy współudziale mieszkańców. W dalszym ciągu będą obowiązywały czytelne zasady gospodarowania majątkiem miasta i otwartość informacyjna o decyzjach w tym zakresie. Jesteśmy pozytywnie nastawieni na współpracę ze wszystkimi, którym bliski jest Białystok. Będziemy dostrzegali problemy mniejszości narodowych i wyznaniowych. Wszyscy mieszkańcy powinni dobrze się czuć w Białymstoku, traktować to miasto jako swoje, być patriotami lokalnymi, współdziałać na rzecz jego rozwoju. Białystok – jako stolica województwa podlaskiego – będzie otwarty na wszystkie ziemie stanowiące „Podlaskie”, przychodzić im z pomocą, wypełniać rolę, jaka jest z nim związana. Rozwój całego województwa, załatwianie spraw ludzi w nim mieszkających, jest w naszym wspólnym interesie.

Szanowny Wyborco!!!

Nasz program jest propozycją dla mieszkańców naszego miasta, jest odpowiedzią na istniejące problemy. W każdym osiedlu i dzielnicy są szczególne zadania. Prosimy pytać o nie naszych kandydatów w poszczególnych okręgach wyborczych. Daj szansę tym co się sprawdzili, którzy wsłuchują się w oczekiwania społeczne, chcą im sprostać i wiedzą jak tego dokonać. Białostoczanie przed czterema laty wybrali nowe władze miejskie, popierając prawicową koalicję „Jedność”. W innych miastach nie udało się zjednoczyć

ugrupowań prawicowych i stowarzyszeń katolickich, tylko u nas. Głosami wyborców odrzucono, ponieważ, liberalne rozwiązania, które jeszcze w poprzedniej kadencji były od czasu do czasu realizowane. Hasło wyborcze „Jedności”: „Tradycja – Rodzina – Przyszłość”, znalazło w społeczności lokalnej podatny grunt i wyraźną akceptację.

Z nową koalicją przyszła nowa wizja rozwoju Białegostoku, odmienne spojrzenie na rozwiązanie podstawowych problemów aglomeracji i zwykłych spraw ludzkich. Po raz pierwszy Zarząd Miasta przedstawił Radzie Miejskiej i mieszkańcom długofalowy program działania – obejmujący całą kadencję. W pracy na rzecz miasta przyświecała dewiza równości wszystkich wobec prawa. W tym czasie podjęto wielki trud porządkowania gospodarki majątkiem gminy. Skończyły się niejasne interesy, niezrozumiałe decyzje majątkowe oraz przy wynajmowaniu lokali użytkowych. Nic dziwnego, że posypały się ataki pewnych środowisk, wspieranych przez socjalliberalną prasę. Wbrew manewrom opozycji, koalicja „Jedność” przez całą kadencję zachowała większość w Radzie Miejskiej. Prezydent i Zarząd Miasta zdecydowanie postawili na inwestycyjny rozwój miasta i realizację polityki prorodzinnej. Każdego roku budżet Białegostoku kształtowano w ten sposób, aby przynajmniej 20 procent wydatków przeznaczyć na inwestycje.

Prawica udowodniła, że potrafi dobrze rządzić miastem, że umie odczytać potrzeby i odczucia mieszkańców, patrzeć w przyszłość – ale też pamiętać o dziedzictwie przeszłości. Weźmy dla przykładu budownictwo mieszkaniowe. Wskaźniki Białegostoku przemawiają do największych przeciwników „Jedności”. Buduje się u nas najwięcej, w liczbach bezwzględnych i w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców. Efekty w budownictwie komunalnym stawiają nas w krajowej czołówce, podobnie w ramach Towarzystwa Budownictwa Społecznego. Każdy uczciwie przyzna, że zmieniły się też białostockie ulice. W ciągu zaledwie czterech lat powstało ponad 50 km nowych nawierzchni ulic. Najbardziej przekonujące jest tu porównanie z latami PRL, kiedy w tych sprawach robiono niewiele. W kończącej się kadencji opracowano i realizuje się nawet z pewnym przyspieszeniem, program budowy ulic w osiedlach domów jednorodzinnych. Duże nakłady miasta na inwestycje, poza efektem rzeczowym, były jednym z podstawowych czynników poprawy koniunktury gospodarczej i związanego z tym znacznego zmniejszenia się bezrobocia. „Jedność” idąc do wyborów poważnie traktowała swoje obietnice wobec rodzin naszego miasta, zwracając szczególną troskę o ludzi niezamożnych, żyjących w trudnych warunkach, nie zawsze z własnej winy. Tym bardziej że transformacja ustrojowa i zachłystnięcie się liberalnymi teoriami zepchnęło część rodzin w obszar biedy. Od 1994 roku prawie 10 procent pieniędzy budżetu Białegostoku przeznaczają się na opiekę społeczną i pomoc rodzinom. Została powołana Komisja ds. Rodziny i Polityki Socjalnej Rady Miejskiej. Znaczne nakłady finansowe zostały skierowane na urządzenie i budowę

placówek pomocy społecznej. Najnowsza inwestycja przy ul. Włókienniczej kosztowała ponad milion nowych złotych. Wszystko to – rezultaty polityki gospodarczej i społecznej, której zwieńczeniem jest uchwalona „Strategia rozwoju Białegostoku” – pozwalają optymistycznie prognozować przyszłość naszego miasta. Są to mocne fundamenty, zbudowane przez „Jedność” i obecny Zarząd Miasta, z myślą o Białymstoku, jako metropolii i stolicy regionu podlaskiego. Prawica stale podkreśla swój szacunek i przywiązanie do patriotycznej tradycji, do tego, co stanowi istotę polskości Białegostoku i tej naszej kresowej ziemi. Za tym idą czytelne znaki, w postaci budowy pomników i upamiętniania narodowej martyrologii, poświęcenia Polaków dla Ojczyzny, w obronie jej wolności i niepodległości. Tylko ci, którzy mają kłopoty z identyfikacją narodową lub są zdeformowani w myśleniu przez lata obcej indoktrynacji, nie rozumieją tego i czasem wyszydzą białostoczan. W tym też nurcie mieści się odwołanie do chrześcijańskich korzeni i wartości religijno-moralnych, wynikających z nauki Kościoła rzymskokatolickiego.

Publiczne zaangażowanie katolików zobowiązuje wręcz do otwartego, jasnego stanowiska wobec zagrożenia życia nienarodzonych, przeciwko pornografii i próbom usunięcia krzyża. Jedynie niektórzy, lokalni politycy i ich zaplecze medialne, przeniknięci zachodnią tzw. polityczną poprawnością, a nierzadko wstrętem do chrześcijaństwa, wytykali z ironią jakoby niewłaściwe zabieranie głosu w tych sprawach przez władze samorządowe. Zdaniem prawicy oparcie życia społecznego na sprawdzonym systemie wartości, uchroni nas od wielu plag społecznych, chociażby zmniejszy zjawisko przestępczości.

Przywiązanie do spraw i symboli narodowych szło w parze z otwartością i zrozumieniem potrzeb mniejszości wyznaniowych i narodowych. To za ostatniej kadencji stworzono w budżecie miasta fundusz, z którego korzystali Białorusin, Rosjanin czy Tatar. Także z jednakową troską analizowano potrzeby i problemy Kościołów katolickiego i prawosławnego. Polityka „Jedności” zakładała po prostu równe traktowanie wszystkich obywateli naszego miasta. To, co wyżej napisaliśmy, nie jest jakimś podsumowaniem albo bilansem czterech lat rządów prawicowych w Białymstoku. W tym krótkim okresie, jak na życie miasta i społeczności lokalnej, działa się naprawdę dużo. Uruchomiono wiele czynników rozwoju, pchnięto naprzód kilka, ale jakże istotnych dziedzin gospodarki, które wyznaczają pomyślne perspektywy. Dodajmy, że zostały one sprecyzowane, jasno określone, w nowatorskiej „Strategii rozwoju Białegostoku”. Pod rządami koalicji „Jedność” Białystok jest już innym miastem, nowocześniejszym, bardziej zadbanym, z solidnymi podstawami do tworzenia jeszcze lepszych warunków życia na lata następne, dającym szansę młodemu pokoleniu. Będziemy stwarzać korzystny klimat dla przedsiębiorczości, inicjatyw gospodarczych i inwestycji. Poprzez politykę opłat lokalnych będziemy popierać powstawanie firm rodzinnych

oraz działalność gospodarczą ludzi młodych. Wprowadzimy preferencje podatkowe dla lokalizacji przemysłu o bardzo nowoczesnej technologii. Nadal będziemy co najmniej 20% budżetu miasta przeznaczać na inwestycje. Między innymi wybudujemy kolejne 50 km ulic. Będziemy tworzyć warunki współpracy gospodarczej ze Wschodem i Zachodem ze szczególnym ukierunkowaniem na wymianę przygraniczną z Białorusią, Rosją i Litwą. Będziemy wspomagać lokalne inicjatywy gospodarcze, dążąc również do pozyskania kapitału produkcyjnego z zagranicy.

13. Budownictwo mieszkaniowe

Każda rodzina ma prawo do własnego mieszkania, a obowiązkiem samorządu jest pomoc w jego realizacji. Będziemy budować przyzwoite mieszkania, na które stać mieszkańców o różnych poziomach dochodów. Wprowadzimy w „Polityce mieszkaniowej Białegostoku” preferencje „pierwszego mieszkania” dla osób młodych, zakładających rodzinę. Przyśpieszymy, korzystając z tanich kredytów, realizację programu remontowego w zasobach komunalnych. Rozbudujemy i wyremontujemy urządzenia sportowo-rekreacyjne na terenie osiedli. Realizując efektywną politykę mieszkaniową „Jedności” utrzymamy pierwszą lokatę w kraju w dziedzinie rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Ożywienie budownictwa mieszkaniowego to nie tylko droga do zaspokojenia szybko narastających potrzeb mieszkańców, ale również ważny czynnik rozwoju całej gospodarki, zmniejszenie bezrobocia, pobudzenie popytu na wyroby wielu gałęzi przemysłu.

14. Edukacja, nauka, kultura

Inwestowanie w człowieka w jego wiedzę i umiejętności jest najbardziej efektywnym społecznie i ekonomicznie sposobem finansowania rozwoju. Będziemy tworzyć lepsze warunki do nauki oraz rozwoju dzieci i młodzieży. Wybudujemy nowe szkoły na osiedlach Bagnówka i Nowe Miasto. Zadbamy, aby przy każdej gminnej szkole było boisko sportowe i sala gimnastyczna. Rozbudujemy sieć ścieżek rowerowych. Będziemy wspierać rozwój wszystkich szczebli szkolnictwa społecznego i prywatnego. Wszystkie szkoły wyposażymy w pracownie informatyczne. Stworzymy możliwości rozwijania zainteresowań dzieci i młodzieży poprzez różne formy zajęć pozalekcyjnych. Uruchomimy system stypendialny dla uczniów szkół średnich w celu umożliwienia nauki dla niezamożnej młodzieży. Będziemy promować młodzież uzdolnioną i wrażliwą społecznie. Będziemy popierać rozwój przedszkoli i szkół integracyjnych oraz ośrodków dla dzieci i młodzieży specjalnej troski. Podejmiemy działania na rzecz rozwoju białostockich uczelni wyższych. Wspierać będziemy badania naukowe służące miastu. Popierać będziemy działania zmierzające do budowy miasteczka uniwersyteckiego – tereny miejskie na ten cel zostały zarezerwowane. Kultura jest bezcenną wartością

narodu, w naszym mieście wzbogaca ją wielonarodowość mieszkańców. Będziemy rozwijać i utrzymywać placówki kulturalne, zadbamy o zabytki, będziemy wspierać wszelkie inicjatywy upowszechniające kulturę.

15. Ochrona zdrowia

Polepszenie funkcjonowania służby zdrowia jest warunkiem poprawy życia mieszkańców Białegostoku. Sprawnie wprowadzimy reformę służby zdrowia. Zadbamy o właściwe funkcjonowanie kasy chorych. Będziemy wspierać zakupy sprzętu i aparatury medycznej oraz dostosujemy lokalizację i liczbę placówek ochrony zdrowia do potrzeb mieszkańców. Będziemy tworzyć warunki do powstawania praktyk lekarza rodzinnego m.in. na osiedlach Bacieczki, Starosielce i Wyżyny. Utworzymy Ośrodek Medycyny Dziecka, który zapewni kompleksową opiekę zdrowotną dzieciom. Będziemy promować zdrowy styl życia i kontynuować szeroki program badań profilaktycznych. Wspomagać będziemy tworzenie ośrodków opiekuńczo-pielęgnacyjnych. Rozwijać będziemy usługi rehabilitacji leczniczej.

16. Ekologia, turystyka, sport

Białystok jest jednym z najczystszych miast w kraju, jest wspaiałym miejscem do pracy i wypoczynku. Ochrona tego skarbu jest naszym obowiązkiem wobec przyszłych pokoleń. Poprawimy gospodarkę odpadami – upowszechnimy selektywną zbiórkę odpadów, wybudujemy zakład utylizacji odpadów. Zlikwidujemy pozostałe lokalne kotłownie węglowe na rzecz paliw i systemów ekologicznych. Ograniczymy uciążliwości komunikacyjne poprzez udrożnienie układu ulicznego, dalsze zakupy proekologicznego taboru komunikacji miejskiej i eliminację z ruchu pojazdów nadmiernie emitujących spaliny. Zagospodarujemy tereny zielone w dolinach rzek: Białej, Bażantarki, Dolistówki. Przystosujemy miejskie kompleksy leśne do turystyki masowej. Zadbamy o rozwój zieleni osiedlowej, odrestaurujemy park przy Pałacu Branickich. Utworzymy ogród botaniczny przy ul. Świerkowej. Postawimy na sport masowy, sprzyjać będziemy sportowi profesjonalnemu.

17. Bezpieczeństwo

Bezpieczny dom, bezpieczna szkoła, bezpieczna ulica, bezpieczny biznes. Zadbamy o właściwą sieć komisariatów, ich odpowiednia lokalizację i wyposażenie techniczne. Wprowadzimy nadzór miejsc szczególnie niebezpiecznych, w pierwszej kolejności dworców. Stworzymy system łączności komunikacji miejskiej ze służbami porządkowymi oraz zainstalujemy kamery w autobusach. Będziemy doskonalić współpracę Straży Miejskiej z Policją. Będziemy popierać wszelkie działania zmierzające do likwidacji patologii społecznych. Uruchomimy program przeciwdziałania przestępczości i demoralizacji dzieci i młodzieży. Będziemy rozwijać współpracę wszystkich

środków pragnących poprawy bezpieczeństwa w ramach programu „Białystok bezpieczne miasto”.

18. Potrzeby socjalne

Wszyscy potrzebują godziwych warunków życia. Działaniem miejskich służb pomocy społecznej oraz wspomaganych finansowo przez miejski budżet organizacji społecznych i kościelnych obejmujemy wszystkie osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej. Programami obejmujemy ludzi starszych, rodziny niepełne, wielodzietne, młodzież i dzieci. Ożywimy działania na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych w celu ich rehabilitacji społecznej i zawodowej.

19. Białystok metropolia

Będziemy wzmacniać pozycję Białegostoku, aby z powodzeniem spełniał wszystkie oczekiwania, jakie wynikają z funkcji stolicy województwa podlaskiego, w szczególności w dziedzinie nauki, kultury i opieki zdrowotnej.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1997, nr 62.

Dokument nr 12

Projekt Umowy Koalicyjnej ugrupowań wchodzących w skład AWS-BPP [Białostockie Przymierze Prawicy] „Dobro Wspólne” przygotowany w celu powołania Komitetu Wyborczego

§ 1

W celu zagwarantowania rozwoju samorządności i podmiotowości mieszkańców województwa białostockiego oraz właściwej reprezentacji ugrupowań prawicowych w ciałach samorządowych, my niżej podpisani przewodniczący i prezesi partii politycznych, stowarzyszeń, związków zawodowych, organizacji społecznych i pozarządowych powołujemy Koalicję Wyborczą.

§ 2

Koalicja Wyborcza w swoich działaniach dąży do:

- konsekwentnego realizowania fundamentalnych wartości moralnych, zgodnych ze Społeczną Nauką Kościoła,
- podejmowania odpowiedzialności za dobro wspólne społeczeństwa Ziemi Białostockiej,
- rozwijania podstawowych wartości Kultury i Tradycji Narodu Polskiego oraz Cywilizacji Łacińskiej : praw i zasad moralnych, godności, honoru, prawdy, własności,

- umacniania wolności i odpowiedzialności dbając o ochronę osoby ludzkiej i jej bezpieczeństwo, rozwoju rodziny stanowiącej podstawową siłę Narodu. W realizacji tych dążeń Koalicja kierować będzie się dobrem obywateli Polski zgodnie z zasadą pomocniczości i solidarności w interesie narodowym, mając na względzie zachowanie suwerenności państwa polskiego.

§ 3

W skład Koalicji Wyborczej wchodzią ugrupowania, które podpiszą niniejszą umowę:

1. Blok dla Polski
2. Chrześcijańska Demokracja – Stronnictwo Pracy
3. Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”
4. Katolickie Stowarzyszenie Lekarzy Polskich
5. Katolickie Stowarzyszenie Pielęgniarek i Położnych
6. Klub Inteligencji Katolickiej
7. Komitet Obywatelski Ziemi Białostockiej
8. Komitet Wyborczy „Dobro Wspólne”
9. Konfederacja Polski Niepodległej – Obóz Patriotyczny
10. Liga Republikańska
11. Młodzi Konserwatyści
12. Młodzież Wszechpolska
13. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
14. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność 80”
15. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność Rolników Indywidualnych”
16. Polskie Towarzystwo Ziemiańskie
17. Porozumienie Centrum – AWS
18. Porozumienie Związków Kombatanckich i Stowarzyszeń Niepodległościowych
19. Ruch dla Rzeczypospolitej – OP
20. Ruch III Rzeczypospolitej
21. Ruch Społeczny Akcja Wyborcza Solidarność
22. Ruch „STU”
23. Stowarzyszenie Prawica Polska
24. Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Archidiecezji Białostockiej
25. Stowarzyszenie Wspólnota Polska
26. Stronnictwo Demokracji Polskiej
27. Stronnictwo Konserwatywno-Liberalne
28. Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
29. Unia Polityki Realnej
30. Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe

§ 4

Najwyższą władzą Koalicji Wyborczej jest Zebranie Ogólne Koalicji Wyborczej zwane dalej Zebraniem Ogólnym.

1. Każde ugrupowanie jest reprezentowane przez jednego, upoważnionego przedstawiciela.
2. Każdemu ugrupowaniu przysługuje jeden głos.
3. Wszelkie decyzje podejmuje się większością 3/4 głosów w obecności co najmniej 3/4 członków na zebraniach, o których zwołaniu są powiadomieni wszyscy członkowie Koalicji Wyborczej.
4. Poszczególnym posiedzeniom przewodniczy prezydium w składzie: przewodniczący, zastępca oraz sekretarz.
5. Przewodniczącego, zastępcę oraz sekretarza wybiera spośród swoich członków Zebranie Ogólne.

§ 5

Do zadań Koalicji Wyborczej należy:

1. Powołanie Komisji Programowej w składzie:
 - przewodniczący,
 - członkowie.
2. Przyjęcie programu wyborczego do samorządów,
3. Powołanie Konwentu Wyborczego w składzie:
 - przewodniczący,
 - członkowie.
4. Zatwierdzenie list kandydatów na radnych,
5. Powołanie Komisji Rewizyjnej w składzie:
 - przewodniczący,
 - członkowie.

§ 6

Konwent Wyborczy ustala listę kandydatów w oparciu o regulamin przyjęty przez Zebranie Ogólne.

§ 7

W celu przygotowania i przeprowadzenia kampanii wyborczej Zebranie Ogólne przekształca się w Komitet Wyborczy, którego Prezydium tworzą:

- parlamentarzyści AWS z urzędu, jeżeli wyrażą zgodę,
- przedstawiciel Rady Regionalnej AWS,
- przedstawiciel KW „Dobro Wspólne”,
- przedstawiciel Białostockiego Porozumienia Prawicy.
- przedstawiciel Klubu Radnych „Jedność.”

§ 8

Do realizacji swoich zadań Komitet Wyborczy powołuje:

- pełnomocników list wyborczych,
- sztab wyborczy w składzie:
 - a) szef sztabu wyborczego,
 - b) sekretarz,
 - c) skarbnik,
 - d) rzecznik prasowy,
 - e) członkowie.

§ 9

1. Pracami Sztabu Wyborczego kieruje szef Sztabu Wyborczego.
2. Szef Sztabu Wyborczego dysponuje zgromadzonymi funduszami wyborczymi i jest odpowiedzialny za sprawny i bezkonfliktowy przebieg kampanii wyborczej i pracę Sztabu Wyborczego.
3. Szef Sztabu Wyborczego może powołać spośród członków Sztabu zastępcę lub zastępców.

Źródło: Projekt Umowy Koalicyjnej ze zbiorów prywatnych.

Dokument 13

Sprawozdanie z działalności Zarządu Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” za rok 1996 wygłoszone przez przewodniczącego Zarządu Regionu Józefa Mozolewskiego na Zebraniu Delegatów Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” w dniu 12 kwietnia 1997 r.

Sprawozdanie z działalności Zarządu Regionu za rok 1996 chciałbym przedstawić w nieco odmienny sposób niż robiłem to dotychczas. Będzie ono obejmowało:

- po pierwsze – sprawozdanie z pracy Zarządu Regionu,
- po drugie – sprawozdanie z działań podjętych przeze mnie jako Przewodniczącego Zarządu Regionu,
- po trzecie – sprawozdanie z udziału Zarządu Regionu w Akcji Wyborczej „Solidarność”.

Sprawozdanie z pracy Zarządu Regionu

W Zarządzie Regionu na koniec 1996 r. było zatrudnionych na umowę o pracę 28 osób, w tym 5 członków Prezydium ZR. W pełnym wymiarze czasu pracy było zatrudnionych 14 pracowników. Pozostali tj. 14 osób było

zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy. 8 osób zatrudnionych na umowę zlecenie. Członkowie Zarządu Regionu odbyli w ciągu 1996 r. 9 posiedzeń, w tym jedno uroczyste z udziałem Przewodniczącego Komisji Krajowej Mariana Krzaklewskiego i Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Wałęsy. Ilość uchwał – 34, Ilość stanowisk – 2, Ilość członków Zarządu Regionu na koniec 1996 roku uległa zmniejszeniu o dwie osoby tj. kol. kol. Tadeusza Zaleskiego i Kazimierza Rogalskiego. Frekwencja członków Zarządu Regionu na poszczególnych posiedzeniach przedstawiała się nie najgorzej. Prezydium Zarządu Regionu odbywało i odbywa swoje posiedzenia cyklicznie wg przyjętego harmonogramu tj. raz w tygodniu w każdy piątek. W 1996 r. było ich 27. Ilość podjętych decyzji: 192. Praca Zarządu Regionu w 1996 r. polegała na realizowaniu polityki związkowej kształtowanej przez Komisję Krajową, rozwiązywaniu problemów lokalnych i regionalnych oraz udzielanie pomocy tym Komisjom Zakładowym, które o tę pomoc występowały. Największym problemem na dzień dzisiejszy pozostaje nadal sprawa terminowego i prawidłowego odprowadzania składek związkowych przez poszczególne Komisje Zakładowe. Nadal są Komisje Zakładowe, które odprowadzają składki nieprawidłowo zaniżając ich wysokość, bądź nie odprowadzają ich w obowiązującym terminie lub wcale nie płacą składek. Szczegóły w tej sprawie zostaną przedstawione w oddzielnym sprawozdaniu finansowym, które przedstawi Skarbnik Zarządu Regionu.

Z satysfakcją chcę stwierdzić, że pomimo kłopotów, które przed chwilą wymieniałem, polityka finansowa w 1996 r. ulegała coraz to większej stabilizacji. Dowodem takiego stanu rzeczy było zdecydowanie się Zarządu Regionu na zrealizowanie kilku poważnych przedsięwzięć, na które nie mogą się zdobyć dużo większe regiony niż nasz. Pierwsze, które mam na myśli, to zakup budynku przy ulicy Suraskiej, w którym mieści się obecnie Region. Było to możliwe do zrealizowania dzięki pomocy części Komisji Zakładowych, które udzieliły pożyczki na ten cel. Przyczyniło się to do zmniejszenia wysokości zaciągniętego kredytu bankowego co w znacznym stopniu obniżyło koszt zakupu. Przy tej okazji pragnę podziękować wszystkim Komisjom Zakładowym, które odpowiedziały na apel Zarządu Regionu i wzięły udział w tym przedsięwzięciu. Fakt, że budynek jest naszą własnością napawa nas dziś dumą, to sukces białostockiej „Solidarności”.

Drugie przedsięwzięcie to zakup nowego samochodu. Decyzję w tej kwestii Zarząd Regionu podjął z czysto ekonomicznego punktu widzenia. Otóż samochód „Polonez” był eksploatowany przez okres 3 lat. Ten próg czasowy sprawia, że koszty utrzymania zaczęły rosnąć i przestał być opłacalny. Na zwiększające się koszty miał wpływ coraz większy odpis amortyzacyjny jak też częstsze naprawy. Ponadto należało uwzględnić fakt, iż samochód był jeszcze o tyle w dobrym stanie, że można było go sprzedać i w ten sposób odzyskać część pieniędzy.

Trzecie przedsięwzięcie, to modernizacja ośrodka „OLC”. Z uwagi na dużą ilość szkoleń komputerowych, zaistniała konieczność modernizacji komputerów polegającej na wymianie niektórych przestarzałych części składowych komputerów na bardziej nowoczesne pozwalające na stosowanie coraz to nowszych i wszechstronnych programów do szkoleń.

Wreszcie czwarte – to remont budynku. Wykonano najbardziej niezbędne prace, a mianowicie: wymianę częściową stolarki okiennej i odmalowanie pomieszczeń. Remont ten był konieczny aby zapobiec niszczeniu budynku. Dokonałiśmy również zakupu kserokopiarki, w celu wykonywania usług dla ludności. Wykonywanie tych usług zostało połączone z pracą osób zatrudnionych na portierni. Takie rozwiązanie sprawy powoduje, że wydane pieniądze na ksero wracają w postaci dochodu ze świadczonych usług.

Jeszcze raz chcę podkreślić, że realizacja wspomnianych przedsięwzięć była jedynie możliwa ze względu na unormowaną politykę finansową Regionu. Chciałbym teraz przedstawić jak wyglądała praca poszczególnych pionów Zarządu Regionu w ciągu 1996 roku. Otóż pracowaliśmy w następującej strukturze organizacyjnej:

1. Dział Organizacyjny
2. Dział Szkoleń
3. Biuro Prawne i Zbiorowych Stosunków Pracy
4. Biuro Konsultacyjno-Negocjacyjne
5. Ośrodek szkolenia „OLC”
6. Dział Księgowości
7. Sekretariat
8. 9 Oddziałów na terenie działania Regionu, a mianowicie: Oddział w Hajnówce, Bielsku Podlaskim, Siemiatyczach, Mońkach, Sokółce, Grajewie, Łapach, Dąbrowie Białostockiej i w Czarnej Białostockiej.

Praca poszczególnych działów przedstawiała się następująco:

Dział Organizacyjny

W zakresie obowiązków tego Działu leży przede wszystkim prowadzenie akt Komisji Zakładowych. Na ich podstawie chcę poinformować, że Region Białystok to 18.200 członków i 286 Komisji Zakładowych. W roku 1996 zarejestrowano 13 nowych Komisji Zakładowych i jedną Komisję reaktywowano. Wyrejestrowano natomiast 7 Komisji Zakładowych z powodu upadłości ich zakładów. Praca Działu koncentrowała się na obsłudze Komisji co jest pierwszoplanowym zadaniem. Polegała na: zbieraniu i przekazywaniu informacji, prowadzeniu rejestru Komisji i wydawaniu niezbędnych w tym celu dokumentów, zaświadczeń, pomoc przy tworzeniu się nowych organizacji związkowych w zakładach pracy, zbieraniu ankiet statystycznych i prowadzenie statystyki w Regionie, udzielaniu porad i wyjaśnień przy przeprowadzaniu pierwszych wyborów jak i wyborów uzupełniających w trakcie

kadencji, prowadzenie rejestru delegatów na WZDR jak i dbanie o jego aktualność oraz organizowanie i wysyłanie korespondencji do KZ. Drugie statutowe działanie to prowadzenie rejestru i współpraca z Sekcjami Branżowymi. Na koniec 1996 r. było ich zarejestrowanych 12. Inne sprawy, którymi zajmował się Dział to:

- organizowanie i obsługa techniczna Walnych Zebrań Delegatów Regionu.
- organizowanie imprez patriotycznych wraz z udziałem pocztów sztandarowych
- organizowanie pielgrzymek – w minionym roku było ich trzy: „Świata Pracy” na Jasną Górę, i na spotkanie z Ojcem Świętym Janem Pawłem II w Rzymie. Zwłaszcza ta druga przysporzyła bardzo dużo pracy i kłopotów oraz do Warszawy na pożegnanie figurki Matki Bożej Fatimskiej
- organizowanie wyjazdów na pikiety i manifestacje organizowane przez Komisję Krajową
- organizacja i współpraca przy różnych akcjach powodowanych sytuacją gospodarczo-polityczną kraju np.: referendum odnośnie powszechnego uwłaszczenia, zbieranie podpisów przeciw ustawie o aborcji. Pomoc Stoczni Gdańskiej, wybory do izb rolniczych, manifestacja i konferencja prasowa w związku z deportacją z Białorusi Mariana Krzaklewskiego.

Dużo pracy i problemów złożyło się na organizację dwóch imprez, które zaliczyć można do bardzo udanych, a mianowicie: organizacja obchodów 31 sierpnia – Rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych wraz z manifestacją w Warszawie, oraz wyświęcenie pomnika „Solidarności” przy Kościele św. Kazimierza w Białymstoku.

Na bieżąco też prowadzona była współpraca z Oddziałami ZR w terenie. Ponadto Dział Organizacyjny zajmował się również, sprawami, które zaliczyć można byłoby do kategorii socjalno-sportowych. Do nich zaliczyć można:

- zorganizowanie kolonii w Wilnie, w których uczestniczyło 162 dzieci,
- sprawowanie opieki nad dziećmi z, Białorusi, które przebywały na kolonii w Białymstoku,
- organizowanie imprez charytatywnych (choinka noworoczna i Dzień Dziecka) i sportowo-rekreacyjnych (zawody wędkarskie).

Do tego wszystkiego co już wymieniłem dołożyć należy jeszcze sprawy gospodarcze i zaopatrzeniowe, które to zamykają wachlarz spraw będących w gestii działu organizacyjnego. Za pracę tego Działu odpowiada Mieczysław Marcinowicz.

Dział Szkoleń

Praca Działu Szkoleń w 1996 roku była bardzo intensywna co oznacza dużą ilość szkoleń przeprowadzonych w tym roku. Odbłyły się następujące szkolenia:

- szkolenie ogólnozwiązkowe cz. 1-5
- szkolenie ogólnozwiązkowe cz. 11-3
- układy zbiorowe pracy cz. 1-3
- układy zbiorowe pracy cz. 11-4
- „Gra w przedsiębiorstwo” (ekonomiczne) - 2
- „Komisje BHP” - 3
- szkolenie dla Komisji Rewizyjnych - 2
- Przeciwdziałanie łamaniu praw pracowniczych i związkowych - 1.

Szkolenie „Komisje BHP” i „Przeciwdziałanie łamaniu praw” są szkoleniami, których prowadzenie miało miejsce w II półroczu 1996 roku. Są to szkolenia nowe. Jak z tego wynika w Regionie jest prowadzonych 7 rodzajów szkoleń. Ogółem Dział Szkoleń przeprowadził 23 szkolenia w większości 5-dniowe, co dało 840 godzin wykładowych (godzina wykładowa - 60 min). W 1996 roku przeszkolono 303 osoby. Szkolenia były prowadzone przez:

Krystynę Łukaszuk - metodyka zatrudnioną w Regionie na pełnym etacie - 220 szkoleń, 728 godz. wykładowych,

Jerzego Lacha - instruktora związkowego, wolontariusza - 9 szkoleń, 312 godz. wykładowych,

Zenona Wiktorko - instruktora związkowego, wolontariusza - 2 szkolenia, 56 godzin wykładowych,

Krzysztofa Pużuka - instruktora związkowego, wolontariusza - 2 szkolenia, 64 godz. wykładowe,

Szkolenia były prowadzone w Białymstoku jak i w Oddziałach Zarządu Regionu w terenie.

Pragnę w tym miejscu podziękować kolegom: Jurkowi Lachowi, Zenonowi Wiktorko i Krzysztofowi Pużukowi za włączenie się w pracę szkoleniową. Podziękowania są tym zasadne, gdyż Koledzy nie są zatrudnieni w Zarządzie Regionu, pracują bez wynagrodzenia, a poświęcają swój czas, aby przekazywać zdobytą wiedzę innym. Dział Szkoleń naszego Regionu znajduje się w czołówce Działów Szkoleń na szczeblu krajowym, dlatego też uczestniczy w programie szkoleń opracowanym przez Gdańsk - Dział Szkoleń Fundacji Gospodarczej NSZZ „Solidarność”.

Stąd też u nas w Białymstoku było organizowane:

- szkolenie z UZP z funduszy „PHARE” dla naszego i olsztyńskiego Regionu
- ze środków Krajowej Sekcji Kolejarzy zorganizowane zostało szkolenie, „Komisje BHP”, w którym uczestniczyli kursanci z terenu całej Polski.
- 6 osób z Komisji Zakładowych tj. 2 osoby z BZPB „Fasty”, 2 osoby z RUP, osoba z ZOZ-u w Sokółce i jedna osoba ze „Spomaszu” w Sokółce wyjechała na bezpłatne szkolenie „Komisje BHP” do Wilgi pod Warszawą.
- Dariusz Borowski uczestniczył w Gdańsku w szkoleniu „Przeciwdziałanie łamaniu praw pracowniczych i związkowych”.

- Krystyna Łukaszuk brała udział w pracy pod kierunkiem przedstawicieli MKWZZ, przy opracowywaniu programu szkoleniowego „Przeciwdziałanie łamaniu praw...” jak też współuczestniczyła jako nauczyciel wspomagający w seminarium którego organizatorem był Narodowy Instytut Demokratyczny USA. Seminarium to odbywało się w Tomniu. Ww. fakty dowodzą, że Region nasz jest liczącym się Regionem w dziedzinie szkoleń w Komisji Krajowej. Praca Działu Szkoleń wynikała, półrocznych grafików szkoleń, które zatwierdzało Prezydium Zarządu Regionu, a następnie przesyłane były do Komisji Zakładowych jak też drukowane w biuletynie regionalnym. Z przykrością stwierdzam, że są Komisje Zakładowe, których działacze nie uczestniczyli w żadnym szkoleniu w tej kadencji. Pragnę również nadmienić, że Dział Szkoleń współpracował z Działami Szkoleń ZR „Mazowsze”, ZR Gdańsk i ZR Warmińsko-Mazurskiego, polegającą na wymianie doświadczeń, materiałów szkoleniowych a także programów do szkoleń. Pracą Działu Szkoleń kieruje Krystyna Łukaszuk.

Biuro Prawne i Zbiorowych Stosunków Pracy

Biuro prowadziło swą działalność w ścisłej współpracy z Biurem Konsultacyjno-Negocjacyjnym. Rok 1996 był rokiem przełomowym w tworzeniu pozycji prawnych w stosunkach pracowniczych ze względu na wprowadzenie nowych przepisów Kodeksu Pracy oraz przepisów regulujących zbiorowe interesy załóg pracowniczych - układy zbiorowe pracy. Większość sporów zbiorowych w prowadzeniu, których uczestniczyło biuro, dotyczyło spraw płacowych i świadczeń socjalnych. Nie zawsze sytuacja finansowa zakładów pracy pozwalała na pełną realizację żądań płacowych Komisji Zakładowych. W takich przypadkach występowała potrzeba przeprowadzenia analizy ekonomicznej na podstawie dostępnych Komisjom sprawozdań finansowych /F-01 i F-02/ oraz innych dokumentów finansowych. Przykładami prowadzenia sporów zbiorowych na tle żądań płacowych był spór zbiorowy w:

- Białostockich Zakładach Przemysłu,
- Sklejek SA
- Zakładach Mleczarskich „Mitex” sp. z o.o.
- „Spomaszu” SA
- Fabryce Wyrobów Runowych „Biruna” SA
- Fabryce Maszyn Rolniczych „AGRO-MET” w Czarnej Białostockiej
- Przedsiębiorstwie PKS - Towarowy
- CEZAL-u SA
- Białostockiej Fabryce Mebli SA.

We wszystkich ww. firmach doszło do podwyżek wynagrodzeń, a w niektórych jeszcze dodatkowo został przez Radę Nadzorczą odwołany Zarząd

Spółki za nieudolne kierowanie Firmą. W Fabryce Dywanów „Angella” spór zbiorowy dotyczył zwolnień grupowych. Zadaniem Biura w tych sporach zbiorowych było dokonywanie analizy posiadanych przez Komisję Zakładową dokumentów i pomoc w prowadzeniu negocjacji.

W wyniku nowelizacji Kodeksu Pracy wiele Komisji Zakładowych korzystało z porad Biura w sprawach dotyczących regulaminów pracy, regulaminów wynagradzania jak i regulaminów Funduszu Świadczeń Socjalnych. Jako przykład wymienię Komisję Zakładową: Wojewódzkiego Ośrodka Animacji Kultury, Teatru Dramatycznego im. Węgierki, Białostockiego Ośrodka Kultury. Fadomu, Mery Pniefal.

Biuro prowadziło również wiele spraw interwencyjnych w stosunkach pracy i w sprawach praw i wolności związkowych. Tu pomocy udzielono takim Komisjom: „System Ochrony SEZAM”, Dzienny Dom Pomocy Społecznej. BZPB „Fasty” SA, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Przedsiębiorstwo Komunalne w Czarnej Białostockiej. Oprócz ww. spraw, Biuro prowadziło postępowania przed sądami pracy w sprawach indywidualnych członków NSZZ „Solidarność” jak i grupowych. Przykłady to Szkoła Podstawowa w Milejczycach, Komisja Międzyzakładowa PKP w Białymstoku. Dodatkowym i trochę ubocznym zajęciem Biura jest regularne prowadzenie kolumny prawnej w Biuletynie Informacyjnym Zarządu Regionu. W Kolumnie tej na bieżąco prezentowane są najbardziej przydatne Komisjom problemy prawne. Za działalność Biura Prawnego i Zbiorowych Stosunków Pracy odpowiedzialny jest Mirosław Markowski.

Biuro Konsultacyjno-Negocjacyjne

Biuro Konsultacyjno-Negocjacyjne w 1996 r. swym działaniem obejmowało dwa Zarządy Regionów: Białystok i Pojezierze. Głównym zadaniem Biura było doradztwo Komisjom Zakładowym w prawach związanych z układami zbiorowymi pracy, regulaminami pracy, przekształceniami własnościowymi i zwolnieniami grupowymi. Ponadto BKN ściśle współpracował z Biurem Prawnym i Zbiorowych Stosunków Pracy przy rozwiązywaniu konfliktów zbiorowych dotyczących głównie podwyżek wynagrodzeń jak też problematyce związanej z Zakładowym Funduszem Świadczeń Socjalnych. Biuro zajmowało się również opiniowaniem projektów aktów prawnych jak i udział władz samorządowych.

W roku 1996 oprócz ww. spraw, występowały przypadki zwracania się członków związku w sprawach, które nie leżały w kompetencji BKN. Jednakże, ze względu na ważność i pilność spraw były one również przez Biuro załatwiane. Były to sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, zwłaszcza odwołania od decyzji organów rentowych, opinii w sprawach umów cywilno-prawnych, opinie w sprawach funkcjonowania spółek prawa handlowego oraz zastępstwa procesowe w Sądzie Pracy. Ogółem w ciągu roku 1996 Biuro Konsultacyjno-Negocjacyjne zarejestrowało 407 spraw.

W strukturze spraw wyodrębniły się problemy z zakresu:

1. prawa pracy – 152 sprawy,
2. przekształceń własnościowych – 23 sprawy,
3. płac i układów zbiorowych pracy – 27 spraw,
4. spraw socjalnych – 22 sprawy,
5. zwolnień grupowych – 19 spraw,
6. spraw innych – 64.

Do ważniejszych spraw, którymi zajmował się BKN można zaliczyć:

- podwyżki wynagrodzeń w ZPOW „Hortex” w Siemiatyczach,
- negocjowanie obniżek opłat za dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków w Hajnówce,
- udział w Kolegium Arbitrażu Społecznego dot. sporu w PKS,
- doradztwo przy przekształcaniu własnościowym Kolejowych Zakładów Konstrukcji Stalowych w Starosielcach,
- udział w posiedzeniach komitetów strajkowych w Chłodni SA w Elku i Zakładach Rybnych w Giżycku,
- wszczęcie i prowadzenie postępowania sądowego w sprawie zwrotu kwot z ZFŚS od CDORP Warszawa,
- opiniowanie projektów uchwał władz samorządowych miasta Białegostoku, Choroszcy, Juchnowca, Moniek. Muszę również stwierdzić, że BKN dokonywał w 1996 roku obsługi prawnej Zarządu Regionu zwłaszcza w sprawach majątkowych jak też w sprawach związanych z rewindykacją majątku związkowego. Za pracę Biura Konsultacyjno-Negocjacyjnego w 1996 r. odpowiedzialny był Zbigniew Chojnowski. Tu muszę nadmienić, że Zbigniew Chojnowski w grudniu 1996 r. rozwiązał umowę o pracę z Zarządem Regionu, ponieważ wygrał konkurs na Dyrektora w Komunalnym Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Białymstoku.

Ośrodek szkolenia „OLC”

Ośrodek szkoleniowy zorganizował w 1996 r. następujące szkolenia:

- kurs „Podstaw obsługi komputera z systemem magazynowym z fakturowaniem”. Kurs trwał 80 godz. lekcyjnych. Była to jedna grupa dla osób skierowanych z Rejonowego Urzędu Pracy w Białymstoku,
- kurs „Podstaw obsługi komputera”, Kurs trwał 60 godzin lekcyjnych. Nabór na kurs był wolny. Zorganizowano 17 grup szkoleniowych. W 3 grupach uczestniczyły osoby skierowane z Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Ogółem kurs podstaw obsługi komputera ukończyło 253 osoby. Kurs „Księgowości komputerowej”. Ogółem kurs obejmował 75 godzin lekcyjnych, z tego 45 godzin to wykłady z podstaw rachunkowości i 30 godzin to ćwiczenia z systemu finansowo-księgowego. Zorganizowano w 1996 r. 4 grupy szkoleniowe. Ogółem ten kurs ukończyło 49 osób. W ośrodku było zatrudnionych na pełnym etacie 2 osoby i 7 osób na

umowę zlecenie, bądź umowę o dzieło. Ci ostatni to wykładowcy zatrudnieni do prowadzenia zajęć na kursach. Pragnę poinformować, że ośrodek mieści się w siedzibie Zarządu Regionu i mogą również z niego korzystać Komisje Zakładowe jak i członkowie Związku. Za pracę ośrodka szkoleniowego odpowiedzialny jest Jacek Orłowski, zatrudniony w Regionie na pełnym etacie.

Praca Oddziałów ZR w terenie

Oddziały Zarządu Regionu w terenie pracowały dla 95 Komisji Zakładowych. Na terenie poszczególnych Oddziałów działają następujące ilości Komisji Zakładowych; Hajnówka – 14, Bielsk Podlaski – 14, Sokółka – 19, Mońki – 8, Grajewo – 11, Łapy – 11, Siemiatycze 14, Dąbrowa Białostocka – 4, Czarna Białostocka – 6. Posiedzenia rad koordynacyjnych Oddziałów odbywały się regularnie w Hajnówce, Grajewie, Łapach i Bielsku Podlaskim. W oddziałach w Sokółce i Dąbrowie Białostockiej posiedzenia odbywały się nie regularnie. W Mońkach i Siemiatyczach sprawozdanie z działalności w Ogóle nie ujmuje tego tematu. Praca Oddziałów polegała przede wszystkim na organizacji uroczystości patriotycznych, pielgrzymek, imprez sportowych i rekreacyjnych. Większość Oddziałów włączyła się w mniejszym lub większym stopniu do akcji zarządzanych przez Zarząd Regionu lub też organizację tych akcji przenosiła na swój teren. W tej dziedzinie działalność oddziałów można ocenić zadowolająco.

Z przykrością muszę stwierdzić, że gorzej wygląda działalność statutowa w poszczególnych Oddziałach. Nie wszystkie Oddziały opiniowały projekty uchwał władz samorządowych, a jeśli to robiły to raczej sporadycznie, nie wszystkie regularnie uczęszczwały w sesjach Rad Miejskich lub Gminnych. Mało w których Oddziałach reprezentanci Zarządu Regionu zdecydowanie wkraczali w rozwiązywanie konfliktów w zakładach pracy, w udzielanie pomocy członkom związku w ich sprawach indywidualnych zwłaszcza pomocy przy zwalnianiu z pracy. Nie oznacza to, że pracownicy czy działacze Oddziałów odmawiali załatwiania spraw, ale w zdecydowanej większości pomoc ograniczała się do udzielenia informacji zainteresowanemu członkowi czy Komisji Zakładowej, kto i kiedy załatwi ich sprawę w Zarządzie Regionu w Białymstoku. Nie najlepiej również wyglądała sprawa współpracy z Działem Organizacyjnym, np. w zakresie terminowego zdawania ankiet.

Muszę stwierdzić, że wszystkie Oddziały naszego Regionu włączyły się w akcję referendum Uławszczeniowego, większość włączyła się w zbieranie podpisów przeciw ustawie aborcyjnej, większość też wzięła udział w manifestacji w Warszawie w dniu 31 sierpnia. Przedstawiając w skrócie pracę Oddziałów, pracę niezbyt zadowolającą, zwłaszcza niezbyt zadowolającą członków Związku, nie mam na celu wystawiania negatywnych cenzurek komukolwiek, lecz zdopingowanie, zwłaszcza pracowników, do większego

zaangażowania, większego wysiłku w tym trudnym dla naszego Związku okresie. A że można inaczej, niech świadczy przykład Oddziału w Hajnówce. Jest to jedyny Oddział, który zdecydowanie wszedł na drogę profesjonalności.

Oczywiście nie jest wspaniały, ale zdecydowanie różni się od pozostałych: zaangażowaniem w pracy, udziałem w życiu związkowym, dawaniem sygnałów, że trzeba się z nim liczyć. Przykładem tej profesjonalności jest: zatrudnienie przez Oddział miejscowego radcy prawnego, co spowodowało, że członkowie mają porady na miejscu i nie muszą jeździć do Białegostoku. Zarząd Regionu nie płaci mu wynagrodzenia, jest to wewnętrzna sprawa Oddziału. Następny przykład to podpisanie porozumienia z Radą Miejską w Hajnówce, które w formalny i prawny sposób określiło zasady współpracy. To porozumienie zdecydowanie zmieniło rolę Oddziału z roli ciągle proszącego, na rolę współpartnera. Dodatkowo Rada Oddziału zdecydowanie wkracza na drogę sądową odnosząc sukcesy. Nie zabrakło ich również w imprezach patriotycznych i pielgrzymkach. Mam nadzieję, że ten przykład zachęci pozostałe Oddziały ZR działające w terenie do rozpoczęcia bardziej skutecznej pracy statutowej. To wymóg „tego czasu”, to konieczność, a nie możliwość. Kończąc ten pierwszy rozdział mego sprawozdania chcę podkreślić, że uwieńczeniem pracy 1996 r. było wyświęcenie 5 sztandarów NSZZ „Solidarność” tj. Oddziału w Łapach, Komisji Zakładowej – Zakładu Płyt Wiórowych w Grajewie, Miejskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Białymstoku, Cukrowni Łapy i Oddziału w Siemiatyczach.

Sprawozdanie z działań Przewodniczącego Zarządu Regionu w 1996 r.

Pierwszą rzeczą jaką chciałem podzielić się z Wami to, że udaje mi się realizować moje postanowienie, które podjąłem po wyborze na Przewodniczącego Zarządu Regionu, a mianowicie bezpośredni kontakt z Komisjami Zakładowymi. Sprawę tę uważałem za najistotniejszą, choć wiedziałem, że będzie wiele nie mniej ważnych spraw. Obawiałem się, czy mi się to uda. Dziś chciałbym poinformować, ku zaskoczeniu sobie samemu, że udaje mi się realizować swój cel. Otóż w 1996 roku uczestniczyłem w 23 spotkaniach, które odbywały się w dniach kończących szkolenia związkowe. W spotkaniu takim uczestniczyło 15-20 osób reprezentujących 9-13 Komisji Zakładowych. Na tak kameralnym spotkaniu można było poruszyć wiele, wiele spraw. Dla mnie miały one ogromne znaczenie, myślę, że dla przedstawicieli Komisji również. Chcę tu podkreślić, że spotkania te pokazały mi również, jak wiele znaczą szkolenia dla działaczy związkowych. Drugim problemem, który zajął mi wiele czasu w minionym roku, to mój bezpośredni udział w sporach zbiorowych, przeważnie dotyczących płac prowadzonych przez Komisje Zakładowe.

1. Udział związku i Zarządu Regionu w Akcji Wyborczej „Solidarność”. Zanim złożę sprawozdanie z działań podjętych przez Zarząd Regionu

w „AWS” w 1996 r. oraz informację jak wyglądają sprawy na dzień dzisiejszy, chciałbym jednocześnie odpowiedzieć na jeszcze ciągle pojawiające się pytania. Po co Związek wchodzi do polityki?, po co zajmuje się polityką?, czy nie ma czym się zająć?, czy mało jest problemów związkowych?, czy na czele akcji wyborczej prawicy musiała stanąć „Solidarność”? A no właśnie, spróbujmy sobie wyjaśnić i odpowiedzieć: po co i dlaczego Akcja Wyborcza „Solidarność”? Wszyscy chyba zdajemy sobie sprawę z obecnego układu sił w parlamencie oraz wszyscy wiemy, że ludzie władzy i styl jej sprawowania są zagrożeniem reform w naszym kraju. Jaka mogła być prognoza rozwoju sytuacji. Władze Związku zdały sobie sprawę, że jesteśmy w przełomowej sytuacji, że za kilkanaście miesięcy może się okazać, że będzie zupełnie inaczej – na dobre, lub że będzie inaczej ale na jeszcze gorsze. Zdały sobie sprawę, że to, jak będzie kształtowany system, będzie zależało od tego, na ile Związek sam ustali jedność co do programu i metod jego wprowadzenia w życie, do kadencji ustroju, oraz na ile Związek przeniesie te oddziaływania w kierunku konsolidacji ugrupowań, które programowo są zbieżne z Solidarnością. A więc wiedzieliśmy, że prognoza rozwoju sytuacji jest jedna, że stoimy zarówno przed olbrzymią szansą, ale i że stoimy przed możliwością straszliwej zapaści. Dlatego Związek cały czas poszukiwał sojuszników dla realizacji swych zadań. A główne zadanie to odwrócenie tego negatywnego procesu jaki ma miejsce w obecnym układzie sił w parlamencie, to dokończenie reform w naszym kraju. Wiemy wszyscy, że realizacja tego zadania jest jedynie możliwa poprzez wygranie najbliższych wyborów parlamentarnych, odebranie w demokratyczny sposób władzy postkomunistom. To wówczas zapewni Polsce należne jej miejsce w świecie oraz godne życie polskich rodzin. Czy ktoś ma wątpliwości, że jest to podstawowy cel działania Związku?

Moi drodzy to główny powód, dla którego Związek jeszcze raz powtarzam; zaczął szukać sojuszników do realizacji swych zadań. Integracja następowała bardzo wolno i wokół konkretnych zadań. Najpierw ubezpieczenia zdrowotne – przez pracę opozycyjnych polityków i stowarzyszeń w Społecznej Komisji Zdrowia i w komisjach sejmowych, następnie wokół uwłaszczenia – w kampanii referendalnej i wreszcie wokół celów Związku – przed zbliżającymi się wyborami parlamentarnymi w 1997 r.

A cele Związku to:

- uchwalenie nowej konstytucji opartej na naszym projekcie,
- przeprowadzenie uwłaszczenia obywateli,
- zreformowanie systemu ubezpieczeń społecznych i wprowadzenie ubezpieczeń zdrowotnych zgodnie z projektem NSZZ „Solidarność,”
- pro rodzinne rozwiązania ustrojowe w tym pro rodzinny system podatkowy,
- przestrzeganie prawa pracy szanującego godność pracownika,
- jawność życia publicznego.

Jedyną możliwością realizacji tych celów jest uzyskanie przez Związek realnego wpływu na decyzje Parlamentu. Chcę również wyrazić uwypuklić fakt, że najważniejsze dokumenty Związku – projekty ustaw dotyczące realizacji przed chwilą wymienionych celów, zostały zaakceptowane jako podstawa platformy wyborczej, praktycznie przez wszystkie partie opozycyjne. Efektem tej pracy i tak wielkiej aktywności Związku było podpisanie kilkunastu porozumień lokalnych jak też Deklaracja współpracy „Solidarności” i ugrupowań politycznych zawarte 8 czerwca 1996 r. otwarte dla wszystkich ugrupowań i partii do czasu powołania Krajowego Komitetu Wyborczego AW „S”. Dlatego Komisja Krajowa w swej Uchwale z dnia 12.06.1996 r. postanowiła akceptować wyżej wspomnianą deklarację i rekomendować ją na Krajowym Zjeździe Delegatów w Poznaniu uważając, że ta inicjatywa połączy wszystkich tych, którym zależy na budowie praworządnej, demokratycznej i suwerennej Polski, oraz tych którzy uznają, że konieczne jest sprawiedliwe rozliczenie przeszłości. VIII Krajowy Zjazd Delegatów widząc szansę utworzenia szerokiej koalicji opartej na programie NSZZ „Solidarność” z wieloma podmiotami, partiami, stowarzyszeniami, ruchami i osobami, która to koalicja stworzy jedną listę wyborczą postanowił, że NSZZ „Solidarność” weźmie udział w najbliższych wyborach do Sejmu i Senatu w ramach Akcji Wyborczej „Solidarność”. Ponadto KZD postanowił, że każdy z kandydatów przed przyjęciem i wpisaniem na listę podpisuje przygotowane centralnie, jednolite dla całego kraju zobowiązania dotyczące przestrzegania dyscypliny organizacyjnej:

- deklaracje podporządkowania się decyzjom ustanowionym w myśl wewnętrznych prawa Akcji,
- propagowania i osobistego popierania i aktywnego współuczestniczenia w realizacji,
- poszczególnych punktów programu w konkretnych warunkach,
- głosowania w Sejmie i w Senacie i innych władzach zgodnie z dokonanymi zobowiązaniami,
- programowymi,
- podpisania umowy wekslowej oraz wystawiania weksla in blanco ulokowanego w Oddziałach Akcji – pozwalającego w przyszłości na wyegzekwowanie z nich diet w Sejmie i Senacie,
- zgodnie z zawartą umową wekslową – procentowego udziału na promowanie programu Akcji jego realizację.

Zobowiązanie finansowe zgodnie z umową po wyborze do Sejmu i Senatu będzie realizowane również w wypadku wystąpienia z Klubu Parlamentarnego Akcji Wyborczej „Solidarność”. Krajowy Zjazd Delegatów opowiedział się również za podejmowaniem decyzji dotyczących list okręgowych na poziomie regionalnym, a konieczność odwoływania się do Komisji Krajowej może wystąpić w przypadku impasu na poziomie regionu.

Reasumując powyższe, obowiązkiem „Solidarności”, która zapoczątkowała w Polsce i w Europie Środkowej i Wschodniej przywracanie niepodległości, na dziś jest strzec kontynuowania reform, usuwać towarzyszące im patologie i powstrzymywać proces monopolizacji władzy przez postkomunistów. Jest to więcej niż obowiązek, jest to nakaz chwili. Jesteśmy to winni naszym przodkom za trud walki o niepodległość, robotnikom poznańskiego czerwca 1956 r., stoczniowcom, górnikom kopalni „Wujek” za oddane życie, ks. Jerzemu i wszystkim pomordowanym księżom.

Jesteśmy wreszcie winni to sami sobie. Owszem warto tutaj podkreślić, wyjaśniając wcześniej postawione pytania, że to prawda, że władze NSZZ „Solidarność” za decyzję powstania AW „S” ponoszą największą odpowiedzialność i ryzyko. I wydaje się, po ostatnim zjeździe krajowym, że Związek w imię realizacji programu obrony interesów pracowniczych, ale przecież także w imię powodzenia procesu reform jest gotów to ryzyko podjąć.

Kto z nami, kto przeciw nam? – śpiewał Jacek Kaczmarski w songu „Mury”. Mury runęły, a pytanie ciągle pozostaje aktualne. I na ironię losu, od lat my sami zdecydowanie bardziej akceptujemy słowo „przeciw” niż „z”. Przyzwyczajeni do destrukcji komunizmu, część naszych umiejętności z powodzeniem wykorzystujemy do destrukcji działań we własnym gronie. Powoduje to ogólne pomieszanie pojęć. Nic więc dziwnego, że wielu członków, a zwłaszcza młodych ludzi zadaje pytanie „Dlaczego oni mogą być razem, a my nie?” Według mnie to pytanie jak Polska długa i szeroka stawia również tysiące zwykłych ludzi, milczących na co dzień, ale decydujących przecież w dniu każdego głosowania. AW „S” jest próbą odpowiedzi na to pytanie, skupiając już dzisiaj kilkadziesiąt ugrupowań, stowarzyszeń organizacji. I ostatni argument jaki chciałbym użyć to, że AWS to też bilet do przyszłości NSZZ „Solidarność” jako zwykłego związku zawodowego działającego w normalnym państwie. W przeciwnym wypadku rzeczywiście pozostałyby działania skrajne rewindykacyjne, powodujące spadek poparcia dla „Solidarności”, a wewnątrz Związku wzrastające poczucie braku skuteczności.

Myślę, że dalsze argumentowanie celowości udziału NSZZ „Solidarność” w AWS jest niepotrzebne. Mam nadzieję, że wszystkich na tej sali udało mi się przekonać, że to jedynie możliwe i rozsądne rozwiązanie. Obecnie przejdźmy do tego co zrobiliśmy. Na początek, krótkie kalendarium. 30 lipca 1996 r. Zarząd Regionu powołał do życia Regionalny Oddział Akcji Wyborczej „Solidarność”, a więc bardzo szybko po Krajowym Zjeździe Delegatów gdzie zapadły decyzje o wzięciu udziału Związku w wyborach. Oczywiście powołanie Regionalnego Oddziału poprzedził podpisanie deklaracji Zarządu Regionu przez część miejscowych partii politycznych. Przewodniczącym Regionalnego Oddziału zostałem jako Przewodniczący ZR NSZZ „Solidarność”. 2 grudnia 1996 r. Zarząd Regionu wyraził zgodę na przekazanie 1000

zł jako swego wpisowego i przekazał ją na konto Regionalnego Oddziału AWS. Ustalił również wysokość składki miesięcznej równej kwocie 200 zł. 3 marca 1997 r. Zarząd Regionu zaakceptował 8 osób z ramienia ZR do Regionalnej Rady AWS. Są to następujące osoby: Józef Mozolewski, Stanisław Wiśniewski, Danuta Dakowicz, Zdzisław Piekarski, Jan Kulikowski, Zbigniew Czarnecki, Eugeniusz Stepańczuk – członkowie. Zarząd Regionu postanowił też, że zastępca Przewodniczącego ZR Stanisław Wiśniewski będzie pełnił funkcję pełnomocnika listy okręgowej AWS w Białymstoku. Pragnę również poinformować, że Deklarację AW „S” na dzień dzisiejszy w Białymstoku podpisało 22 ugrupowania i nadal nie jest to proces zamknięty. Utworzono również struktury AWS w Siemiatyczach, Hajnówce, Bielsku Podlaskim, Łapach, Mońkach i Sokółce.

Przewodniczący Zarządu Regionu
NSZZ „Solidarność”
Józef Mozolewski

Źródło: *Biuletyn Informacyjny NSZZ Region Białystok 1997 nr 60.*

Dokument nr 14

Gdańsk, 1999.10.12

Niezależny Samorządny
Związek Zawodowy „Solidarność”
Komisja Krajowa
Arkusze rejestracyjny nr 20
Krajowego Rejestru Regionów
Niezależnego Samorządnego Związku
Zawodowego „Solidarność”

1. Nazwa Regionu: **Podlaski**
2. Obszar objęty działalnością regionu: województwo podlaskie w obrębie następujących powiatów:
 - augustowskiego,
 - białostockiego,
 - bielsko-podlaskiego,
 - grajewskiego,
 - hajnowskiego,
 - monieckiego,
 - sejneńskiego,
 - siemiatyckiego,

- sokólskiego,
 - suwalskiego,
 - miasta na prawach powiatu Białystok, Suwałki.
3. Nazwa organu pełniącego funkcje Zarządu Regionu: **Zarząd Regionu Podlaskiego.**
 4. Nazwisko przewodniczącego Zarządu Regionu: Józef Mozolewski.
 5. Nazwiska zastępców przewodniczącego: Jerzy Lach, Eugeniusz Stepańczuk.
 6. Skarbnik: Henryk Łupiński.
 7. Sekretarz Regionu: Zbigniew Czarnecki.

Kierownik Działu Regionalnego
Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”
Wojciech Zimowski

Źródło: Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”.

Dokument nr 15

Gdańsk, dnia 9 grudnia 2002 r.

**Niezależny Samorządny
Związek Zawodowy „Solidarność”
Komisja Krajowa**

Zaświadczenie

*stanowiące wypis z Krajowego Rejestru Regionów prowadzonego przez Komisję
Krajową Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”*

Dział Regionalny Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” zaświadcza, że w Krajowym Rejestrze Regionów prowadzonym przez Komisję Krajową Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” z siedzibą w Gdańsku, został zarejestrowany pod numerem 20 Region Podlaski Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” z siedzibą w Białymstoku przy ulicy Suraskiej 1, który reprezentowany jest przez organ uprawniony – Prezydium Zarządu Regionu w składzie:

1. Przewodniczący Zarządu Regionu – Józef Mozolewski
2. Wiceprzewodniczący Zarządu Regionu – Eugeniusz Stepańczuk
3. Skarbnik Zarządu Regionu – Henryk Łupiński
4. Członek Prezydium Zarządu Regionu – Cezary Janucik
5. Członek Prezydium Zarządu Regionu – Mirosław Bielawski
6. Członek Prezydium Zarządu Regionu – Jan Kulikowski

7. Członek Prezydium Zarządu Regionu-Roman Sadokierski
8. Członek Prezydium Zarządu Regionu-Leonard Kozłowski
9. Członek Prezydium Zarządu Regionu-Zdzisław Koncewicz
10. Członek Prezydium Zarządu Regionu-Jadwiga Drągowska
11. Członek Prezydium Zarządu Regionu-Eugeniusz Formejster

Na podstawie par. 25 ust. 1 w odniesieniu do par 19 ust 4 pkt. 2 Statutu Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” może wskazać co najmniej dwie osoby ze swego składu do podejmowania czynności prawnych.

Sekretarz KK NSZZ „Solidarność”
Józef Niemiec

Przewodniczący KK NSZZ „Solidarność”
Janusz Śniadek

Źródło: Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”.

Dokument nr 16

Uchwała Programowa XVII Walnego Zebrania Delegatów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” na kadencję 2006–2010

Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” powstał w 1980 r., aby w pokojowy sposób bronić interesów pracowników i ich rodzin. Jest on naszym narodowym dziedzictwem, okupionym krwią i męczeństwem.

„Solidarność” inspirowana nauczaniem Jana Pawła II od początku swego istnienia tworzy rzeczywistość, w której najważniejszą wartością jest człowiek, prawda, szacunek dla ludzkiej godności, wolności i patriotyzmu. W historii „Solidarności” zawsze doniosłą rolę miało społeczne nauczanie Kościoła, dlatego wartości te będziemy pielęgnować i w oparciu o nie będziemy planować swoje działania. Ojciec Święty mówił: „Solidarność” otworzyła bramy wolności w krajach zniewolonych, zburzyła mur berliński i przyczyniła się do zjednoczenia Europy rozdzielonej od czasów II wojny światowej na dwa bloki. Nie wolno nam tego nigdy zatrzeć w naszej pamięci”. Droga do demokracji nie była łatwa, a społeczeństwo polskie w tym szczególnie „Solidarność” zapłaciła za nią ogromną cenę. Polacy powinni być dumni z osiągnięć Związku, który w sposób bezkrwawy doprowadził do upadku imperium zła, jakim był totalitarny system komunistyczny. Dzisiaj Polska jest państwem demokratycznym, należącym do NATO i Unii Europejskiej. Obecna rzeczywistość Polski i Związku jest zupełnie inna. Dziś oprócz realizacji podstawowych zadań, zmuszeni jesteśmy dostosować nasze umie-

jętności do nowych wyzwań. Musimy zatem otwierać się na nowe zjawiska zachodzące w naszym Związku i społeczeństwie.

Dziś Region Podlaski NSZZ „Solidarność” w oparciu o ocenę minionej kadencji oraz diagnozę aktualnej sytuacji staje przed nowymi wyzwaniami. Oprócz obrony praw pracowniczych i obrony miejsc pracy, zajmie się także walką z bezrobociem i pozyskiwaniem nowych członków Związku. Bezrobocie stwarza zagrożenie dla rodziny, dla godności osoby, ale także osłabia nasz Związek, ponieważ spada jego liczebność. W obecnej sytuacji, gdy w naszym województwie bezrobocie jest dosyć wysokie, konieczne są kompleksowe działania wspierające nie tylko środowiska pracownicze, ale także osoby pozostające bez pracy. W tym celu Region Podlaski NSZZ „Solidarność” zaangażuje się w pomoc dla bezrobotnych członków naszego Związku oraz będzie wspierał działania zmierzające do tworzenia nowych miejsc pracy.

Nasze działania muszą być skierowane do drugiego człowieka. Musimy widzieć w tym działaniu rodzinę, wspierać ją, bronić przed bezrobociem, ubóstwem oraz zapomnieniem. Rodzina to przyszłość, rodzina to Ojczyzna, rodzina to „Solidarność”. Do realizacji powyższych zadań WZD przyjmuje następujące cele i program działania Zarządu Regionu na lata 2006–2010:

Cele Działania:

1. Obrona praw pracowniczych
2. Walka z bezrobociem
3. Rozwój i organizowanie pracowników
4. Promocja i komunikacja
5. Szkolenia
6. Finanse
7. Prawo
8. Struktura.

Program działania Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”

1. Obrona praw pracowniczych

Pracownicza rzeczywistość staje się coraz trudniejsza. Jakże często ekonomia bierze górę nad godnością człowieka. Wielokrotnie pracownik traktowany jest jako tania siła robocza. Rosnące bezrobocie, powiększające się obszary ubóstwa, niewypłacanie należnych wynagrodzeń są przyczyną szerzącej się patologii w środowisku pracy. Pracownik jeśli jest poszkodowany, to bojąc się przegranej w Sądzie Pracy, a w efekcie utraty pracy, zrobi wszystko, aby utrzymać. Dzisiaj pracownik jeśli nawet dużo wie na temat swoich uprawnień, to i tak w przypadku zaistnienia nieprawidłowości milczy. Tolerowanie tego rodzaju zjawisk jest niedopuszczalne.

Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” w obecnej kadencji będzie kontynuować politykę natychmiastowej reakcji na rosnące przypad-

ki bezprawia, poniżania pracowników, lekceważenia norm bezpieczeństwa pracy oraz szykanowania. Podstawowym zadaniem Zarządu Regionu będzie nadal bezwzględna obrona miejsc pracy w zakładach na terenie naszego regionu. W tym celu Zarząd Regionu poszukiwać będzie nowych form dialogu z pracodawcami, a szczególnie z administracją rządową i samorządową.

Poza tym zdecydowanie będziemy przeciwstawiać się preferowaniu modelu samozatrudnienia, gdyż naszym zadaniem zmuszanie pracownika do zawarcia umowy cywilnoprawnej jest naruszeniem praw człowieka. Jasno trzeba powiedzieć, że zastępowanie stosunku pracy przez stosunki cywilnoprawne jest wbrew konstytucyjnej zasadzie ochrony pracy.

Podobnie jest z elastycznymi formami zatrudnienia. Taka forma/zatrudnienia odnosi się przede wszystkim do nietypowych stosunków pracy czyli pracy niestącej, bardzo często wykonywanej poza firmą, w niepełnym wymiarze czasu pracy, o ograniczonym prawie do świadczeń pracowniczo-socjalnych lub zupełnym ich braku. Te jakże często określane mianem „innovacyjne rozwiązania”, krzywdzą pracownika naruszając jego podstawowe prawa. Nie możemy dopuścić do tego, aby takie zastępcze formy zatrudnienia zdominowały nasz rynek pracy. Odwołując się do wartości naszego Związku nie możemy zapomnieć słów Ojca Świętego Jana Pawła II, który podczas ostatniego spotkania z „Solidarnością” powiedział: „Władza przechodzi z rąk do rąk, a robotnicy, rolnicy, nauczyciele, służba zdrowia i wszyscy inni pracownicy, bez względu na to, kto sprawuje władzę w kraju oczekują pomocy w obronie ich słuszych praw. Tu nie może zabraknąć „Solidarności”. Te słowa dla nas powinny być jak testament, te słowa powinny nas zobowiązywać, te słowa nasz Związek musi wypełniać.

2. Walka z bezrobociem

Brak pracy jest problemem całego społeczeństwa, dlatego Region Podlaski NSZZ „Solidarność”, bazując na dotychczasowych doświadczeniach Agencji Pośrednictwa Pracy oraz Działu Szkoleń podejmie działania związane z kształtowaniem aktywności zawodowej osób bezrobotnych.

W tym przypadku uwzględnione zostaną różnorodne aspekty związane z bezrobociem – w tym także kwestie psychologiczne, takie jak świadomość utraconej pracy, poczucie odrzucenia, niska samoocena. Pomoc bezrobotnym obejmować będzie również szkolenia zwiększające umiejętności poszukiwania pracy, a także szkolenia dopasowujące ich kwalifikacje i kompetencje zawodowe do potrzeb lokalnego rynku pracy. Podejmiemy bardzo ścisłą współpracę z pracodawcami oraz biurami pracy w celu możliwości zatrudnienia bezrobotnych, kierowanych przez naszą Agencję Pośrednictwa Pracy.

Zarząd Regionu Podlaskiego będzie bardzo aktywnie wspierał wszelkie działania umożliwiające powstawanie nowych miejsc pracy. Tylko taka forma działania w sposób skuteczny może przyczynić się do zmniejszenia

bezrobocia. Będziemy wspierać działania stwarzające warunki zatrudniania ludzi młodych, dla których w chwili obecnej alternatywą jest praca poza granicami Polski.

3. Rozwój i organizowanie pracowników

Związek liczniejszy to Związek silniejszy, a tym samym skuteczniejszy w działaniu na rzecz pracowników, ale nie tylko. To także Związek niezależny finansowo. Dlatego celem Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” jest rozwój istniejących i tworzenie nowych organizacji zakładowych. Za przejaw sukcesu naszego regionu można uznać utrzymanie się stanu liczbowego w tej kadencji na niezmiennym poziomie.

Musimy pamiętać, że jedną z metod pozyskiwania członków jest skuteczność naszego działania dotycząca obrony podstawowych praw pracowniczych członków naszej organizacji. Te działania to nasz cel, który realizować będziemy poprzez profesjonalną pomoc prawną, szkolenia, negocjacje, interwencje indywidualne, a jeżeli zajdzie taka potrzeba to także poprzez zastosowanie akcji protestacyjnych. Rozwój organizacji związkowych związany jest ze zdobywaniem przez nią kolejnych obszarów wpływów lub poszerzeniem już posiadanych zakresów oddziaływania.

Pozyskiwanie nowych członków wymaga również działań promocyjnych i edukacyjnych skierowanych do pracowników oraz pracodawców. Ponadto Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” będzie tworzył profesjonalne i merytorycznie dobrze przygotowane grupy organizatorów związkowych z zakresu pozyskiwania nowych członków, stosując innowacyjne metody służące rekrutacji. Organizatorami powinniśmy być wszyscy, dlatego Zarząd Regionu Podlaskiego zmobilizuje działaczy, pracowników ZR, a szczególnie pracowników zatrudnionych w Oddziałach Regionu Podlaskiego, którzy mają duże możliwości działania na swoim terenie. Ponadto w ramach rozwoju Związku Zarząd Regionu Podlaskiego będzie bardzo aktywnie realizował akcję „rabatową”, która cieszy się dużym zainteresowaniem wśród członków Związku na terenie naszego regionu. Ten dział będzie miał status priorytetu.

4. Promocja i komunikacja

Celem Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” jest opracowanie i wdrożenie do końca kadencji 2006–2010 programu polepszenia społecznego wizerunku Związku oraz poprawy komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej. Informacja o działaniach Związku powinna docierać nie tylko do członków, ale także do osób potencjalnie zainteresowanych wstąpieniem do „Solidarności”. Oprócz dotychczasowych środków przekazu wewnątrz-związkowego Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” opracuje program wyjścia z informacją do szerokich środowisk pracowniczych. Ma

to szczególną wagę wobec kryzysu tożsamości naszego Związku. Zmiana kształtu promocji i komunikacji wymagać będzie zastosowania technologii informatycznej, dostępu do bieżącej informacji w zakresie istotnym dla organizacji zakładowych, szczególnie w zakresie aktualizacji prawa i jego wykładni, działań związkowych oraz materiałów promujących Związek. Dzięki poczcie elektronicznej Zarząd Regionu powinien mieć stałą łączność elektroniczną z organizacjami zakładowymi, oraz Oddziałami Zarządu Regionu.

Zarząd Regionu utworzy komputerową bazę danych, która przyczyni się do sprawniejszej obsługi jak również promocji i komunikacji. Wiedza jest obszarem strategicznym, istotnym dla każdej organizacji. Współczesny związek zawodowy musi być organizacją nowoczesną, profesjonalną, otwartą na zmiany. Nasza przyszłość leży w rękach zakładowych działaczy związkowych, którzy wspierani profesjonalistami z zakresu ekonomii, prawa i negocjacji będą partnerami budującymi dialog pomiędzy pracownikami i pracodawcami. Będzie to także właściwą promocją naszego Związku. Odnosząc się do promocji Związku Zarząd Regionu, przeprowadzi cykl szkoleń medialnych z zakresu komunikacji interpersonalnej, adresowanych do działaczy. Budowanie pozytywnego obrazu naszego wizerunku przyczyni się do zwiększenia jego atrakcyjności dla ludzi młodych, wykształconych, rozpoczynających życie zawodowe. Przy promocji nie może zabraknąć odniesienia do korzeni i wartości „Solidarności”. W tym celu należy zająć się promocją Związku wśród młodego pokolenia, aby utwierdzić go w przekonaniu, że celem nadającym sens istnienia Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” jest nie tylko obrona praw pracowniczych, ale również respektowanie praw człowieka, wolność, patriotyzm i demokracja.

5. Szkolenia

Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” kontynuować będzie szkolenia ogólnozwiązkowe. Zarząd Regionu w tej kadencji weźmie pod uwagę oczekiwania lokalnych pracodawców, dlatego nasze programy szkoleniowe będziemy konstruować w taki sposób, aby profile kształcenia dopasowane zostały do uwarunkowań rynku pracy. Będziemy bardziej elastyczni, oprócz edukacji związkowej, która niewątpliwie jest jednym z głównych kierunków działania Związku, będziemy także podnosić kwalifikacje zawodowe oraz umożliwimy przekwalifikowania zawodowe dla członków naszego Związku. Zarząd Regionu będzie bardzo aktywnie realizował szkolenia dla osób bezrobotnych zarejestrowanych naszej Agencji Pośrednictwa Pracy. Zarząd Regionu uczyni wszystko, aby przygotowane przez nas szkolenia dostarczały wiedzę użyteczną, przygotowującą zawodowo ludzi do pracy i życia w ustawicznie zmieniającej się rzeczywistości.

6. Finanse

Celem Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” jest zapewnienie odpowiedniej wielkości środków finansowych potrzebnych do realizacji zadań statutowych. Podstawowym źródłem dochodu powinny być składki związkowe, wynikające z Uchwały Finansowej KZD. Czynnikiem decydującym o sprawności i skuteczności finansowania organizacji jest poziom posiadanych przez nią środków finansowych. Odpowiednia ich wielkość jest również niezbędna do planowania rozwoju danej struktury. Podstawowym źródłem finansowania Regionu Podlaskiego są składki związkowe. Brak dyscypliny w zakresie płacenia składek ma bezpośredni wpływ na sposób funkcjonowania i profesjonalizm naszego działania. Dodatkowym źródłem naszej działalności jest działalność pozastatutowa. Zarząd Regionu w dalszym ciągu powinien wypracowywać nowe schematy pozyskiwania środków finansowych z innych źródeł na działalność statutową. Dotychczasowe właściwe zarządzanie zasobami finansowymi i majątkowymi stwarzało dodatkowe możliwości finansowania podstawowej działalności Zarządu Regionu. Należy również pamiętać o olbrzymim potencjale finansowym, mocno rozproszonym w organizacjach zakładowych. Jego kumulacja dałaby olbrzymie korzyści finansowe dla Związku. Potrzebna tu jest jednak zmiana świadomości członków, a szczególnie działaczy, którzy powinni zacząć traktować NSZZ „Solidarność” niejako Związek usługowy, a organizujący. Zarząd Regionu Podlaskiego podejmie starania o środki z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, ponieważ w ten sposób m.in. także możemy realizować nasze zadania statutowe. Mając na uwadze przyszłość, Zarząd Regionu powinien z 5. takim samym jak dotychczas dynamizmem powiększać swój majątek i pomnażać dochody.

7. Prawo

Celem Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” jest zagwarantowanie poczucia bezpieczeństwa członkom Związku. Uwzględniając społeczny, kulturowy i ekonomiczny system zorganizowania społeczeństwa, w którym funkcjonuje NSZZ „Solidarność”, prawne narzędzia jego działania powinny zostać wzmocnione. Jest to niezbędne w celu utrzymania i stałego wzmacniania pozycji silnego strukturalnie i personalnie związku zawodowego, potrafiącego w „pełni wykorzystać posiadane zasoby i umiejętności”. Nie będzie to możliwe bez posiadania doświadczonej kadry, ekspertów i prawników. Obszary, w których będzie prowadzona działalność to pomoc przy: obronie praw pracowniczych, zawieraniu układów zbiorowych pracy i innych porozumień, indywidualne doradztwo prawne, pomoc prawna, reprezentowanie w Sądzie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, opiniowanie dokumentów prawnych oraz edukacja prawna członków Związku.

8. Struktura

Celem Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” jest wdrożenie do końca kadencji 2006–2010 standardów funkcjonowania Zarządu Regionu gwarantujących realizację potrzeb członków Związku. Dla każdej organizacji sposób zorganizowania właściwej struktury jest elementem, który wyznacza skuteczność jej funkcjonowania. Model standardów dla Zarządu Regionu został przyjęty Uchwałą Komisji Krajowej nr 28/2002. Wprowadzenie standardów nie jest proste, ale niezbędne, aby Związek był skuteczny mógł systematycznie rozwijać się. Dlatego należy ją podporządkować celom wynikającym z uchwały programowej.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Podlaski 2006, nr 137.

Dokument nr 17

Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” Region Podlaski

Stanowisko Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” w sprawie działań na rzecz ochrony pracowników wobec kryzysu

Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” wyraża zaniepokojenie pomijaniem przez rząd RP partnerów społecznych w debacie na temat planu antykryzysowego. Dotychczasowe działania rządu wobec kryzysu są niewystarczające, a prognozy co do skutków kryzysu są błędne. W regionie podlaskim coraz częściej obserwujemy skutki kryzysu finansowego na przykładzie zakładów pracy, które sygnalizują nieuchronność zwolnień pracowników. Są to: – Fabryki Mebli „FORTE” S.A. Oddział w Hajnówce – Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego S.A. w Łapach – Fabryka Dywanów „AGNELLA” S.A. w Białymstoku – INSTAL Białystok S.A. w Białymstoku – PROMOTECH Spółka z o.o. w Białymstoku – Fabryka Przyrządów i Uchwytów „BISON-BIAL” S.A. w Białymstoku – Telekomunikacja Polska S.A. Oddział w Białymstoku – PKP CARGO S.A. Podlaski Zakład z siedzibą w Białymstoku – „FADOM” Spółka z o.o. w Białymstoku. Przewidujemy, że podobne sygnały będą nadchodziły również z innych zakładów pracy. Region Podlaski NSZZ „Solidarność”, w ramach kampanii „Solidarność na kryzys”, w oparciu o Uchwałę Komisji Krajowej NSZZ „S” Nr 3/09, domaga się od rządu RP i pracodawców natychmiastowego podjęcia dialogu z partnerami społecznymi w następującym zakresie: utrzymania zatrudnienia poprzez odpowiednio kierowaną pomoc dla firm i pracowników w opar-

ciu o wynegocjowane ze związkami zawodowymi zasady n odpowiedniego kształtowania popytu wewnętrznego przez ochronę poziomu wynagrodzeń, wzrost płacy minimalnej, zmniejszenie rozwarstwienia wynagrodzeń oraz wzrost nakładów na inwestycje budżetowe n efektywniejszego wykorzystania funduszy europejskich do działań kryzysowych na rynku pracy n przygotowania systemu szeroko rozumianej pomocy społecznej dla najuboższych i najbardziej poszkodowanych w wyniku kryzysu n odbudowy instytucji dialogu społecznego oraz wykorzystanie prawa do informacji i konsultacji w sposób pozwalający uniknąć podejrzeń o wykorzystywanie kryzysu do działań antypracowniczych i maksymalizacji zysku. Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” zwraca się do Organizacji Pracodawców oraz do Wojewody Podlaskiego, Marszałka Województwa Podlaskiego, Prezydentów, Starostów, Burmistrzów i Wójtów o wypracowanie, w ramach dialogu społecznego, pakietu antykryzysowego, którego gwarantem byłaby Wojewódzka Komisja Dialogu Społecznego w Białymstoku. Przestrzegamy przed lekceważeniem kryzysu gospodarczo-finansowego i nieuzasadnionymi ułatwieniami zwolnień pracowników, w tym osób w wieku przedemerytalnym oraz ograniczaniem uprawnień związkowych i pracowniczych. Takie działania naruszają poczucie bezpieczeństwa, pogłębiając w efekcie kryzys i wielokrotniejąc jego negatywne oddziaływanie. Gwarantem łagodzenia skutków kryzysu musi być dialog społeczny w ramach Komisji Trójstronnej, Wojewódzkiej Komisji Dialogu Społecznego oraz dialog pomiędzy pracodawcą i związkami zawodowymi na terenie zakładu pracy.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” 2009, nr 15.

Dokument nr 18

**Niezależny Samorządny
Związek Zawodowy „Solidarność
Region Podlaski**

Sukces pracowników, sukces „Solidarności”!

1 marca 2018 r. weszła w życie ustawa o ograniczeniu handlu w niedziele. W tym roku pracownicy sklepów będą mieli wolne dwie niedziele w miesiącu. W przyszłym handlowa będzie tylko ostatnia niedziela danego miesiąca. W 2020 roku poza nielicznymi wyjątkami wszystkie niedziele będą wolne od pracy w handlu. Zwycięska batalia o przywrócenie pracownikom handlu prawa do niedziel wolnych od pracy to niewątpliwie jeden z największych sukcesów NSZZ Solidarność w ostatnich latach. Wiosną 2016 roku po-

wstał obywatelski komitet inicjatywy ustawodawczej ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele. W jego skład obok reprezentantów Solidarności weszli przedstawiciele zrzeszeń polskich przedsiębiorców z branży handlowej, a także różnego rodzaju organizacji społecznych i katolickich. Rozpoczęła się zbiórka podpisów. We wrześniu projekt ustawy wraz z podpisami 350 tys. obywateli został złożony w Sejmie. – Do tej liczby należy dodać kolejne setki tysięcy podpisów, które trafiły do nas po wyznaczonym terminie oraz te, w których zabrakło np. numeru PESEL, czy kodu pocztowego, a więc nie mogliśmy ich złożyć w Sejmie. To pokazuje jak olbrzymie jest społeczne poparcie dla ograniczenia handlu w niedziele, mimo iż tej inicjatywie od samego początku towarzyszyły wściekłe ataki ze strony znacznej części mediów i potężnego lobby zagranicznych sieci handlowych – mówi Alfred Bujara, przewodniczący Krajowego Sekretariatu Banków, Handlu i Ubezpieczeń NSZZ Solidarność. Po wielu miesiącach prac w sejmowych komisjach 24 listopada 2017 roku

Sejm przyjął ustawę o ograniczeniu handlu w niedziele, święta oraz niektóre inne dni. 30 stycznia ustawę podpisał prezydent Andrzej Duda. Alfred Bujara podkreśla, że choć ostateczny kształt ustawy w wielu elementach różni się od projektu obywatelskiego, główny cel inicjatywy, czyli przywrócenie pracownikom handlu prawa do spędzania niedziel wraz z rodzinami, został osiągnięty. – Dzięki tej ustawie dołączamy do grona państw zachodniej Europy, w których ograniczenia handlu w niedziele funkcjonują już od dawna. W Niemczech, do których tak bardzo lubimy się porównywać, ochrona niedziel wolnej od pracy jest wpisana do konstytucji. Ta ustawa to zwieńczenie ponad dwudziestoletnich starań NSZZ Solidarność i sygnał dla pracowników handlu, że warto zapisać się do Solidarności, warto razem upominać się o swoje prawa – zaznacza szef handlowej „S”. Wchodząca w życie od 1 marca ustawa poza stopniowym ograniczaniem handlu w niedziele do 2020 roku zakłada pewne wyjątki m.in. 7 niedziel handlowych w ciągu roku. Sklepy będą czynne w niedziele w okresie przed Świętami Bożego Narodzenia oraz w ostatnie niedziele stycznia, kwietnia, czerwca i sierpnia, czyli podczas sezonowych wyprzedaży. Ponadto handel będzie dozwolony we wszystkie niedziele w roku m.in. w piekarniach, cukierniach stacjach benzynowych, czy sklepach na dworcach i lotniskach. Wprowadzono jednak pewne obostrzenia, aby nie dopuścić do sytuacji budowania supermarketów przy stacjach benzynowych, czy też tworzenia galerii handlowych na dworcach. Handlować we wszystkie niedziele będą mogły również małe osiedlowe sklepy pod warunkiem, że za ladą stanie ich właściciel. Drobną sklepikarzę to najwięksi obok pracowników handlu beneficjenci ustawy. Małe, rodzime sklepy od wielu lat są wypierane z rynku przez zagraniczne sieci handlowe, którym na początku lat 90. ubiegłego wieku stworzono w naszym kraju warunki prowadzenia biznesu, nieporównywalnie lepsze od tych, oferowanych

krajowym przedsiębiorcom. Ustawa o ograniczeniu handlu w niedziele ma choć trochę wyrównać szanse konkurencyjne w tym zakresie. Już kilka tygodni przed wejściem w życie ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele w mediach zaczęły się pojawiać doniesienia o coraz to nowych pomysłach na ominięcie jej zapisów. Niektóre sieci handlowe rozważają np. zmianę godzin funkcjonowania i otwarcie swoich sklepów do 23.45 w soboty i od godziny 0.15 w nocy z niedzieli na poniedziałek. – Takie pomysły pracodawców wyraźnie pokazują, że nie szanują oni nie tylko swoich pracowników, ale również obowiązującego w Polsce prawa. Zamiast przestrzegać zapisów ustawy, szukają kruczków prawnych, jak ją obejść. Tłumaczą, że nocne zmiany są potrzebne, aby rozładować towar i przygotować sklep do pracy w poniedziałek. W Niemczech czy Austrii ograniczenie handlu w niedziele obowiązuje do 6.00 rano w poniedziałek i sklepy jakoś sobie z tym radzą. Z tym, że w tych krajach te same sieci, które działają w Polsce zatrudniają w porównywalnej wielkości sklepach 2 razy więcej pracowników – mówi Bujara. Jak podkreśla przewodniczący, jeśli doniesienia o próbach omijania ograniczeń handlu w niedziele przez sieci handlowe potwierdzą się po wejściu w życie ustawy, handlowa Solidarność będzie wnioskować o jak najszybszą nowelizację jej zapisów. – Ta ustawa dotyczy ogromnego obszaru, który wcześniej w ogóle nie był uregulowany prawnie. W takim przypadku konieczność doprecyzowania niektórych kwestii już po wejściu ustawy w życie jest czymś zupełnie naturalnym. Nie zmienia to jednak faktu, że ograniczenie handlu w niedziele jest ogromnym sukcesem Solidarności i miłym krokiem do osiągnięcia w naszym kraju zachodnich standardów dotyczących warunków pracy w handlu – wskazuje szef handlowej Solidarności.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” 2018, nr 71.

Dokument nr 19

**Niezależny Samorządny
Związek Zawodowy „Solidarność
Region Podlaski**

Stanowisko nr 1 Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”

W związku z nadzwyczajną sytuacją w kraju związaną z rozszerzającą się epidemią koronawirusa Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” przyłączając się do akcji **Jesteśmy z Wami** dziękuje lekarzom, pielęgniarkom, ratownikom medycznym, laboratoriom oraz wszystkim służbom medycznym z całego kraju, a w szczególności województwa pod-

laskiego za narażanie własnego zdrowia w walce z groźnym wirusem wywołującym chorobę COVID-19. Dodatkowe słowa podziękowania kierujemy również do:

- aptekarzy,
- służb mundurowych,
- pracowników służb sanitarnych,
- pracowników handlu,
- pracowników transportu kolejowego i samochodowego,
- pracowników mediów, a szczególnie dziennikarzy.

Jednocześnie apelujemy do wszystkich o solidarność międzyludzką. Pamiętajmy o wykazanie naszej solidarności wobec ludzi samotnych i ubogich.

Wielu z nas dokonuje zakupy na zapas, ale musimy pamiętać, że obok nas są osoby, których ze względu na brak środków finansowych nie stać na zwiększone zakupy. Podzielmy się z nimi.

Apelujemy o przestrzeganie zasad obowiązujących w naszym kraju i przyłączmy się do akcji „**Zostań w domu**”.

Białystok, dnia 17.03.2020 r.

Za Prezydium Zarządu Regionu
Przewodniczący Zarządu
Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”
Józef Mozolewski

Źródło: Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”.

Dokument nr 20

**Niezależny Samorządny
Związek Zawodowy „Solidarność
Region Podlaski**

Stanowisko nr 2 Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” w sprawie działań ostonowych dla pracowników i przedsiębiorców łagodzących skutki ekonomiczne ograniczenia rozprzestrzeniania się koronawirusa COVID-19

Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” w Białymstoku wyraża wdzięczność tym wszystkim pracodawcom, którzy w tym trudnym okresie prowadzenia działalności gospodarczej podejmują działania chroniące swoich pracowników oraz zabezpieczają ciągłość produkcji i dostaw. Wymaga to m.in. umożliwienie pracownikom wykonywania zdal-

nej pracy, ochrony wynagrodzenia oraz podejmowania rokowań z przedstawicielami pracowników w zakresie warunków pracy i ich modyfikacji ze względu na powiększające się zagrożenie epidemiologiczne.

Apelujemy do Rządu RP o przyjęcie odpowiednich działań osłonowych dla przedsiębiorców poprzez ulgi w należnościach, w tym udogodnienia w płatnościach podatków i składek ZUS, zastosowanie odpowiednich rozwiązań na rzecz poprawy płynności finansowej firm, w tym wsparcie gwarancyjne oraz dopłaty do kredytów. Ochronę zatrudnienia i wynagrodzeń w przypadku dłuższych okresów postojowych niektórych firm. Szczególna ochrona należałoby objąć także rzesze pracowników samozatrudnionych, którzy mogą utracić całkowicie źródła dochody dla siebie i swoich rodzin.

Wszelkie działania legislacyjne zmierzające do przyjęcia rozwiązań osłonowych dla pracowników i przedsiębiorców łagodzących skutki ekonomiczne ograniczenia rozprzestrzeniania się koronawirusa powinny być prowadzone w życie jak najszybciej.

Białystok, dnia 17.03.2020 r.

Za Prezydium Zarządu Regionu
Przewodniczący Zarządu
Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”
Józef Mozolewski

Źródło: Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”

Dokument nr 21

**Niezależny Samorządny
Związek Zawodowy „Solidarność”
Region Podlaski**

Apel Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” z dnia 20.03.2020 r.

Obecnie cały świat walczy z koronawirusem, który dotarł również do Polski i z przerażeniem obserwujemy jako szybko się rozprzestrzenia. Sytuacja, z którą przyszło nam się zmierzyć to wielka próba dla całego społeczeństwa. Pamiętamy jednak, że walka z pandemią koronawirusa jest najbardziej niebezpieczna dla pracowników służby zdrowia, którzy niosąc pomoc drugiemu człowiekowi, narażają własne zdrowie i życie.

Jesteśmy świadomi tego, że rząd robi wszystko, aby zapewnić szpitalom i personelowi medycznemu potrzebne środki ochronne, mimo to nie chce-

my pozostawać obojętni. Podlaska „Solidarność” chce włączyć się do walki z pandemią i wesprzeć tych, którzy niosąc pomoc są w największym stopniu narażeni.

W związku z powyższym prezydium Zarządu Regionu podlaskiego NSZZ „Solidarność” zwraca się z prośbą do członków Związku, struktur „Solidarności” oraz ludzi dobrej woli o wsparcie finansowe podlaskiej służby zdrowia. Zebrane fundusze przeznaczone zostaną na zakup środków ochrony indywidualnej to jest maski, kombinezony, rękawice, itp. Przed nami prawdziwy sprawdzian z solidarności międzyludzkiej, bo koronawirus to nie tylko wyzwanie dla współczesnej medycyny, to również wyzwanie dla nas wszystkich.

Ojciec Święty Jan Paweł II mówił do nas „musimy pokonać nasz lęk przed przyszłością. Ale nie możemy go do końca pokonać inaczej, jak tyko razem”.

Wspomóżmy przysłowiową złotówką tych, którzy są na pierwszej linii walki z pandemią.

Źródło: Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”.

20. In memoriam

Bogdan Budrecki – urodzony w 1931 r. w Wilnie. W 1981 r. pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Rzemiosła Indywidualnego w Białymstoku. W połowie lat dwutysięcznych działacz Stowarzyszenia Komitetu Obywatelskiego na Rzecz Budowy IV Rzeczypospolitej Polskiej. Zmarł w początkach maja 2020 r.

Bronisław Chelmiński – urodzony 18 maja 1948 r. w Grajewie. Pracownik Terenowej Komisji Koordynacyjnej w Grajewie. Internowany od 13 grudnia 1981 r. do 4 marca 1982 r. W latach 1980–1981 zastępca, a później przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Wojewódzkim Zakładzie Energetyki Ciepłej w Łomży Rejon w Grajewie. Po ustąpieniu Mariana Czaczkowskiego (w listopadzie 1981 r.) został przewodniczącym Terenowej Komisji Koordynacyjnej w Grajewie. 13 grudnia 1981 r. przewieziono go do Białegostoku, a potem do Suwałk, gdzie w więzieniu przesiedział trzy miesiące. Po wypuszczeniu na wolność chciał powrócić do pracy, ale władze skutecznie mu to utrudniały. Wraz z dwoma kolegami postanowił założyć własną firmę metalową. W marcu 1989 r. wszedł w skład Rejonowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” w Grajewie. W 2011 r. został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi za wkład pracy w Komitecie Obywatelskim podczas pierwszych wyborów parlamentarnych w roku 1989. Odznaczony został Krzyżem Wolności i Solidarności. Zmarł 17 kwietnia 2020 r.

Gizela Czarnecka – urodzona w 1939 r. W październiku 1964 r. została zatrudniona na stanowisku kierownika sekretariatu Wydziału Elektrycznego Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Białymstoku. Następnie zajmowała się nadzorem toku studiów na kierunku elektrotechnika w dziekanacie WE. W 1975 r. jako pracownika Działu Spraw Socjalnych delegowano ją do obsługi uczelnianej Rady Zakładowej Związku Nauczycielstwa Polskiego. W 1980 r. włączyła się aktywnie w organizację Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” na Politechnice Białostockiej. Po wprowadzeniu stanu wojennego przygotowywała matryce do druku Biuletynu Informacyjnego NSZZ „Solidarność” Region Białystok. Udzielała pomocy osobom aresztowanym i represjonowanym. W 1989 r. włączyła się w przygotowania kontraktowych wyborów do Sejmu i Senatu, protokolując posiedzenia Komitetu Obywatelskiego Ziemi Białostockiej. W 2007 r. przeszła na emeryturę. Pełniła różne funkcje w NSZZ „Solidarność”. W latach 1998–2002 była członkiem Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Politechniki Białostockiej. W latach 2002–2018 pełniła funkcję sekretarza i skarbnika Komisji Zakładowej. Była

też przewodniczącą Koła Emerytów przy KZ NSZZ „Solidarność”. Zmarła 19 sierpnia 2020 r.

Marek Dmuchowski – urodzony w 1950 r. Długoletni członek NSZZ „Solidarność”. W latach 2004–2009 przewodniczący Organizacji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy biurze Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku. Delegat na zjazd KSP Leśnictwa w latach 2002–2006. Zmarł 6 kwietnia 2013 r. po długiej i ciężkiej chorobie.

Feliks Gołębiowski – urodzony 10 maja 1938 r. w Tykocinie. W 1980 r. pracował w Białostockich Zakładach Podzespołów Telewizyjnych „Biazet”. We wrześniu 1980 r. zorganizował w „Biazecie” Komisję Zakładową NSZZ „Solidarność”. Na etapie tworzenia się białostockiej „Solidarności” był postacią znaczącą, zasługującą na uznanie, autentycznym lokalnym trybunem ludowym, „w sam raz na tamte czasy”. Jak wspominali świadkowie wydarzeń w publicznych dyskusjach wręcz dowodził salą, przekonując słuchaczy do swoich poglądów i gasząc przeciwników. Miał jednak bardzo poważną wadę – chorobliwą wręcz nieufność do ludzi. 3 października 1980 r. był współorganizatorem (wraz z Jerzym Prajznerem, Stanisławem Gościńskim, Stanisławem Czarneckim, Lechem Lachowskim i Januszem Włodawskim) godzinnego strajku ostrzegawczego w „Biazecie”, domagając się legalizacji Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” i dostępu do środków masowego przekazu. Od 12 października 1980 r. był członkiem Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Białymstoku. Od 15 października 1980 r. do maja 1981 r. uczestniczył w pracach Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność”. Pełnił też funkcję przewodniczącego Komisji Interwencji MKZ. Od 27 stycznia do 21 kwietnia 1981 r. pełnił funkcję przewodniczącego MKZ. W marcu 1981 r. podczas wydarzeń bydgoskich powierzono mu funkcję przewodniczącego Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Regionie Białystok. 28 marca 1981 r. „nieznani sprawcy” podpalili drzwi jego mieszkania i wyłączyli telefon. Od maja 1981 r. był przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w „Biazecie”. Współorganizował wystawę książek niezależnej oficyny NOWA. W dniach 25–26 czerwca 1981 r. był delegatem na I Walny Zjazd Delegatów Regionu Białystok. Latem 1981 r. wraz ze Stanisławem Gościńskim zorganizowali w „Biazecie” biblioteczkę literatury niezależnej.

Po wprowadzeniu stanu wojennego uniknął internowania, uciekając przez balkon z mieszkania na czwartym piętrze. Spadając, chwycił się linki od piorunochronu, raniąc przy tym głęboko swoje dłonie. Pod balkonem zemdlał. Nieprzytomnego do swego mieszkania przeniosła razem z sąsiadem Ewa Sypytkowska – działaczka NSZZ „Solidarność” w PSS „Społem”. Przez jakiś czas ciężko chorował (zakażenie dłoni). W ukryciu przebywał do 19 lutego 1982 r., kiedy zgłosił się do Prokuratury Wojskowej w Białymstoku. Po

rozmowie podpisał zobowiązanie o przestrzeganiu obowiązującego prawa. 10 marca 1982 r. złożył podanie o paszport, który szybko otrzymał. 5 czerwca 1982 r. wraz z rodziną wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Zmarł w maju 2020 r. w USA. Symboliczne nabożeństwo żałobne odbyło się w Kościele parafialnym pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej w Tykocinie.

Krzysztof Jabłoński – urodzony 17 czerwca 1958 r. w Białymstoku. Ukończył Historię Sztuki na Wydziale Humanistycznym Katolickiego Uniwersytetu Katolickiego w Lublinie. W latach 1985–1989 Krzysztof Jabłoński pracował w Biurze Badań i Dokumentacji Zabytków w Białej Podlaskiej. Wykonał tam liczne karty ewidencyjne zabytków ruchomych, a następnie zabytków architektury i budownictwa. W 1989 r. K. Jabłoński powrócił razem z rodziną do Białegostoku i rozpoczął pracę dydaktyczno-naukową na Wydział Architektury Politechniki Białostockiej w Katedrze Historii Architektury i Konserwacji Zabytków. W 1998 r. obronił pracę doktorską pt. *Architektura sakralna na terenie archidiecezji białostockiej w latach 1880–1995* w Akademii Teologii Katolickiej (obecnie Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie). Swoje artykuły drukował w kwartalniku „Białostoczczyzna”. W latach 1998–2002 był członkiem komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy Politechnice Białostockiej. W latach 2002–2006 był przewodniczącym Koła Wydziału Architektury przy Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Politechniki Białostockiej. Był autorem monografii Bazyliki katedralnej w Białymstoku powstałej z okazji 100-lecia poświęcenia kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Białymstoku. W tym czasie Krzysztof Jabłoński ciężko chorował. Zmarł 5 października 2006 r. po długiej i ciężkiej chorobie.

Krzysztof Jakubowski – członek Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego przy Politechnice Białostockiej. W latach 2006–2010 przewodniczący Koła Wydziału Architektury NSZZ „Solidarność”. Zmarł 9 grudnia 2015 r.

Zdzisław Koncewicz – urodzony w 1961 r. W latach 1991–2001 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego i przewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Suwałkach. W okresie 1995–1996 był wiceprzewodniczącym Regionalnej Sekcji Służby Zdrowia NSZZ „Solidarność”, a w latach 1996–1999 jej przewodniczącym. Od 1999 r. działał jako członek Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” oraz członek Prezydium Zarządu. Funkcję suwalskiego radnego pełnił przez pięć kadencji, od 2002 r. Zmarł 22 września 2019 r.

Danuta Kopciewska – urodzona w 1943 r. Pracownica Białostockich Zakładów Przemysłu Bawełnianego „Fasty” wydziału tkalni kolorowej, członek

komisji wydziałowej NSZZ „Solidarność” tego wydziału. Wybrana do pocztu sztandarowego fastowskiej „Solidarności”. W stanie wojennym wspomagała działalność opozycji. Zmarła 31 października 2013 r. Pochowana została na cmentarzu w Karakulach.

Halina Krukowska – urodzona w 1937 r. w Wasilkowie. Ukończyła studia wyższe w zakresie filologii polskiej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. W maju 1970 r. uzyskała doktorat, a w 1985 habilitowała się. W 1995 r. została zatrudniona na stanowisku profesora Uniwersytetu w Białymstoku. Była dyrektorem Instytutu Filologii Polskiej na Wydziale filologicznym UwB. Od 2018 r., jako profesor senior, współpracowała z Katedrą Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” w Instytucie Filologii Polskiej UwB. W latach osiemdziesiątych XX wieku była zaangażowana w życie opozycji i działalność w NSZZ „Solidarność” przy Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Aktywnie działała w Klubie Inteligencji Katolickiej w Białymstoku. Zmarła 28 lipca 2019 r.

Adam Kubik – urodzony w 1945 r. W 1981 r. był delegatem na I Walny Zjazd NSZZ „Solidarność” Regionu Białystok. W trakcie zjazdu wszedł w skład Komisji Mandatowej i Zarządu Regionu Białystok NSZZ „Solidarność”. 1 października 1981 r. został zatrudniony w Zarządzie Regionu jako radca prawny. Od tego czasu udzielał porad prawnych osobom pociągniętym do odpowiedzialności karnej za nielegalną działalność związkową. Występował jako obrońca opozycjonistów na rozprawach sądowych i przed kolegium ds. wykroczeń. W 1988 r. wszedł w skład Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” w Fabryce Przyrządów i Uchwytów w Białymstoku, którego celem było reaktywowanie działalności związku. W czerwcu 2018 r. został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Zmarł w grudniu 2018 r.

Jan Kulikowski – urodzony 15 stycznia 1951 r. w Brzozowej. Wieloletni przewodniczący Komisji Zakładowej PPEB „FADOM” w Białymstoku. Przez trzy kadencje pełnił funkcję członka Prezydium Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” oraz funkcję zastępcy przewodniczącego Krajowej Rady Sekretariatu Budownictwa i Przemysłu Drzewnego NSZZ „Solidarność”. Inwigilowany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa z powodu działalności związkowej w strukturach „Solidarności” w Przedsiębiorstwie Produkcji Elementów Budowlanych „FADOM” i udostępnienia mieszkania do przechowywania sztandaru „Solidarności”. Zmarł 6 sierpnia 2019 r.

Andrzej Kułakowski – członek Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Zakładzie Energetycznym w Białymstoku. Członek Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Zmarł w 2002 r.

Stanisław Litwinowicz – urodzony 3 marca 1947 r. w Białymstoku. We wrześniu 1980 r. rozpoczął działalność w NSZZ „Solidarność”. Pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Zakładowej przy Elektrociepłowni Białystok. W stanie wojennym razem z żoną Danutą rozpoczęli działalność w podziemnych strukturach Solidarności. Kolportowali „Biuletyn Informacyjnego NSZZ «Solidarność» Region Białystok”, „Rzeczpospolita Samorządna”, wydawnictwa „Gołdap”. Stanisław Litwinowicz współpracował m.in. z Dariuszem Boguskim. W tym czasie dostarczał prasę do środowisk nauczycielskich i zakładów przemysłowych, organizował sprzęt i materiały poligraficzne. 11 sierpnia 1982 r. został aresztowany. Przetrzymywany w Komendzie Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej, następnie w Areszcie Śledczym w Białymstoku. 3 lutego 1983 r. wyszedł na wolność. Zaangażowany był w organizację pomocy represjonowanym i ich rodzinom. W 1982 r. zwolniony został z pracy. Dzięki dyrektorowi Zenonowi Tworowskiemu został ponownie przyjęty do pracy w Elektrociepłowni w 1983 r., ale przeniesiono go na niższe stanowisko. W latach 1983–1986 był inspektorem nadzoru w Zakładzie Energetycznym w Białymstoku. W latach 1987–1988 przebywał na emigracji w Stanach Zjednoczonych. Po powrocie pracował w wielobranżowym Towarzystwie techniczno-produkcyjnym „Flamal” i prowadził działalność gospodarczą – aparatura pomiarowa i automatyka. Od 2 stycznia 1996 r. pracował w firmie Automatyka Pomiary Sterowanie SA do 26 marca 2010 r. na pełnym etacie, kiedy to przeszedł na emeryturę. Przez kolejne cztery lata nadal tam pracował na 2/5 etatu, a następnie przeszedłem na emeryturę. Odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi (1976) i Odznaką Zasłużony Działacz Kultury (2000). W 2012 r. został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Zmarł 11 lipca 2020 r.

Mieczysław Maliszewski – urodzony 20 marca 1934 r. Starszy wykładowca w Zakładzie Matematyki Stosowanej Politechniki Białostockiej. Przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”. Internowany od 13 grudnia 1981 r. do 24 grudnia 1981 r. W kwietniu 1989 r. był członkiem Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Ziemi Białostockiej. 18 października 1989 r. na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym został przewodniczącym KZ NSZZ „Solidarność” przy Politechnice Białostockiej. Z funkcji przewodniczącego zrezygnował w lutym 1990 r. Zmarł w początkach XXI wieku i pochowany został na cmentarzu w Jedwabnem.

Aleksander Orłowski – urodzony w 1954 r. Ukończył Politechnikę Białostocką. Od 1980 r. działał w Niezależnym Samorządnym Związku Zawodowym „Solidarność” w Białymstoku. W latach osiemdziesiątych był obserwowany przez funkcjonariusz Służby Bezpieczeństwa. W czasie stanu wojennego SB dokonała rewizji w miejscu pracy i zamieszkania Aleksandra Orłowskiego.

Był też przesłuchiwany w Komendzie Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Białymstoku. Aleksander Orłowski był znanym działaczem społecznym i politycznym w Białymstoku. W latach 1990–1998 pełnił funkcję radnego Rady Miejskiej w Białymstoku. W latach 2008–2010 pełnił funkcję doradcy wicemarszałka Sejmu RP Krzysztofa Putry. W latach dziewięćdziesiątych przez dwie kadencje zasiadał w Radzie Miasta Białegostoku. Od 1981 r. należał do Klubu Inteligencji Katolickiej w Białymstoku, pełniąc funkcje członka Zarządu, Wiceprezesa i Prezesa. Był jednym ze współautorów Dni Kultury Chrześcijańskiej i Dni Maryjnych. Obie inicjatywy cieszyły się dużą popularnością wśród mieszkańców miasta. Od 2002 r. Aleksander Orłowski działał w parafialnym Oddziale Akcji Katolickiej przy parafii św. Kazimierza Królewicza w Białymstoku. Był też członkiem Prawa i Sprawiedliwości, doradcą wojewody podlaskiego. W Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim pracował w latach 2017–2019. Zmarł 18 stycznia 2020 r.

Ryszard Piłasiiewicz – urodzony 4 czerwca 1937 r. w Białymstoku. Od 1974 r. został zatrudniony w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczu, gdzie zdobył specjalizację II stopnia z psychiatrii. W latach 1980–1981 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy Specjalistycznym Psychiatrycznym Zespole Opieki Zdrowotnej w Choroszczu. Przez dwie kadencje był prezesem Podlaskiego Oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich oraz członkiem Zarządu Głównego tego Stowarzyszenia, pełniąc funkcję skarbnika. Czynnie uczestniczył w życiu Klubu Inteligencji Katolickiej. W 2004 r. przeszedł na emeryturę. Zmarł 24 września 2012 r.

Józef Rząca – urodzony w 1948 r. Wieloletni przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Cukrowni Łapy. W latach 1994–2010 zasiadał w Radzie Miejskiej w Łapach. Delegat na Walne Zebranie Delegatów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Pełnił funkcję przewodniczącego OM Emerytów i Rencistów NSZZ „Solidarność” przy Oddziale ZR w Łapach. Zmarł 15 lutego 2020 r. Został pochowany na cmentarzu w Sokolach.

Franciszek Siemieniako – urodzony w 1941 r. Był związany z Wydziałem Mechanicznym Politechniki Białostockiej od 1969 roku. W latach 1981–1982 był dyrektorem Instytutu Mechanicznego na prawach wydziału. Pełnił też funkcje prodziekana Wydziału Mechanicznego (w latach 1990–1993), prorektora Politechniki Białostockiej (w latach 1993–1996 oraz 1999–2005), dziekana Wydziału Mechanicznego (2008–2012), a także kierownika Katedry Techniki Automatyzacji (w latach 2002–2005). Członek Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy Politechnice Białostockiej. Za swoje zasługi dla rozwoju Uczelni otrzymał 3 kwietnia 2014 r., tytuł Profesora Honorowego Politechniki Białostockiej. Zmarł 5 września 2014 r.

Kazimierz Skobodziński – urodzony 12 lipca 1940 r. w Kulikówce. Objęty kontrolą operacyjną jako aktywny działacz NSZZ „Solidarność”. Organizator akcji protestacyjnych wśród kolejarzy PKP w Białymstoku. Przewodniczący Rejonowej Komisji Porozumiewawczej Kolejarzy NSZZ „Solidarność” na rejon Białystok oraz przewodniczący KZ NSZZ „Solidarność” przy Lokomotywni PKP w Białymstoku. Internowany od 13 grudnia 1981 r. do 23 grudnia 1981 r. Po wyjściu na wolność inwigilowany przez funkcjonariuszy SB. Zmarł 1 grudnia 2016 r. i został pochowany na cmentarzu w Starosielcach.

Janusz Smaczny – urodzony 24 lipca 1952 r. w Białymstoku. W latach 1976–1981 student Politechniki Białostockiej, Instytut Architektury. 1971–1973 pracownik Przedsiębiorstwa Budownictwa Rolniczego w Gołdapi; 1973–1975 Przedsiębiorstwa Robót Instalacyjno-Montażowych Budownictwa Rolniczego w Białymstoku. W 1981 r. pracował jako plastyk dekorator w Zarządzie Regionu NSZZ „Solidarność” w Białymstoku. W 1980 r. był jednym z współorganizatorów Komitetu Założycielskiego Niezależnego Zrzeszenia Studentów Politechniki Białostockiej. Był autorem loga NZS, plakatów rocznicowych i niepodległościowych. Pełnił funkcję przewodniczącego Uczelnianej Komisji Koordynacyjnej oraz przewodniczącego NZS PB. Był też delegatem na I Krajowy Zjazd NZS w Krakowie. Współorganizator Uczelnianego Komitetu Obrony Więźniów za Przekonania (wraz z Mieczysławem Maliszewskim, Markiem Powichrowskim, Tadeuszem Waśniewskim). 25 maja 1981 r. uczestniczył w pikiecie KOWzP przed Komitetem Wojewódzkim Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Od 1981 r. był członkiem Konfederacji Polski Niepodległej. Janusz Smaczny był autorem plakatu, który powstał dla upamiętnienia 63 rocznicy odzyskania przez Polskę Niepodległości. Plakat przedstawiał białego Orła zrywającego się do lotu i rwącego sowieckie kajdany. Po ogłoszeniu stanu wojennego Janusz Smaczny uniknął internowania i przeszedł do w podziemi. Zorganizował w grupie swoich kolegów z NZS-u wykonywanie ulotek. Wykonywanie, bo z braku możliwości druku pisano je ręcznie. 1 stycznia 1982 r. stracił przytomność. Lekarz zdiagnozował stan beznadziejny, dając Januszowi najwyżej kilka dni życia. On przezwyciężył chorobę. Długo był hospitalizowany. Od 1983 r. na rencie. Był rozpracowywany przez funkcjonariusz Służby Bezpieczeństwa. W 2010 r. był odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2016 r. odznaczono go Krzyżem Wolności i Solidarności. Zmarł 3 sierpnia 2020 r.

Stanisław Srocki – urodzony w 1948 r. Pracownik Wydziału Prawa Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. W 1989 r. był członkiem Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Ziemi Białostockiej. Aktywny twórca samorządu terytorialnego i nadzoru finansowego nad samorządem terytorialnym, wiceprzewodniczący i przewodniczący Krajowej Rady RIO w latach 1998–

2008. Członek Rady Zamówień Publicznych w latach 2004–2008. Twórca i prezes Regionalnej Izby Obrachunkowej w Białymstoku. Odznaczonego Krzyżem Kawalerskim Orderu Polonia Restituta. Zmarł 28 lutego 2019 r.

Jan Szrzedziński – urodzony w 1936 r. Był synem oficera Wojska Polskiego, aresztowanego w listopadzie 1939 r. przez NKWD. Jego matka była również represjonowana przez komunistyczne władze. W 1953 r., po zdaniu matury, jako syn polskiego oficera miał opinię wroga Polski Ludowej. Z trudem udało mu się studiować farmację w Lublinie. Po studiach wrócił do Białegostoku i znaleźć pracę w aptece. Po kilku latach zatrudnił się w Zakładzie Medycyny Sądowej Akademii Medycznej w Białymstoku. W 1980 r. razem z dr. Andrzejem Lussą, późniejszym prezydentem Białegostoku zakładał NSZZ „Solidarność” na Akademii Medycznej w Białymstoku. W czasie stanu wojennego uznany został za wroga Polski Ludowej. Jako lekarz Zakładu Medycyny Sądowej w Białymstoku dr Jan Szrzedziński widział i badał 31 października 1984 r. w prosektorium umęczone ciało ks. Jerzego Popiełuszki. Wówczas pobrał części jego ciała (krwi i organów wewnętrznych) i je zabezpieczył. 22 maja 1986 r. zamurowano dwie fiolki z krwią i słój z zabezpieczonymi fragmentami innych fragmentów ciała w ścianie w kaplicy budowanego domu zakonnego Sióstr Misjonarek przy ul. Stołecznej w Białymstoku – dziś sanktuarium bł. Bolesławy Lament. Skrzynię ze szczątkami wydobyto tuż przed uroczystością wyniesienia bł. ks. Jerzego Popiełuszki na ołtarze – w maju 2010 r. W 2014 r. „Tygodnik „Solidarność” przyznał mu tytuł „Człowieka Roku 2014” – za zabezpieczenie i przekazanie Kościołowi relikwii, bł. ks. Jerzego Popiełuszki. Zmarł 9 lutego 2019 r.

Leopold Stawecki – urodzony 18 grudnia 1927 r. w Białymstoku. W latach 1938–1939 był uczniem I klasy Gimnazjum im. Zygmunta Augusta, a w latach 1940–1941 radzieckiej szkoły średniej w Małej Brzostowicy. W 1944 r. został zmobilizowany i skierowany do 3-letniej Oficerskiej Szkoły Pilotażu w Grigoriewskoje k. Moskwy. W 1947 r. powrócił do Polski. W 1948 r. przeniesiony został do służby w 2. Pułku Myśliwskim w Krakowie. Po wypadku lotniczym pracował w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku, następnie w Zarządzie Okręgu Związku Zawodowego Pracowników Państwowych. W 1960 r. ukończył roczne Studium Zaocznego Ekonomiki Przemysłu w Katowicach. Od jesieni 1980 r. aktywnie działał w NSZZ „Solidarność” w Zakładzie Energetycznym w Białymstoku. Był tymczasowym członkiem Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego „S” Regionu Białystok podczas kryzysu bydgoskiego, był członkiem Prezydium Zarządu Regionu i delegatem na I Krajowy Zjazd Delegatów. Internowany od 13 grudnia 1981 r. do 31 marca 1982 r. Po wyjściu na wolność zaangażował się w pomoc osobom represjonowanym i ukrywającym

się, współpracownik niejawnej Tymczasowej Komisji Regionalnej „S” Regionu Białystok. W latach 1984-1986 współredagował pismo „Jutrzenka”. Od 1985 r. był przewodniczący Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej „S” Regionu Białystok, konkurencyjnej wobec TKR. W 1990 r. wchodził w skład Wojewódzkiej Komisji Kwalifikacyjnej w Białymstoku zajmującej się weryfikacją pracowników służb specjalnych. W 1989 r. był członkiem Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Ziemi Białostockiej. W 2012 r. odznaczony został Krzyżem Wolności i Solidarności. W 2015 r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Odznaczenia jednak nie przyjął. Zmarł 15 stycznia 2018 r.

Stanisław Tomaszuk – długoletni pracownik Zarządu Regionu białostockiego, a następnie podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Zmarł 4 września 2019 r.

Zenon Wiktorko – urodzony w 1950 r. Działacz NSZZ „Solidarność” w Polskich Kolejach Państwowych w Białymstoku. Członek Krajowej Sekcji Kolejarzy NSZZ „Solidarność”. Podczas uroczystego posiedzenia Rady Sekcji Krajowej NSZZ Solidarność w Puławach z okazji 20-lecia Sekcji Krajowej Kolejarzy Jan Olszewski – doradca prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego odznaczył Zenona Wiktorko złotym krzyżem zasługi za działalność społeczną i związkową. Zmarł 17 sierpnia 2019 r.

Jan Wolski – pracownik Białostockich Zakładów Przemysłu Bawełnianego „Fasty”, wydziału wykończalni oddziału bielnika. W 1980 r. członek Komisji Zakładowej i Komisji Wydziałowej wykończalni NSZZ „Solidarność”. Choraży sztandaru fastowskiej „Solidarności”. Po wprowadzeniu stanu wojennego podjął działalność podziemną. Inwigilowany przez SB, kilkakrotnie przesłuchiwany lub poddawany tzw. rozmowom ostrzegawczym. Zmarł w maju 1990 r. Pochowany na cmentarzu Farnym.

Danuta Woźniel – urodzona w 1938 r. Pracownica Białostockich Zakładów Przemysłu Bawełnianego „Fasty” – Przędzalni Cienkoprędej. Działaczka NSZZ „Solidarność” i współzałożycielka Duszpasterstwa Ludzi Pracy w „Fastach”. Kolporterka podziemnych wydawnictw „Solidarności”. Zmarła w 2009 r. i została pochowana na cmentarzu w Karakulach.

21. Władze białostockiej i podlaskiej „Solidarności” 1980–2020

Kadencja: 12 października 1980 – czerwiec 1981
Międzyzakładowy Komitet Założycielski

Współprzewodniczący: Jerzy Prajzner, Stanisław Przestrzelski, Jan Wołowski

Prezydium MKZ: Michał Pietkiewicz, Bernard Bujwicki, Edmund Lajdorf, Stanisław Marczuk, Stanisław Kornyszko, Stanisław Gościński, Zdzisław Ciniwicz, Zbigniew Puchalski, Feliks Gołębiewski, Jerzy Zegarski

Rzecznik prasowy: Leszek Sławiński do 26 stycznia 1981 r., od 27 stycznia 1981 r. Krzysztof Burek

Przedstawiciel MKZ w Krajowej Komisji Porozumiewawczej:
Bernard Bujwicki

od listopada 1980 do 26 stycznia 1981 r. przewodniczący Jerzy Prajzner
Stanisław Przestrzelski – wiceprzewodniczący

Od 27 stycznia 1981 r. przewodniczący Feliks Gołębiewski,
Prezydium Waldemar Rakowicz, Józefa Nowak, Ryszarda Szczęsny.

Z Prezydium zostali usunięci Edmund Lajdorf i Jerzy Prajzner,
25 kwietnia 1981 r. nowym przewodniczącym MKZ NSZZ „Solidarność” został Stanisław Przestrzelski.

Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” w Białymstoku
Kadencja VI–XII 1981

Przewodniczący Zarządu Regionu: Stanisław Marczuk

Prezydium: Jerzy Rybnik, Bernard Bujwicki, Michał Pietkiewicz – zastępcy przewodniczącego, Kazimierz Kamiński – sekretarz, Jerzy Chmielewski, Marian Czackowski, Stanisław Guzowicz, Roman Wilk, Edward Łuczycy, Zenon Biender, Marek Depczyński, Jerzy Pianko, Zbigniew Gordon, Leopold Stawecki – członkowie.

Zarząd Regionu: Krzysztof Rutkowski, Jerzy Chmielewski, Edward Łuczycy, Zenon Biender, Andrzej Różalski, Teresa Bartel – Bujnowska, Bernard Bujwicki, Bronisław Niepsuj, Antoni Stolarski, Tadeusz Waśniewski,

Stanisław Guzowicz, Waczesław Piechowski, Barbara Wojtulewska, Jerzy Rybnik, Michał Pietkiewicz, Jerzy Pianko, Zbigniew Gordon, Longin Malec, Marek Depczyński, Roman Maliszewski, Barbara Pietraszuk, Stanisława Dudzińska, Andrzej Gawroński, Edmund Lajdorf, Ryszard Silikiewicz, Janusz Malinowski, Romualda Czerniawska, Roman Wilk, Stanisław Mogielnicki, Leopold Stawecki, Lidia Kuś, Lucjan Filipkowski, Adam Kubik, Daniel Gabryl, Edward Makarewicz, Ewa Królik, Stanisław Przestrzelski, Zbigniew Puchalski, Kazimierz Kamiński, Czesław Zera, Jan Korzeniecki, Janusz Turowski, Józef Kajewski, Krzysztof Czerniawski, Leokadia Szymula, Ireneusz Waszkiewicz, Zygmunt Bujalski, Jan Niewiński, Eugeniusz Brański, Marek Zieniewicz, Dionizy Syty, Aleksander Usakiewicz, Zbigniew Toporkiewicz, Mirosław Dobrogowski, Helena Kotowicz, Krystyna Strubel, Wiesław Wenderlich, Andrzej Jeżerys, Anna Kulesza – członkowie Zarządu Regionu z Białegostoku, Mirosław Dobrzyński – Hajnówka, Wiesław Dragan – Hajnówka, Michał Demianiuk – Bielsk Podlaski, Bronisław Błahuszewski – Sokółka, Krzysztof Konczerewicz – Siemiatycze, Zbigniew Leszczyński – Łapy, Marian Czackowski – Grajewo, Wanda Gajdzińska – Grajewo, Józef Mozolewski – Mońki, Andrzej Wierciński – Czarna Białostocka.

Komisja Rewizyjna: Tadeusz Iwaszczuk, Łucja Kloza, Janusz Ogryzko, Tadeusz Gąsowski, Jadwiga Śliwonik, Lech Gawalkiewicz, Jerzy Gryniewicz, Walenty Olendzki.

Delegaci na Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność”: Krzysztof Rutkowski, Marian Czackowski, Stanisław Marczuk, Bernard Bujwicki, Edward Łuczycycki, Michał Pietkiewicz, Leopold Stawecki, Longin Malec, Jerzy Pianko, Stanisław Guzowicz.

Tymczasowa Komisja Regionalna NSZZ „Solidarność” Region Białystok (powstała 20 marca 1982 r.)

Przewodniczący: Stanisław Marczuk

Członkowie: Roman Wilk, Dariusz Boguski, Jerzy Rybnik, Krzysztof Burek

Tymczasowa Komisja Wykonawcza (powstała w początkach 1982 r.)

Członkowie: Jerzy Ickiewicz, Janusz Borzuchowski, Marian Leszczyński, Ewa Bończak-Kucharczyk, Henryk Zdzenicki

Komisja Wykonawcza Regionu Białystok NSZZ „Solidarność” (powstała w październiku 1982 r.)

Przewodniczący: Stanisław Marczuk

Członkowie: Krzysztof Ancypo, Konrad Kruszewski, Krzysztof Paliński, Romuald Rozwadowski, Jerzy Rybnik, Adam Sypytkowski, Robert Tyszkiewicz – rzecznik prasowy, Andrzej Waluda, Roman Wilk, Stanisław Gościński

Kadencja 1990–1992

Przewodniczący Zarządu Regionu: Stanisław Marczuk

Zarząd Regionu: Aleksander Usakiewicz, Wojciech Łowiec, Kazimierz Leszczyński, Piotr Modzelewski, Jerzy Ickiewicz, Dariusz Łuczak, Kazimierz Trzęsicki, Józef Marcińczyk, Zbigniew Czarnecki, Władysław Tokarski, Robert Tyszkiewicz, Tadeusz Pieniążek, Tadeusz Laskowski, Marek Kluz, Witold Perkowski, Dariusz Kochański, Danuta Busłowska, Andrzej Kałwa, Jarosław Dunaj, Krzysztof Sańko, Jan Gardocki, Ryszard Pietruszko, Zenon Juczewski, Andrzej Jakubowski, Henryk Łupiński, Leonard Kozłowski, Ewa Sypytkowska, Lech Cygler, Jarosław Gwardecki, Tadeusz Cybulski, Władysław Kalinowski, Stanisław Łuczaj, Romuald Bieniasz, Zbigniew Dubak, Tadeusz Ejsmont, Mieczysław Marcinowicz

Komisja Rewizyjna: Krzysztof Niewiński, Zofia Stypułkowska, Marian Szymański, Witold Gąsowski, Władysław Guziak

Delegaci na Zjazd Krajowy NSZZ „Solidarność”: Wojciech Łowiec, Aleksander Usakiewicz, Stanisław Marczuk, Kazimierz Trzęsicki, Robert Tyszkiewicz, Jerzy Ickiewicz, Jarosław Bartel

Kadencja 1992–1993

Przewodniczący Zarządu Regionu: Wojciech Łowiec (1992–1993)

Przewodniczący Zarządu Regionu: Józef Mozolewski – od 1993 r.

Zarząd Regionu: Józef Mozolewski, Bogusław Cudowski, Ewa Sypytkowska, Zenon Juczewski, Wiesław Hossa, Henryk Łupiński, Tadeusz Sosnowski, Leonard Kozłowski, Zbigniew Dubak, Zbigniew Toporkiewicz, Zbigniew Brożek, Stanisław Wiśniewski, Tadeusz Czarnecki, Wojciech Lipnicki, Ryszard Pietruszko, Jerzy Kłagnisz, Janina Szumowska, Danuta Busłowska, Mieczysław Rećko, Jan Starzyński, Andrzej Zińkowski, Marian Gromak, Jerzy Jamiołkowski, Marek Hawieńczyk

Komisja Rewizyjna: Janusz Wyszynski – przewodniczący, Lech Gawalkiewicz, Jan Kulikowski, Antoni Wądołowski, Janusz Suszczyński, Henryk Grzesiuk

Delegaci na Zjazd Krajowy NSZZ „Solidarność”: Józef Mozolewski, Tadeusz Sosnowski, Jerzy Lach, Henryk Łupiński.

Członkowie do Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”: Józef Mozolewski, Tadeusz Sosnowski

Kadencja 1993–1995

Przewodniczący Zarządu Regionu: Józef Mozolewski

Zarząd Regionu: Romuald Kateusz, Zbigniew Toporkiewicz, Henryk Łupiński, Jerzy Lach, Eugeniusz Stepańczuk, Andrzej Lussa, Zbigniew Brożek, Zbigniew Czarnecki, Danuta Dakowicz, Jan Dobrzyński, Marian Gromak, Jerzy Jamiolkowski, Leonard Kozłowski, Jadwiga Krukowska, Bazyli Kuptel, Jędrzej Łucyk, Wiesław Nowosielski, Aleksander Rękawek, Jan Sokołowski, Krzysztof Teodoruk, Stanisław Wiśniewski, Zofia Zięckowska, Andrzej Zińkowski

Kadencja 1995–1998

Przewodniczący Zarządu Regionu: Józef Mozolewski

Zarząd Regionu: Stanisław Wiśniewski, Leonard Kozłowski, Jadwiga Krukowska, Romuald Kateusz, Zbigniew Brożek, Cezary Janucik, Jan Kulikowski, Tadeusz Sosnowski, Danuta Dakowicz, Eugeniusz Stepańczuk, Waldemar Bochenek, Kazimierz Rogalski, Sławomir Łukaszewicz, Marek Karpieńia, Zdzisław Piekarski, Waław Pieszko, Jędrzej Łucyk, Jacek Wiktorko, Anna Wojciechowska

Kadencja 1998–2002

Przewodniczący Zarządu Regionu: Józef Mozolewski

Zarząd Regionu: Tadeusz Adamski, Danuta Busłowska, Zbigniew Brożek, Jerzy Grodzki, Cezary Janucik, Andrzej Jakubowski, Jacek Jarmołowicz, Leonard Kozłowski, Jan Kulikowski, Jadwiga Krukowska, Jerzy Lach, Jędrzej Łucyk, Sławomir Łukaszewicz, Józef Nowak, Tadeusz Sosnowski, Marek Stachurski, Eugeniusz Stepańczuk, Krzysztof Teodoruk, Krystyna Wasiluk, Leszek Zubrzycki, Zbigniew Czarnecki, Henryk Łupiński, Marek Sobociński, Krzysztof Linka, Eugeniusz Formejster, Piotr Czarnecki, Marian Zajkowski, Józef Pożniak, Kazimierz Radzajewski, Bogdan Zagubin.

Komisja Rewizyjna: Janusz Wyszyński, Witold Gąsowski, Marian Kokoszkiewicz, Renata Kryńska, Lech Magrel, Jan Suszczyński, Anna Wojtan.

Delegaci na Krajowy Walny Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”: Danuta Busłowska, Bogusław Dębski, Eugeniusz Formejster, Jerzy Grodzki, Jerzy Lach, Józef Mozolewski, Bogusław Zapolnik.

Kadencja 2002–2006

Przewodniczący Zarządu Regionu: Józef Mozolewski

Prezydium: Eugeniusz Stepańczuk – wiceprzewodniczący, Henryk Łupiński – skarbnik, Cezary Janucik, Mirosław Bielawski, Jan Kulikowski, Roman Sadokierski, Leonard Kozłowski, Zdzisław Koncewicz, Jadwiga Drągowska, Eugeniusz Foremajster

Zarządu Regionu: Marek Sobociński, Roman Sadokierski, Krzysztof Linka, Teresa Bąk, Józef Popowski, Kazimierz Radzajewski, Eugeniusz Formejster, Józef Poźniak, Aneta Łukasik, Bogdan Wielgat, Michał Śliżewski, Zdzisław Koncewicz, Krzysztof Milewski, Mirosław Bielawski, Bogdan Filipczuk, Bogdan, Jan Kulikowski, Ewa Sypytkowska, Andrzej Jakubowski, Jadwiga Drągowska, Jadwiga Krukowska, Eugeniusz Stepańczuk, Leszek Zubrzycki, Edward Pietrowcew, Jerzy Grodzki, Marek Stachurski, Mirosław Wnorowski, Artur Suszczenia, Leonard Kozłowski, Cezary Janucik, Jan Wołyniec, Jan Kozikowski, Krystyna Wasiluk, Andrzej Kułakowski

Komisja Rewizyjna: Janusz Wyszyński – przewodniczący, Anna Wojtan, Urszula Kulasińska, Marek Seroczyński, Romuald Kateusz, Marian Kokoszkiewicz, Franciszek Misiewicz

Delegaci na Krajowy Walny Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”: Józef Mozolewski, Danuta Busłowska, Anna Wojtan, Krzysztof Borkowski, Ryszard Urbańczyk, Eugeniusz Formejster, Stanisław Piątkowski

Kadencja 2006–2010

Przewodniczący Zarządu Regionu: Józef Mozolewski

Zarząd Regionu: Henryk Łupiński – skarbnik, Roman Sadokierski, Krzysztof Linka, Jan Targoński, Eugeniusz Formejster, Jan Sulik, Krzysztof, Mirosław Bielawski, Zbigniew Brożek, Franciszek Czarnomysy, Marek Depczyński, Bogdan Filipczuk, Jarosław Grodzki, Jerzy Grodzki, Andrzej Jakubowski, Zdzisław Koncewicz, Andrzej Komaś, Zygmunt Kowalczyk, Jadwiga Krukowska, Jan Kulikowski, Tadeusz Nazarewicz, Dariusz Ołdziejewski, Edward Pietrowcew, Tadeusz Jan Sidor, Eugeniusz Stepańczuk, Artur Suszczenia, Ewa Sypytkowska, Zbigniew Szmelter, Ryszard Urbańczyk, Krystyna Wasiluk-Richter, Bogdan Wielgat, Mirosław Wnorowski, Ryszard Woronowicz, Marek Stachurski

Komisja Rewizyjna: Janusz Wyszyński – przewodniczący, Franciszek Misiewicz, Krzysztof Feszler, Marek Sobociński, Danuta Szkiłądź, Jarosław Kozłowski, Elżbieta Stasiewicz

Delegaci na Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”: Józef Mozolewski, Eugeniusz Formejster, Jerzy Grodzki, Stanisław Piątkowski, Kazimierz Rogaczewski, Anna Wojtan, Ryszard Urbańczyk

Kadencja 2010–2014

Przewodniczący Zarządu Regionu: Józef Mozolewski

Zarząd Regionu: Krzysztof Borkowski, Zbigniew Brożek, Robert Burzyński, Franciszek Czarnomysy, Dariusz Dembicki, Eugeniusz Formejster, Jerzy Grodzki, Andrzej Jakubowski, Waldemar Kiszkiel, Zdzisław Koncewicz, Zbigniew Lebieżyński, Krzysztof Linka, Tadeusz Łukian, Henryk Łupiński, Tadeusz Nazarewicz, Dariusz Ołdziejewski, Andrzej Osmolski, Paweł Radziejewski, Agnieszka Rzeszewska, Roman Sadokierski, Marek Stachurski, Eugeniusz Stepańczuk, Jan Sulik, Artur Suszczenia, Ewa Sypytkowska, Ryszard Urbańczyk, Krystyna Wasiluk – Richter, Mirosław Wnorowski, Bogdan Wielgat, Ryszard Woronowski, Katarzyna Zalewska, Monika Zbrzeźniak, Krystyna Zgnilec, Tomasz Zieliński

Komisja Rewizyjna: Janusz Wyszyński – przewodniczący, Beata Błaszczyk, Krzysztof Feszler, Bogdan Gierałtowski, Jarosław Kozłowski, Elżbieta Stasiewicz, Sylwia Szliserman

Delegaci na Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”: Józef Mozolewski, Eugeniusz Formejster, Jerzy Grodzki, Stanisław Piątkowski, Kazimierz Rogaczewski, Ryszard Urbańczyk

Kadencja 2014–2018

Przewodniczący Zarządu Regionu: Józef Mozolewski

Prezydium: Eugeniusz Formejster – wiceprzewodniczący, sekretarz, Eugeniusz Stepańczuk – wiceprzewodniczący, Henryk Łupiński – skarbnik, Zbigniew Brożek – członek, Jerzy Grodzki – członek, Zdzisław Koncewicz – członek, Agnieszka Rzeszewska – członek, Roman Sadokierski – członek, Jarosław Woszczenko – członek

Zarząd Regionu: Krystyna Bałdowska, Krzysztof Borkowski, Marek Borowski, Zbigniew Brożek, Franciszek Czarnomysy, Dariusz Dembicki, Eugeniusz Formejster, Jerzy Grodzki, Waldemar Kiszkiel, Zdzisław Koncewicz, Zygmunt Kowalczyk, Stanisław Ksepka, Zbigniew Lebieżyński, Tadeusz Łukian, Henryk Łupiński, Amanda Marczuk-Sadowska, Paweł Myszkowski, Tadeusz Nazarewicz, Barbara Okuniewska, Andrzej Osmolski, Beata Pietruszka, Agnieszka Rzeszewska, Roman Sadokierski, Marek Stachurski, Eugeniusz Stepanczuk, Władysław Tokarski, Ryszard Urbańczyk, Kazimierz Waszczuk, Bogdan Wielgat, Mirosław Wnorowski, Ryszard Woronowicz, Jarosław Woszczenko, Katarzyna Zalewska, Tomasz Zieliński.

Komisja Rewizyjna: Janusz Wyszyński – przewodniczący, Bogdan Gierałtowski, Beata Kowalewska, Jarosław Kozłowski, Elżbieta Stasiewicz, Sylwia Szliserman

Delegaci na Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”: Józef Mozolewski, Eugeniusz Formejster, Jerzy Grodzki, Sławomir Grygoruk, Kazimierz Rogaczewski, Ryszard Urbańczyk. Józef Mozolewski był delegatem w związku z wyborem na funkcję Przewodniczącego ZR.

Kadencja 2018–2022

Przewodniczący: Józef Mozolewski

Prezydium: Józef Mozolewski, Eugeniusz Formejster, Eugeniusz Stepańczuk, Henryk Łupiński, Paweł Myszkowski, Marek Stachurski, Agnieszka Rzeszewska, Roman Sadokierski, Jarosław Woszczenko

Zarząd Regionu: Wojciech Bagiński, Artur Bańkowski Grzegorz Borkowski, Krzysztof Borkowski, Dariusz Dembicki, Eugeniusz Formejster, Jerzy Grodzki, Waldemar Kiszkiel, Zygmunt Kowalczyk, Robert Królik, Stanisław Ksepka, Zbigniew Lebieżyński, Maciej Łozowski Maciej, Henryk Łupiński, Amanda Marczuk-Sadowska, Paweł Myszkowski, Tadeusz Nazarewicz, Anna Niewińska, Barbara Okuniewska, Agnieszka Rzeszewska, Roman Sadokierski, Marek Stachurski, Eugeniusz Stepańczuk, Adam Szmurło, Władysław Tokarski, Kazimierz Waszczuk, Bogdan Wielgat, Ryszard Woronowicz, Jarosław Woszczenko, Katarzyna Zalewska, Tomasz Zieliński

Komisja Rewizyjna: Janusz Wyszyński – przewodniczący, Bogdan Gierałtowski, Małgorzata Beata Kowalewska, Jarosław Kozłowski, Mariola Łapińska, Adam Łempicki, Sylwia Szliserman

Delegaci na Krajowy Zjazd Delegatów: Eugeniusz Formejster, Jerzy Grodzki, Sławomir Grygoruk, Józef Mozolewski, Kazimierz Rogaczewski, Agnieszka Rzeszewska

Składy osobowe Oddziałów Terenowych NSZZ „Solidarność”, kadencja 2018–2022

Augustów

przewodniczący: Mirosław Chudecki

członkowie Rady: Bogdan Wielgat, Antoni Burakiewicz, Krzysztof Kamiński, Dariusz Żygadło, Mirosław Chwedczuk, Marek Matyskiel, Dorota Dunaj, Jarosław Filipowicz, Mieczysław Szczerbakow, Dariusz Jedliński, Mirosław Dadura, Andrzej Sołtys, Mirosław Bagiński

Bielsk Podlaski

przewodniczący: Artur Żukowski

członkowie Rady: Amanda Andrejuk, Regina Rzepniewska, Janina Jabłoń-

ska, Edyta Syczewska, Edyta Pawełekiewicz, Marzenna Olendzka, Beata Perkowska, Przemysław Świetliczny, Leon Puchalski, Magdalena Hanna Olżańska, Bogdan Czesław Drozdowski

Czarna Białostocka

przewodniczący: Jerzy Mróz

członkowie Rady: Tadeusz Tyszkiewicz, Janina Toczko.

Grajewo

przewodniczący: Eugeniusz Formejster

członkowie Rady: Tadeusz Malinowski, Krzysztof Piekarski, Waldemar Bednarowicz, Eugeniusz Bukrejewski, Anna Formejster, Jacek Jórski, Mirosław Klimaszewski, Tadeusz Siejda, Marcin Stuchła

Hajnówka

przewodniczący: Roman Sadokierski

członkowie Rady: Krzysztof Stulgis, Jan Szatyłowicz, Marta Turkiewicz, Magdalena Czurak, Marek Mokicki, Hanna Schmidt, Ireneusz Zachareiwcz

Łapy

przewodnicząca: Marianna Kaczyńska

członkowie Rady: Henryk Jabłonowski, Wiesława Perko, Bogdan Perkowski, Krzysztof Pęza, Elżbieta Prześniak, Maria Załuska, Andrzej Osmolski (1955–2018), Józef Rząca (1948–2020)

Mońki

przewodniczący: Eugeniusz Wojtkielewicz

członkowie Rady: Krzysztof Borkowski, Przemysław Borowik, Adam Chudek, Jerzy Dębkowski, Barbara Iwanicka, Szczepan Krysiuk, Patrycja Rudnicka, Zdzisław Zalewski

Siemiatycze

przewodnicząca: Bożena Śliwińska

członkowie Rady: Teresa Bąk, Tadeusz Nazarewicz, Lucjan Pulkowski, Barbara Walicka, Bogdan Zagubin, Piotr Sorokosz

Sokółka

przewodnicząca: Alina Sokołowska

członkowie Rady: Wiesław Ambrożejczyk, Artur Bańkowski, Jadwiga Pi-sowacka, Halina Wróblewska, Mirosław Mikołajczyk, Elżbieta Sienkiewicz, Ryszard Ostapkiwicz

Suwałki

przewodniczący: Zdzisław Koncewicz (1961-2019) do 20 września 2019 r.
Bożena Anuszkiewicz od 21 listopada 2019 r.

członkowie Rady: Bogdan Bezdziecki, Krzysztof Borkowski, Arkadiusz Cichanowicz, Mirosław Hartung, Janusz Herbu, Eliza Jurgielewicz, Aleksander Ogonowski, Agnieszka Omilianowicz

Wysokie Mazowieckie

Przewodniczący: Przemysław Uszyński do września 2019 r.
Kazimierz Waszczuk od października 2019 r.

członkowie Rady: Stanisław Stolla, Stanisław Jakubowski, Marek Godlewski, Edward Laskowski, Bogdan Grabowski, Rafał Śliwowski

22. Skład osobowy Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność działających w Regionie Białystok w latach 1980–1981

Lp.	Nazwa zakładu pracy	Adres zakładu	Skład Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność
1.	Białostocka Spółdziel- nia Pracy	Białystok, ul. Hetmańska 10	Edmund Lajdorf – przewodniczący Walentyna Łubko – zastępca przew. Jerzy Mordasewicz – członek Danuta Kazimierczyk – członek
2.	Białostockie Przed- siębiorstwo Ceramiki Budowlanej	Białystok, ul. Wiadukt 8	Aleksander Korzun – przewodniczący Ryszard Wiszowaty – zastępca przewod- niczącego Piotr Desput – sekretarz Antonina Kuchlewska skarbnik Aleksander Dulba – członek Mariusz Korzątkowski – członek
3.	Przedsiębiorstwo Transportu Handlu Wewnętrznego	Białystok, ul. Składowa	Władysław Pruszyński – przewodniczący Eugeniusz Suszycki – zastępca przewod- niczącego Ryszard Chomczyk – członek Stanisław Wiśniewski – członek Ryszard Piskorz – członek Jerzy Bieląga – sekretarz
4.	Przedsiębiorstwo Elek- tryfikacji i Technicznej Obsługi Rolnictwa „Eltor”	Białystok, ul. Elewatorska	Michał Pietkiewicz – przewodniczący Zbigniew Toporkiewicz – sekretarz Danuta Kozyra – skarbnik Bogdan Szymczak – członek
5.	Spółdzielnia Transpor- tu Wiejskiego. Oddział w Łapach	Łapy, ul. Harcerska 8	Antoni Maciejczuk – przewodniczący Stanisław Łapiński – zastępca przewod- niczącego Marian Maciejczuk – skarbnik Barbara Górecka – sekretarz Stanisław Kalinowski – członek Benedykt Lewicki – członek

6.	Przedsiębiorstwo Transportowo-sprzętowe Budownictwa „Transbut”	Białystok, ul. Kombatantów 4	Andrzej Soczyński – przewodniczący Jan Kardasz – zastępca przewodniczącego Tadeusz Suchodolski – sekretarz Elżbieta Czapla – skarbnik Stanisław Zajkowski – członek
7.	Spółdzielnia Inwalidów Głuchych w Nowosiółkach	Nowosiółki	Antoni Bogdan – przewodniczący Władysław Rutyka – zastępca przewodniczącego Zofia Dziekońska – sekretarz Barbara Muszyńska – skarbnik Konrad Markowski – członek
8.	Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego w Łapach	Łapy, ul. Fabryczna 28	Henryk Żochowski – przewodniczący Janusz Kurzyna – zastępca przewodniczącego Czesław Moczydłowski – sekretarz Zdzisława Pławska – księgowa Ryszard Francke – członek
9.	Muzeum Okręgowe, Muzeum Wojska, Biuro Wystaw Artystycznych	Białystok, Rynek Kościuszki	Krzysztof Burek – przewodniczący Zinaida Chomienia – zastępca przewodniczącego Andrzej Ciulkin – skarbnik Ewa Wroczyńska – sekretarz
10.	Gminna Spółdzielnia Kółek Rolniczych	Łapy	Janina Modzelewska – przewodnicząca Romuald Łapiński – zastępca przewodniczącego Krystyna Malinowska – sekretarz Andrzej Popkowski – skarbnik Mieczysław Łupiński – członek Waldemar Łupiński – członek
11.	Zakład Aparatury Akustycznej	Białystok, ul. Ciołkowskiego 2	Andrzej Sawicki – przewodniczący Kazimierz Kalinowski – zastępca przewodniczącego Maria Nowik – sekretarz
12.	Spółdzielcze Przedsiębiorstwo Produkcji Prefabrykatów Budownictwa Wiejskiego „Wschód”	Białystok, ul. Borsucza 2	Elżbieta Januszko – przewodniczący Irena Sikora – zastępca przew. Elżbieta Kluczyńska – sekretarz Anna Saweczko – skarbnik
13.	Kombinat Budownictwa Komunalnego. Zarząd Przedsiębiorstwa	Białystok, ul. Hetmańska 89	Marek Jarych – przewodniczący Adam Siergieńczyk – zastępca przewodniczącego Janina Iłedo – sekretarz Stanisław Statkiewicz – członek Jan Mińczuk – członek Jan Szarlej – członek Zenon Jartel – członek

14.	Ośrodek Badań Naukowych	Białystok, ul. Sienkiewicza 42	Teresa Jabłońska – przewodniczący Henryk Łoszewski – zastępca przew. Teresa Leszczyńska – członek
15.	Przedsiębiorstwo usługowo-Techniczne Sprzętu Pożarowego i Ochronnego „Supon”	Białystok, ul. Hetmańska 28	Edward Krajewski – przewodniczący Edward Makal – zastępca przewodniczącego Zbigniew Kruk – sekretarz Halina Klimberzin – skarbnik Zygmunt Danileczuk – członek
16.	Cukrownia Łapy	Łapy, ul. Żwirki i Wigury 28	Roman Ołędzki – przewodniczący Józef Perkowski – zastępca przewodniczącego Barbara Parzoch – sekretarz Stanisław Roszkowski – skarbnik Mieczysław Roszkowski – członek
17.	Zakład Energetyczny	Białystok, ul. Elektryczna 13	Leopold Stawecki – przewodniczący Mieczysław Domalewski – zastępca przewodniczącego Andrzej Dmitriew – zastępca przewodniczącego Alicja Wieczorkiewicz – członek Bolesław Łącki – członek Leon Sakowicz – członek
18.	Przedsiębiorstwo Państwowe Polmozbyt	Białystok, ul. Zwycięstwa 13	Leokadia Szymula – przewodnicząca Danuta Spiżewska – zastępca przewodniczącego Mirosław Salaszczyk – sekretarz Irena Gromotowicz – skarbnik Witold Bielecki – członek Tadeusz Tarnacki – członek Wiesław Sawicki – członek Włodzimierz Sawicki – członek Irena Skorupska – członek
19.	Przedsiębiorstwo Doświadczalne Opakowań „Pakpol”	Białystok, ul. Składowa 12	Zbigniew Puchalski – przewodniczący Krzysztof Łaźny – zastępca przewodniczącego Alicja Dołęgowska – sekretarz Jadwiga Banaszek – skarbnik Jerzy Seweryn – członek Ryszard Sokołowski – członek
20.	Zakład Doskonalenia Zawodowego	Białystok, ul. Sienkiewicza 77	Daniela Gryko – przewodnicząca Elżbieta Cilak – zastępca przew. Ryszard Szymborski – członek
21.	Białostockie Zakłady maszyn i Urządzeń Spożywczych „Spomasz”	Białystok, ul. Nowosielska 6	Ludwik Tryburski – przewodniczący Zenon Chrzczanowicz – zastępca przewodniczącego

			Janusz Antczak – zastępca przewodniczącego Edward Wydzierzecki – sekretarz Krystyna Borysiewicz – skarbnik Jan Zajączkowski – członek Leon Antypiuk – członek
22.	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej. Oddział osobowy Oddział Remontowy Oddział Towarowo-Spedycyjny		Romuald Kozak – przewodniczący Ryszard Wawrzak – zastępca p przewodniczącego Jerzy Kamiński – członek Krystyna Gawędzka – członek Halina Siedlecka – członek Zbigniew Tobijański – przewodniczący Wiesław Ciechanowicz – zastępca przewodniczącego Zbigniew Zarzecki – sekretarz Lucjan Namiot – skarbnik Stanisław Sokółski – członek Eugeniusz Panasiuk – członek Jan Wójt – przewodniczący Leszek Purwin – zastępca przew. Stanisław Sasinowski – członek
23.	Akademia Medyczna	Białystok, ul. Kilińskiego 1	Bogusław Kość – przewodniczący Władysław Kaczanowski – przewodniczącego Jan Szrzedziński – sekretarz Henryk Zinda – skarbnik Andrzej Lussa – członek
24.	Państwowy Teatr Dramatyczny im. A. Węgierki	Białystok, ul. Elektryczna 12	Wojciech Pisarek – przewodniczący Mirosław Cybulko – zastępca przewodniczącego Irena Kowalska – sekretarz Antoni Fytryk – członek Halina Wasilewska – członek Józef Klim – członek Władysław Trusiewicz – członek
25.	Przedsiębiorstwo Rejonowe Wodno-Kanalizacyjne	Białystok, ul. Młynowa 52/1	Halina Ogrzebacz – przewodnicząca Ryszard Zubrycki – zastępca przewodniczącego Krystyna Górka – sekretarz Wanda Sianko – skarbnik Franciszek Kuczyński – członek Janusz Żuk – członek Eugeniusz Rybnik – członek

26.	Przedsiębiorstwo Zopatrzenia Rolnictwa w Wodę „Wodrol”	Białystok, ul. Elewatorska 1	Andrzej Sikorski – przewodniczący Klemens Bigoszewski – zastępca przewodniczącego Mikołaj Kuczko – sekretarz Bernard Bujwicki – członek Paweł Cisz – członek Cezary Kaliszewski – członek
27.	Przedsiębiorstwo Obrotu Produktami Naftowymi CPN	Białystok, Ogrodowa 31	Jan Niwiński – przewodniczący Tadeusz Nobis – zastępca przewodniczącego Henryka Ostrowska – sekretarz Czesław Backiel – członek Henryk Nasuta – członek Czesław Bystrzejewski – członek Edward Mentel – członek
28.	Fabryka Maszyn Rolniczych „Agromet”	Czarna Białostocka	Andrzej Wierciński – przewodniczący Hieronim Ścigacz – przewodniczącego Henryk Suchocki – sekretarz Natalia Suchocka – członek Andrzej Wisz – członek
29.	Fabryka Przyrządów i Uchwyty	Białystok, ul. Łąkowa 3	Stanisław Marczuk – przewodniczący Henryk Malinowski – przewodniczącego Jan Bogdanowicz – sekretarz Mirosław Cieślik – skarbnik Jerzy Zacharczuk – członek Janusz Sulewski – członek Stanisław Mogielnicki – członek Włodzimierz Puczyński – członek Andrzej Jeżerys – członek Lucjan Filipkowski – członek
30.	Białostockie Zakłady Podzespołów Telewizyjnych „Unitra – Biazet”	Białystok, ul. Szosa Północno-Obwodowa 38 [obecnie ulica Generała Władysława Sikorskiego]	Feliks Gołębiewski – przewodniczący Stanisław Gościński – zastępca przewodniczącego Roman Wilk Tadeusz Korbut Róża Michałowska Kazimierz Madej Jerzy Mojsa
31.	Białostockie Zakłady Graficzne	Białystok, ul. Aleja 1000 lecia Państwa Polskiego 2	Stanisław Przestrzelski – przewodniczący Janusz Wójcik – zastępca przewodniczącego Wojciech Białous – sekretarz Helena Kuźmicka – skarbnik Wojciech Łowiec – członek

32.	Zespół Opieki Zdrowotnej	Grajewo, ul. Nowa 34	Marian Czaczkowski – przewodniczący Witold Brajewski – zastępca przewodniczącego Jerzy Grzybowski – zastępca przewodniczącego Krystyna Ginko – sekretarz Grażyna Ginel – skarbnik Sabina Litwinowicz – członek Sławomir Ginel – członek Waldemar Prokopowicz – członek
33.	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „Pszczołka” w Stolarni Juchnowiec	Juchnowiec	Mirosław Ładny – przewodniczący Bogdan Dojlida – zastępca przew. Stanisław Hruświcki – sekretarz
34.	Zakłady Przemysłu Spirytusowego i Drożdżowego „Polmos”	Białystok, ul. Elewatorska 20	Robert Górski – przewodniczący Waldemar Grygiwicz?? – zastępca przewodniczącego Maria Gilewska – księgowa?? Danuta Muszyńska – sekretarz
35.	Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych „Instal”	Białystok, ul. Sobieskiego 13	Lucjan Dembowski – przewodniczący Stanisław Mrowiec – zastępca przewodniczącego Krystyna Tarasiuk – sekretarz Teresa Dominiak – członek Marek Maliszewski – członek Sławomir Gacuta – członek
36.	Komisja Zakładowa Oświaty i Wychowania	Białystok, ul. Dzierżyńskiego 14/16 [obecnie ul. Legionowa]	Tadeusz Cybulski – przewodniczący Anna Krajewska – zastępca przew. Leonard Rudy Jan Biedrzycki Jan Stolarczyk
37.	Przedsiębiorstwo Państwowe Pracownie Konserwacji Zabytków	Białystok, Dojlidy Fabryczne 23	Walenty Siodmok – przewodniczący Andrzej Iwanicki – zastępca przew. Anna Kalisz – sekretarz Lech Malinowski – skarbnik
38.	Białostockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego „Przemysłówka”	Białystok, ul. Fabryczna 2	Stanisław Guzowicz – przewodniczący Andrzej Zawistowski – zastępca przewodniczącego Jerzy Jaruszewski – skarbnik Józef Prus – sekretarz Halina Kozub – księgowa
39.	Zakład Naprawczo-Produkcyjny Mechanizacji Rolnictwa	Białystok, ul. Choroszczańska 24	Jerzy Boczkowski – przewodniczący Antoni Demianko – zastępca przewodniczącego

			Zygmunt Targowski? – członek Helena Rogowska – członek Stanisław Parafian – członek
40.	Spółdzielnia Inwalidów Niewidomych im. J. Marchlewskiego	Białystok, ul. Kraszewskiego	Eugeniusz Konarzewski – przewodniczący Zdzisław Klimczuk – zastępca przewodniczącego Ryszard Zyskowski – skarbnik Anna Nietupska – sekretarz
41.	PKP Obwód Lecznictwa Kolejowego	Białystok, ul. Stołeczna 16	Lesław Wechowski – przewodniczący Halina Jasińska – zastępca przewodniczącego Barbara Ciechanowicz – sekretarz Donata Ejsmont – skarbnik Katarzyna Zis Cecylia Maliszewska – członek Maria Krasowska – członek Iwona Zatkalik – członek
42.	Filia Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku	Białystok, ul. Mickiewicza 1	Henryk Ruciński – przewodniczący Jan Ambrosiewicz – zastępca przewodniczącego Stanisław Prutis – członek Halina Brzozowska – sekretarz
43.	Politechnika Białostocka	Białystok, ul. Wiejska 45 a	Mieczysław Maliszewski – przewodniczący Czesław Kietliński – zastępca przewodniczącego Alicja Parafianowicz – księgowa Jerzy Gryko – zastępca księgowej Jakub Dawidziuk – przew. Sekcji Tadeusz Waśniewski – przew. sekcji nauki Bożena Dąbrowska – przew. sekcji informacji Maria Laszuk (sekcja pracy, płac i wyróżnień) Jerzy Ickiewicz –sekcja informacji Grzegorz Klentak – przew. Sekcji socjal. – byt. Zdzisław Lasocki – członek Witold Głuszuk – członek Zygfryd Sierzeszyński – członek Bogumiła Koper – członek Józef Zadykowicz – członek

44.	Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej	Choroszcz	Ryszard Piłasiewicz – przewodniczący Wanda Rzeszut – zastępca przewodniczącego Edward Hrabis – zastępca przewodniczącego Róża Piszczatowska – sekretarz Elżbieta Depczyńska – skarbnik Krystyna Wiszniewska – członek Danuta Waszkiel – członek
45.	Okręgowe Przedsiębiorstwo Przemysłu Mięsnego	Białystok, ul. Pozioma 2	Bolesław Kostrzewa – przewodniczący Wawrzyniec Niezgoda – zastępca przewodniczącego Romualda Cieszkowska – sekretarz Zbigniew Rynkiewicz – członek Harry Fiszer – członek Regina Adamska – członek
46.	Państwowy Szpital Kliniczny im. dr Jerzego Sztachelskiego	Białystok, ul. M. Curie-Skłodowskiej 24a	Krzysztof Rutkowski – przewodniczący Jan Franciewicz – zastępca przewodniczącego Teresa Zalewska – sekretarz Tadeusz Zadykowicz – skarbnik Orest Hnidec – członek Sławomir Milewski – członek Zbigniew Głębocki – członek Antoni Giwer – członek Marianna Kamińska – członek Anatol Aleksinciuk – członek Irena Cudak – członek Józef Zimnoch – członek
47.	Zakład Obrotu Towarowego WZS Młecz	Białystok, ul. Handlowa 4	Felicja Olszewska – przewodnicząca Sielewoniuk Augustyn – zastępca przewodniczącego Czesława Woźńska – sekretarz Kazimierz – Słapiński – członek Aleksander Cisnowski – członek
48.	Fabryka Wyrobów Runowych „Agnella”	Białystok, ul. Szosa Północno-Obwodowa [obecnie ul. Generała Władysława Sikorskiego]	Tadeusz Wiewiórowski – przewodniczący Jerzy Chyży – zastępca przewodniczącego Genowefa Kurzawska – skarbnik Witold Radhmacker – członek
49.	Kolejowe Zakłady Konstrukcji Stalowych im. Rewolucji 1905	Białystok, ul. Starosielce	Sławomir Godlewski – przewodniczący Wincenty Sołub – zastępca przewodniczącego Andrzej Jastrzębski – członek Romuald Ciereszko – członek

			Jan Chomiccki – członek Stanisław Dziemianowicz – członek
50.	Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych Budownictwa Przemysłowego	Białystok, ul. Nowogródzka 13	Krystyna Strubel – przewodnicząca Marian Zwornicki – zastępca przewodniczącego Halina Chąc – sekretarz Elżbieta Sawicka – skarbnik Wiesław Wojciula – członek Jan Radziwon – członek Włodzimierz Niemczynowicz – członek Henryk Kirycki – członek Janusz Ożarowski – członek
51.	Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”	Łapy, ul. Harcerska 2	Krystyna Ułanowicz – przewodnicząca Kazimierz Paszko – zastępca przewodniczącej Krystyna Idźkowska – sekretarz Cecylia Średnicka – skarbnik
52.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne	Białystok, ul. Składowa 11	Jan Łajewski – przewodniczący Waldemar Ostapowicz – sekretarz Kazimierz Krupiński – Zygmunt Paszkowicz – przew. grupy Stanisław Znajdowski – Zdzisław Ste..? Stanisław Szarkowski – członek Helena Dadulska – członek Edward Dobrogowski – członek Andrzej Krupa – członek
53.	Warszawskie Przedsiębiorstwo Informatyki Przemysłu Budowlanego „ETOB” Zakład Obliczeniowy	Białystok, ul. M. Curie-Skłodowskiej	Lech Kopczyński – członek Antoni Żeleźniakiewicz – członek Janusz Szumiński – przewodniczący Krystyna Staska – zastępca przew. Jan Szydłowski – członek Jan Ołtarzewski – członek Alicja Saniewska – członek Stanisław Olędzki – członek Henryk Sadowski – członek Leonard Sawoniewski – członek
54.	Ekspozycja Przedsiębiorstwa Transportu Samochodowego Łączności	Białystok, ul. Kolejowa 26	Ewa Klimaszewska – przewodnicząca Mirosław Bubińczyk – zastępca przew. Danuta Wiśniewska – sekretarz Anna Borowska – skarbnik Jerzy Buraczewski – członek
55.	Zakład Wykonawstwa Sieci Elektrycznej	Białystok, ul. I Armii Wojska Polskiego 8	

56.	Białostockie Przedsiębiorstwo Robót Zmechanizowanych i Maszyn Budowlanych	Białystok, ul. Szosa Północno-Obwodowa 94 [obecnie ul. Generała Władysława Sikorskiego]	Jan Surowiec – przewodniczący Jan Parmańczuk?? – zastępca przew. Marcin Ciszewski – członek Piotr Dembowski – członek Lech Grygorczuk – członek Sławomir Łukaszewicz – członek Zenon Maciejczuk – członek
57.	Międzywojewódzka Spółdzielnia Inwalidów	Białystok, ul. Krakowska 5	Tadeusz Sadanowicz – przewodniczący Andrzej Zagan – zastępca przew. Stanisław Choiński – sekretarz Zygmunt Zieliński – członek Marianna Bogdanowicz – członek
58.	Oddział Zmechanizowanych Robót Drogowych	Białystok Starosielce, ul. Szkolna 28	Władysław Mielechwicz – przewodniczący Krzysztof Hackiewicz – zastępca przew. Marian Więśław – sekretarz Jerzy Domysławski – skarbnik Edward Koroś – członek
59.	Białostockie Zakłady Przemysłu Octowo-Warzywnego	Białystok, ul. Octowa 1	Zdzisław Ciniewicz – przewodniczący
60.	Spółdzielnia Kółek Rolniczych	Brańsk	Jerzy Ołtarzewski – przewodniczący Stanisław Pietruszko – sekretarz Józef Kołoszko – skarbnik Kazimierz Kalinowski – członek
61.	Wojewódzki Związek Spółdzielni Rolniczych „Samopomoc Chłopska”. Zakład Inwestycji Budownictwa. Oddział Produkcji Materiałów Budowlanych	Białystok, ul. Elewatorska 13	Krzysztof Szaciłowski – przewodniczący Antoni Zajączkowski – zastępca Krystyna Borowska – sekretarz Wojciech Bogusłowicz – skarbnik Józef Ciereszko – członek
62.	Centralny Ośrodek Techniki medycznej Oddział w Białymstoku	Białystok, ul. Przytorowa 2a	Anna Zubrycka – przewodnicząca B. Zjakowski, J. Wróblewski, E. Gen- czar, E. Gołaszewski, J. Dziadel
63.	Specjalistyczny Zespół Opieki Zdrowotnej	Białystok, ul. Dąbrowskiego 14	Władysław Potoczek – przewodniczący Jadwiga Fiszczyńska – sekretarz Władysława Rosińska – skarbnik
64.	Zakład Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego „Hortex	Siemiatycze, ul. 30-lecia PRL	Józef Borowski – przewodniczący Henryk Jabłonowski – zastępca prze- wodniczącego Stanisław Dąbrowski – członek Waldemar Kuryś – członek

65.	Wojewódzka Spółdzielnia Inwalidów „Odnowa”	Białystok, ul. 27 Lipca 26 [obecnie ul. 42 Pułku Piechoty]	Zygmunt Piotrowski – przewodniczący Bogusław Rynkiewicz – skarbnik Zbigniew Leszkiewicz – zastępca przewodniczącego Henryk Sawko – sekretarz Irena Horoba – członek Jan Koniecko – członek Tomasz Dzienis – członek Małgorzata Kieźel – członek
66.	Miejski Dom Kultury	Białystok, ul. Piękna 3	Marek Kisielewski – przewodniczący Bogdan Jaroszewicz – zastępca przewodniczącego Monika Polecka – główna księgowa
67.	Meblarska Spółdzielnia Pracy	Supraśl, ul. Cieliczańska 2	Czesław Kmita – przewodniczący Edward Roszkowski – zastępca przewodniczącego Jan Biziuk – skarbnik Teresa Pietrewicz – członek Antoni Bartkowski – członek Władysław Puciłowski – zastępca przewodniczącego Zofia Fumankiewicz – sekretarz
68.	Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych	Białystok, ul. Lipowa 51	Henryk Godlewski – przewodniczący Zbigniew Godlewski – zastępca przewodniczącego Franciszek Skrzypko – sekretarz Irena Bielicka – skarbnik Zbigniew Mocarski – członek Stanisław Mikołajewski – członek
69.	Wojewódzki Urząd Statystyczny	Białystok, ul. Krakowska 13	Czesława Żarska – przewodnicząca Krystyna Chobotko – zastępca przewodniczącej Aneta Lisowska – sekretarz Stanisława Snarska – skarbnik
70.	Narodowy Bank Polski	Białystok, Rynek Kościuszki 7	Barbara Abakanowicz – przewodnicząca Anna Ulecka – zastępca przewodniczącej Alicja Ładny – sekretarz
71.	Państwowa Komunikacja Samochodowa	Siemiatycze, ul. Kościuszki 82	Apoloniusz Kowalczyk – przewodniczący Sergiusz Kalinowski – zastępca przewodniczącego Józef Tyborowicz – skarbnik Kazimierz Boguszewski – sekretarz

72.	Przedsiębiorstwo Transportu i spedycji Przemysłu Mięsnego Zakład Transportu	Białystok, ul. Kopernika 97	Leonard Kozłowski – przewodniczący Jan Aniszewski – zastępca przewodniczącego Stanisław Hlebowicz – zastępca przewodniczącego Zdzisław Piekarczyk – sekretarz Jan Gąsowski – członek
73.	Fabryka Przyrządów i Uchwytów Zakład nr 2	Bielsk Podlaski, ul. Żwirki i Wigury	Zygmunt Okłota – przewodniczący Maria Ignatiuk – zastępca przewodniczącego Andrzej Wróblewski – sekretarz
74.	Sąd Wojewódzki Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych	Białystok, ul. M. Curie-Skłodowskiej 1 ul. Bema 11	Janusz Lewkowicz – przewodniczący Antoni Górski – członek Tadeusz Iwaszczuk – członek
75.	Brygada Remontowo-Budowlana przy Miejskim Zespole Ekonomiczno-Administracyjnym	Białystok, ul. Fabryczna	Józef Urbiel – przewodniczący Jan Michalczyk – zastępca przewodniczącego Janina Skorulska – członek Alina Radziszewska – członek Jan Kowalczyk – członek
76.	Biuro Studiów Projektów i Realizacji Inwestycji Przemysłu Mleczarskiego w Warszawie Oddział w Białymstoku	Białystok, ul. Dąbrowskiego 28	Józef Brzozowski – przewodniczący Halina Marcinkowska – zastępca przewodniczącego Barbara Orzechowska – sekretarz Barbara Olesiewicz – skarbnik Bogdan Bajuk – członek Henryk Lebedziński – członek Lucjan Tymiński – członek
77.	Państwowe Przedsiębiorstwo – Stacje Radiowo-Telewizyjne	Białystok, ul. Bema 11	Leszek Groman – przewodniczący Witold Perkowski – zastępca przewodniczącego Cezary Seredyński – sekretarz Jerzy Lewczyk – członek Ryszard Wilczyński – członek
78.	Zakład Osprzętu Samochodowego „Promot” Spółdzielnia Pracy	Białystok, ul. Ciepła 34b	Wiesław Zdanowicz – przewodniczący Lucjan Krysiuk – zastępca przewodniczącego
			Barbra Roszkowska – sekretarz Henryk Bednarek – członek
79.	Białostockie Zakłady Przemysłu Bawełnianego „Fasty”	Białystok, ul. Przędzalniana 8	Jerzy Jamiołkowski – przewodniczący Cezary Nowakowski – zastępca przewodniczącego Edward Makarewicz – członek Ryszard Szczęsny – członek

80.	Przedsiębiorstwo Spec- dycji Krajowej	Białystok, ul. Zwycięstwa 1/2	Andrzej Stalończyk – przewodniczący Zdzisław Seweryn – zastępca przewod- niczącego Halina Siliwieńczuk – sekretarz Janina Łuckiewicz – skarbnik
81.	Białostocki Teatr Lalek	Białystok, ul. Kalinowskiego 1	Danuta Dorota Wiszowata – przewod- nicząca Krystyna Matuszewska – skarbnik Zbigniew Żdaniec – członek Marek Rapcewicz – członek
82.	Lokomotywnia Pozaklasowa PKP	Białystok, ul. Kopernika	Kazimierz Skobodziński – przewodni- czący Zygmunt Juchnicki – zastępca przewod- niczącego Stanisław Borowski – członek Barbara Gierałtowska – członek
83.	Wojewódzki Urząd Pocztowy	Białystok, ul. Warszawska 10	Mirosław Łojewski – przewodniczący Halina Łapińska – zastępca przewodni- czącego Zygmunt Rutkowski – członek Teresa Kalinowska – członek Andrzej Markowski – sekretarz Krystyna Dziakowska – skarbnik Anna Małyszko – członek
84.	Dyrekcja Rejonowa Kolei Państwowych	Białystok, ul. Kopernika 58	Janusz Wyszyński – przewodniczący Kazimierz Piotrowski – zastępca prze- wodniczącego Andrzej Dziejma – zastępca przewodni- czącego Eugeniusz Gumowski – zastępca prze- wodniczącego Hanna Szyluk – sekretarz Teresa Kozłowska – skarbnik Jerzy Borejszo – członek Jan Garkowski – członek Kazimierz Tumiel – członek
85.	Wojewódzki Zakład Gospodarki Materiało- wej w Koplanach	Kopłany	Stanisław Czykier – przewodniczący Tadeusz Bolesta – zastępca przewodni- czącego Tadeusz Domański Edward Kowiarek
86.	Zakład Przemysłu Pasmanteryjnego „Pa- smanta”	Białystok, ul. Warszawska 59	Adam Sokółski – przewodniczący Maria Kałużyńska Helena Sienkiewicz Anna Sobieska

			Janusz Aleksandrów Kazimierz Sosnowski Jan Półkośnik Zdzisław Karpiesiuk Genadiusz Szmurło Zinajda Puczyńska Henryk Matys Tadeusz Cander
87.	Białostockie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych	Białystok, ul. I Armii Wojska Polskiego 9	Leszek Rasiński – przewodniczący Ryszard Warzecha – zastępca przewodniczącego Alicja Markowska – sekretarz Leokadia Łoś – skarbnik Zdzisław Suchocki – członek
88.	Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne	Białystok, ul. Sienkiewicza 84	Jerzy Popławski – przewodniczący Witold Piotrowicz – zastępca przewodniczącego Witold Suszycki – sekretarz Jan Kogut – członek Andrzej Godlewski – członek Eugeniusz Maleszko – członek Janusz Tomecki – członek
89.	Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego	Białystok, ul. Mickiewicza 3	Danuta Piwowar – przewodnicząca Krystyna Pawłowska – sekretarz Zbigniew Poświętny – skarbnik
90.	Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Suraziu	Suraz	Edward Sianko – przewodniczący Marian Klim – zastępca przewodniczącego Andrzej Baranowski – sekretarz Alfreda Nowicka – skarbnik Wiesław Łapiński – członek Anatoliusz Krukowski – członek Czesław Filipiuk – członek
91.	Narodowy Bank II Oddział w Białymstoku	Białystok	Tadeusz Czyżun – przewodniczący Grażyna Dobrzyńska – zastępca przewodniczącego Zbigniew Gromadzki – członek Maria Skarżyńska – skarbnik
92.	Wojewódzki Szpital Zespolony im. J. Śniadeckiego w Białymstoku	Białystok, ul. M. Curie-Skłodowskiej 25	Edward Łuczycki – przewodniczący Zbigniew Pampuch – zastępca przewodniczącego Danuta Sadowska – członek Janusz Kołodziejczyk – członek Danuta Kostro – członek

93.	Państwowa Filharmonia	Białystok, ul. Podleśna 2	Ryszard Kukielko – przewodniczący Luba Małaszkiewicz – księgowa Józef Szatanek – sekretarz Roman Czyżewski – członek
94.	Biuro Projektów Wodnych Melioracji	Białystok, ul. Nowotki 13 [obecnie ul. Świętojańska]	Stanisław Kardyński – przewodniczący Jerzy Wiśniewski – zastępca przewodniczącego Antoni Jabłoński – członek Bogumiła Sosnowska – członek
95.	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna	Białystok, ul. Dzierżyńskiego 8 [obecnie ul. Legionowa]	Wiesława Juszko – przewodnicząca Tamara Śnieżek – zastępca przewodniczącej Jadwiga Protasewicz – członek Renata Rymaszewska – członek Halina Jakubczyk – członek
96.	Białostockie Przedsiębiorstwo usług Społecznych Budownictwa	Białystok, ul. M. Curie-Skłodowskiej 14	Krzysztof Polech – przewodniczący Alicja Chludzińska – członek Mirosław Chludziński – członek Jan Zaskowski – członek Walenty Sawicki – członek Kazimierz Zagroba – członek
97.	Spółdzielnia Transportu Wiejskiego	Zaścianki	Józef Kosior – przewodniczący Jerzy Szczech – zastępca przewodniczącego Krzysztof Jankowski – członek Stanisław Garstka – członek Danuta Stankiewicz – sekretarz
98.	Ogrodnicza Spółdzielnia Pracy „Betesca”	Białystok, ul. Lipowa 4/6	Barbara Wawrzyńczak – przewodnicząca Barbara Olędzka – sekretarz Andrzej Naruniec – zastępca przewodniczącej Stanisław Kuczyński – zastępca przewodniczącej Maria Aleksiejew – członek Regina Waszkiewicz – członek Elżbieta Roszkowska – członek Teresa Oleksa – członek Wanda Kunicka – członek Helena Skowrońska – członek Witold Sańczyk – członek
99.	Państwowy Ośrodek Maszynowy	Bielsk Podlaski	Michał Demowiński – przewodniczący Jerzy Gulewicz – zastępca przewodniczącego Jerzy Sienkiewicz – sekretarz

			Krystyna Koc – skarbnik Grzegorz Nowik – członek Zbigniew Bagiński – członek
100.	Rejonowe Zakłady Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	Grajewo, ul. Komunalna 6	Marianna Ber – przewodnicząca Adam Zanio – zastępca przewodniczącego Andrzej Soroko – sekretarz Bożena Kalinowska – skarbnik
101.	Zakład Doświadczalny Instytutu Energetyki	Białystok, ul. Manifestu Lipcowego 16 [obecnie ul. św. Rocha]	Bolesław Fanselow – przewodniczący Józef Kalinowski – zastępca przewodniczącego Irena Borejszo – sekretarz Halina Onisko – skarbnik
102.	Narodowy Bank Polski Powszechna Kasa Oszczędności	Białystok, Rynek Kościuszki 26	Małgorzata Chorzempa – przewodnicząca Wanda Trochimiuk – zastępca przewodniczącej Krystyna Skupin – skarbnik Halina Leszczyńska – sekretarz
103.	Państwowe Gospodarstwo Rolne	Ignatki	Regina Korol – przewodnicząca Krzysztof Murawski – zastępca przewodniczącej Stanisława Kuśnierzuk – sekretarz Janusz Mazur – skarbnik
104.	Białostocka Spółdzielnia Mieszkaniowa	Białystok, ul. Manifestu Lipcowego 16 [obecnie ul. św. Rocha]	Jerzy Halicki – przewodniczący Stanisław Sobieszczak Eugeniusz Pęza Jan Korzeniecki
105.	Bank Gospodarki Żywnościowej Oddział Wojewódzki	Białystok, ul. Wesołowskiego 3 [obecnie ul. Surańska]	Adam Fiedoruk – przewodniczący Jan Bińczak – zastępca przewodniczącego Walerian Kowalewski – sekretarz Eugeniusz Malinowski – członek
106.	Wojewódzki Związek Spółdzielni Rolniczych „Samopomoc Chłopska”	Białystok, ul. Sienkiewicza 35A	Stanisław Kuczyński – przewodniczący Jan Rakowski – zastępca przewodniczącego Teresa Skok – sekretarz
107.	Białostocki Kombinat Budowlany	Białystok, ul. Dzierżyńskiego 14/16 [obecnie ul. Legionowa]	Adam Ryszkiewicz – przewodniczący Zbigniew Świrydowicz – zastępca przewodniczącego Helena Wójtowicz – sekretarz Krystyna Bućko – skarbnik Ryszard Łupiński – członek Irena konecka – członek

			Włodzimierz Troc – członek Jan Kulaszewicz – członek Rajmund Narkiewicz – członek Michał Andruszkiewicz – członek Eugeniusz Konończuk – członek Wiesław Lewoc – członek Paweł Turlik – członek Jerzy Kosobudzki – członek
108.	Wojewódzkie Archiwum Państwowe	Białystok, Rynek Kościuszki 4	Jerzy Zieleniewski – przewodniczący Irena Sztachelska – zastępca przewodniczącego Eugeniusz Korneluk – skarbnik Teresa Jasińska – członek
109.	Białostockie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego	Białystok, ul. Lipowa 51	Urszula Domanowska – przewodnicząca Czesław Zacharczyk – zastępca przewodniczącego Zofia topiło – członek Teresa Kucharewicz – członek Małgorzata Borowska – członek Józef Hryncewicz – członek Ignacy Kwasiborski – członek
110.	Białostockie Przedsiębiorstwo Budowlane Przemysłu Lekkiego	Białystok, ul. Handlowa 2	Alina Połubok – przewodnicząca Ryszard Pietruszko – zastępca przewodniczącej Barbara Januszkiewicz – sekretarz Halina Grabowska – skarbnik Witalis Oleksza – członek
111.	Białostockie Zakłady Maszyn i Urządzeń Spożywczych „Spo-masz” Oddział nr 2	Białystok, ul. Zwycięstwa 57	Ryszard Siemaszko – przewodniczący Zenon Biender – zastępca przewodniczącego Jadwiga Suchańska – sekretarz Tadeusz Kuźmich – członek Danuta Zdanowicz – członek Krystyna Grzegorzczuk – członek Marian Sak – członek
112.	Lubelskie Fabryki Wąg Oddział 4	Grajewo	Piotr Taranek – przewodniczący Franciszek Karczewski – zastępca przewodniczącego Ryszard Puczyński – zastępca przewodniczącego Edward Gardocki – sekretarz Marcin Weber – skarbnik
113.	Zespół Szkół Ogólnokształcących	Grajewo, ul. Strażacka 2	Maria Kulikowska – przewodnicząca Tadeusz Mosiuk – zastępca przewodniczącej Maria Czaczkowska – sekretarz

114.	Przedsiębiorstwo Zopatrzenia Farmaceutycznego „Cefarm”	Białystok, ul. Sienkiewicza 53	Marek Roszkowski – przewodniczący Kazimierz Ratuszczak – zastępca przewodniczącego Waldemar Kazimierczak – zastępca przewodniczącego Halina Juszczyk – sekretarz Halina Wojno – skarbnik
115.	Narodowy Bank Polski Powszechna kasa oszczędności	Hajnówka, ul. 1 Maja 39	Bogusława Ignatowicz – przewodnicząca Halina Jancewicz – zastępca przewodniczącej Danuta Dembowska – sekretarz
116.	Wojewódzki Zakład energetyki ciepłej w Łomży Rejon Grajewo	Grajewo	Bronisław Chełmiński – przewodniczący Henryk Kiersztan – zastępca przewodniczącego Tadeusz Truszkowski – członek Teresa Pelc – członek
117.	Zakłady Piwowarskie	Białystok, Dojlidy 28	
118.	Narodowy Bank Polski oddział w Białymstoku	Białystok, Rynek Kościuszki 7	Henryk Jureczak – przewodniczący Kazimierz Bołkun – zastępca przewodniczącego Wiesław Wojszko – członek Regina Kłosowska – członek Walter Bajer – członek Aleksander Chomik – członek
119.	Zakłady Meblarskie Spółdzielnia pracy	Białystok, ul. Jagienki 4	Kazimierz Korzeniowski – przewodniczący Antoni Halicki – skarbnik
120.	Białostocka Fabryka Mebli	Białystok, Szosa Północno-Obwodowa 5 [obecnie ul. Generała Władysława Sikorskiego]	Jan Wasiluk – przewodniczący Maria Truskolaska – zastępca przewodniczącego Jan Basałaj – członek Tadeusz Fraszczak – członek Wojciech Piotrowski – członek Aleksander Wawrzyniuk – członek Czesław Mowsiej – członek Eugeniusz Klimaszewski – członek
121.	Fabryka Wyrobów Runowych „Biruna”	Białystok, ul. Nowotki 15 [obecnie ul. Świętojańska]	Marek Depczyński – przewodniczący Janina Suchodolska – zastępca przewodniczącego Zygmunt Mogilewski – członek Danuta Kaczyńska – członek

122.	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Handlu Wewnętrznego	Białystok, ul. Kolejowa 12	Stanisława Dudzińska – przewodnicząca Ryszard Dzienis – zastępca przewodniczącej Jadwiga Prus – członek Henryk Nowik – członek Krystyna Bogdańska – członek Wanda Rutkowska – członek
123.	Państwowy Zakład Ubezpieczeń	Białystok, ul. Wesołowskiego 3a [obecnie ulica Suraska]	Teresa Rent – przewodnicząca Teresa Kruszewska – zastępca przewodniczącej Stanisław Gosiewski – skarbnik
124.	Rejonowa Dyrekcja Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich	Białystok, ul. Malmeda 8	Marian Szymański – przewodniczący Jerzy Wilemajtyś – zastępca przewodniczącego Maria Aleksiejuk – sekretarz Aleksander Mazurkiewicz – skarbnik
125.	Białostockie Przedsiębiorstwo Instalacji Sanitarnych	Białystok, ul. Dzierżyńskiego 18 [obecnie ul. Legionowa]	Leszek Zubrzycki – przewodniczący Jan Gryko – zastępca przewodniczącego Ryszard Silkiewicz – sekretarz Józef Śledź – członek Wiesław Hossa – członek Edward Jabłoński – członek Jerzy Szuster – członek
126.	Wojewódzka Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska	Bielsk Podlaski, ul. Brańska 63	Eugeniusz Szerenos – przewodniczący Antoni Sadowski – zastępca przewodniczącego Marianna Kadłubowska – sekretarz Kazimiera Malinowska – członek Adam Zaremba – członek Barbara Babulewicz – skarbnik
127.	Rejonowa Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska „Witamina”	Białystok, ul. Ciołkowskiego	Stanisław Gębala – przewodniczący Kazimierz Łasiewicz – zastępca przewodniczącego Edward Bok – członek Jan Wróblewski – członek Zenon Perkowski – członek Edmund Matel – członek
128.	Przedsiębiorstwo Handlu Sprzętem Rolniczym	Lipki koło Czarnej Białostockiej	Władysław Golianek – przewodniczący Maria Piechowska – sekretarz Mieczysław Dąbrowski – członek Kazimierz Czajkowski – członek
129.	Przedsiębiorstwo Sprzętu i Transportu Wodno-Melioracyjnego	Białystok, ul. Elewatorska 11	Marek Żendzian – przewodniczący Anna Citko – zastępca przewodniczącego Anna Oszczepińska – sekretarz Maria Siedlecka – członek

			Leopold Jakimiec – członek Rajmund Szerakowski – członek Tadeusz Zajkowski – członek
130.	Okręgowe Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego „PZZ”	Białystok, ul. Elewatorska 14	Ireneusz Dołęga – przewodniczący Alicja Orłowska – zastępca przewodniczącego Czesław Jakubowski – sekretarz Helena Babińska – członek Jan Osadkowski – członek Wiesława Puchacz – członek Jan Lemański – członek Barbara Skibniewska – członek
131.	Instytut Meteorologii i Gospodarki wodnej Oddział w Białymstoku	Białystok, ul. Ciołkowskiego 2/3	Jadwiga Siedlecka – przewodnicząca Jan Skrzypiński – zastępca przewodniczącego Krystyna Pasternak – członek Anna Pęza – członek Zdzisław Jackowski – członek Franciszek Horba – członek Lucjan Piątek – członek
132.	Spółdzielnia Pracy Białostockie Rękodzieło Ludowe	Białystok, ul. Marczkowska 6	Władysław Suchocki – przewodniczący Józef Kajewski – zastępca przewodniczącego Jolanta Suska – sekretarz Stanisław Ożarowski – skarbnik Irena Gotowicka – członek Irena Kasprzyk – członek
133.	Zakłady Naprawcze Sprzętu Medycznego	Białystok, ul. Pogodna 22	Jerzy Fidler – przewodniczący Andrzej Brański – zastępca przewodniczącego Lidia Grólecka – sekretarz Edward Wasiluk – członek Walenty Karpiuk – członek
134.	Terenowy zespół Opieki Zdrowotnej	Białystok, ul. Sowlańska 15	Barbara Kozikowska – przewodnicząca Danuta Grynczel – zastępca przewodniczącej Barbara Augustyńczyk – członek Helena Sokołowska – członek Joanna Malasińska – członek Zofia Wałuszko – członek
135.	Zakłady Przemysłu Sklejek	Białystok, ul. Dojlidy Fabryczne 24	Wacław Mojkowski – przewodniczący Jerzy Zalewski – zastępca przewodniczącego Stefan Chludziński – sekretarz Józef Żmujdzin – skarbnik

			Roman Daszewski – członek Bronisław Krzywicki – członek Alicja Szot – członek Bogdan Poniewozik – członek
136.	Biuro Projektowo-Badawcze Budownictwa Ogólnego „Miastoprojekt”	Białystok, ul. Dzierżyńskiego 14/16 [obecnie ul. Legionowa]	Bronisław Majewski – przewodniczący Herbert Pawletko – zastępca przewodniczącego Eulalia Marciniak – sekretarz Jerzy Kalinowski – skarbnik Andrzej Koć – członek Mieczysław Krzywiec – członek
137.	Zakład Elektronicznej Techniki Obliczeniowej	Białystok, Rynek Kościuszki 15	Zbigniew Bednarski – przewodniczący Andrzej Kałwa – członek Józef Ołów – członek Janina Romaniuk – członek Bożena Martonik – członek
138.	Przedsiębiorstwo Przemysłowo-Handlowe Centrala Rybna	Białystok, ul. Zwycięstwa 47	Bolesława Daniłowicz – przewodnicząca Jan Horodeński – zastępca przewodniczącego Ewa Bondar – sekretarz Irena Ostrowska – skarbnik Helena Rynkiewicz – członek
139.	Zakład Budowy Urządzeń Technologicznych „Unitra – Elmasz”	Białystok, ul. Elewatorska 17	Mirosław Dobrogowski – przewodniczący Robert Galas – zastępca przewodniczącego Marian Brzozowski – skarbnik Anatol Androsiuk – sekretarz Henryk Niewiński – członek Mieczysław Kulikowski – członek Andrzej Zieliński – członek Józef Karczewski – członek
140.	PKP Lokomotywnia Pozaklasowa	Białystok, ul. Kopernika 130	Jerzy Kowalewicz – przewodniczący Jerzy Kraszewski – zastępca przewodniczącego Teresa Grzęda – sekretarz Jarosław kamiński – członek
141.	Zespół Opieki Zdrowotnej	Łapy, ul. Korczaka 23	Andrzej Łapiński – przewodniczący Stanisław Bielonko – zastępca przewodniczącego Krystyna Kisielewska – skarbnik Regina Marczuk – sekretarz
142.	Wojewódzka Biblioteka Publiczna	Białystok, ul. Kilińskiego 16	Halina Sołomianko – przewodnicząca

143.	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. K. Dłuskiego	Białystok, ul. Żurawia 14	Krystyna Łotocka – przewodnicząca Ewa Naczas – zastępca przewodniczącej Helena Gosk – sekretarz Teresa Zawajska – skarbnik
145.	Huta Szkła	Białystok, ul. Woźniaka 8	Feliks Mocarski – przewodniczący Robert Chodak – zastępca przewodniczącego Henryk Stankiewicz – zastępca przewodniczącego Mieczysław Korpacz – członek Sławomir Ciulkin – członek Tadeusz Ostrowski – członek Eugeniusz Leończuk – członek Helena Kotowicz – członek
146.	Białostockie Zjednoczenie Budownictwa	Białystok, ul. M. Curie-Skłodowskiej	Józef Gliszczyński – przewodniczący Irena Winnicka – członek Jadwiga Ignaciuk – członek Adam Kuźmin – członek
147.	Zakłady Płyt Wiórowych	Grajewo, ul. Wiórowa	Wiesław Sufryd – przewodniczący Antoni Napierała – zastępca przewodniczącego Antoni Duchiniński – członek Zbigniew Grała – skarbnik Zenon Gardocki – członek
148.	PKP stacja Kolei w Łapach	Łapy	Władysław Busma – przewodniczący Ryszard Misiewicz – zastępca przewodniczącego Józef Grodzki – członek Jan Kulesz – członek Halina Konczewska – członek
149.	Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”	Drohiczyn, ul. Aleksandra Jagiellończyka 1	Ignacy Jagiełło – przewodniczący Jan Borkowski – zastępca przewodniczącego Danuta Pieczyńska – sekretarz
150.	Spółdzielnia Inwalidów „Wolność”	Drohiczyn, ul. Kraszewskiego 14	Jan Florczuk – przewodniczący Tadeusz Berczyński – zastępca przewodniczącego Antoni Borkowski – sekretarz Mikołaj Chlebiński – członek Jan Sobolewski – członek
151.	Spółdzielnia Inwalidów „Naprzód”	Białystok, ul. Fabryczna 39/41	Jan Żynel – przewodniczący Marek Łukaszewicz – zastępca przewodniczącego Kazimierz Dembowski – sekretarz Helena Jarząbska – skarbnik

152.	Przedsiębiorstwo Robót Instalacyjno-Montażowych Budownictwa Rolniczego	Białystok, ul. Zambrowska 18 B	Marian Cumber – przewodniczący Halina Walicka – zastępca przewodniczącego Zbigniew Czerniak – zastępca przewodniczącego Szymon Koziół – członek Hipolit Waszkiewicz – członek Stanisław Ostapczuk – członek Paweł Markiewicz – członek
153.	Zakład Przemysłu Dziewiarskiego „Karo	Bielsk Podlaski, ul. Żwirki i Wigury 59	Danuta Tereszczuk – przewodnicząca Bogdan Czernuszyc – zastępca przewodniczącej Wiera Roszczyc – sekretarz Antoni Siemieniuk – członek Bogumiła Malinowska – członek
154.	Białostockie Przedsiębiorstwo Produkcji Kruszywa	Białystok, ul. Sienkiewicza 1	Witold Grochowski – przewodniczący Bogusław Kostecki – zastępca przewodniczącego Łucja Matoszko – sekretarz Jadwiga Muszyńska – skarbnik Marek Bradkowski – członek Andrzej Reduta – członek Włodzimierz Miakisz – członek
155.	Wojewódzki Zakład Weterynarii Zakład Higieny weterynaryjnej i Administracji	Białystok, ul. Zwycięstwa 2a	Michał Hołub – przewodniczący Komisji Oddziałowej Iwona? Kozłowska – sekretarz Komisji Oddziałowej Janina Gaińska – skarbnik Komisji Oddziałowej Grażyna Dudek – członek Komisji Oddziałowej Józef Litman – członek Komisji Oddziałowej Marian Nietupski – przewodniczący Komisji Zakładowej Władysław Józefow – zastępca przewodniczącego Komisji Zakładowej Ludwik Szczepanik – członek Komisji Zakładowej
156.	Urząd Miasta i Gminy w Łapach	Łapy, ul. M. Nowotki 24	Czesław Kulesza – przewodniczący Janina Dworakowska – zastępca przewodniczącego Halina Salas – sekretarz Jerzy Mojkowski – członek

157.	RSW „Prasa–Książka–Ruch”	Białystok, ul. Lipowa 32	Jan Sochoń – przewodniczący Witold Czyżewski – zastępca przewodniczącego Teresa Jackowiak – sekretarz Stefan Karczewski – skarbnik
158.	Specjalistyczny Dermatologiczny Zespół Opieki Zdrowotnej	Białystok, ul. Manifestu Lipcowego 3 [obecnie ul. św. Rocha]	Jadwiga Łukaszewicz – przewodnicząca Bogumiła Olchowik – zastępca przewodniczącej Wacława Moczydłowska – sekretarz Anna Borkowska – skarbnik Mieczysław Dąbrowski – członek
159.	Białostockie Zakłady Maszyn i Urządzeń Spożywczych „Sposmasz” w Sokółce	Sokółka, ul. Buczka 62	Jerzy Rybakiewicz – przewodniczący Edward Okruszko – zastępca przewodniczącego Mirosław Jędrzejak – skarbnik Czesław Oszer – sekretarz
160.	Rejon Budowy Dróg i Mostów	Bielsk Podlaski	Jadwiga Leszczyńska – przewodnicząca Anatol Kiryluk – zastępca przewodniczącej Włodzimierz Barszczewski – sekretarz Bronisław Żukowski – członek Tadeusz Dąbrowski – członek
161.	Rejon Dróg Publicznych	Grajewo, ul. Przemysłowa 40	Tadeusz Kochański – przewodniczący Wanda Gajdzińska – zastępca przewodniczącego Stefan Frączkowski – członek Tadeusz Kuligowski – członek Edward Wieczorek – członek
162.	Komisja Zakładowa Oświaty i Wychowania w Łapach	Łapy	Mieczysław Górski – przewodniczący Zdzisław Kucharczuk – zastępca przewodniczącego
163.	Białostockie Zakłady Przemysłu Wełnianego im. dyrektora Sierżana	Białystok, ul. Augustowska 6	Eugeniusz Brański – przewodniczący Józef Śmigielski – zastępca przewodniczącego Maria Popławska – sekretarz Jerzy Pawelec – członek Teresa Chrupek – członek Jerzy Kitlas – członek Eugenia Pawłowska – członek Ryszard Paczoski – członek Marian Nowacki – członek
164.	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Usług Turystycznych	Białystok, ul. Próchnika 2 [obecnie ul. Władysława Liniarskiego]	Jerzy Cichosz – przewodniczący Andrzej Ziółkowski – skarbnik Maria Gawryś – członek Alicja Wiercińska – członek

165.	Narodowy Bank Polski	Białystok, Rynek Kościuszki 16	Danuta Niezabitowska – przewodnicząca Zenona Stawecka – zastępca przewodniczącej Barbara Surwiłło – sekretarz Irena Łopatecka – skarbnik Marcjanna Jurgielewicz – członek Włodzimierz Hańczaruk – członek Lucjan Wilczyński – członek
166.	Wojewódzki Ośrodek Postępu Rolniczego w Zabłudowie z siedzibą w Białymstoku	Białystok, ul. Plażowa 17	Wacław Klimaszewski – przewodniczący Wojciech Sobociński – członek Romuald Rabiega – członek Zofia Nierodzińska – członek
167.	Wojewódzka Spółdzielnia Spożywców „Społem”	Białystok, Rynek Kościuszki 15	Włodzimierz Śliczyński? – przewodniczący Czesław kowalski – zastępca przewodniczącego
168.	Spółdzielnia Pracy Chronionej „Białostoczanka	Białystok, ul. Waryńskiego 26	Wacław Siemaszko – przewodniczący Teresa Rosińska – zastępca przewodniczącego Anna Werpachowska – członek Marian Ostrowski – członek Helena Mejsak – członek Adam Ołdakowski – członek
169.	Zjednoczenie Budownictwa Rolniczego	Białystok, ul. Warszawska 39/41	Edward Zarzecki – przewodniczący Stanisław Obuchowski – zastępca przewodniczącego Wiesława Olszewska – skarbnik Anna Ostrowska – sekretarz Krzysztof Kozłowski – członek
170.	Przedsiębiorstwo Eksploatacji Dróg i Mostów	Białystok, ul. Wysockiego 166	Bogdan Borsukiewicz – przewodniczący Waldemar Swizik – zastępca przewodniczącego Marek Dembiński – sekretarz Jerzy Drzewiński – członek Bogdan Kondracki – członek Andrzej Kozaracz – członek Piotr Duszkievicz – członek
171.	Wielkoblokowa Spółdzielnia Pracy	Białystok, ul. 1 Maja 8/1 [obecnie Al. Józefa Piłsudskiego]	Zdzisław Kolik? – przewodniczący Mirosław Zalewski – zastępca przewodniczącego Elżbieta Daszuta – sekretarz Julian mazurek – członek Stanisław Żochowski – członek Waldemar Sawicki – członek Eugeniusz Karpiuk – członek

172.	Zarząd Białostockiego Przedsiębiorstwa Nasiennego „Centrala Nasienna”	Białystok, ul. Nowotki 13 [obecnie ul. Świętojańska]	Antoni Januchta – przewodniczący Marian Anchuk – zastępca przewodniczącego Jadwiga Chwieduk – sekretarz Stanisława Pietrewicz – skarbnik
173.	Rejonowe Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	Białystok, ul. Ostrowskiego 2a [obecnie]	Jan Zubrzycki – przewodniczący Andrzej Zmijko – zastępca przewodniczącego Zenon Kozłowski – sekretarz Mieczysław Micun – członek Eugenia Sztachelska – członek
174.	Urząd Przewozów Poczty	Białystok, ul. Kolejowa 15	Tadeusz Witer – przewodniczący Tadeusz Sawoniuk – zastępca przewodniczącego Maria Kisielewska – sekretarz Franciszka Prószyńska – księgowa Walentyna Martyniak – skarbnik
175.	Nadleśnictwo Dojlidy	Białystok, ul. Tyśiąclecia Państwa Polskiego 75	Władysław Zubowicz – przewodniczący Henryk Komarzewski – członek Ryszard Dąbrowski – członek Wiesław Szydłowski – członek Józef Moczydłowski – członek Jan Butkiewicz – członek Jan Zieleniecki – członek Stanisław Lachman – członek
176.	Wytwórczo-Usługowa Spółdzielnia Pracy	Białystok, ul. Sienkiewicza 44/46	Józef Stachurski – przewodniczący Irena Stawjuk – zastępca przewodniczącego Helena Zachowicz – skarbnik Fryderyk Milewski – sekretarz
177.	Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Lecznictwa „Cezal”	Białystok, ul. Tuwima 1/2	Danuta Kraszewska – przewodnicząca Bogdan Hillo – członek Jolanta Owczarek – członek
178.	Służba Zabezpieczenia Ruchu i Łączności	Białystok, Kolejowa 24	Andrzej Szurpicki – przewodniczący Zdzisław Andryszak – zastępca przewodniczącego
179.	Inspektorat PZU	Białystok, ul. Wesołowskiego 3a [obecnie ulica Suraska]	Kazimierz Zalewski – przewodniczący Elżbieta Fajkowska – zastępca przewodniczącego Krystyna Nurkowska – skarbnik Mirosław Babiński – członek Stanisław Niemyjski – członek

180.	Narodowy Bank Polski Oddział Operacyjny i Powszechna Kasa Oszczędności	Sokółka, ul. Waryńskiego 5	Helena Omachel – przewodnicząca Krystyna Bałdowska – zastępca prze- wodniczącego Jadwiga Rećko – sekretarz Wiesława Szczesiul – skarbnik Lucyna Klej – członek Jan Szczesiul – członek Zdzisław Brożuk – członek
181.	Wojewódzki Oddział Weterynarii Oddział w Białymstoku	Białystok, ul. Zwycięstwa 26a	Mieczysław Januszewski – przewodni- czący Ludwik Szczepanik – zastępca przewod- niczącego Grażyna Solonko członek Marcin Ramm – członek Zdzisław Sawicki – członek
182.	Przedsiębiorstwo Go- spodarki komunalnej i Mieszkaniowej	Białystok, ul. No- wotki 13 [obecnie ul. Świętojańska]	Anatol Nowicki – przewodniczący Maria Kędzierska – zastępca przewod- niczącego Edmund Zimnoch – członek
183.	Urząd Gminy w Tyko- cinie	Tykocin	Fabian Sadowski – przewodniczący A. Bonusiewicz – członek Roman Bojstrowski – członek
184.	Przedsiębiorstwo Go- spodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	Sokółka, ul. Kościuszki 15	Eugeniusz Dzieńis – przewodniczący Bronisław Borowski – członek Michał Lewosz – członek
185.	Zakłady Przemysłu Wełnianego im. E. Plater	Wasilków, ul. Nadrzeczna 22	JanTomasiewicz – przewodnicząc Jan Halicki – zastępca przewodniczącego Jerzy Pianko – zastępca przewodniczą- cego Janina Bagińska – skarbnik Elżbieta Duma – członek Jan Matyszewski – członek Marian Popko – członek
186.	Spółdzielnia Transpor- tu Wiejskiego Zarząd w Białymstoku	Białystok, ul. Białostoczek 11/17	Jan Michaluk – przewodniczący Helena Mudź – zastępca przewodniczą- cego Stanisław Zamojtuk – sekretarz Grzegorz Mielcarski – skarbnik
187.	Samochodownia PKP	Białystok, ul. Kolejowa 3	Jan Wiśniewski – przewodniczący Henryk Perkowski – zastępca przewod- niczącego Danuta markowska – sekretarz Andrzej Piechowski – skarbnik Zdzisław Grynczel – członek Eugeniusz Surowiec – członek

188.	Spółdzielnia Inwalidów im. Ludwika Waryńskiego	Białystok, ul. Chmielna 21	Józef Lewandowski – przewodniczący Edward Kołodko – skarbnik Kazimierz Kondraciuk – skarbnik Antoni Malicki – członek Wanda Sobolewska – członek Józef Szypulski – członek
189.	Zespół Generalnego Realizatora Inwestycji Białostockiego Zjednoczenia Budowlanego	Białystok, ul. Młynowa 21	Antoni Jaroszewicz – przewodniczący Ryszard Bułat – sekretarz Leon Kozłowski – skarbnik
190.	Przedsiębiorstwo Produkcji elementów budowlanych „Fadom”	Białystok, ul. Zwycięstwa 19	Waldemar Waszkuć – przewodniczący Wiesław Tołczyk – zastępca przewodniczącego Irena Górka – członek Waldemar Kostecki Jan Grycuk – członek Henryk Michalczyk – członek Anna Zaniewska – członek
191.	Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej	Białystok, ul. Podedwornego 8 [obecnie ulica Waszyngtona]	Teresa Bartel – Bujnowska – przewodnicząca Adam Manaczyński – zastępca przewodniczącego Janusz Kozłowski – sekretarz Zofia Tołoczko – sekretarz Wiesław Jastrzębski – sekcja ds. interwencji Lidia Kuś – sekcja ds. informacji Barbara Klatka – członek Wanda Sewastianik – członek Józef Falkowski – sekcja bezpieczeństwa i higieny pracy Tadeusz Samsel – jw. Katarzyna Wnorowska – członek Mirosław Buchałdzin – sekcja kultury Weronika Janeczko – członek Florentyna Janeczko – członek
192.	Okręgowe Przedsiębiorstwo Rozpowszechniania Filmów w Białymstoku	Białystok, ul. Lipowa 14	Zdzisław Pawelec – przewodniczący Bogusław Pezowicz – zastępca przewodniczącego Mieczysław Gierlachowski – skarbnik Witold Jaron – sekretarz Stefan Kukliński – członek
193.	Państwowy Dom Pracy Społecznej dla Dorosłych	Choroszcz	Lidia Klimaszewska – przewodnicząca Jan Raczkowski – zastępca przewodniczącego

			Maria Chaberek – sekretarz Krystyna Motylewska – skarbnik
194.	Państwowa Inspekcja Roślinna Okręgowy Inspektorat w Białym- stoku	Białystok, ul. Sienkiewicza 40	Zdzisława Janicka – przewodnicząca Wanda Lompart – zastępca przewodni- czącej
195.	Przedsiębiorstwo domy Towarowe „Centrum” Zakłady Produkcyjne „Narew”	Białystok, Al. 1 Maja 11/3 [obecnie Aleja Józefa Piłsud- skiego]	Bronisław Pasiuk – przewodniczący Andrzej Hościło – zastępca przewodni- czącego Maria Dziemiańczuk – sekretarz Irena Korolkiewicz – członek Irena Koziółkiewicz – członek
196.	Zakład Doświadczalny melioracji i Użytków Zielonych w Biebrzy	Grajewo	Ireneusz Szczepanowski – przewodni- czący Jan Blaszkowski – zastępca przewodniczą- cego Jan Wróbel – sekretarz Roman Barszczewski – członek Henryk Szymański – członek Czesław Małko – członek Henryk Jacewicz – członek
197.	Zakłady Przemysłu Pasmanteryjnego „Pa- smanta” Grajewo	Grajewo, ul. Kopernika 49	Jarosław Jagielski – przewodniczący Andrzej Oleksy – zastępca przewodni- czącego
198.	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Marii Skłodowskiej- Curie i Specjalistyczny Onkologiczny ZOZ	Białystok, ul. Warszawska 15	Piotr Żurawski – przewodniczący Barbara Linda – zastępca przewodniczą- cego Krystyna Deja – sekretarz Krystyna Hanusz – skarbnik Eugeniusz Gajdowski – sprawy informa- cji i interwencji
199.	Narodowy Bank Pol- ski Oddział w Bielsku Podlaskim	Bielsk Podlaski, ul. Mickiewicza 33	Teresa Małanowska – przewodnicząca Nina Radziwonik – zastępca przewod- niczącej Barbara Bujnowska – sekretarz Czesław Dragun – skarbnik Cezary Szczepański – członek Tadeusz Koleśnik – członek
200.	Zakład Projektowania i usług Inwestycyjnych „Inwestprojekt”	Białymstoku, ul. Manifestu Lipcowe- go 11/1 [obecnie ul. św. Rocha]	Adam Płocki – przewodniczący Marian Hołownia – zastępca przewodni- czącego Barbara Bujnowska – sekretarz Wiesław Dragun – skarbnik Tadeusz Koleśnik – członek

201.	Zjednoczenie Budownictwa Wodnego i Melioracji	Białystok, ul. Lipowa 19/21	Roman Maliszewski – przewodniczący Jan Krych – zastępca przewodniczącego Hanna Jastrzębska – członek
202.	Kombinat Wyróbów ze Srebra „Biamet”	Białystok, ul. Ciołkowskiego 155	Józef Bielawski – przewodniczący Ewa Zajac – skarbnik Danuta Rynkiewicz – skarbnik Jan Zaniewski – członek
203.	Wojewódzka Spółdzielnia Mieszkaniowa Zakłady Budowlano-Remontowe	Białystok, ul. Bema 102	Janusz Malinowski – przewodniczący Jan wojno – zastępca przewodniczącego Stanisław Czarnecki – zastępca przewodniczącego Helena Bućko – sekretarz Wiesław Roszko – członek Zdzisław Zaremba – członek Stefan Kozakiewicz – członek Jan Sulżyk – członek Wiesław Chilimczyk – członek Adam Strużyński – członek Roman Żukowski – członek
204.	Wojewódzka odzieżowa Spółdzielnia Pracy im. M. Nowotki	Białystok, ul. Ciepła 40	Bożena Lemańska – przewodnicząca Grażyna Malinowska – zastępca przewodniczącej Zbigniew Budny – zastępca przewodniczącej Bożena Kleszczowska – członek Teresa Grzegorzczak – skarbnik Honorata Żmujdzin – sekretarz
205.	Przedsiębiorstwo Konserwacji Urządzeń Wodnych i Melioracyjnych	Białystok, ul. Lipowa 19/21	Wiesław Dobrzycki – przewodniczący Danuta Paszkiewicz – sekretarz Elżbieta Jakoniuk – skarbnik
206.	Zakłady Stolarstwa Budowlanego „Stolbud” im. S. Prytyckiego	Sokółka, ul. Gliniana 1	Aleksander Samocik – przewodniczący Henryk Filkiewicz – zastępca przewodniczącego Marian Lisowski – członek Teresa Kozaczyńska – członek Franciszek Hołubowski – członek Andrzej geniusz – członek Andrzej Pansewicz – członek
207.	Przedsiębiorstwo Techniki biurowej „Pre-dom-Org”	Białystok, ul. Brukowa 28	Witalis Wierchowicz – przewodniczący Marian Wapiluk – zastępca przewodniczącego Ryszard Struniec – skarbnik Antoni Ponimasz – członek Stanisław Niewiński – członek

208.	Okręgowa Dyrekcja Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich	Białystok, ul. Malmeda 8	Włodzimierz Micielski – przewodniczący Jerzy Zajkowski – skarbnik
209.	Wojewódzki Związek Spółdzielni Rolniczych „Samopomoc Chłopska”	Białystok, ul. Sienkiewicza 55	Mirosław Chlebdziński – przewodniczący Halina Zawadzka – zastępca przewodniczącego Jerzy osiński – sekretarz Helena Tryk – skarbnik
210.	Izba Rzemieślnicza	Białystok, ul. Warszawska 6	Stanisława Olechno – przewodnicząca Wiktoria Skąpska – zastępca przewodniczącego Walenty Panasiuk – sekretarz
211.	Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska	Wyszki	Ludwik Nazarko – przewodniczący Wanda Kłoczko – zastępca przewodniczącego Helena Derehajło – członek Wiesław Wyszkowski – członek Ludwik Niewiński – członek
212.	Białostockie Zakłady Wyrobów Galanteryjnych	Białystok, ul. Orzeszkowej 17	Jacek Filipczuk – przewodniczący Lech Jergielewicz – zastępca przewodniczącego Regina Godlewska – sekretarz Teresa Struniawska – skarbnik
213.	Wojewódzka Spółdzielnia Mleczarska Zakład Reomontowo-Montażowy	Białystok, ul. Hetmańska 38	Czesław Jaubkowicz – przewodniczący Danuta Kędzierska – zastępca przewodniczącego Jan Bach – skarbnik Kazimierz Kurcewicz – skarbnik
214.	Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych	Białystok, ul. Nowotki 13 [obecnie ul. Świętojańska]	Daniel Gabriel – przewodniczący Michał Marczak – zastępca przewodniczącego Janusz Tomalak – sekretarz Barbara Kaczyńska – skarbnik Stanisław Bielecki – członek Janina Januszko – członek
215.	Kombinat Budownictwa Komunalnego Oddział Wykonawstwa Budowlanego	Bielsk Podlaski, ul. Żwirki i Wigury 61	Feliks Rogucki – przewodniczący Antoni Treliński – zastępca przewodniczącego Kazimierz Muczyński – sekretarz Henryk Smągłowski – członek Eugeniusz Sidorski – członek
216.	Rejon Dróg Publicznych	Sokółka, ul. Wodna 7	Helena Mataczak – przewodnicząca Jan Jackiewicz – przewodniczący Ryszard Mudrewicz – sekretarz

			Czesław Wołyniec – skarbnik Michał Fidziukiewicz – członek Jan Kułak – członek Wacław Kostro – członek
217.	Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne	Białystok, ul. Lipowa 19/21	Tadeusz Szulicki – przewodniczący Alina Juzwowicz – zastępca przewodniczącego Lucyna Tatur – skarbnik Leszek Stasik – sekretarz Stanisław Pruszyński – członek Irena Szpucka – członek
218.	Liga Obrony Kraju Zarząd Wojewódzki	Białystok, Al. 1 Maja [obecnie Al. Józefa Piłsudskiego]	Lidia Szczepanowska – przewodnicząca Danuta Sakowicz – członek Jan Łupiński – członek
219.	Zakład Remontowo-Montażowy „Zakrem”	Grajewo, ul. Elcka 8	Mieczysław Rydzewski – przewodniczący Kazimierz Markiewicz – zastępca przewodniczącego Jarosław Perkowski – sekretarz
220.	Specjalistyczny Przeciwgruźliczy Zespół Opieki Zdrowotnej	Białystok, ul. Warszawska 18	Jan Mięgoc – przewodniczący Halina Szybkowska – sekretarz Wojciech Pietrzykowski – członek Anna Orłowska – członek Leokadia Saninkiewicz – członek
221.	Wojewódzki Urząd Telekomunikacji	Białystok, ul. Lipowa 32	Jarosław Wojsiat – przewodniczący Czesław Pul – zastępca przewodniczącego Krystyna Gil – sekretarz Anna Gołębiowska – skarbnik Władysław Górski – członek Jerzy Weter – członek

**Lista osób przechowujących i wspomagających działaczy
podziemnej białostockiej „Solidarności”**

1. Ewa Sypytkowska
2. Joanna Tomalska
3. Renata i Kazimierz Sawiczy
4. Stanisława Korolkiewicz
5. Artur Chaciej
6. Stanisław Kuczyński | 7. Grażyna Milewska i Mirosław Milewski
8. Gabriela i Ryszard Turowie
9. Jerzy Ullman (zmarł w 2016 r.)
10. Małgorzata Kurzyna
11. Bernard Wądołowski, |
|---|--|

12. Ksiądz Antoni Lićwinko	49. śp. Stefania Giutel Domańska
13. Ksiądz Wacław Lewkowicz	50. Wojciech Starzyński
14. Ksiądz Stanisław Szczepura	51. śp. Feliksa Starzyńska
15. Zofia i Bogdan Wądołkowscy	52. Andrzej Bielawski
16. Halina Prus	53. Konrad Tomasz Trepka
17. Irena Bogusz	54. Wojciech Wiliński
18. Krystyna Wydzierzecka	55. śp. Bogdan Wiliński
19. Janina i Leszek Ciemięga	56. śp. Janina Wilińska
20. Danuta i Wojciech Zielińscy	57. Elżbieta Rykowska
21. Jerzy Bielecki	
22. Bolesław Marczuk	
23. Wiesław Marczuk	
24. Marianna Klimczuk	
25. Jan Popławski	
26. Ewa Świdorska	
27. Alina Połubok	
28. Halina Hyżyk	
29. Elżbieta Tadas	
30. Ksiądz Eugeniusz Pańko	
31. Kazimierz Sawicki	
32. Alina Matys	
33. Witold Horodeński	
34. Marek Pietruczuk	
35. Sławomir Wilimajtis	
36. Stanisław Antoniuk	
37. Henryk Wróblewski	
38. Sławomira Gibka i śp. Zbigniew Gibki	
39. Barbara Madej	
40. Krystyna Maria Duszyńska i śp. Andrzej Kamil Duszyński	
41. Alicja Ewa Postawka i śp. Franciszek Antoni Postawka	
42. Danuta Bogumiła Cudna i śp. Lucjan Cudny	
43. Dorota i Andrzej Tuczapscy	
44. Joanna Dziakowska	
45. śp. Maria Franciszka Wierzbicka	
46. Eileen Klisowski	
47. śp. Helena Maria Giutel-Klisowska	
48. Jacek Domański	

Białystok dn. 28.08.80r

Postulaty załogi z dn. 28.08.80r

Xo 1. Rozważenie skutecznego normy czasowej po
przebiegu na V tabeli pięc. dla pracowników

Xo 2. Rozważenie warunków ogólnych dotyczących
w pracy przemier, rekamer, buty, pościółki
papier toaletowy, ubrania robocze. - ^{100%}
składnik wynagrodzenia po roku. - ^{100%} ^{20%} Zmiana

Xo 3. Podwyższenie dodatków za pracę weekendową
i w godzinach nadliczbowych zgodnie z obowiązującymi
zapisami w tym zakresie

Xo 4. Wprowadzenie dodatków za pracę w godzinach
nadliczbowych. Wprowadzenie dodatków za pracę w
niedziele i święta

Xo 5. Wprowadzenie dodatków za pracę w godzinach
nadliczbowych

Xo 6. Wprowadzenie dodatków za pracę w godzinach
nadliczbowych

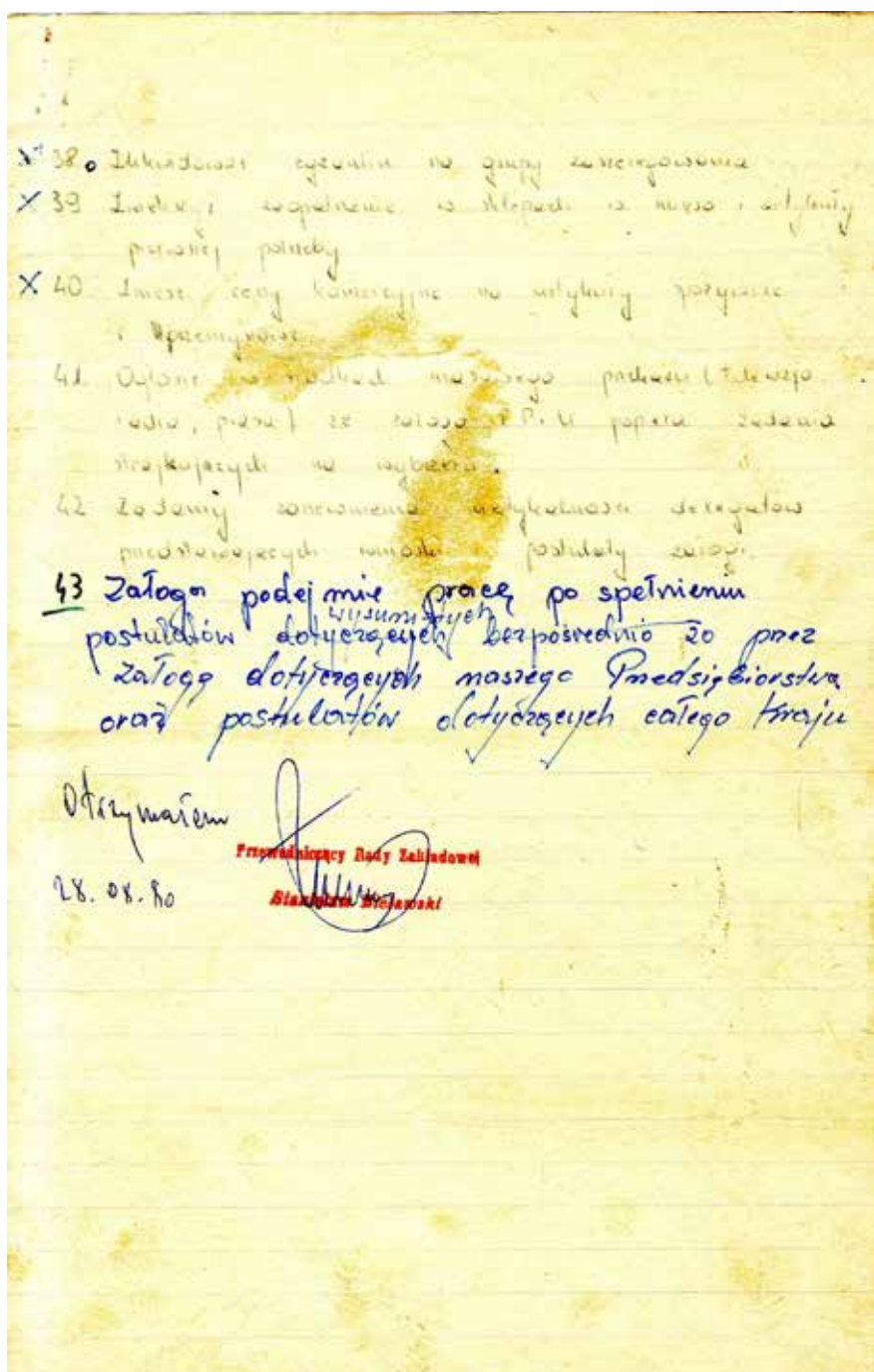
Xo 7. Wprowadzenie V tabeli pięc. dla pracowników
w godzinach nadliczbowych

Xo 8. Wprowadzenie dodatków za pracę w godzinach
nadliczbowych

Xo 9. Wprowadzenie dodatków za pracę w godzinach
nadliczbowych

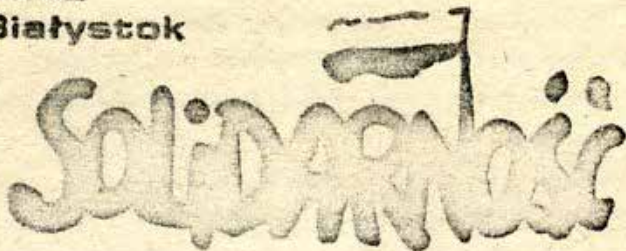
Xo 10. Wprowadzenie dodatków za pracę w godzinach
nadliczbowych

Postulaty spisane przez załogę Fabryki Przyrządów i Uchwyty w Białymstoku w czasie strajku w dniu 28 sierpnia 1980 r. Zbiory prywatne.

Postulaty spisane przez załogę Fabryki Przyrządów i Uchwyty w Białymstoku w czasie strajku w dniu 28 sierpnia 1980 r. Zbiory prywatne.

MKZ
Białystok

BIULETYN INFORMACYJNY NR 1.16XI.80

*Treść ep.
Złożony dn. 15.11.80
[signature]*

POMNIK POLEGŁYCH STOCZNIOWCÓW.1970

IDEA POMNIKA.

W miejscu, w którym wsiąkły krople krwi poległych stoczniowców, po dziesięciu latach wyrosły trzy krzyże przebijając skorupę fałszu, obłądy i cynicznej obojętności na ludzkie losy

Od tysiąca lat w polskiej symbolice narodowej krzyż stanowi symbol wiary. Z końcem wieku XVIII kotwica oznacza dla następnych pokoleń Polaków symbol nadziei. Trzy krzyże łączące się ramionami we wspólnym kręgu symbolizują pierwszych poległych stoczniowców w grudniu 1970 roku pod 2-gą bramą Stoczni Gdańskiej im. Lenina.

Trzy ukrzyżowane kotwice oznaczają kolejne lata 1956, 1970, 1976, lata ukrzyżowanych nadziei.

Płonący u stóp krzyży znicz - symbol życia.

Rok 1980 symbolizuje krąg solidarności i nadziei w formie scen z życia stoczniowców wyrosły wraz z tymi krzyżami.

Pomnik ten niech stanowi memento dla wszystkich tych, którzy symbole te chcieliby nam odebrać. Nie chcemy wznosić czarnego krzyża z kolejną datą. Nie chcemy, aby kiedykolwiek jeszcze wznoszono pomniki o takiej symbolice.

Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej 1948-1990. Pierwszy numer „Biuletynu Informacyjnego” wydany przez Międzyzakładowy Komitet Założycielski w Białymstoku. Zbiory prywatne.

P 0405872-62047000
51-2-102-01 **I** NARODOWY BANK POLSKI
Oddział **Miejski w B-stoku**

Prosimy o otwarcie i prowadzenie na zasadach określonych w kodeksie cywilnym oraz zarządzeniach Prezesa NBP rachunku bankowego *)
Zgłaszamy zmianę osób uprawnionych do dysponowania środkami pieniężnymi na rachunku bankowym *) nr
pod nazwą **Komisja Zakładowa NSZZ "Solidarność"**
przy Sp-ni Pracy "Promet" w Białymstoku

Oświadczamy, że osoby wymienione w karcie wzorów podpisów, przy których nazwiskach podano „pełnomocnik”, ustanawiamy niniejszym naszymi pełnomocnikami upoważnionymi do dysponowania środkami pieniężnymi na wszystkich rachunkach *) na rachunku *) nr naszego(ej) w oddziale NBP w **Białymstoku**

Inne osoby, których nazwiska zamieszczone na karcie wzorów podpisów bez określenia „pełnomocnik”, są uprawnione do podpisywania dyspozycji z wszystkich rachunków *) z rachunku *) nr z tytułu zajmowanych stanowisk.

.....
miejscowość i data

MIEDZYZAKŁADOWY KOMITET ZAŁOŻYCIELSKI
NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”
15-082 Białystok, ul. Nowotki 13
tel. 366-55

Podpisani obok legitymują się:

Ob. **Zdanowicz Wiesław**
Ob. **Krysiuk Lucjan**
Ob. **Reszkowska Barbara**

.....
nazwisko i imię

.....
seria i nr dowodu osob., miejsce wystaw.

Rachunek otwarto *) Przyjęto zmianę podpisów *) Tożsamość osób, które podpisały
Zgoda na otwarcie r-ku pomocniczego *) wnioszek, jak również złożone dokumenty sprawdzono

w Oddziale NBP w

.....
podpis

.....
stempel firmowy i podpisy oddziału

Miejsce na różne adnotacje Banku

.....
stempel dzienny oddziału jedn. samodz. stempel dzienny oddziału prowadz. r-ż

*) niepotrzebne skreślić.

Karta ze wzorami podpisów członków Komisji Zakładowej. Zbiory prywatne.

173
KW Białystok

92
110
Białystok, 15.10.1980 r.

Komitet Centralny PZPR
Wydział Organizacyjny
Sektor Informacji
W a r s z a w a

I n f o r m a c j a

o powstaniu MKZ NSZZ "Solidarność"

W dniu 12 bm. powołano w Białymstoku Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ "Solidarność". W zebraniu, które odbyło się w siedzibie Oddziału Wojewódzkiego Stowarzyszenia "PAX", udział wzięło 210 przedstawicieli z 33 zakładów pracy województwa. Zebranie to było kontynuacją spotkania w dn. 7 bm., na którym nie doszło do powołania MKZ z powodu braku jednomyślności w sprawie nowego związku oraz braku przedstawicieli dużych zakładów pracy m.in. BZPB "Fasty", Fabryki Mebli, ZPW im. Sierżana.

MKZ w jawnym głosowaniu wybrał 18 osobowe prezydium, które wyłoniło spośród siebie 4 współprzewodniczących. MKZ zrezygnował z tworzenia uprzednio planowanego samodzielnego związku "Podlasie" i zdecydował się prowadzić swoją działalność w ramach NSZZ "Solidarność" z siedzibą w Gdańsku. Nadmienić należy, że osobą wiodącą na zebraniu założycielskim oraz w organizacji nowego związku na naszym terenie jest oddelegowany przez NSZZ "Solidarność" w Gdańsku redaktor Leszek Sławiński, ~~czł. ZSL~~, zatrudniony w RSW Prasa - ZSL w Warszawie. Jest on także rzecznikiem prasowym białostockiego MKZ.

W trakcie zebrania założycielskiego stwierdzono, że deklaracje do NSZZ "Solidarność" złożyło 4.600 pracowników z 24 zakładów Białostockich, jednocześnie występując ze związków branżowych. Ponadto około 1.400 osób z 9 zakładów pracy podpisało

Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej 1948-1990. Informacje KW PZPR o powstaniu w Białymstoku Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” przesłane do Komitetu Centralnego PZPR, sygn. 815.

MKZ NSZZ

KOMITET ZAKŁADOWA
NSZZ „SOLIDARNOSC”
P.P. Pracownia i Kuchnia Zabytków
Białystok, ul. Dąbrowskiego 23
tel. 412-191, 412-254, 412-332

BIAŁYSTOK

SOLIDARNOSC

BIULETYN INFORMACYJNY NR 29 – 17.VI. 1981

KANDYDACI NA PRZEWODNICZĄCEGO ZARZĄDU REGIONALNEGO

Bernard Bujwicz

Zbigniew Cieliecki

Marek Depczyński

Jacek Filipczuk

Zbigniew Gordon

Kazimierz Kasiński

Stanisław Maroń

Michał Pietkiewicz

Władysław Pruszyński

Stanisław Przestrzelski

Zebrań Wyborczych Delegatów NSZZ „Solidarność” regionu Białystok odbędą się w Białymstoku w dniach 19–24.06.1981 r.

Zbigniew Purkiewicz

Waldemar Rakowski

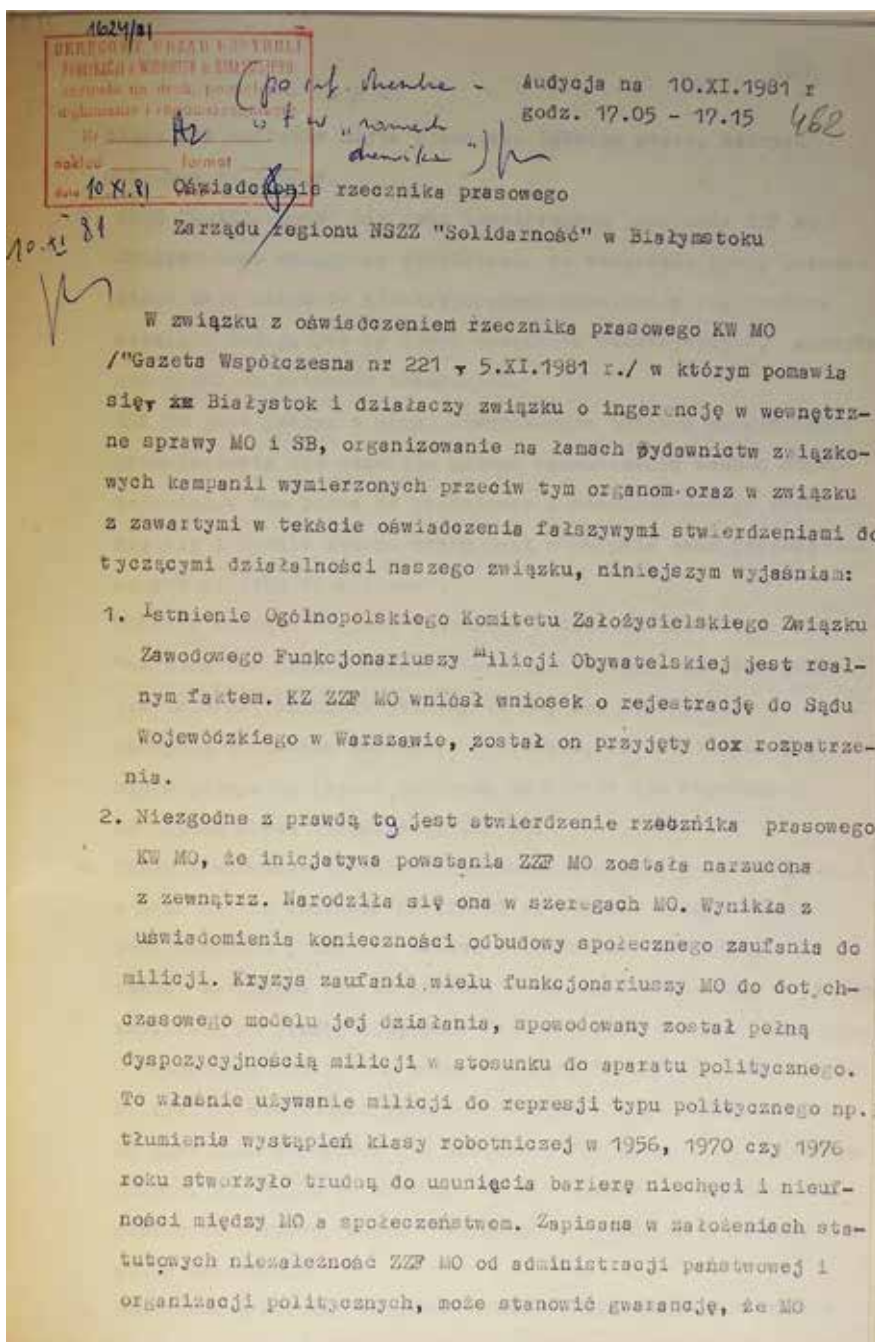

Jerzy Rybicki

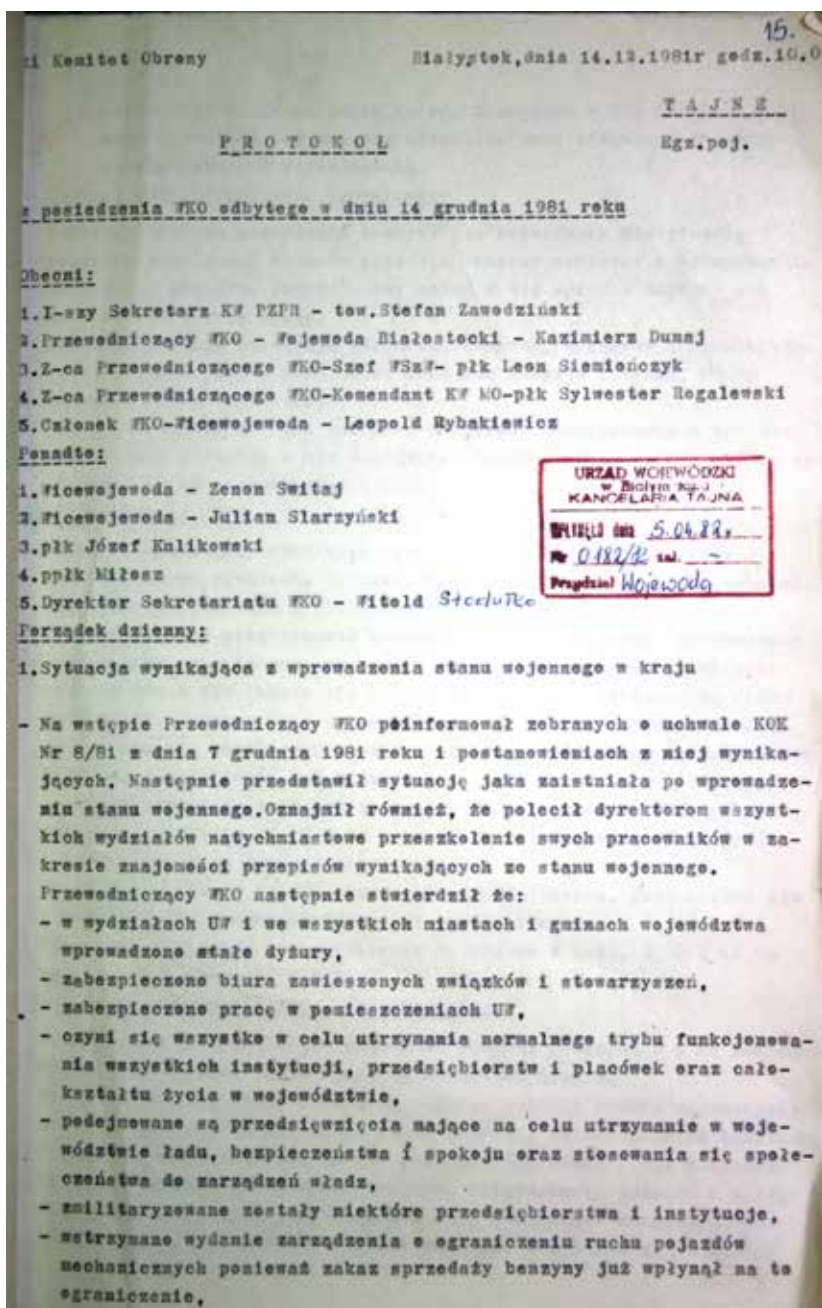

Andrzej Wierciński

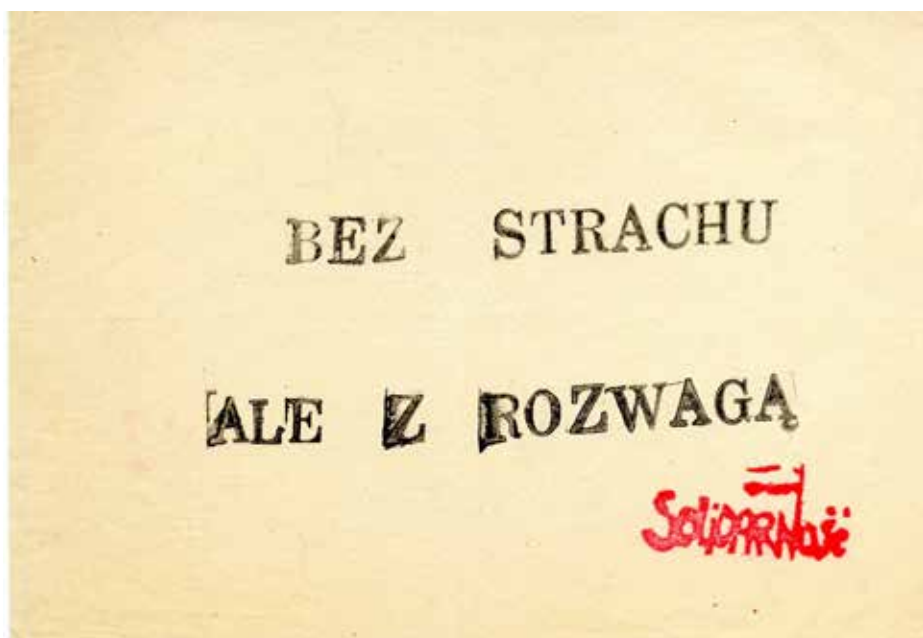
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej 1948–1990. „Biuletyny Informacyjne NSZZ „Solidarność”. W „Biuletynie zamieszczona została prezentacja kandydatów na przewodniczącego Zarządu Regionu Białystok, sygn. 1584.

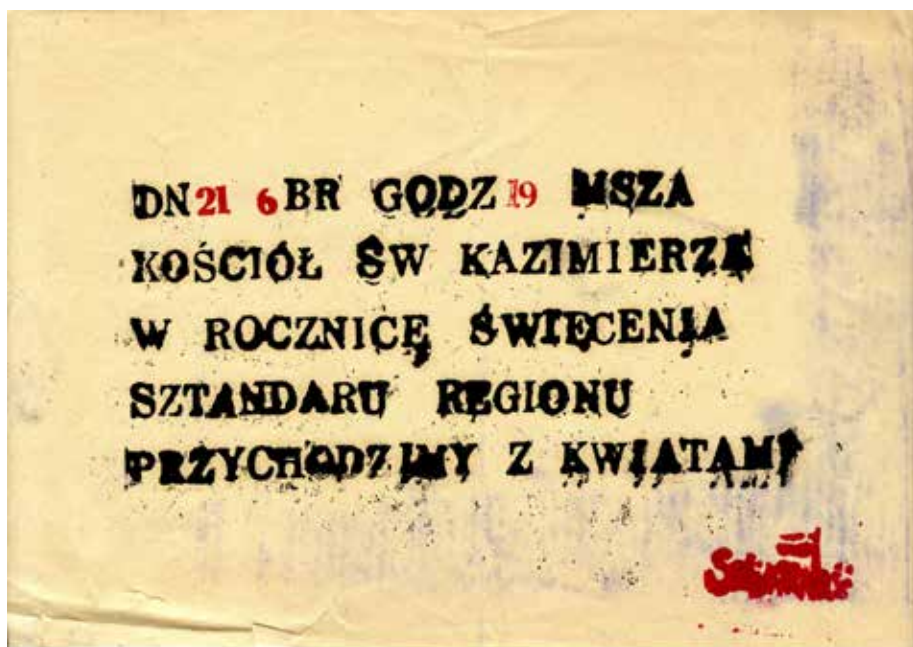
Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet do Spraw Radia i Telewizji. Polskie Radio i Telewizja. Teksty audycji. Tekst ocenzonej audycji radiowej przez Główny Urząd Kontroli Publikacji i Widowisk. Oddział w Białymstoku emitowanej przez Radio Białystok w listopadzie 1981 r., sygn. 1/70/2007.

Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki w Białymstoku 1974-1998, Wojewódzki Komitet Obrony, Protokół z posiedzenia WKO w Białymstoku z 14 grudnia 1981 r., sygn. I/21.

Ulotka kolportowana przez działaczy białostockiej „Solidarności”. Zbiory prywatne.

Ulotka kolportowana przez działaczy białostockiej „Solidarności”. Zbiory prywatne.

NSZZ

REGION BIAŁYSTOK

Solidarność

NR 33 BIULETYN INFORMACYJNY

9. I. 1982

Do członków NSZZ "Solidarność"
regionu Białystok

P.S.A.L.M. 56

Nocą 13 grudnia partyjno-wojskowi władcy PRL uzbrojeni w czołgi, karabiny, pałki, rozpoczęli brutalną wojnę z narodem polskim. Podstępnie uwięziono przebywających w Gdańsku członków Komisji Krajowej, na terenie całego kraju, w tym i w naszym regionie, przeprowadzono nocne polowania na działaczy Związku, demolując mieszkania, bijąc i uprowadzając w nieznane wyrwanych ze snu ludzi. Powtórzyło się po przeszło stu latach tragiczne doświadczenie pokolenia powstańca styczniowego, kiedy to sipacze carscy również głęboką, styczniową nocą wyrwali siłą z tysięcy domów polskich najlepszych synów Ojczyzny.

Na Śląsku, w kopalni "Wujek" po raz kolejny w powojennych dziejach naszej Ojczyzny połała się robotnicza krew, padli zabici i ranni. Władze nigdy nie chciały pozwolić, aby naród polski sam decydował o swoim losie. Rząd w nieskończoność odwlekał wprowadzenie ważnych reform, administracja nieudolnym postępowaniem jętrzyła wszystkie grupy społeczne, milicja zaś swoją prowokacyjną bezczynnością rozzuchwalała chuliganów i złodziei. Niemal do ostatniej chwili prowadzono z "Solidarnością" rzekome rokowania i pertraktacje, a jednocześnie w pełnej tajemnicy, jak to ujawnił ostatnio choćby ambasador Polski w Japonii Zbigniew Rurarcz, przygotowywano się od miesięcy do wprowadzenia stanu wojennego, Grobiągowo przygotowywano uderzenie, którego zamysłem było całkowite zniszczenie naszego Związku. Polskie czołgi rozbiły bramy polskich fabryk, a na polskich stoczniowców, hutników, studentów posypały się ciężkie uderzenia szturmowych pałek. Milicjanci strzelali do polskich górników. Śląskie kopalnie, jak ongiś Westerplatte, przez wiele dni były placówkami dramatycznego i bohaterskiego robotniczego protestu. I u nas, pomimo aresztowania wielu aktywnych związkowców, rozleły się głośne protesty w "Uchwytach", w "Bia-recie"

Wchodimy w nowy rok 1982. Każdy dzień stanu wojennego kładzie się ciężkim cieniem na polską gospodarkę, na polską kulturę, życie społeczne.

1.
2. Zmierzaj się nade mną, Boże bo chce mnie pozbierać człowiek, cały dzień gnębi mnie.

3. Chce mnie pozbierać czyha-
jący na mnie cały dzień, bo
wielu jest w wojnie prze-
ciwko mnie, o Najwyższy!

4. W dzień trwogi ufność w
Tobie położę.

5. W Bogu, wychwalając Jego
słowo, w Bogu ufność położę
i nie będę się lękać, bo
cóż mi zrobi śmiertelny?

6. Cały dzień sprawie mojej
szkodzą, wszystkie ich myś-
li o mnie są ku złemu.

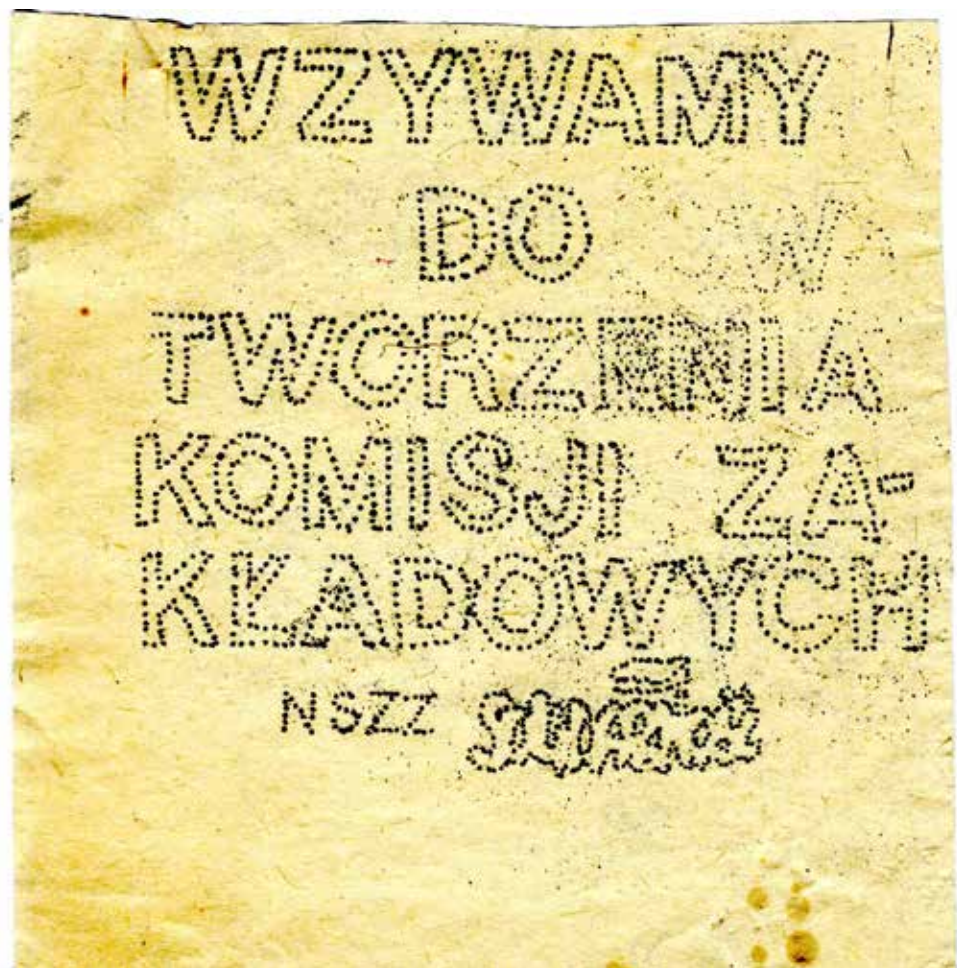
7. Zbierają się, czyhają,
kroki moje śledzą, bo nast-
ają na moje życie.

8. Za ich nieprawość odpłać
im, płać w gniewie ludy, Bo-
że.

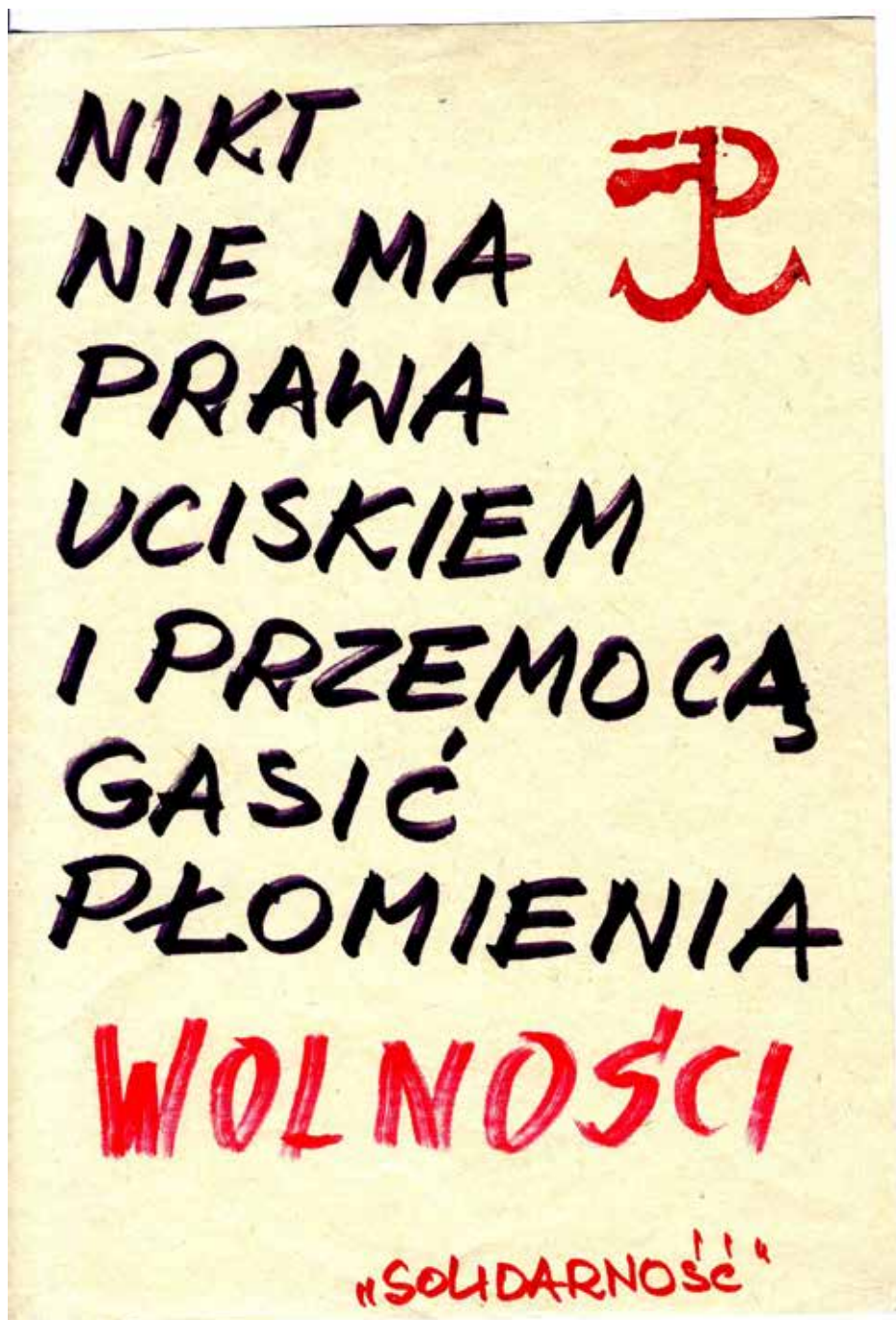
Trumaczył

Czesław Miłosz

„Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok [nieocenzurowany] ukazał się z datą 1 stycznia 1982 r. Zbiory prywatne.

Ulotka kolportowana wśród działaczy podziemnej „Solidarności”. Zbiory prywatne.

Ulotka kolportowana wśród uczestników biorących udział w spacerach ulicą Lipową w Białymstoku w porze emisji „Dziennika Telewizyjnego” wiosną 1982 r.

Ulotka kolportowana wśród uczestników demonstracji jaka miała miejsce w Białymstoku 31 sierpnia 1982 r. z okazji drugiej rocznicy podpisania porozumień sierpniowych w Gdańsku. Zbiory prywatne.

Ulotka kolportowana na ulicach Białegostoku w czasie stanu wojennego. Zbiory prywatne.

POLEGLI Z RĄK WŁADZY LUDOWEJ		
1981	5.p.	1988
JOZEF CZERKALSKI 16.12.81 Katowice	TADEUSZ WOZNAK 1.8.82 Wrocław	JANNA DRABOWSKA 1.8.83 Nowa Huta
JOZEF GIZA 16.12.81 Katowice	KAZIMIERZ MICHAŁCZYK 2.8.82 Wrocław	WŁODZIMIERZ WITKOWSKI 29.6.83 Olsztyn
JOACHIM GIZA 16.12.81 Katowice	BUDENUSZ WŁODKOWSKI 3.8.82 Częstochowa	EDWARD DRAPALA 9.8.83 Tomaszów Lub.
RYSZARD GŁYK 16.12.81 Katowice	MICHAŁ ADAMOWICZ 5.8.82 Lubin	JACEK STEFANSKI 9.8.83 Gdańsk
BOGDAN KUPCZYK 15.12.81 Katowice	STANISŁAW RACZYK 7.8.82 Kielce	JERZY GRUSZCZYŃSKI 11.10.83 Wrocław
ANDRZEJ PELKA 16.12.81 Katowice	ZDZISŁAW JURKIEWICZ 21.8.82 Gdynia	POTR BARTOSZCZ 8.2.84 Ślęwecin
JAN STAWISINSKI 16.12.81 Katowice	BOGDAN WŁOSIK 15.10.82 Nowa Huta	BOGUSŁAW WALCZAK 15.3.84 Wrocław
ZBIGNIEW WILK 16.12.81 Katowice	ADAM GRUDZIŃSKI 15.10.82 Kraków	EDYTA HMAŁ 28.3.84 Jarosław
ZENON ZAJĄC 16.12.81 Katowice	KAZIMIERZ MARWICKI 29.10.82 J. Góra	LECH FRACZAK 25.4.84 Mogielnica
ANTONI BROWARCZYK 17.12.81 Gdańsk	JOZEF KUROWSKI 11.11.82 Kraków	MIKOŁAJ CZARNY sierpień 84 Olsztyn
TADEUSZ KOSCIK 17.12.81 Wrocław	STANISŁAW KRÓLIK 15.11.82 Warszawa	KAZIMIERZ ŁAZARSKI jesień 84 Warszawa
WANDA KOŁODZIEJCZYK 13.12.82 Warszawa	WACŁAW KAMINSKI 26.11.82 Gdańsk	KAJERZY POPELUSZKO 19.12.84 Warszawa
P. TYSZKA 9.1.82 Wrocław	ZBIGNIEW SIMONIUK 8.1.83 Białystok	ANDRZEJ GEBOSZ 26.10.84 Łódź
FRANCISZEK ZDUNEK 2.2.82 Sobolew	ZENON BESZCZYŃSKI 14.1.83 Bydgoszcz	P. GOMOLA 6.11.84 Tarnów
WOJCIECH CIELEK 24.8.83 Bałta Podlaska	JACEK JERZ 31.1.83 Radom	HENRYK ŁAWRYNOWICZ 8.11.84 Rzepin
STANISŁAW KOT 5.4.82 Rzeszów	JAN ZIOŁKOWSKI 5.3.83 Poznań	KRZYSZTOF JASŃSKI 10.11.84 Elbląg
MIECZYSLAW KOKOTNICKI 14.8.82 Ząbki	JOZEF LARYSZ 12.8.83 Przemyśl	KRZYSZTOF STRUSKI 10.11.84 Krasna
MIECZYSLAW RADOMSKI 35.8.82 Warszawa	BOGUSŁAW POBORACZYŃSKI 13.8.83 Mysł	STANISŁAW KULKA 15.11.84 Opatów
FRANCISZEK RYSZEK 4.5.82 Kraków	RYSZARD KOŃWALSKI 31.8.83 Katowice	ALEKSANDER HĄC 16.11.84 Lubin
WŁADYSŁAW GURDA 4.5.82 Szczecin	ZBIGNIEW SZYMAŃSKI 4.8.83 Hanna	ROMAN FRANZ 17.1.84 Gliwice
JOLANTA LENARTOWICZ 6.5.82 Warszawa	BERNARD ŁYSKAWA 1.8.83 Kraków	ALEKSANDER SZUSTER 30.1.85 Świdnik
ADAM SZULECIO 9.5.82 Warszawa	RYSZARD SMAGUR 1.5.83 Nowa Huta	JAN BUDNY luty 85 Grójec
POTR MAJCHRZAK 10.5.82 Poznań	GRZEGORZ PRZEMYSŁ 14.5.83 Warszawa	JACEK KRZYWDA 26.6.85 Kraków
EMIL BARCZAŃSKI 16.5.82 Warszawa	ZDZISŁAW MĄSKO 3.6.82 Mińsk	MARCIN ANTONOWICZ 19.10.85 Olsztyn
WŁODZIMIERZ LISOWSKI 13.6.82 Kraków	JERZY MARZEC 22.6.83 Wrocław	JULIAN KRZYWICKI 20.11.85 Legnica
JACEK OSMAŃSKI 1.8.82 Toruń	FRANCISZEK KORDZIŚ 16.8.83 Wrocław	JAN KRAWIEC 31.11.85 Mińsk
MIECZYSLAW POZNIAK 31.8.82 Lubin	ANDRZEJ GRZYWA 30.8.83 Gdańsk	ZBIGNIEW SZKARŁAT 5.2.86 Nowy Sącz
ANDRZEJ TRAJKOWSKI 31.8.82 Lubin	JERZY WĘDROWY 31.8.83 Wrocław	15.12.82
POTR SALOWSKI 31.8.82 Gdańsk		SOLIDARNOSĆ

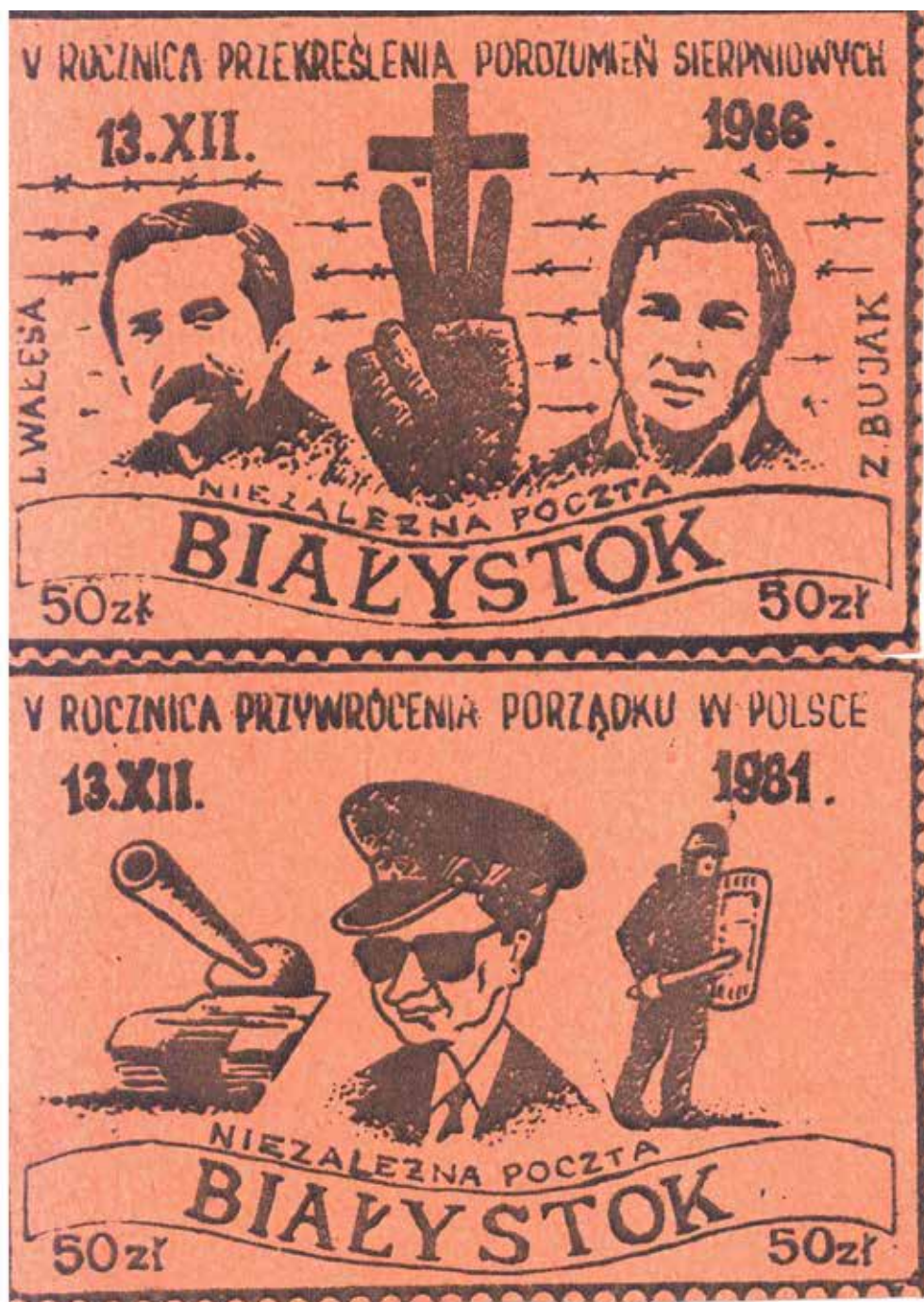
Lista poległych z rąk władzy ludowej 1981–1988. Na liście znalazł się Zbigniew Simoniuk – działacz białostockiej „Solidarności”, który 8 stycznia 1982 r. został znaleziony martwy w celi Aresztu Śledczego w Białymstoku. Okoliczności jego śmierci nie zostały wyjaśnione do dnia dzisiejszego. Zbiory prywatne.

Cegielka wsparcia dla represjonowanych działaczy podziemnej „Solidarności”. Zbiory prywatne.

Zbiórka środków finansowych (cegielka) na sztandar Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Zbiory prywatne.

Znaczki z okresu stanu wojennego kolportowane przez działaczy podziemnej „Solidarności”.
Zbiory prywatne.

Waldemar Kuczyński

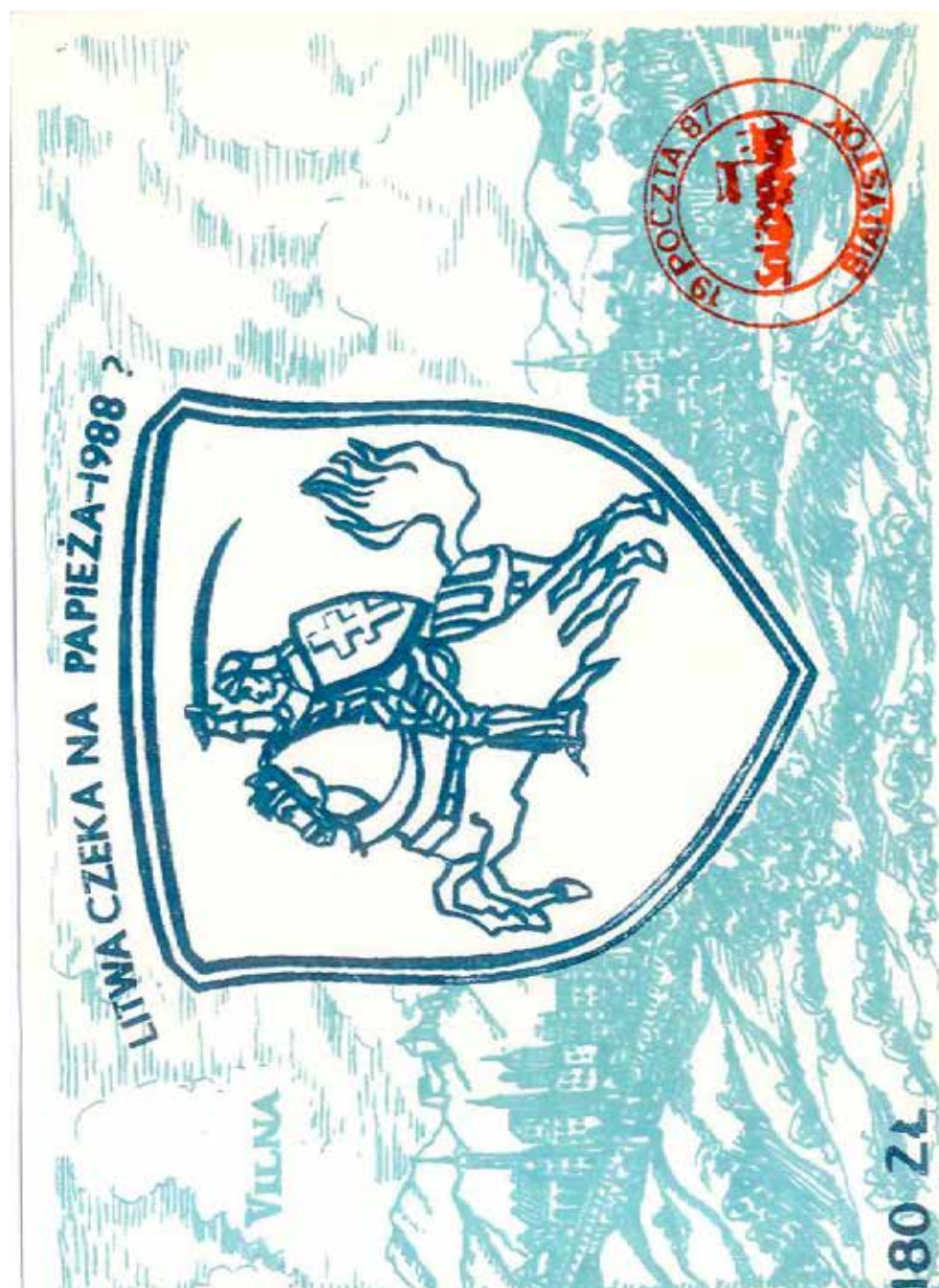
Solidarni

I NIEPOKONANI

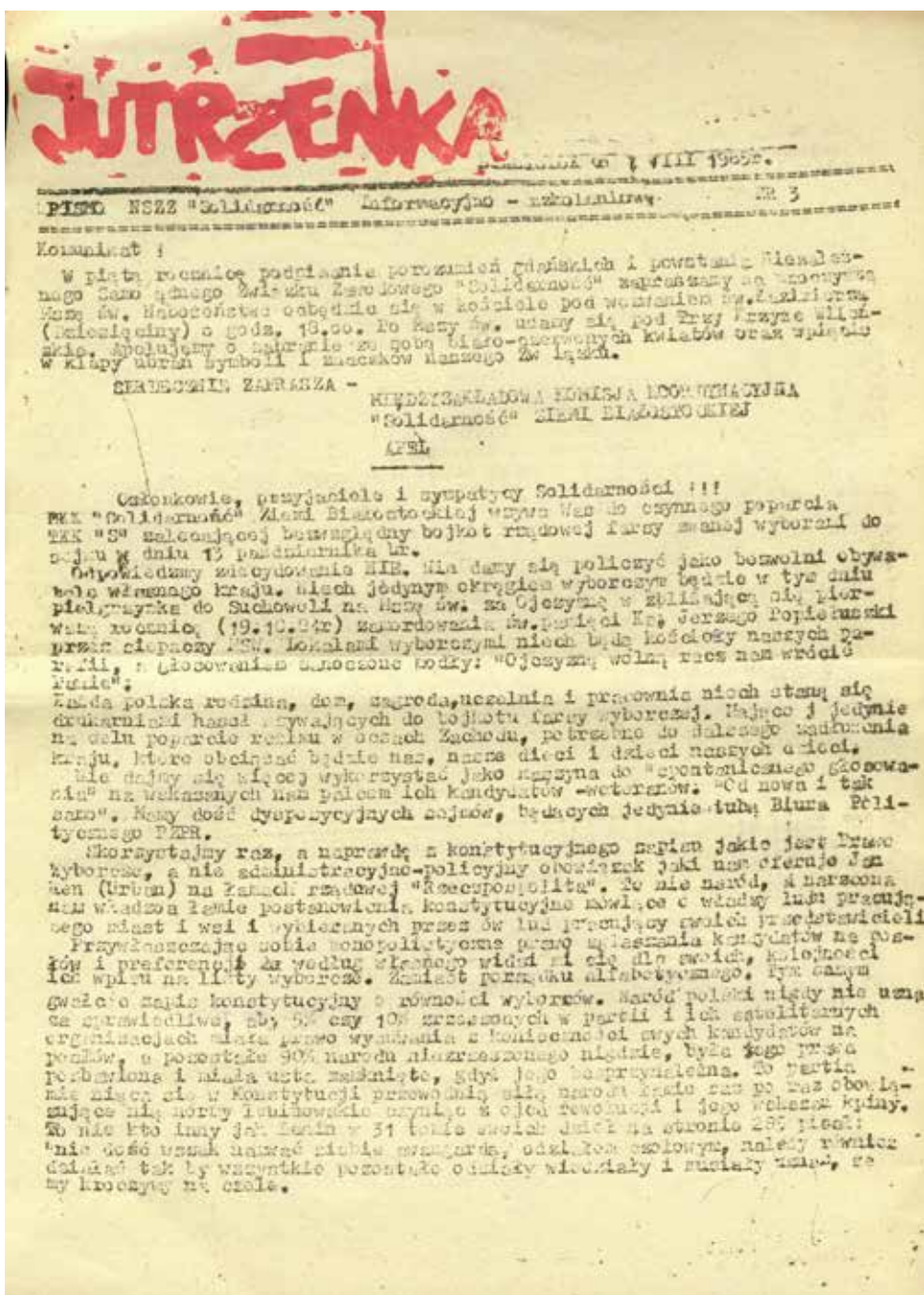

BOW styczeń 1984r

Waldemar Kuczyński, *Solidarni i niepokonani*. Książka wydana w 1984 r. przez Białostocką Oficynę Wydawniczą technika powielaczową w nakładzie 300–400 egzemplarzy. Zbiory prywatne.

Znaczki wydawane przez podziemną „Solidarność”. Zbiory prywatne.

„Jutrzenka”. Pismo NSZZ „Solidarność” informacyjno-szkoleniowe. Pismo wydawane w latach 1985–1986. Wykonane metoda sitodruku, w nakładzie około tysiąca egzemplarzy. Ukazało się drukiem 6 numerów pisma. Zbiory prywatne.

NSZZ

REGION BIAŁYSTOK

SOLIDARNOŚĆ**BIULETYN INFORMACYJNY**

120-121 1.06.89

"W konflikcie między władzą a ludem - rację ma zawsze lud"

JAN PAWEŁ II

OJCOWIE I DZIECI

„BO TO JEST SZANSA...”

ROZMOWA Z ADAMEN SZÓSTKO

Z "Encyklopedii Powszechnej PWN" możemy dowiedzieć się, że Wojciech Jaruzelski pełni funkcję posta nieprzerwanie od roku 1961. A więc już prawie trzydzieści lat. Cóż więc się stało, że tak wytrwały parlamentarzysta, można nawet powiedzieć - "ojciec polskiej demokracji" - zrezygnował z kandydowania w czerwcowych wyborach do sejmu i senatu? Indagowany w tej sprawie prof. Janusz Reykowski powiedział, że W. Jaruzelski nie kandyduje, ponieważ będzie się ubiegał o fotel prezydencki.

Jak wiadomo, zgodnie z poprawkami do Konstytucji wniesionymi w rezultacie obrad "okrągłego stołu", prezydent zostanie wybrany przez Zgromadzenie Narodowe /połączone izby Sejmu i Senatu/, przy czym kandydat nie musi być ani posłem, ani senatorem. Lecz "nie musi" wcale nie oznacza, że "nie może"; równie dobrze przyszły prezydent mógłby zostać wybrany spośród grona posłów i senatorów. Co więcej - ta druga możliwość wydaje się rozwiązaniem znacznie bardziej pociągającym. Jeśli prezydent nie jest wybierany w głosowaniu powszechnym, to dobrze byłoby, gdyby wcześniej uzyskał społeczną rekomendację jako poseł lub senator. W każdym bądź razie taka rekomendacja z pewnością by mu nie zaszkodziła.

W tym świetle tłumaczenie profesora Reykowskiego jest co najmniej pokretnie. Uzasadniając decyzję W. Jaruzelskiego mówi o niej tak, jakby rola posta i prezydenta wzajemnie się wykluczały, jakby poseł nie mógł zostać prezydentem na przykład z powodu nawalu zajęć i braku czasu. Nie dajmy się otumaniać! Motywacje W. Jaruzelskiego

ed. na s. 14

Adam Szóstko pełni funkcję przewodniczącego "Solidarności" RI Ziemi Białostockiej od lutego 1989 r. Z "Solidarnością" zetknął się już w 1980 r., ale - jak sam mówi - zaczął działać na pełnych obrotach od roku 1984. Prowadzi gospodarstwo - 7 ha w Kolonii Dojlidy.

- Polskie rolnictwo indywidualne było w ciągu ostatnich 45 lat systematycznie niszczone przez "władzę ludową". Nawet teraz, mimo zapewnień Rakowskiego, sytuacja wsi nie uległa poprawie. Co pan o tym sądzi?

- A.Sz. - Tak, rolnictwo indywidualne niszczone od początku władzy komunistycznej. Były kolektywizacje, robił je i Gomułka, i Gierek. Przecież wszystkie zespoły rolnicze nie były niczym innym jak "małą kolektywizacją", która nie przestała działać do dzisiaj. Rolnik, który produkuje na własnej ziemi, sprzedaje do GS po cenach ustalonych przez państwo. Wszystkie środki produkcji sprzedawane są też w GS i ceny na nie ustala rząd. W ten sposób cała Polska jest jednym wielkim pegeerem. Jest jeden monopol, jedna cena, nie ma konkurencji w skupach.

- Ostatnio były przecież podwyżki cen skupu.

- A.Sz. - Podwyżki cen? One absolutnie nic nie dają, nie stanowią żadnej zachęty czy próby stworzenia opłacalności produkcji.

- Jaki jest w tej sytuacji program działania "Solidarności" RI?

ed. na s. 2

14	13
5	PPS - RD
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	21
22	22
23	23
24	24
25	25
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36
37	37
38	38
39	39
40	40
41	41
42	42
43	43
44	44
45	45
46	46
47	47
48	48
49	49
50	50
51	51
52	52
53	53
54	54
55	55
56	56
57	57
58	58
59	59
60	60
61	61
62	62
63	63
64	64
65	65
66	66
67	67
68	68
69	69
70	70
71	71
72	72
73	73
74	74
75	75
76	76
77	77
78	78
79	79
80	80
81	81
82	82
83	83
84	84
85	85
86	86
87	87
88	88
89	89
90	90
91	91
92	92
93	93
94	94
95	95
96	96
97	97
98	98
99	99
100	100

Archiwum Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego. Wyniki głosowania na kandydatów desygnowanych przez NSZZ „Solidarność” w wyborach samorządowych z 27 maja 1990 r.

OBYWATELSKI

KOMITET

WYBORCZY

Solidarność
w Białymstoku

LISTA NR 5

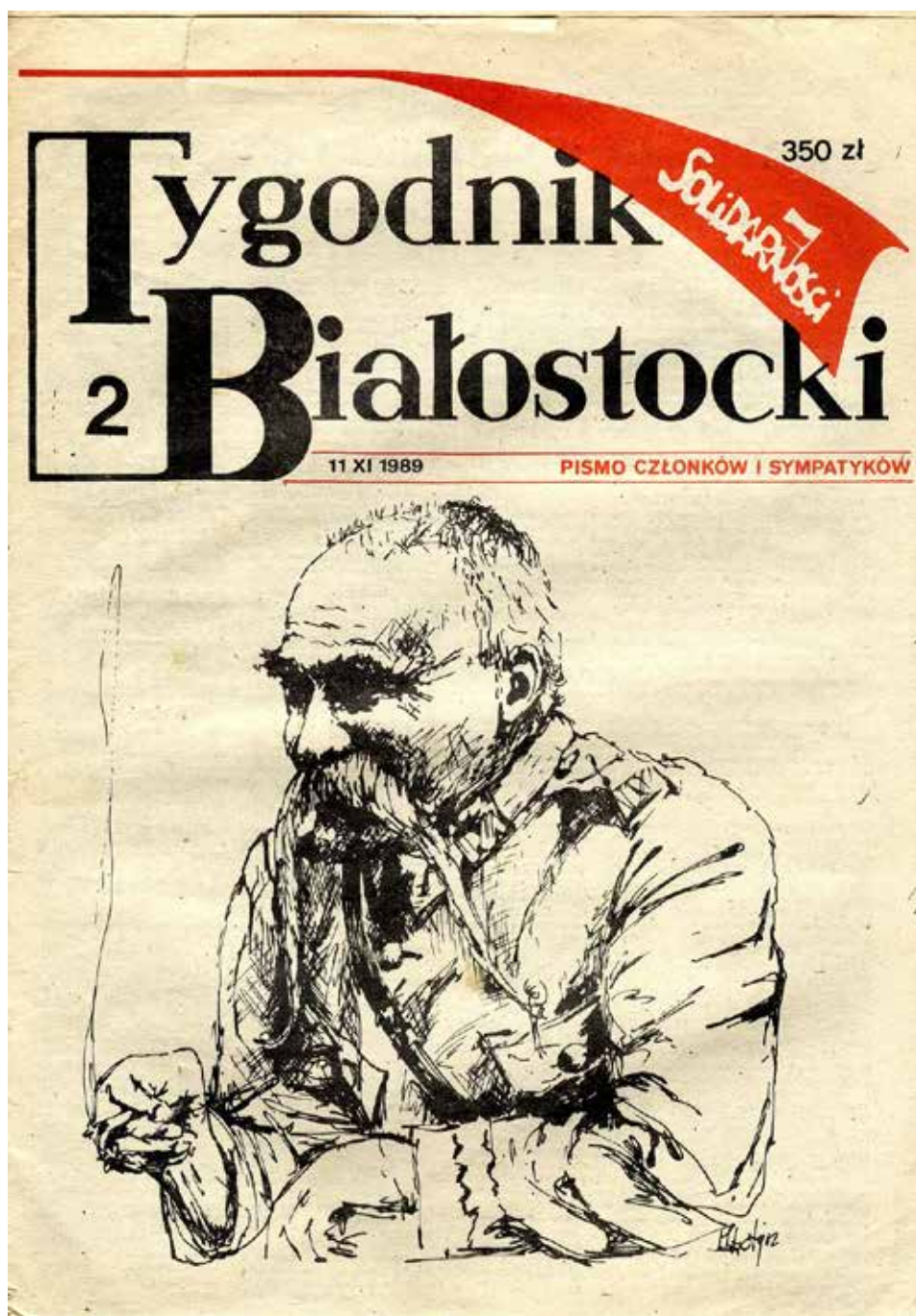
OKRĘG NR 3

1. Jan Kwasowski
2. Olgierd Skalski
3. Leszek Sadowski
4. Lech Rutkowski
5. Józef Zalewski

1. Odszukaj na karcie do głosowania naszą listę !
2. Przy wybranym, tylko jednym nazwisku z tej listy postaw znak X.
3. Nic nie skreślaj !
4. Głosując na jednego z nas, głosujesz na wszystkich kandydatów Obywatelskiego Komitetu Wyborczego "Solidarność" w naszym okręgu !!!

Dziękujemy

Lista kandydatów Komitetu Wyborczego NSZZ „Solidarność” w Białymstoku w wyborach samorządowych z 27 maja 1990 r. Zbiory prywatne.

„Tygodnik Białostocki”. Pismo członków i sympatyków NSZZ „Solidarność”. Zbiory prywatne.

ZARZĄD REGIONU
BIAŁYSTOK

ul. Świętojańska 13

tel. 419-958

Szanowny Pan(i)
Prezes
Klubu Inteligencji Katolickiej
w Białymstoku

ZAPROSZENIE

W imieniu Ogólnopolskiego Komitetu Obchodów
70 Rocznicy Bitwy Warszawskiej
mam zaszczyt zaprosić Szanownego Pana (Panią)
do wzięcia udziału w pracach
Wojewódzkiego Komitetu Obchodów
70 Rocznicy Bitwy Warszawskiej w Białymstoku.

Inauguracyjne posiedzenie Komitetu
odbędzie się 30 maja 1990 roku o godzinie 10.00 w sali 216
Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku przy ul. Mickiewicza 3/5.

Robert Tyszkiewicz
czł. Prezydium ZR Białystok
NSZZ "Solidarność"

Zaproszenie do udziału w pracach Wojewódzkiego Komitetu Obchodów 70. Rocznicy Bitwy Warszawskiej. Zbiory prywatne.

A P E L

Archidiecezjalnego Komitetu Przygotowania Wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Białymstoku

5 czerwca 1991 r. będzie wielkim, niezwykłym i zapewne niepowtarzalnym dniem w dziejach naszego miasta i regionu. Tego dnia w pielgrzymce po Ziemi Ojczystej odwiedzi Białystok największy z Rodu Polaków jego Świątobliwość Papież Jan Paweł II. Zaszczyc to dla nas ogromny, ale też odpowiedzialność i zobowiązanie wynikające z ogromu niezbędnej pracy organizacyjnej i inwestycyjnej. Stoimy przed koniecznością zbudowania od podstaw niezbędnej infrastruktury jak: doprowadzenie na lotnisko energii elektrycznej, wody, zbudowania ołtarza, sektorów dla pielgrzymów, dróg dojazdowych, parkingów, sanitariatów, dekoracji, nagłośnienia itp. Wszystkie te przedsięwzięcia będą związane z dużymi nakładami finansowymi. W tej kwestii jesteśmy zdani wyłącznie na wspólną ofiarności. Dlatego też stajemy przed koniecznością zwrócenia się do załóg zakładów pracy i instytucji, do organizacji społecznych i związków zawodowych, do wszystkich ludzi dobrej woli naszego miasta i regionu - z serdeczną prośbą o finansowe wsparcie naszego wspólnego dzieła. Ta ofiarności będzie służyła wzniesieniu celowi - będzie pewnego rodzaju misją. Jesteśmy przekonani, że pomimo aktualnych trudności ekonomicznych stanimy na wysokości zadania i ten apel nie pozostanie bez echa. Wierzymy, że Białystok powita Ojca Świętego co najmniej tak godnie jak to uczynił Gdańsk podczas ostatniej pielgrzymki Papieża 87 r.

Ofiary pieniężne prosimy wpłacać na konto Kurii Arcybiskupiej w Białymstoku w Państwowym Banku Kredytowym I Oddział Białystok nr 370-9913-136.

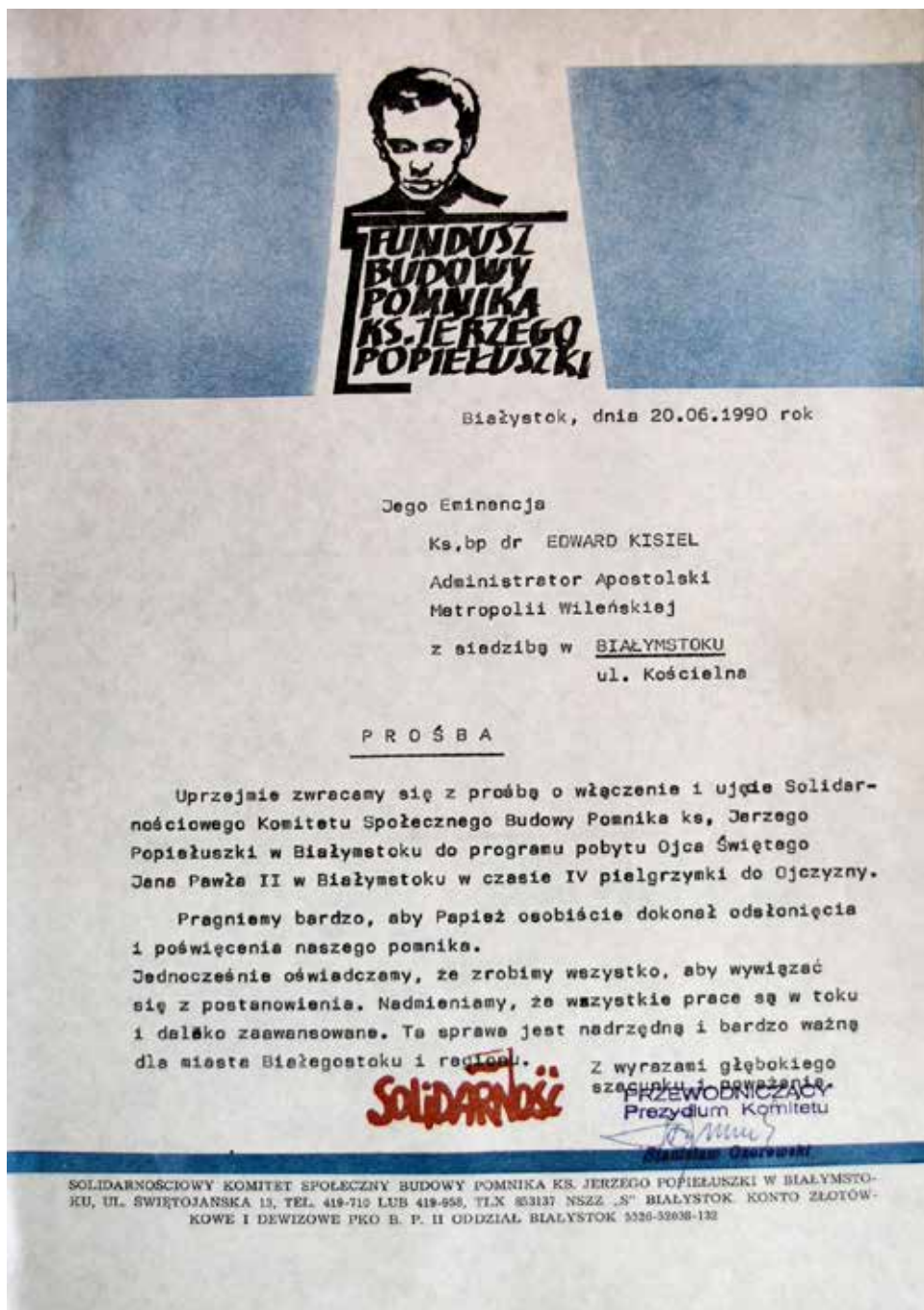
370406-9915-136

6 J. Zdział
Ks. Stanisław ZDZIECH
Notariusz Kurii

Stanisław MARCZUK
Przewodniczący NSZZ "SOLIDARNOŚĆ" Region Białystok

Jednocześnie przypominamy przedsiębiorstwom i instytucjom, że od dochodu uzyskanego w roku podatkowym odlicza się poniesione w tym roku kwoty darowizn na cele społecznie użyteczne, w tym również na rachunek organizacji społecznych i fundacji do wysokości nie przekraczających 10 proc. dochodu /Ustawa z dn. 28.XII.1989 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady opodatkowania, Dz. Ustaw Nr 74, poz. 443/. Niezależnie od ofiar pieniężnych prosimy o deklarowanie innej formy pomocy, jak chociażby w postaci sprzętu, czy własnej pracy. Te deklaracje prosimy kierować do wiceprezydenta Białegostoku pana Marka Sosnkowskiego.

Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku. Apel Archidiecezjalnego Komitetu Przygotowania Wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II, która miała się odbyć 5 czerwca 1991 r.

Prośba Komitetu Społecznego Budowy Pomnika księdza Jerzego Popiełuszki. Zbiory prywatne.

Ulotka wyborcza NSZZ „Solidarność” w wyborach parlamentarnych, które odbyły się 27 października 1991 r. Zbiory prywatne.

NIEZALEŻNY SAMORZĄDNY
ZWIĄZEK ZAWODOWY

Solidarność

LISTA Nr **30**

NASI KANDYDACI

LISTA Nr 30

NSZZ SOLIDARNOŚĆ

1. Kazimierz Trzęsicki
2. Marian Lewandowski
3. Anna Czerniawska
4. Waldemar Karczmarczyk
5. Jadwiga Saar
6. Albert Zabielski
7. Stanisław Zalewski

Pamiętajmy nasza lista ma nr 30

Kandydaci NSZZ „Solidarność” w wyborach parlamentarnych, które odbyły się 27 października 1991 r. Zbiory prywatne.

NSZZ
Solidarność

LISTA

NR

8

1. Zdzisław Jan Piekarski
lat 38
lek. med. specjalista chirurg

2. Jerzy Andrzej Lach
lat 35
mgr inż. elektryk

3. Wojciech Łowicz
lat 39
elektryk-mechanik
Lista krajowa

4. Stanisław Kondracickowski
lat 32
mgr ekonomii

5. Romuald Zujko
lat 37
mgr inż. chemik inżynier

6. Urszula Kułasińska
lat 37
mgr ekonomii

7. Ryszard Józef Proczakowski
lat 46
mistrz telekomunikacji

8. Jerzy Mikołaj Piątkowski
lat 45
technik ekonomista

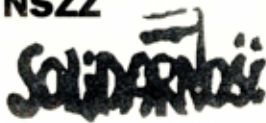
9. Helena Hakel
lat 43
technik wiodeniak

10. Henryk Leopold Czernecki
lat 72
kierownik - ewident

Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Kandydaci z rekomendacji „Solidarność” w wyborach parlamentarnych, które odbyły się 19 września 1993 r.

NSZZ

**ZARZĄD REGIONU
BIAŁYSTOK**

ul. Suraska 1 tel. 232-46, 232-47, 232-49, fax 232-48

Białystok 1994.02.28

L.Dz. ... 348 .../94

*Komisje Zakładowe
NSZZ "Solidarność"
wszystkie*

Regionalny Sztab Protestacyjny przy ZR Białystok NSZZ "S" przesyła Państwu pakiet uchwał dotyczących przygotowań naszego związku do Ogólnopolskiej akcji protestacyjnej.

Prowadzenie akcji protestacyjnej będzie zależało od postawy wszystkich członków naszego związku.

Postulaty, które przedawaliśmy dotyczą spraw pracowniczych, a nie politycznych, dlatego liczymy, że Wszyscy w sposób przedstawiony w uchwałach weźmiemy udział w tej akcji.

Uchwała ZR Br 147/94 została podjęta z konieczności ewentualnego zrekompensowania części wynagrodzeń dla pracowników biorących bezpośredni udział w strajku generalnym.

Wiadomym jest, że w strajku generalnym wezmą udział: kolejarze, górnicy, energetycy, hutnicy oraz zakłady, które zadeklarują udział w strajku.

Biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności prosimy KZ o realizację na dzień dzisiejszy uchwały ZR 147/94, a wszystkich członków o ewentualne wsparcie finansowe oraz czynne w okresie kiedy zostanie ogłoszona Krajowa Akcja Protestacyjna.

Kwoty przeznaczone na Regionalny Fundusz Strajkowy prosimy przelewać na konto Zarządu Regionu Białystok NSZZ "S"

BP II/O PKO Białystok

5526-50193-132

z dopiskiem "Strajk" lub wpłacać w kasie ZR.

Ze związkowym pozdrowieniem

J. Morokweli

Wpłynęło do KZ NSZZ
„Solidarność” PB
4.03.94 r. 65/94

Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Pismo przewodniczącego Józefa Mozolewskiego do Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność” w sprawie strajku generalnego.

AKCJA WYBORCZA SOLIDARNOŚĆ

Oddział Regionalny w Białymstoku

Biuletyn Informacyjny nr 1/1997

Deklaracja Akcji Wyborczej Solidarność

Liderzy ugrupowań politycznych i społecznych biorący udział w spotkaniu 8 czerwca 1996r. w Warszawie, zorganizowanym z inicjatywy NSZZ „Solidarność”, wyrażają wolę powołania Akcji Wyborczej Solidarność.

Celem Akcji jest utworzenie szerokiego bloku wyborczego, który będzie miał szansę wygrać najbliższe wybory parlamentarne.

Deklarujemy gotowość uzgodnienia zasad programu opartego m.in. na programowych założeniach „S”, uzgodnienia kandydatów na listach wyborczych oraz do zawarcia kontraktu z NSZZ „Solidarność”. Widzimy celowość zawierania lokalnych porozumień przez struktury regionalne naszych ugrupowań w ramach tej akcji i rozpoczęcia przygotowań organizacyjnych.

Nasze ugrupowania, do czasu utworzenia Komitetu Wyborczego, są otwarte na współpracę z innymi ugrupowaniami politycznymi, społecznymi oraz ludźmi, dla których prawda, sprawiedliwość i międzyludzka solidarność są niezbędnym elementem w budowie niepodległej, sprawiedliwej i demokratycznej Polski.

Deklarację podpisali:

ZChN — Marian Piłka, RdR — Stanisław Węglowski, KPN — Krzysztof Król, Koalicja Ludowo-Niepodległościowa — Zbigniew Wrzesiński, ChDSP — Andrzej Owsinski, PSL, Międzyzyczkowskie — Stanisław Leś, BBWR — Jerzy Wuttke, Solidarni w Wyborach Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne — Bogusław Kowalski, PCiD — Janusz Steinhoff, Stronnictwo Polityki Realnej — Mariusz Dzierżawski, RdR-Obóz Patriotyczny — Romuald Szeremietiew, Nowa Polska — Andrzej Anusz, Ruch Stu — Jerzy Grohman, Prawica Narodowa — Obóz Patriotyczny — Krzysztof Kowalewski, Inicjatywa Integracyjna-Obóz Patriotyczny — Wojciech Dobrzyński, Niezależne Zrzeszenie Studentów — Adam Bielun, Partia Konserwatywna — Wojciech Rzewański, Stronnictwo Demokracji Polskiej — Jacek Straziński, Zjednoczenie Polskie — Piotr Wójcik, Porozumienie Centrum — Jarosław Kaczyński, Instytut Lecha Wałęsy — Andrzej Zakrzewski, NSZZ „Solidarność” — Janusz Tomaszewski, Jacek Rybicki.

Czym jest Akcja Wyborcza Solidarność

Akcja Wyborcza Solidarność została powołana 8 czerwca 1996 r. z inicjatywy NSZZ „Solidarność”. AWS jest koalicją kilkudziesięciu partii politycznych, stowarzyszeń, związków zawodowych, fundacji i innych organizacji pozarządowych, organizacją, która skupia solidarnościową część ugrupowań politycznych. Celem ugrupowań tworzących AWS jest:

- wspólne działanie dla dobra Polski i jej obywateli,
- stworzenie programu dla Polski,
- udział w najbliższych wyborach parlamentarnych, a po wygraniu wyborów stworzenie koalicji rządzącej i rządu,
- powołanie jednego klubu parlamentarnego, przygotowanie i udział w wyborach samorządowych,
- przygotowanie i udział w ewentualnych wyborach drugiego szczebla samorządowego.

Ugrupowania wchodzące w skład AWS, poza niechęcią do postkomunistów, łączy chęć dokończenia zmian jakie zostały zapoczątkowane w Polsce w 1989 r. Według AWS rządząca koalicja hamuje te zmiany, a na pewnych odcinkach następuje wręcz powrót do praktyk z minionej epoki. Akcja Wyborcza Solidarność chce więc:

- budowy nowego państwa polskiego, zerwania ciągłości z PRL-em, lustracji i dekomunizacji,
- głębokiej reformy strukturalnej aparatu państwowego i administracji,
- szybkiego rozwoju gospodarczego,
- przeciwdziałania bezrobociu, przeprowadzić reformę ubezpieczeń społecznych,

- by w Polsce spokojni i uczciwi ludzie czuli się bezpiecznie, a przestępcy bali się,
- by Polska była państwem silnym, sprawnym, przyjaznym obywatelom, rodzinie, kościołom, związkom obywatelskim,
- by Polska była bezpieczna, by była członkiem takich struktur zachodnich jak NATO i Unia Europejska.

Władze Akcji Wyborczej Solidarność

Władzami AWS są Rada Krajowa AWS i Tymczasowy Zespół Koordynacyjny AWS. Radę Krajową AWS utworzyły wszystkie ugrupowania wchodzące w skład AWS, które wydelegowały do niej swoich przedstawicieli.

Rada Krajowa AWS jest ciałem stanowiącym i kontrolującym działania AWS. Rada Krajowa AWS podejmuje decyzje większością 3/4 udziałów w obecności dwóch trzecich ich dysponentów. Powyższa struktura została odwzorowana w poszczególnych regionach.

Tymczasowy Zespół Koordynacyjny AWS kieruje na bieżąco pracami AWS. W jego skład wchodzi: Marian Krzaklewski, Jacek Rybicki, Janusz Tomaszewski, Stanisław Alot, Andrzej Szkaradek, Tomasz Wójcik (wszyscy NSZZ „S”), Czesław Bielecki (Ruch Stu), Kazimierz Kapera (Polska Federacja Stowarzyszeń Rodzin Katolickich), Adam Słomka (Konfederacja Polski Niepodległej — OP) Jarosław Kaczyński (Porozumienie Centrum), Marian Piłka (Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe).

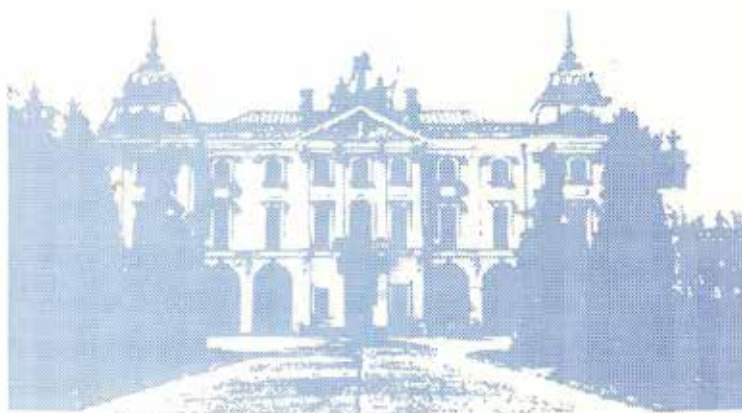
Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. „Biuletyn Informacyjny Akcji Wyborczej „Solidarność” Oddział Regionalny w Białymstoku 1997 nr 1.

PROGRAM

Akcji Wyborczej Solidarność Region Białystok

Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” Program wyborczy Akcji Wyborczej „Solidarność”.

Zaproszenie

Zaproszenie na I Zgromadzenie Regionu Podlaskiego Ruchu Społecznego „Solidarność”.
Zbiory prywatne.

NIE CZEKAJ! CHODŹ Z NAMI!

**JUŻ DZIŚ
ZAPISZ SIĘ DO**

NSZZ

Solidarność

**SILĄ ZWIĄZKU
TO JEGO CZŁONKOWIE**

pomyśl tylko!

Region Białystok

...ile ważnych dla Ciebie problemów
moglibyśmy wspólnie pokonać, gdybyś
przyłączył się do naszego Związku...

NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” REGION BIAŁYSTOK

15-093 Białystok, ul. Suraska 1, tel. 423-246, 423-247, fax 423-248

Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. Plakat zachęcający do wstępowania w szeregi NSZZ „Solidarność”.

PIERWSZA Solidarność

BIULETYN KLUBU
WIĘZIONYCH, INTERNOWANYCH,
REPRESJONOWANYCH – BIAŁYSTOK

NR 1 • SIERPIEŃ 2000
CENA: GRATIS LUB DOWOLNA
KROTA NA KONTO KLUBU WIR

Kłopotliwa rocznica

20 rocznica powstania „Solidarności” jest obchodzona w całym kraju hucnie, z dużym rozgłosem. Uroczystości te organizowane są przez kierownictwo obecnego Związku Zawodowego „Solidarność”, ugrupowania polityczne z nim związane, a także takie, które odwołując się do tych samych korzeni, deklarują opozycyjność do rządzącego ugrupowania - AWS.

Podobnie jest w Białymstoku. Większość z nas członków Klubu Więzionych, Internowanych, Represjonowanych – jak dotąd – odmawia uczestnictwa w oficjalnych obchodach. Odmawiamy, gdyż nie chcemy być obiektem manipulacji, nie chcemy stać się tłem, a tym bardziej winowajcą tego co ma niewiele wspólnego z idealami o które walczyliśmy.

Od wielu tygodni istnieje Komitet Honorowy tych obchodów przy regionie NSZZ „Solidarność”. Na jego czele stoi pierwszy historyczny, bo wybrany w 1981 roku. Przewodniczący – Stanisław Marczuk. Jest w Komitecie wielu znanych ludzi, których szanujemy i cenimy. Już 21 czerwca członkowie WIR na Zwyczajnym Zebraniu Klubu (odbyło się w rocznicę wyświecenia sztandaru Regionu NSZZ „Solidarność”) w specjalnym oświadczeniu określili czego Klub oczekuje od tych uroczystości. Przesłali jego treść na ręce

Przewodniczącego Komitetu Honorowego Obchodów – Stanisława Marczuka.

Klub Więzionych, Internowanych, Represjonowanych z zadowoleniem przyjął informację o zamiarze uroczystego uświetnienia dwudziestej rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”. Nasz klub skupia ludzi dla których powstanie „Solidarności” było bardzo ważnym wydarzeniem, w istocie sposób określającym osobiste postawy, wartości, życie.

Lecz jednocześnie dochodzą nas sygnały, że uroczystości dwudziestej rocznicy mogą być wykorzystane jako próba wpłynięcia chwalebnej historii w bieżącą grę polityczną i prezydencką kampanię wyborczą.

Jesteśmy przekonani, że obchody dwudziestolecia powinny być okazją przede wszystkim do wspólnej refleksji historycznej. Stąd apelujemy o to aby nie wykorzystywano tych uroczystości do doraźnych interesów politycznych. Taka próba nie może się udać.

My członkowie Klubu WIR (a jesteśmy przekonani, że podobnie myśli większość ludzi tworzących białostocką „Solidarność”) odważamy, że będziemy mogli wziąć udział w uroczystościach rocznicowych tylko wtedy kiedy nie będą one podporządkowane bieżącej politycznej propagandzie i koniunkturalnym interesom.

Dotąd Klub odpowiedzi nie otrzymał. Wiadomo natomiast, że 12 sierpnia odbędzie się uroczysty Zjazd, w którym główną postacią ma być Marian Krzaklewski. Klub WIR nie weźmie udziału w oficjalnych uroczystościach. Może będzie to możliwe w przypadku zorganizowania specjalnego spotkania, które zapowiada S. Marczuk.

W Białymstoku powstają inne Komitety obchodów. Z nimi także utrzymujemy kontakty, ale dotąd WIR do żadnego z nich oficjalnie nie przystąpił. Nie mamy bowiem gwarancji, że służąc będą tym samym celom na których założyliśmy Klubowi. Ubiegłoroczne białostockie wydarzenia związane z obchodami rocznicy wprowadzenia stanu wojennego nakazują nam olbrzymią ostrożność. Nie może być tak aby kolejne rocznice stawały się polem politycznych gier.

Przedstawiamy Państwu pierwszy numer biuletynu Klubu WIR. Mamy nadzieję, że będą następne. Biuletyn będzie wydawany okazjonalnie, to jest zawsze wtedy gdy będziemy uważali, że mamy coś istotnego do przekazania. Wynika to stąd, że nie jest naszym zamiarem robienie pisma politycznego. Byłoby to rzeczą niemożliwą. Nasz Klub z założenia skupia ludzi różnych orientacji, których jednak łączy wspólna przeszłość i wierność wartościom jakie niesie „Solidarność”. Stąd biuletyn adresujemy nie tylko do członków Klubu ale również do Tych wszystkich, którym te wartości są drogie.

Dlatego nazwa „Pierwsza „Solidarność”? Wynika to stąd, że teraźniejszość okazuje się być zbyte twierdzeniem do odbudowywania więzi ludzi kiedyś tworzących wspólnotę. Wielu z nas negatywnie ocenia obecną „Solidarność”. Stąd odwołujemy się do czasu, który nas łączył a nie dzielił. Mamy nadzieję, że wspólnie treści jakie niesła wówczas „Solidarność” uda się – w jakimś stopniu – przywołać obecnej rzeczywistości.

WIR łączy

Od końca sierpnia 1999 r., w Białymstoku działa Klub Więzionych, Internowanych, Represjonowanych. Cele które spowodowały utworzenie klubu były podobne jak w innych istniejących w kraju organizacjach, grupujących represjonowanych w latach osiemdziesiątych członków opozycji antykomunistycznej:

- reprezentowanie środowiska i tradycji, które tworzyły „Solidarność”;
- tworzenie dokumentacji historycznej działalności opozycyjnej;
- integrowanie środowiska represjonowanych działaczy, ale także wszystkich tych dla których ta działalność miała znaczenie i pozostała ważną wartością;
- wzajemna pomoc środowiskowa, w tym głównie o charakterze socjalnym i doradztwa prawnego.

ciąg dalszy na str. 2

„Pierwsza Solidarność”. Biuletyn Klubu Więzionych Internowanych Represjonowanych, Nr 1 z sierpnia 2001 r. Zbiory prywatne.

CEGIEŁKA NA TABLICĘ PAMIĄTKOWĄ I POMOC CHARYTATYWNĄ

KU CZCI WSZYSTKICH OFIAR
ORAZ PAMIĘCI TYCH,
KTÓRZY BYLI WIERNI IDEAŁOM

Solidarność

W 20 ROCZNICĘ WPROWADZENIA STANU WOJENNEGO
13.12.2001 r.

KLUB WIEZIONYCH INTERNOWANYCH REPRESJONOWANYCH
w Białymstoku

20 zł

Archiwum Klubu Więzionych Internowanych Represjonowanych. Cegielka inicjująca zbiórkę środków finansowych na ufundowanie pamiątkowej tablicy, która miała być umieszczona na gmachu komisariatu Policji przy ulicy Lipowej oraz na pomoc socjalną członkom Klubu WIR.

NSZZ**Solidarność****REGION
PODLASKI****BIULETYN INFORMACYJNY NR 141 (324) • 15.03.2007**C
M

Ogólnopolska Kampania Społeczna „Niskie płace barierą rozwoju Polski”, której inicjatorem jest NSZZ „Solidarność” ma na celu poprawę warunków życia i pracy Polaków. Organizatorzy kampanii poprzez działania edukacyjne chcą zwrócić uwagę polskiej opinii publicznej na fakt, iż niskie płace w Polsce przyczyniają się do braku rozwoju gospodarczego kraju oraz pogłębiają emigrację polskiej ludności.

Na potrzeby kampanii opracowany został Manifest nakreślający treść sytuacji płacowej w Polsce i zawierający główne postulaty ekspertów NSZZ „Solidarność”, o których będzie mowa podczas trwania kampanii.

Elementem rozpoczynającym kampanię jest dystrybucja 30 tysięcy plakatów głoszących hasło „Płace w Polsce powinny rosnać 2x szybciej” do pracowników w zakładach pracy na terenie całego kraju. Hasło plakatu odnosi się do stosunku wzrostu płac względem wzrostu wydajności pracy nazywanego wskaźnikiem opłacenia wydajności.

W ostatnich latach, jak podaje ekspertyzę Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych „Gospodarka - Praca - Rodzina - Dialog” z marca 2006 r., wydajność pracy czyli wartość dodana na pracującego, wzrosła o 28,5% a przeciętne wynagrodzenie realne brutto tylko o 7,3%. Tym samym wskaźnik opłacenia wydajności wynosił 0,25, a to oznacza, że wynagrodzenia w Polsce zwiększały się ponad czterokrotnie wolniej niż wydajność pracy. Natomiast według standardów unijnych wskaźnik wydajności pracy powinien wynosić co najmniej 0,5, gdyż jest to korzystne z punktu widzenia wzrostu popytu, wzrostu zysku, a także rosnącej konkurencji na rynku pracy.

Powyższe rozumowanie pozwala przyjąć też, że płace w Polsce powin-

PŁACE W POLSCE POWINNY ROSNAĆ 2x SZYBCIEJ

ny rosnać co najmniej dwa razy szybciej niż ma to miejsce obecnie.

„Naszą kampanią chcemy zahaczyć w toczącą się debatę na temat sytuacji na rynku pracy. Uważamy za konieczne zwrócenie uwagi przedstawicieli władz w Polsce na skutki społeczne i ekonomiczne, jakie niosą ze

sobą zbyt niskie wynagrodzenia Polaków. Cieszymy się, że mieliśmy okazję przedstawić Prezydentowi Rzeczypospolitej Lechowi Kaczyńskiemu jako pierwszemu Manifest oraz plakat kampanii.” - powiedział Janusz Śniadek, Przewodniczący NSZZ „Solidarność”.

Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. „Biuletyn Informacyjny” Zarząd Regionu Podlaskiego 2007 nr 141 ukazywał się w szacie nawiązującej do początków „Biuletynu Informacyjnego” do 15 marca 2007 r.

NSZZ

SOLIDARNOŚĆ

**REGION
PODLASKI**

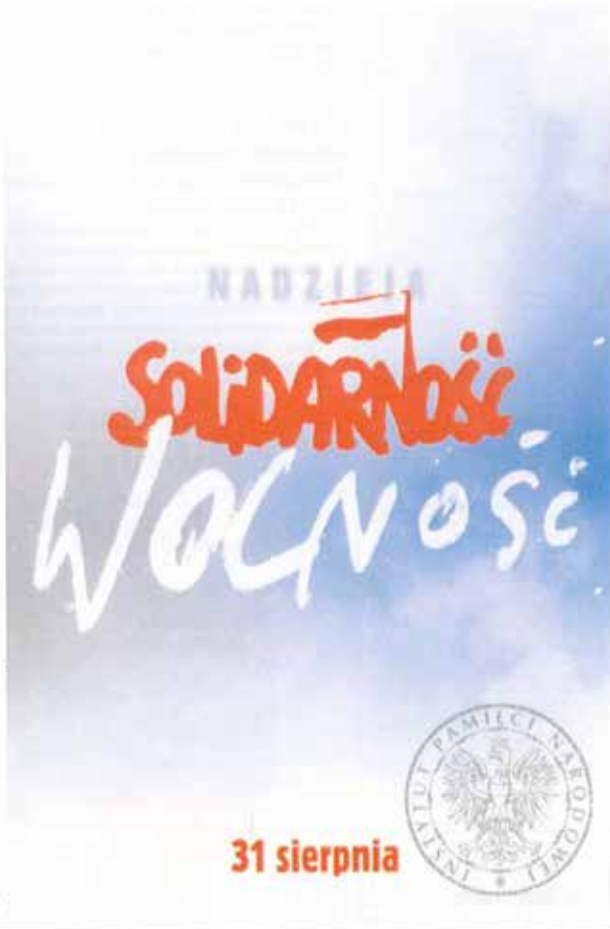
BIULETYN INFORMACYJNY NR 1 • 27.08.2007

31 sierpnia 1980 roku
narodziła się
„Solidarność”. Przyniosła
nadzieję Polsce i światu.
Ziściła się ona po latach
walki, gdy Polacy i inne
narody zdławione przez
komunizm odzyskały
niepodległość, zaś każdy
z nas – wolność.

Porozumienia

Sierpniowe i powstanie
NSZZ „Solidarność”
były jednym
z najważniejszych
momentów na drodze
do odzyskania przez
Polskę niepodległości
i upadku systemu
komunistycznego
w Europie.

31 sierpnia 1980 roku
strajkujący w Gdańsku
robotnicy zmusili
komunistyczne władze
do kapitulacji i zgody
na powstanie
niezależnych związków
zawodowych.
Wydarzenie to, wraz
z porozumieniami
w Szczecinie
i w Jastrzęgubiu, na trwałe
zmieniło historię nie tylko
Polski, ale i całego
świata. Mimo, iż
przemiany próbowano
powstrzymać
wprowadzając stan
wojenny, upadek
systemu
komunistycznego
odwleczono tylko o 9 lat.
Rocznica tych
wydarzeń to nasze
wspólne święto, święto
naszej wolności.

Archiwum Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność”. „Biuletyn Informacyjny” Zarząd Regionu Podlaskiego 2007 nr 1 ukazał się 27.08.2007 r. w nowej formule wydawniczej.

PIERWSZA Solidarność

WYDANIE SPECJALNE • GRUDZIEŃ 2008
CENA: GRATIS LUB DOWOLNA
KWOTA NA KONTO KLUBU WIR

BIULETYN KLUBU
WIĘZIONYCH, INTERNOWANYCH,
REPRESJONOWNYCH - BIAŁYSTOK

W numerze:

• **Mój rok 1980**
- wspomnienia Bernarda Bujackiego, będące fragmentem książki, która pod tym tytułem wkrótce się ukaze

• **Moja „Solidarność”**
- dziennik zapisów i notatek wydarzeń lat 1980-1989 prowadzonych przez Edmunda Łajdiorfa

• **Mama księdza Jurka**
- ksiądz Jarosław Wiśniewski, kapłan na misji w Taszkencie, dopomina się o odznaczenie niezwykłych zasług matki księdza Jerzego Popiełuski. Wsparcie tej inicjatywy uznajemy za nasz obowiązek

• **Kapłan „Młopotliwy”**
- Tomasz Danilecki przypomina sylwetkę niezwykłego księdza, pierwszego kapłana białostockiej „Solidarności” Witolda Pietkuna

• **Nie można było stać z boku**
- rozmowa z dobrym duchem białostockiej „Solidarności”, ks. Wacławem Łewkowiczem

• **Białostocki „drugi obieg”**
- pisma podziemne były ważnym elementem oporu, pisze o tym Marek Kiedziński

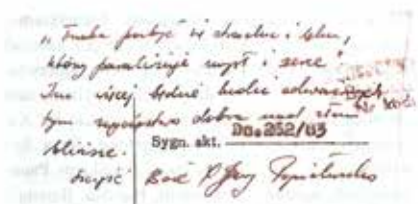
• **Pajęczyna** - pod tym tym esbeckim kryptonimem kryje się tzw. teczka obiektowa rozpracowania działalności struktur „S” w BZPB Fasty.

Wszystkim, którzy pomogli w wydaniu tego biuletynu składamy serdeczne podziękowania.

Członkowie Klubu
Więzionych, Internowanych,
Represjonowanych
w Białymstoku

„Pierwsza Solidarność”. Biuletyn Klubu Więzionych Internowanych Represjonowanych, Numer specjalny z grudnia 2008 r. 2001 r. Zbiory prywatne.

Błogosławiony Ks. Jerzy Popiełuszko Patron Solidarności

Upływający rok 2014 był czasem szczególnym.

W dniu 29 stycznia minęło już ćwierć wieku od chwili skrytobójczej męczeńskiej śmierci kapłana białostockiej „Solidarności” oraz KPN-u k. Stanisława Suchowółca, duszpasterza świata pracy.

Zauroczony drogą bł. Ks. Jerzego Popiełuszki, swego przyjaciela, podzielił los tego heroicznego kapłana w naśladowaniu jego dzieła, ale również i w męczeństwie.

Msze święte w intencji Ojczyzny odprawiane przez ks. Stanisława w Suchowoli, rodzinnej parafii księdza Jerzego, a później w kościele w Dojlidach gromadziły rzesze wiernych z całej Polski, dodawały im odwagi i ducha.

Za wierność Bogu i Ojczyźnie zginął z rąk oprawców.

Ksiądz S. Suchowolec jest bohaterskim synem białostockiej ziemi. Przelana przez Niego krew i młode życie wołają o prawdę i sprawiedliwość.

Błogosławiony Księżu Jerzy! Przytul do serca ks. Stasia i przed Boga Tronem upraszaj Mu wszelkie łaski. Wszak Ty zwyciężyłeś!

Przed dwoma miesiącami, 19 października

2014 r. miała miejsce 30-ta rocznica męczeńskiej śmierci ks. Jerzego Popiełuszki, który zgładzony został przez zaprzańców sprawy polskiej. W ten sposób do wielkiego Pocztu męczenników i wyznawców narodu polskiego dołączył kolejny heros i gigant ducha.

Urodzony i wychowany w maleńkim zaścianku białostockiej ziemi został bohaterem, choć o to nie zabiegał. Syn skromnej, rozmodlonej i niezłomnej Matki Polki, Marianny Popiełuszko, wkroczył na drogę chwały bardzo wcześnie. Mimo słabego zdrowia oraz delikatnej postury stał się w stanie wojennym opoką dla wszystkich tych, którzy potrzebowali wsparcia. Głosił zwycięstwo dobra

W grudniu 2014 r. ukazał się drukiem kolejny numer Biuletynu Klubu WIR, który uchwałą Zarządu zmienił od 13 grudnia 2014 r. nazwę z „Pierwsza Solidarność” na „Solidarność” – wierni ideałom Sierpnia 1980 r.”. Zbiory prywatne.

SOLIDARNOŚĆ

Wierni ideałom sierpnia 1980

Wydanie Specjalne • GRUDZIEŃ 2018
CENA: GRATIS LUB DOWOLNA
KWOTA NA KONTO KLUBU WIR

BIULETYN KLUBU
WIĘZIONYCH INTERNOWANYCH
REPRESJONOWANYCH - BIAŁYSTOK

1918 - 2018

Królowo umęczonych za

Błogosław Naszej Niepodległej

Obraz autorstwa Artura Chacieja

„Solidarność” – wierni ideałom Sierpnia 1980 r.” Biuletyn Klubu WIR. Wydanie specjalne z grudnia 2018 r. nawiązujące do setnej rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę. Zbiory prywatne.

PIERWSZA SOLIDARNOŚĆ

WIĘZIONYCH,
INTERNOWANYCH,
REPRESJONOWANYCH

Motto: Patriotyzm niech będzie płaszczyzną skupiającą ludzi przeciwnych zagładzie rodziny, Kościoła, państw narodowych i śródziemnomorskiej kultury. (Za Robertem Tekieli)

ZNÓW JEST ROCZNICA

38 lat temu komunistyczna banda na czele z generałem Wojciechem Jaruzelskim wprowadziła stan wojenny. Zamknęli w więzieniach tysiące osób przeciwnych komunizmowi, mordowali otwarcie i po kryjomu setki Polaków, wyprowadzili na ulice czołgi. Zdelegalizowali: Solidarność, Solidarność Rolników, Niezależne Zrzeszenie Studentów, Polski Związek Artystów Plastyków. Zamknęli kraj, co w efekcie spowodowało cufnięcie nas cywilizacyjnie, a po ośmiu latach doprowadziło Polskę do bankructwa. Na gruzach tamtego systemu powstała III RP. Sprawy tego niebezpieczeństwa nie ponieśli kary – przeciwnie, dostąpili w nowej rzeczywistości zaszczytów, general był prezydentem, a ich pochówki dokonywały się z honorami należnymi bohaterom.

Prawdziwi bohaterowie zaś często nie doczekali się od Polski podziękowania i dożywali w nędzy.

Nam, którzy przeżyliśmy Polskę komunistyczną, PRL, byliśmy w okresie jego trwania więzieni, internowani, porabiani środkami do życia, spychani na margines – okres ten jest ważny, jak i ważne wciąż są okoliczności przełomu i tamte, towarzyszące mu wydarzenia. Ważne są osoby, które oddawały życie za Sprawę, świadczyły sobą niejednokrotnie heroicznie. Trzeba to koniecznie opisywać, nie tylko to, co znajdowało się na pierwszych stronach gazet.

Znaczek Poczty Polziennej w hołdzie pomordowanym Górnikom Kopalni Wujek.

POMNIK

Choć od jego odkomunizowania upłynęło ponad 8 lat, to sprawa ostatecznej formy wciąż nie jest przesądzona. Więcej na str. 5

ZMOWA MILCZENIA

Każdy, kto w roku 1980 i 1981 podjął działanie na rzecz tworzenia struktur o charakterze antykomunistycznym musiał się liczyć z ostrą reakcją komuny w razie niepowodzenia. Więcej na str. 16.

NIEZŁOMNI WROGAMI PLATFORMY I LEWICY

Rada Miasta Białegostoku głosami Platformy Obywatelskiej uznała mjr. Zygmunta Szendzielarza – Łupaszkę za zbrodniarza i skreśliła jego nazwisko z ulicy. Cał. na str. 2

DLACZEGO

PIERWSZA SOLIDARNOŚĆ

1-szą Solidarnością (1 „S”) była ta, co powstała za komunę i wbrew komunie w 1980 r. Wówczas to robotnicy Stoczni Gdańskiej upomnieli się o Annę Walentynowicz, suwmiowicę, zwolnioną z pracy za poglądy polityczne i działalność związkową. Za Stoczną poszło Wybrzeże, a za nim cała Polska – przeciwko komunie.

Dok. na str. 2

KORNEŁ MORAWIECKI — odszedł do Pana w wieku 78 lat. Więzień komunistyczny, najwybitniejszy, bezkompromisowy, bojownik antykomunistyczny schyłku PRL. Odwaga i determinacją dorównujący płk. Ryszardowi Kuklińskiemu. Wielki patriota, dążący do odzyskania przez Polskę Niepodległości. Założyciel i przywódca Solidarności Walczącej. Przeciwnik porozumienia Solidarności z komuną. Deportowany z kraju przez komunę przed Okrągłym Stołem przy milczącej akceptacji spreparowanej po stanie wojennym Solidarności. Wrócił do Polski potajemnie.

Znaczek poczty polziennej w uczczeniu zasług Kornela Morawieckiego

Ponadto w Biuletynie: (m.in.)

- ❖ Klucz do śledztwa ws. zabójstwa ks. Suchowolca. str. 9
- ❖ Złamana kariera. str. 17
- ❖ Podszycują się pod „Wyklętych”. str. 22
- ❖ Marsz „Łęczowej zarazy” w Białymstoku. str. 24

PIERWSZA Solidarność także na stronie internetowej pod adresem: <https://niezaleznemediapodlasia.pl/pierwsza-solidarnosc-bialystok/> – oraz – <https://tiny.pl/tkdrf>

„Pierwsza Solidarność” Więzionych Internowanych Represjonowanych. Wydanie z grudnia 2019 r. Zbiory prywatne.

Wybrana bibliografia do dziejów podlaskiej „Solidarności”

- Apel do wszystkich członków i sympatyków „Solidarności”, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok* [nieocenzurowany] 1982, nr 8.
- Aż, *Przeważył duch związkowy*, „Gazeta Współczesna” 1992, nr 32.
- Beszta-Borowski Jan, *Pół wieku zarazy 1944–2000, Moje zapiski faktów i refleksji*, Komorów 2002.
- Białystok głosował na „Solidarność”, „Kurier Poranny”* 1990, nr 98.
- Bondaryk Krzysztof, *Komitety Więzionych za Przekonania w Białymstoku*, „Białostocczyzna” 1992, nr 2.
- Boruch Aneta, *Podlaska Stocznia Gdańska*, „Kurier Poranny” 2002, nr 108.
- Branach Zbigniew, *Sam płonął i nas zapalał. Próba wyjaśnienia zbrodni zabójstwa księdza Stanisława Suchowolca*, Bydgoszcz 2001.
- Bujwicki Bernard, *Od poparcia do uczestnictwa*, „Pierwsza Solidarność”. Biuletyn Więzionych Internowanych, Represjonowanych 2000, nr 2.
- Bujwicki Bernard, *Wspomnienia*, [w:] *Początki „Solidarności” w północno-wschodniej Polsce (1980–1981)*, pod red. T. Danileckiego, Białystok 2005.
- Bujwicki Bernard, *Mój rok 1980*, Białystok 2013.
- Burel Edmund, *To nie jest czas hasł i sztandarów. Rozmowa z J. Jamiołkowskim, działaczem NSZZ „Solidarność” z „Fast”, „Kurier Podlaski”* 1989, nr 228.
- Burel Edmund, *Człowiek pierwszej „Solidarności”*, „Gazeta Współczesna” 2000, nr 170.
- Burel Edmund, *I ślad po nim zaginął*, „Gazeta Współczesna” 2001, nr 8.
- Burel Edmund, *Z polityką w tle. Marian Krzaklewski gościem podlaskiego zjazdu NSZZ „Solidarność”, „Gazeta Współczesna”* 2000, nr 51.
- Burel Edmund, *Zebranie prawdziwych związkowców. Obrady delegatów podlaskiej „Solidarności” w Supraślu*, „Gazeta Współczesna” 1999, nr 198.
- Cherek Adam, *Plakaty wyborcze kandydatów Komitetu Obywatelskiego z Lechem Wałęsą*, Krakowskie Studia Małopolskie 2013, nr 18.
- Chocha Ewa, *Prostowanie kręgosłupów*, „Gazeta Współczesna” 1993, nr 50.
- Chruściak Ryszard, *System wyborczy i wybory w Polsce 1989–1998. Parlamentarne spory i dyskusje*, Warszawa 1999.
- Co w Regionie?*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność Region Białystok” 1992, nr 5.
- Danilecki Tomasz, *NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w województwie białostockim u schyłku lat 80.*, „Pierwsza „Solidarność. Biuletyn Klubu Więzionych, Internowanych, Represjonowanych – Białystok 2009, nr 1.
- Danilecki Tomasz, *Łamanie sumień. 29. rocznica wprowadzenia stanu wojennego*, „Gazeta w Białymstoku” 2010, nr 290.
- Danilecki Tomasz, Kietliński Marek, *Region Podlaski NSZZ „Solidarność” w latach 1980–2005* [w:] *Droga do Niepodległości. „Solidarność” 1980–2005*, Warszawa 2005.
- Danilecki Tomasz, Zwolski Marcin, *Podlasie i Suwalszczyzna*, [w:] *Stan wojenny w Polsce*, pod red. A. Dudka, Warszawa 2003.
- Danilewicz Jerzy, *Wyspa Dubicze*, „Kurier Poranny” 1998, nr 212.
- Dąbrowska Urszula, *Ukacapiona sprawa*, „Kurier Poranny” 2003, nr 32.
- (db), *Reglamentacja, reglamentacja*, „Biuletyn Informacyjny” NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1981, nr 51.
- Dobroński Adam, Białystok. *Historia miasta*, Białystok 1998.

- Dolistowski Adam, *Kandydaci są program będzie*, „Tygodnik Białostocki. Pismo członków i sympatyków „Solidarności” 1990, nr 25.
- Dominiczak Henryk, *Organy bezpieczeństwa PRL 1944–1990. Rozwój i działalność w świetle dokumentów MSW*, Warszawa 1997.
- Dudek Antoni, *Karnawał. Dzieje dziesięcioletniej „Solidarności” 1980–1981*, [w:] „Solidarność” XX lat historii, Warszawa 2000.
- Dudek Antoni, *Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988–1990*, Kraków 2004.
- Dudek Antoni, *Pierwsze lata III Rzeczypospolitej 1989–1995*, Kraków 1997.
- Dudek Beata, *Wybory czerwcowe 1989*, „Wiadomości Historyczne” 1994 nr 3.
- Dudziński Tomasz, Sychowicz Krzysztof, *Przyczynki do dziejów NSZZ „Solidarność” w Grajewie i okolicy w latach 1980–1989*, Grajewo 2011.
- Ebe, *Większość pozostała w domu*, „Kurier Podlaski” 1989 nr 118.
- Filipczuk Włodzimierz, *Osiem lat po trzynastym grudnia w Białymstoku*, „Kurier Poranny” 1989, nr 242 z 14 XII 1989.
- Friszke Andrzej, *Polska. Losy państwa i narodu 1939–1989*, Warszawa 2003.
- Gacek Beata, *Okrągły stół – geneza i przebieg*, „Wiadomości Historyczne” 1993, nr 2.
- Gadek Jolanta, *Kryptonim „Jodła”*, „Gazeta Współczesna” 1991, nr 239.
- Gadek Jolanta, *Dwie minuty wolności*, „Gazeta Współczesna” 1994, nr 241.
- Gadek Jolanta, *Akcja „Jodła”*, „Gazeta Współczesna” 2001, nr 243.
- Gadek Jolanta, *Papież uczył dialogu*, „Gazeta Współczesna” 2005, nr 68.
- Garlicki Andrzej, *Karuzela. Rzecz o Okrągłym Stole*, Warszawa 2003.
- Głębocki Henryk, *„Biblia” Służby Bezpieczeństwa: Instrukcja 006/70*, „Arcana” 2002, nr 46–47.
- Grochowski Jan, *Uroczystości obchodów 20. rocznicy powstania „Solidarności” w regionie podlaskim*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 2000, nr 92.
- Grześkiewicz Marek, *Skomplikowane urządzenie*, „Gazeta Współczesna” 1988, nr 180.
- Holzer Jerzy, *„Solidarność” 1980–1981. Geneza i historia*, Warszawa 1990.
- Holzer Jerzy, Leski Krzysztof, *„Solidarność” w podziemiu*, Łódź 1990.
- Jabłońska Beata, *Sytuacja społeczno-gospodarcza Białegostoku*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1995, nr 41.
- Jachmann Joanna, *Proszę tego nie pisać*, „Panorama Północy” 1980, nr 34.
- Jadczak Stanisław, *Lublin – lipiec 80*, „Kontrasty”. Miesięcznik społeczno-kulturalny, 1981 nr 7.
- Jamiołkowski Jerzy, *Od Redakcji*, „Opinia Białostocka”. Pismo Konfederacji Polski Niepodległej Okręg X Białystok 1989 z VIII–IX.
- Jamiołkowski Jerzy, *Soboty potwierdzają naszą wiarygodność*, „Biuletyn Informacyjny” 1981, nr 12.
- Jamiołkowski Jerzy, *W pogoni za złudzeniami*. „Solidarność w „Fastach” 1980–1992, Białystok 2000.
- Jamiołkowski Jerzy, *Pajęczyna. Rekonstrukcja historii NSZZ „S” w BZPB „Fasty” (13 grudnia 1981–22 czerwca 1989)*, Białystok 2014.
- JJ [Jamiołkowski Jerzy], *Białostocki grudzień*, „Pierwsza „Solidarność”. Biuletyn Więzionych, Internowanych, Represjonowanych – Białystok 2000, nr 3.
- (k), *Poświęcenie sztafetu Regionu*, „Biuletyn Informacyjny” NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1981, nr 31.
- (ka), *Solidarni z Ukrainą. Podlascy działacze zabierają głos w sprawie prezydentury Wiktora Juszczeni*, „Gazeta Współczesna” 2004, nr 231.

- Kalendarium protestu NSZZ „Solidarność” Regionu Białystok*, „Biuletyn Informacyjny” NSZZ „Solidarność” Region Białystok 1994, nr 25.
- Kałuż Marian, *Życie na kartki*, „Biuletyn Informacyjny” NSZZ „Solidarność” Region Białystok 1981, nr 33.
- Kietliński Marek, *Kalendarium NSZZ „Solidarność” Region Białystok 1980–1989*, Białystok 2000.
- Kietliński Marek, *Stan wojenny na Białostocczyźnie 13 grudnia 1981 – 22 lipca 1983*, Białystok 2001.
- Kietliński Marek, *Ćwierć wieku podlaskiej „Solidarności”*. NSZZ „Solidarność Region Białystok 1980–2005, Białystok 2005.
- Kietliński Marek, *NSZZ „Solidarność” w Białymstoku w okresie legalnej działalności (1980–1981)*, [w:] *Początki „Solidarności” w północno-wschodniej Polsce (1980–1981)*, Białystok 2005.
- Kietliński Marek, *Represje wobec członków „Solidarności” w okresie stanu wojennego w województwie białostockim*, [w:] *Człowiek przeciwko człowiekowi. Dwudziestowieczne ludobójstwo systemów totalitarnych*, pod red. S. Grata, Białystok 2006.
- Kietliński Marek, *Z dziejów białostockiej „Solidarności” 1980–1989. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” Region Białystok w świetle własnych dokumentów archiwalnych*, Białystok 2007.
- Kietliński Marek, Sychowicz Krzysztof, *W drodze do demokracji. Białostocczyzna w latach 1988–1990*, Białystok 2009.
- Kietliński Marek, *Szkice do dziejów stanu wojennego w województwie białostockim*, Białystok 2012.
- Kietliński Marek, *Region Podlaski NSZZ „Solidarność 1980–2015*, Białystok 2015.
- Kietliński Marek, *Białostocki drugi obieg wydawniczy 1980–1989*, Białystok 2016.
- Kietliński Marek, *Słownik biograficzny zmarłych działaczy podlaskiej „Solidarności”*, Białystok 2018.
- Klimaszewski Ryszard, *Lekcja słuchania. Zapiski fastowskie*, „Gazeta Współczesna” 1980 nr 201.
- Klimaszewski Ryszard, *Szerokim traktem*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 254.
- Kowalczyk Tomasz, *Dni przymusowych spacerów*, imb. „Ilustrowany Magazyn Białostocki. Tygodnik Miejski”, 1991, nr 0.
- Krajowa Komisja Porozumiewawcza NSZZ „Solidarność”. Posiedzenie w dniach 31 III–11V 1987 r.* Archiwum „Solidarności”, tom 14, seria dokumenty, Warszawa 1987.
- Kruszewski Konrad, *Noc internowanych*, „Gazeta Współczesna” 1998, nr 241.
- Kruszewski Konrad, *TKK w Łapach*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1981, nr 36.
- Krzyże nadziei. Odślonięcie pomnika białostockiej „Solidarności”*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1996, nr 54.
- K.S., *Protest*, „Kontrasty”. Miesięcznik społeczno-kulturalny nr 1981, nr 9.
- Kubaszewski Tomasz, *Jedynie słuszna siła. Region „Pojezierze” przestał istnieć*, „Kurier Poranny” 1999, nr 48.
- Kułąk Jerzy, *AWS w Białymstoku*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1997, nr 59.
- Kuna Izabela, *Kontrola operacyjna wyborów do Sejmu kontraktowego w województwie suwalskim w świetle sprawy obiektowej „Parlament”*. Maszynopis udostępniony autorowi.
- Kupidłowski Andrzej, *Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” Region Białystok*, Warszawa 2001.
- Kusiba Marek, *Choroba sieroca*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 246.
- Kuta Cecylia, *Katolicy świeccy w dobie gierkowskiej*, Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej 2010, nr 3.

- Kwasowski Jan, *Szanować inność*, „Gazeta Współczesna” 1981, nr 89.
- Kwasowski Jan, *Wejście w mrok*, „Kurier Poranny” 1991, nr 238.
- Kwasowski Jan, *Niezwykła wiosna '89*, „Gazeta w Białymstoku” (dodatek do „Gazety Wyborczej”) 1999, nr 106.
- Kwasowski Jan, *Trzecia niepodległość*, [w:] *Revolucja 89*. Wywiady publikowane w tygodniku „Polityka z cyklu „Rozmowy na XX-lecie”, Warszawa 2009.
- Kwiatkowska Anna, *Zwolniony 13 grudnia*, „Gazeta Współczesna” 1997, nr 2.
- Lajdorf Edmund, *Moja „Solidarność” (wspomnienia z lat 1980–1989)*, Pierwsza „Solidarność”. Biuletyn Klubu Więzionych, Internowanych, Represjonowanych. Białystok, wydanie specjalne grudzień 2008.
- Lasota Marek, *O raporcie Sejmowej Komisji poświęconym samodzielnej Grupie „D” w MSW*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2003 nr 1.
- Lipiński Sławomir, *Staliśmy trochę bezradnie. Rozmowa ze Stefanem Zawodzińskim – I sekretarzem KW PZPR w Białymstoku*, „Życie Gospodarcze” 1981, nr 26.
- Lipowa w blasku świec. W XV rocznicę wprowadzenia stanu wojennego, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1996, nr 57.
- Ks. Litwiejko Kazimierz, *Internowani w grudniu 1981 r. w regionie białostockim*, „Białostocczyzna” 1998, nr 3.
- Ks. Litwiejko Kazimierz, *Kolonie dla dzieci internowanych działaczy „Solidarności”*, „Gazeta w Białymstoku” 2001, nr 280.
- Ks. Litwiejko Kazimierz, *Bibliografia druków niezależnych Białostocczyzny 1980–1990*, Białystok 2001.
- Ks. Litwiejko Kazimierz, *Stanisław Przestrzelski 1945–1999*, „Gazeta w Białymstoku” 2001, nr 197.
- (LS), *Spotkanie przedstawicieli „Solidarności” z władzami*, „Gazeta Współczesna” 1980 nr 221.
- Łozowska Marzanna, *Pomiar sprawiedliwości*, „Kurier Poranny” 2001, nr 292.
- Łozowska Marzanna, *Za Miłosa i Wałęsę*, „Gazeta w Białymstoku” [lokalny dodatek do „Gazety Wyborczej”] 2001, nr 40 i 41.
- Mach, *Związkowe pamiątki*, „Gazeta w Białymstoku” 1995, nr 198.
- Majchrzak Grzegorz, *Działania Służby Bezpieczeństwa w celu przejęcia kontroli nad „Solidarnością” w latach 1980–1982*, „Dzieje Najnowsze” 2003, nr 3.
- Marcinowicz Mieczysław, *Rocznice*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1992, nr 8.
- Markiewicz Marcin, *Stanisław Marczuk – przywódca białostockiej „Solidarności” w wypowiedziach i dokumentach z lat 1980–1989*, Białystok 2010.
- Markowski Mirosław, *Tu nie warto pracować*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1992, nr 4.
- Markowski Mirosław, *Strajkujemy*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1993, nr 15/16.
- Markowski Mirosław, *Związek nie jest zwolennikiem łowienia ryb w mętnej wodzie. Rozmowa z M. Krzaklewskim*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1993, nr 17.
- Markowski Mirosław, *Mińsk nie wierzy łzom. Krzaklewski wolny*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1996, nr 50.
- Markowski Mirosław, *Raport z oblężonego Związku*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 2001, nr 104.

- Markowski Mirosław, *Za troskę o wolne słowo*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 2000, nr 95.
- Markowski Mirosław, *WZD w Augustowie*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 2001, nr 100.
- Markowski Mirosław, Paszkowski Bohdan, *Zmiany w Regionie*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1993, nr 20.
- Markowski Mirosław, Paszkowski Bohdan, *W pałacu na roboczo*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1994, nr 26.
- Marody Mirosława, *Długi finał*, Warszawa 1995.
- Mazowiecki Tadeusz, *Początek rozmów*, „Tygodnik „Solidarność” 1981, nr 1.
- Mironowicz Eugeniusz, *Polityka narodowościowa PRL*, Białystok 2000.
- Mironowicz Eugeniusz, *Białorusini w wyborach parlamentarnych i samorządowych w Polsce w latach 1989–1994*, Białoruskie Zeszyty Historyczne 1995, nr 2.
- Mój sierpień – wspomnienia założycieli „S” w Białymstoku*, „Prawica Podlasia”. Biuletyn Niezależnych Środowisk Prawicy Podlasia 2000, nr 1.
- Muszyński Jerzy, *Gdy emocje góraj*, „Gazeta Współczesna” 1981, nr 103.
- Muszyński Jerzy, Stankiewicz Janusz, *Pierwsza lekcja*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 226.
- Nadal występują przerwy w pracy*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 194.
- Nasi w Sejmie i w Senacie. Postowie i senatorowie wybrani z listy „Solidarności”*, Warszawa 1990.
- Nikitorowicz Zbigniew, *Naszą bronią była prawda* [rozmowa ze S. Marcukiem], „Kurier Poranny” 1999, nr 290.
- Paczkowski Andrzej, *Pół wieku dziejów Polski 1939–1989*, Warszawa 1995.
- Paczkowski Andrzej, *Droga do mniejszego zła. Strategia i taktyka obozu władzy lipiec 1980 – styczeń 1982*, Kraków 2002.
- Paliński Krzysztof, *Mam mieszane uczucia*, „Tygodnik Białostocki”. Pismo członków i sympatyków NSZZ „Solidarność” 1989, nr 6.
- Pamiętny grudzień 1981. Wspomnienia Ryszarda Wołkońca*, „Rozmaitości”. Informacyjny Magazyn Gminy Czarna Białostocka 2003, nr 139.
- (PAP), *Strajki na Wybrzeżu utrudniają życie mieszkańcom*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 180.
- (PAP), *Podpisanie porozumień w Gdańsku i Szczecinie. Dobra wiadomość dla wszystkich Polaków*, „Gazeta Współczesna” 1980.
- Paszkowski Bohdan, *Zaczadzić księdza?*, „Tygodnik Białostocki”. Pismo członków i sympatyków NSZZ „Solidarność” 1989, nr 3.
- (pi), *„Solidarność” w Białymstoku*, „Głos Pracy”. Pismo codzienne Związków Zawodowych 1980, nr 236.
- Pilipiuk Helena, *Obraduje Komisja Zakładowa w „Instalu”*, „Głos Pracy”. Pismo codzienne Wolnych Związków Zawodowych 1980, nr 272.
- Piotrowski Paweł, *Służba Bezpieczeństwa w latach 1975–1990*, Warszawa 2008.
- (PJM), *Komitety Obywatelskie zdominowały samorządy*, „Gazeta Współczesna” 1990, nr 103.
- Pogorzelski Stanisław, Stankiewicz Janusz, *Wchodzenie w życie*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 257.
- Posiedzenie Zarządu Regionu*, „Dwutygodnik Związkowy NSZZ „Solidarność” Region Białystok 1990, nr 1.
- Przed ostatnią drogą. Relacja ks. Grzegorza Kalwarczyka z podjęcia zwłok ks. Jerzego Popiełuszki z Prosektorium Zakładu Medycyny Sądowej w Białymstoku*, „Nasza Polska” 2002, nr 43.
- Pyżewska Anna, *To było jak pospolite ruszenie*, „Kurier Poranny” 1998, nr 201.

- Radzajewski Kazimierz, *Szkoła im. „Solidarności”*, Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok 2001, nr 102.
- Raube Sławomir, *Sierpniowa rewolucja ciemieżonych*, „Gazeta Współczesna” 1996, nr 169.
- Raube Sławomir, *Wyborcze plany opozycji*, Tygodnik Białostocki. Pismo członków i sympatyków „Solidarności” 1990, nr 24.
- Rodem z „Solidarności. Sylwetki twórców NSZZ „Solidarność”, pod red. B. Kopki i R. Żelichowskiego, Warszawa 1997.
- Rosiński Kazimierz, *Przetrwaliśmy dzięki Kościołowi* [rozmowa z S. Marcukiem], „Kurier Poranny” 1990, nr 164.
- Różalski Andrzej, *Rozmowy w „Uchwytach”*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 207.
- Różalski Andrzej, *Początek drogi. Na marginesie obrad „Solidarności”*, „Gazeta Współczesna” 1981, nr 132.
- Rudnicki Rafał, 13 grudnia 1981 r., „Gazeta Współczesna” 1996, nr 242.
- Sawicki Krzysztof, *Demonstracja oszukanych*, „Biuletyn Informacyjny” 1981, nr 38.
- Sawicki Krzysztof, *TKK w Mońkach*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1981, nr 48.
- Sawicki Krzysztof, *Najgroźniejszy strajk*, „Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Białystok” 1989, nr 178.
- Siedlecka Joanna, *Hala i biurowiec*, „Kultura” 1980, nr 42.
- Skórzyński Jan, *Ugoda i rewolucja. Władza i opozycja 1985–1989*, Warszawa 1995.
- Ślōdkowska Irena, *Ruch Komitetów Obywatelskich w procesie tworzenia demokratycznej sceny politycznej w Polsce*, [w:] *Archiwa Przełomu 1989–1991. Przegląd źródeł – ocena stanu zachowania i mapa rozmieszczenia*, Warszawa 2013.
- Ślōdkowska Irena, *Komitety Obywatelskie 1989–1992. Rdzeń polskiej transformacji*, Warszawa 2014.
- Sobieszczak Piotr, *Łąpy. Miasto przy kolei*, Łąpy 2013.
- Sobieszczak Piotr, *Przeżyć w konspiracji*, „Gazeta Łąpska” 2011 nr 4.
- (sp), *Głosowanie nogami*, „Tygodnik Białostocki. Pismo członków i sympatyków „Solidarności”
- 1990 nr 30.
- Sprawa Uchwytów. Dokumenty*, „Bez Debitu”. Kwartalnik Nieregularny. Wydawnictwo Północno-Wschodnie 1988, nr 1.
- Stan wojenny w Polsce. Dokumenty i materiały archiwalne 1981–1983*. Pod red. T. Walichnowskiego, Warszawa 2001.
- Stan wojenny w dokumentach władz PRL (1980–1983)*. Wybór, wstęp i oprac. B. Kopka, G. Majchrzak, Warszawa 2001.
- Stan wojenny w Polsce. Kalendarium wydarzeń 13 XII 1981–31 XII 1982. Źródła do historii Polski XX wieku – ze zbiorów Centralnego Archiwum. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji*, Warszawa 1999.
- Stanowisko w sprawie udziału NSZZ „Solidarność” w wyborach samorządowych*, „Tygodnik Białostocki. Pismo członków i sympatyków „Solidarności” 1990, nr 22.
- Szczepański Jarosław, *Wydarzenia bydgoskie*, „Tygodnik Solidarność” 1981, nr 1.
- Sychowicz Krzysztof, *NSZZ „Solidarność” Region Białystok*, [w:] *NSZZ „Solidarność 1980–1989, tom 5 Polska środkowo-wschodnia*, pod redakcją Łukasza Kamińskiego i Grzegorza Wali-góry, Warszawa 2010.
- Ks. Szot Adam ks., *Działalność charytatywna Kościoła Katolickiego w okresie stanu wojennego (na terenie archidiecezji w Białymstoku)*, „Wiadomości Kościelne Archidiecezji Białostockiej” 2001, nr 4.

- Ks. Szot Adam, *Pomoc Kościoła katolickiego osobom represjonowanym i ich rodzinom w okresie stanu wojennego (na terenie archidiecezji w Białymstoku)*, „Nasza Przeszłość” 2004, nr 10.
- Ks. Szot Adam, *W tym znaku zwyciężysz. Krzyże i sztandary NSZZ „Solidarność” Region Białystok (sierpień 1980 – 13 grudnia 1981)*, Białystok 2006.
- Świętochowska-Bobowik Emilia, *Konfederacja Polski Niepodległej w latach 1981–1989. Zarys problematyki*, [w:] *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, pod red. Michała Wenklara, Kraków 2011.
- Tabako Tomasz, *Strajk 88*, Warszawa 1992.
- Tam też była „Solidarność”. Małe ośrodki ruchu związkowego i ich rola w latach 1980–1990*, pod redakcją Anny Pyżewskiej i Marcina Zwolskiego, Białystok 2012.
- Tartak Jerzy, *Polowanie na człowieka*, „Kurier Podlaski” 1990, nr 69.
- Tartak Jerzy, *Paragrafy za pierwszej „Solidarności”*. Rozmowa z Waldemarem Niemoćko – adwokatem w stanie wojennym, *Kurier Podlaski* 1989, nr 243.
- Tartak Jerzy, *Bracie zginąłem abyś ty żył godnie*, „Express Wschodni”. Konfederacja Polski Niepodległej 1991.
- Trwają rozmowy z przedstawicielami załóg*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 192.
- Wałęsa Lech, *Droga do wolności. Decydujące lata 1985–1990*, Warszawa 1991.
- Wejść nie wejść. Polska 1980–1982: wewnętrzny kryzys, międzynarodowe uwarunkowania*. Konferencja w Jachrance listopad 1997 r., Londyn 1997.
- Wende Edward, *Sprawa ks. Jerzego Popiełuszki. Mechanizm i retoryka zbrodni*, [w:] *Kościół i społeczeństwo wobec stanu wojennego*, pod red. Wiesława Jana Wysockiego, Warszawa 2004.
- Werpachowska Janina, *Spowiedź esbeka*, „Kurier Podlaski” 1992, nr 109.
- Władza i opozycja w stanie wojennym na Białostocczyźnie*. Wybór i opracowanie Tomasz Danilecki i Marek Kietliński. Wyd. II, Białystok 2011.
- Województwo białostockie w ocenie SB 1980–1985. Wybór źródeł*. Wstęp, wybór i opracowanie Adam Malczyk i Joanna Markiewicz, Białystok 2011.
- Zarembina Anna, *Wrażliwość rodzi odwagę*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 244.
- Zielińska Alicja, Muszyński Jerzy, *Robotnicy 1976*, „Gazeta Współczesna” 1980, nr 277.
- Ziółkowski Marek, *Przyczynek do rozważań o naszej tolerancji*, „Więź” 1989, nr 11–12.
- Ziółkowski Marek, *Zadry białoruskie*, „Tygodnik Solidarność” 1989, nr 12.
- Żalikowski Jacek, *Samorządnie to znaczy jak?*, „Kurier Poranny” 1990, nr 94.
- Żaryn Jan, *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944–1989)*, Warszawa 2003.

Wykaz skrótów

APB	- Archiwum Państwowe w Białymstoku
BFM	- Białostockie Fabryki Mebli
BGŻ	- Bank Gospodarki Żywnościowej
BKB	- Białostocki Kombinat Budowlany
BPBK	- Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego
BPBP	- Białostockie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego BPBO
„Miastoprojekt”	- Biuro Projektowe Budownictwa Ogólnego „Miastoprojekt”
BPBBO	- Biuro Projektowo-Badawcze Budownictwa Ogólnego
BPBW	- Biuro Projektów Budownictwa Wiejskiego
BPCB	- Białostockie Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej
BPIE	- Białostockie Przedsiębiorstwo Instalacji Elektrycznych
BPIS	- Białostockie Przedsiębiorstwo Instalacji Sanitarnych
BPPL	- Białostockie Przedsiębiorstwo Przemysłu Lekkiego
BPRI	- Białostockie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych
BPRZiMB	- Białostockie Przedsiębiorstwo Robót Zmechanizowanych i Maszyn Budowlanych
BSB	- Białostocka Spółdzielnia Budowlana
BSM	- Białostocka Spółdzielnia Mieszkaniowa
BSP	- Budowlana Spółdzielnia Pracy
BULiGL	- Biuro Urzędzeń Lasu i Geodezji Leśnej
BZB	- Białostockie Zjednoczenie Budownictwa
BZCB	- Białostockie Zakłady Ceramiki Budowlanej
BZG	- Białostockie Zakłady Garbarskie
BZMiUS „Spomasz”	- Białostockie Zakłady Maszyn i Urządzeń Spożywczych
BZPT „Unitra-Biazeł”	- Białostockie Zakłady Podzespołów Telewizyjnych „Unitra-Biazeł”
BZPB „Fasty”	- Białostockie Zakłady Przemysłu Bawełnianego „Fasty”
BZPOW	- Białostockie Zakłady Przemysłu Owocowo-Warzywnego
BZPW im. Sierżana	- Białostockie Zakłady Przemysłu Wełnianego im. Sierżana

BZWG	- Białostockie Zakłady Wyrobów Galanteryjnych
BPBK	- Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego
COTM	- Centralny Ośrodek Techniki Medycznej
DODP	- Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych
DRKP	- Dyrekcja Rejonowa Kolei Państwowych
FMR „Agromet”	- Fabryka Maszyn Rolniczych „Agromet” w Czarnej Białostockiej
FPiU „Uchwyty”	- Fabryka Przyrządów i Uchwyków „Uchwyty”
FUW	- Filia Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku
FWR „Agnella”	- Fabryka Wyrobów Runowych „Agnella”
GS „Sch”	- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”
GUKPP i W	- Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk
HPSDD	- Hajnowskie Przedsiębiorstwo Suchej Destylacji Drewna
IPN	- Instytut Pamięci Narodowej
KC PZPR	- Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KM PZPR	- Komitet Miejski Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KW PZPR	- Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KKS	- Krajowy Komitet Strajkowy
KZKS	- Kolejowe Zakłady Konstrukcji Stalowych
KZKSiUD	- Kolejowe Zakłady Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Dźwigowych w Starosielcach
KBK	- Kombinat Budownictwa Komunalnego
KKP	- Krajowa Komisja Porozumiewawcza
KKS	- Krajowy Komitet Strajkowy
KON	- Komitet Ocalenia Narodowego
KW MO	- Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KW PZPR	- Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
MKS	- Międzyzakładowy Komitet Strajkowy
MKZ	- Międzyzakładowy Komitet Założycielski
MO	- Milicja Obywatelska
MPK	- Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne

MPO	- Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania
MZOZ	- Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej
NBP	- Narodowy Bank Polski
NSZZ „Solidarność”	- Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
OPGiK	- Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezji i Kartografii
OPRF	- Okręgowe Przedsiębiorstwo Rozpowszechniania Filmów Białystok
OPPD	- Okręgowe Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego
OPPZM	- Okręgowe Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego
OPZZ	- Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych
ORMO	- Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
OTS	- Ośrodek Transportu Samochodowego
OZLP	- Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych
OZTMD	- Okręgowy Zakład Transportu Maszyn Drogowych
PDO „Pakpol”	- Przedsiębiorstwo Doświadczalne Opakowań „Pakpol”
PDPS	- Państwowy Dom Pomocy Społecznej
PEDiM	- Przedsiębiorstwo Eksploatacji Dróg i Mostów
PE i TOW „Eltor”	- Przedsiębiorstwo Elektryfikacji i Technicznej Obsługi Wsi „Eltor”
PHTSP	- Przedsiębiorstwo Handlowo-Techniczne Sprzętu Pożarniczego „Supon”
PIP	- Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych „Instal”
PKP	- Polskie Koleje Państwowe
PKS	- Państwowa Komunikacja Samochodowa
PKUW i M	- Przedsiębiorstwo Konserwacji Urządzeń Wodnych i Melioracji
POM	- Państwowe Ośrodki Maszynowe
POP	- Podstawowa Organizacja Partyjna
POPN „CPN”	- Przedsiębiorstwo Obrotu Produktami Naftowymi „CPN”
PPCh	- Przedsiębiorstwo Przemysłu Chłodniczego
PPEB „Fadom”	- Przedsiębiorstwo Produkcji elementów budowlanych „Fadom”
PPUT	- Przedsiębiorstwo Produkcji Urządzeń Transportowych „Wuteh”

PRIBP	- Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych Budownictwa Przemysłowego
PRIM	- Przedsiębiorstwo Robót Instalacji Montażowych
PRON	- Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego
PSK	- Przedsiębiorstwo Spedycji Krajowej
PZRW „Wodrol”	- Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Rolnictwa w Wodę „Wodrol
PTiSPM	- Przedsiębiorstwo Transportu i Spedycji Przemysłu Mięsnego
PTSB „Transbud”	- Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa „Transbud”
PZL „Cezal”	- Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Lecznictwa „Cezal”
PZS	- Podlaskie Zakłady Spożywcze
RDP	- Rejon Dróg Publicznych
RDRMiOW	- Rejonowa Dyrekcja Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich
ROPSP	- Rejonowa Ogrodniczo-Pszczelarska Spółdzielnia Pracy
RPBDiM	- Rejonowe Przedsiębiorstwo Budowy Dróg i Mostów
ROMO	- Rezerwowe Oddziały Milicji Obywatelskiej
RPGKiM	- Rejonowe Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej
RPWiK	- Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
RSW	- I Oddział „Prasa-Książka-Ruch”
RZDSSP	- Rejonowy Zakład Działalności Socjalnej Spółdzielczości Pracy
SB	- Służba Bezpieczeństwa
SDP	- Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
SPPP „Pogoń”	- Spółdzielnia Pracy Papierniczo-Poligraficzna „Pogoń”
STW	- Spółdzielnia Transportu Wiejskiego
SZO	- Siemiatyckie Zakłady Obuwia
TKK	- Terenowa Komisja Koordynacyjna
TKK NSZZ „Solidarność”	- Tymczasowa Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność”
TKR NSZZ „Solidarność”	- Tymczasowa Komisja Regionalna NSZZ „Solidarność”
TR NSZZ „Solidarność”	- Tymczasowa Rada NSZZ „Solidarność”
TZR	- Tymczasowy Zarząd Regionu

WBSP	-	Wojewódzka Budowlana Spółdzielnia Pracy
WKTS	-	Wojewódzka Kolumna Transportu Sanitarnego
WSM	-	Wojewódzka Spółdzielnia Mieszkaniowa
WSS „Społem”	-	Wojewódzka Spółdzielnia Spożywców „Społem”
WOSP „Bielpo”	-	Wojewódzka Odzieżowa Spółdzielnia Pracy „Bielpo”
WPHW	-	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Handlu Wewnętrznego
WRN	-	Wojewódzka Rada Narodowa
WSI	-	Wojewódzka Spółdzielnia Inwalidów
WSSE	-	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
WRON	-	Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego
WUT	-	Wojewódzki Urząd Telekomunikacji
WZIR	-	Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych
WZTM	-	Wojewódzki Zakład Transportu Mleczarskiego
WZKiOR	-	Wojewódzki Związek Kółek i Organizacji Rolniczych
WZPGKiM	-	Wojewódzkie Zjednoczenie Przedsiębiorstw Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej
WZRSP	-	Wojewódzki Związek Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych
WZSP	-	Wojewódzki Związek Spółdzielni Pracy
WZW	-	Wojewódzki Zakład Weterynarii
ZAA	-	Zakład Aparatury Akustycznej
ZBUT - „Unitra - Elmasz”	-	Zakład Budowy Urządzeń Technologicznych „Unitra-Elmasz”
ZBiNMD „Madro”	-	Zakład Budowy i Naprawy Maszyn Drogowych „Madro”
ZBWim	-	Zjednoczenie Budownictwa Wodnego i Melioracji
ZDZ	-	Zakład Doskonalenia Zawodowego
ZE	-	Zakład Energetyczny
ZETO	-	Zakład Elektroniczny Techniki Obliczeniowej
ZMSP	-	Zakłady Meblarskie Spółdzielnia Pracy
ZNTK	-	Zakład Naprawczy Taboru Kolejowego
ZOT	-	Zakład Obrotu Towarowego
ZPD „Karo”	-	Zakład Przemysłowo-Dziwiarski „Karo”
ZPOW	-	Zakład Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego „Hortex”
ZPP - „Pasmanta”	-	Zakłady Przemysłu Pasmanteryjnego „Pasmanta”

ZPW Grajewo	- Zakłady Płyt Wiórowych, Grajewo
ZPW im. E. Plater	- Zakłady Przemysłu Wełnianego im. E. Plater
ZPS i D „Polmos”	- Zakłady Przemysłu Spirytusowego i Drożdżowego „Polmos”
ZSB	- Zakład Stolarki Budowlanej Sokółka
ZSMR Supraśl	- Zespół Szkół Mechanicznych Rolnictwa, Supraśl
ZSR	- Zespół Szkół Rolniczych
ZWMIUS „Spomasz”	- Zakład Wytwórczy Maszyn i Urządzeń Spożywczych „Spomasz”
ZWSE	- Zakład Wykonawstwa Sieci Elektrycznych

